BASMELE ROMÂNILOR

IX

O colecție nemuritoare

Tudor Pamfile (1883-1921) este un folclorist şi prozator român, originar din zona Galaţiului. După ce începe şcoala în satul natal Ţepu, îşi continuă studiile la Tecuci şi apoi la Iaşi, absolvind Şcoala Militară, urmată de Şcoala de Ofiţeri de Infanterie şi Cavalerie din Bucureşti. Lucrează o vreme ca profesor de istorie la Bârlad, fondează reviste (*Ion Creangă*, *Miron Costin*) şi colaborează constant la numeroase publicaţii precum *Lumina poporului*, *Viaţa literară şi artistică*, *Şezătoarea*, *Convorbiri literare*, *Viaţa românească*, *Calendarul poporului*, *Analele Academiei Române*. În 1921 este ales membru corespondent al Academiei Române.

Printre volumele pe care le-a publicat în timpul vieţii se numără: *Cimilituri româneşti* (1908), *Graiul vremurilor. Poveşti* (1909), *Feţi-frumoşi de-odinioară* (1910), *Sărbătorile de vară la români* (1910), *Firişoare de aur. Povestiri şi legende din popor* (1911), *Cântece de ţară* (1913), *Cromatica poporului român* (1914), *Sărbătorile la români. Sărbătorile de toamnă şi postul Crăciunului* (1914), *Povestiri populare româneşti* (1920).

Constantin Rădulescu-Codin (1875-1926) este un folclorist argeşean, îndrăgit mai cu seamă pentru culegerile de legende şi basme. Născut într-o familie de ţărani, Rădulescu-Codin are şansa de a studia la Piteşti şi Bucureşti. La 22 de ani ajunge învăţător în localitatea Priboieni, ulterior fiind revizor şcolar pentru judeţul Muscel.

Debutează în 1896, atât în volum (*Din Muscel. Cântece poporane*), cât şi în paginile periodicelor, publicând o poezie populară în *Convorbiri literare*. Mai apoi va semna numeroase articole, studii şi texte de factură folclorică în paginile unor reviste precum: *Albina*, *Neamul românesc literar*, *Sămănătorul*, *Şezătoarea*, *Ramuri*. Este autorul volumelor *Dăfii, snoave şi poveşti* (1904), *Comorile poporului. Literatură, obiceiuri şi credinţe* (1906), *Legende, tradiţii şi amintiri istorice din Oltenia şi din Muscel* (1910), *Poveşti şi legende din popor* (1913), *Chira Chiralina. Cântece bătrâneşti* (1916), *Cojocul lui Sărăcilă* (1925), *Cal de zmeu, leu paraleu şi alte poveşti, legende, pilde, snoave din popor* (1926).

TUDOR PAMFILE
CONSTANTIN RĂDULESCU-CODIN

BASMELE ROMÂNILOR

volumul IX

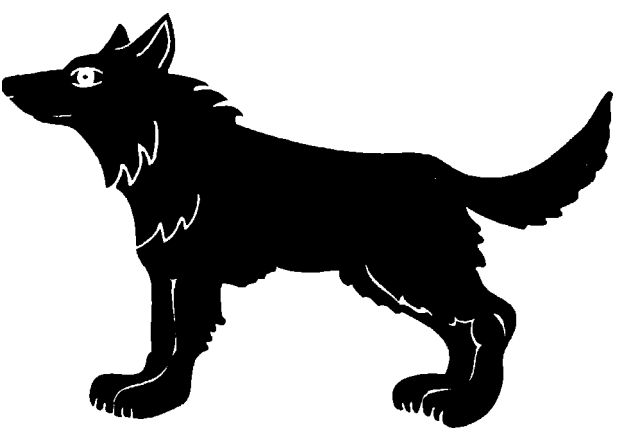

BUCUREŞTI, 2010

Textul volumului este reprodus după Tudor Pamfile, *Basme*, Editura Junimea, Iaşi, 1976
şi Constantin Rădulescu-Codin, *Poveşti*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1957
Copyright © 2010 Curtea Veche Publishing, pentru prezenta ediţie.

JURNALUL NAŢIONAL

Director general	Director executiv	Director marketing
Marius Tucă	Sorin Stoian	Adriana Ioniţă

Piaţa Presei libere nr. 1, Corp D, etaj VIII, Bucureşti,
Sector 1, tel.: 021-318 20 37, fax: 021-318 20 35
E-mail: editura.jurnalul@jurnalul.ro

Curtea veche
CURTEA VECHE PUBLISHING
str. Aurel Vlaicu nr. 35, Bucureşti
tel.: (021)222.57.26, (021)222.47.65;
www.curteaveche.ro; redactie@curteaveche.ro

Editor: Grigore Arsene
Redactor: Răzvan Năstase
Ilustraţii: Adrian Barbu
Tehnoredactor: Crenguţa Rontea

Design copertă:
GRIFFON & SWANS
creative services
www.griffon.ro

BANCA COMERCIALĂ FEROVIARA
www.bfer.ro
Adresa: Str. Popa Tatu nr. 62A, Tronson A,
Sector 1, Bucureşti, România
E-mail: office@bfer.ro
Telefon: 021 303 4000, 0758 050 004

Tipărit la G Canale Bucureşti

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Basmele românilor. - Bucureşti : Curtea Veche Publishing, 2010. –
10 vol.
ISBN 978-606-588-004-7
Vol. 9 / Constantin Rădulescu-Codin, Tudor Pamfile. - 2010. -
ISBN 978-606-588-064-1

I. Rădulescu-Codin, C.
II. Pamfile, Tudor

821.135.1-93-34

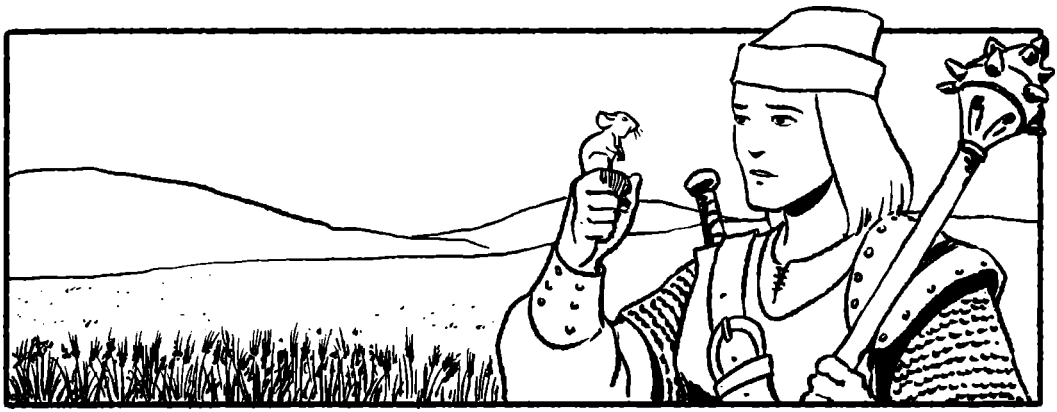

ŞPERLĂ VOINICUL

Aşa îl chema pe feciorul unui împărat de demult: Şperlă. Eu, când am auzit povestea asta, tare m-am minunat de numele feciorului şi drept la bunica mea m-am dus şi am întrebat-o, dar bunica m-a îndreptat la bunicul, şi bunicul, luând zodiacul de pe coardă, a cercetat cu de-amănuntul toţi sfinţii şi sfinţişorii anului şi de numele lui Şperlă tot n-a dat. Ci numai într-un târziu, ştergându-şi bunicul ochelarii şi punând zodiacul la loc, îşi dădu cu părerea că acel fecior de împărat trebuie să fi fost mare zăcaş*. Că ce-i şperla, decât jăraticul focului potolit şi cum să se cheme cel care stă pururea în vatra focului, vânturându-i cenuşa cu cleştele, decât Şperlă! Şi atunci m-am luminat şi mi-am zis că de bună seamă îi aşa.

Şi dacă-i aşa, apoi trebuie să pricepem şi pricina pentru ce-i plăcea lui Şperlă să se scalde în baltă cu gâştele şi cu raţele şi să se tăvălească apoi în glodărie, alături cu purceii!

Acestea le spusei ca să înţelegeţi şi altceva; anume pentru ce era urgisit Şperlă de împărat şi de toţi curtenii lui şi socotit ca o pacoste, bună numai să încurce pe

* zăcaş – leneş, trândav

alţii. Cui semăna, nu ştiu, că împăratul şi împărăteasa erau oameni ca toţi oamenii şi cei doi fraţi mai mari atâta aduceau cu Şperlă, cât aduce ziua cu noaptea şi nici atâta. Aceia erau brazi nu altceva, voinici să frângă pământul în două şi mintoşi să-ţi spuie pe degete tainele lumii.

Şi stând aşa lucrurile, vine întâmplarea!

Împăratul avea, ca tot creştinul, ogorul lui, unde-şi semăna, toamna şi primăvara, cum sămănăm şi noi când avem unde; care secera vara, cum secerăm şi noi când avem ce. O deosebire mică numai: în ogoarele noastre mai creşte şi pălămidă ori neghină, mai face câteodată grâul tăciune, şi nu ca ogorul împărătesc, unde grâul avea paiul de aur şi spicul boabe de pietre nestemate, la care cu mare greutate puteai privi!

Îi mergea tare bine împăratului şi-n scurtă vreme s-a văzut românul cu gospodărie aşezată, cu vite la săivane, pătulele şi coşurile pline şi cu părăluţe puse deoparte pentru, doamne fereşte, ce nevoie. Norocul lui, că ce să zic eu?, dar vezi, norocul mai dă câteodată şi pe-alături: trece de la mine la tine ori, ocolindu-ne pe-amândoi, se duce pe pustiul dracului. Într-o bună dimineaţă se trezeşte împăratul cu mâhnirea-n coastă. Chiu şi vai! Ce-i? Mare comedie! Aleu! Dar cum? Uite, astă noapte, cine şi cum – nu se ştie – a venit ca din pământ şi-a păscut ogorul împărătesc! Nu mă omorî! Aşa! Dar păzitorii ce-au făcut? Parcă ei îşi pot da cu mintea!

Şi în anul acela, toate i-au mers împăratului pe dos.

— Ce mă învăţaţi să fac, oameni buni? întrebă împăratul pe sfetnici.

Şi sfetnicii, felurite capete, felurite răspunsuri.

Unul:

— Apoi, să chemăm pe Vlădica, să facă slujbă.

Altul:

— Eu aş zice, mărite împărate, să nu mai semeni de alt an, şi pace!

Iar împăratul:

— Vra să zică, de frica şoarecilor, să dăm foc caselor!

Şi tocmai la sfârşitul sfatului se scoală unul mai adus la minte şi grăieşte atâta:

— Împărate, paza bună trece primejdia rea!

— Amin! Dar cine focul negru să păzească? Eu ştiu că nu, şi nici dumneavoastră, că noi destulă bătaie de cap avem cu nevoile noastre. Atunci, cine dară?

Şi iată se găseşte feciorul cel mai mare al împăratului, că el apără ogorul şi pace!

— Bine, dragul tatii, zise împăratul, pleacă şi vezi că la noapte se împlineşte anul de când cu întâmplarea.

Şi pornit a fost feciorul împărătesc la mare ispravă, îmbrăcat în zale din cap şi până-n picioare, cu buzdugan greu în mână şi tolbă cu săgeţi înveninate la şold, să răpuie duşmanul, şi mai multe nu!

Şi toţi ai curţii puneau mare nădejde în împăratul lor de mâni, dar vezi, mai este-o vorbă: „La părul lăudat, să nu te duci cu traista prea mare!“

Pe mine, zău că-mi vine să mă apuce râsul! Şi dacă ar sta unul dintre dumneavoastră să mă întrebe de ce, apoi a vedea din firul povestit.

Se duce voinicul cela în mijlocul ogorului, îşi face loc şi dos la umbra unui spin, ca vânătorul care stă noaptea la pândă; îşi face culcuş pe iarbă moale; trage o roată cu ochiul împrejur; îşi dezbracă cojocul şi-l pune căpătâi şi se întinde la pământ, ca un străjer vrednic ce era. Sta aşa cu ochii deschişi şi număra stelele... şi sta, şi privea, şi aştepta, şi cam la un ceas din noapte, iacă aude la câţiva paşi de dânsul: „ţâr-ţâr, ţâr-ţâr, ţâr-ţâr!“

Măi, deodată parcă s-a simţit pe altă lume; balamalele i se muiaseră şi-un nod i se pusese în furca pieptului, gata să-l înece. Pune mâna la tolbă, scoate o săgeată, o pune pe coardă şi întinde şi stă să tragă. În cine? În cel care ţârâia alături de dânsul. Şi cum era pesemne lună frumoasă, iată vede şi voinicul un şoricuţ mititel, şi cum îl vede, îl strigă:

— Stai, să te ucid!

— Ba nu mă ucide, măi!

— Ba stai să te omor, că tu mănânci holdele lui tată-meu!

Ei, se înţelege, şoricelul zvâc!, în tufă şi din tufă la un stânjen în pământ, că nu era el prost să-şi pună mintea cu odrasla împărătească. Voinicului îi veniră din nou boii acasă, se mai sculă, se mai uită şi socotind primejdia trecută, se întinde din nou la pământ şi Dumnezeu să-l ierte!

Bun!

Acuma, dumneavoastră ştiţi, ori poate nu ştiţi, despre cele douăsprezece iepe ale văzduhului, care umblă noaptea pe unde vor, călăuzite de-un armăsar năzdrăvan. Iepele şi armăsarul ista fac multe răutăţi pe lume şi nimeni nu le poate sta împotrivă, din pricină că o dată cu pornirea lor, se răscolesc şi vânturile dulci. Şi nimica pe lumea asta nu adoarme pe om ca vântul cel dulce. Şi aşa, în noaptea aceea, când feciorul de împărat păzea ogorul cu holdele de aur, când se stârniseră vânturile dulci şi porniseră la drum cele douăsprezece iepe cu armăsarul în frunte, s-a întâmplat ce s-a întâmplat

şi în anul trecut. Că vedeţi, dormind aşa voinicul şi visând ce-o fi visat, s-a fost trezit a doua zi, când a văzut câmpul netezit ca de-o coasă. Atunci şi-a pus mâinile-n cap de bucurie şi-a pornit spre curte, ca să vestească şi pe împărat.

— Ei, fete-logofete, frumoasă ţi-i isprava?

— Da, frumoasă nevoie mare! laca aşa şi aşa, cu şoarecele, şi câte prăpăstii, toate!

Pe urmă, supărări... dar şi-o seamă de nădejde în cel de-al doilea fecior, pentru la anul!

Mare lucru şi nădejdea asta, zău! Da' eu nu-s vrednic să m-afund în tainele lumii, ci să vă spun scurt, că şi voinicul al doilea a scrântit-o!

La al treilea an, zarvă mare şi îngrijorare, că iar va să mănânce naiba holdele împărăteşti; iar tulburare grea că n-are cine să încerce de pază pe noaptea aceea. Şfară în ţară şi răvaşe prin oraşe, că cine s-a afla şi s-a încumeta, zece galbeni va avea afară de-un rând de straie şi alte daruri mai mărunţele.

Se duce unul, se duce altul, dar cum află de cele petrecute mai înainte, povestea cu şoarecele şi câte toate, dă şi cămeşa de pe dânsul şi porneşte înapoi.

Mă duc şi eu la împărat şi-i zic:

— Înălţate împărate, iaca aşa şi aşa, să te fac eu cu holde!

Iar împăratul de colo:

— Cum?

— Ascultă. Noi, în Moldova noastră, când simţim că lanurile ni se prăpădesc, au de paserile cerului, au de soare, au de secetă, ne apucăm şi le cosim mai înainte de vremea secerişului şi le facem nutreţ la vite. Măria ta de ce nu le coseşti, să te înţelegi măcar cu paiele?

Iar împăratul, din nou, după ce stă oleacă pe gânduri:

— Apoi, asta aveai de spus?

— Asta!

— Dacă-i aşa, drum bun... plecăciuni neveste-tei şi feciorilor şi tuturor celor din satul tău şi lui Vodă al vostru, dacă cumva te întâlneşti cu dânsul.

Iar eu:

— Să te las sănătos, mărite împărate şi s-auzim de bine!

O nimerisem cam rău, bătusem atâta pustiu de drum de florile mărului, dar mi-am zis: „Atâta m-am priceput, atâta am făcut! Gata!"

Ce s-a mai întâmplat pe urmă, n-am aflat decât încoace târziu. Şi uite ce. Tocmai în seara cu primejdia, iaca şi Şperlă în faţa împăratului, cu rugăminte să-l lese şi pe el să păzească ogorul.

— Ptiu, drace! Piei din faţa mea! strigă împăratul.

— Lasă-mă tătucă, zău, lasă-mă!

— Fugi, diavole, dinaintea mea că se întâmplă moarte de om.

— Da' zău, tătucă, lasă-mă, că uite, de nu ţi-oi da eu grâul de aur până la fir mâne în zori de zi, să nu-mi zici pe nume!

— Ei, bată-te para focului de Şperlă, să te bată! Să păzeşti tu grâul?

— Eu!

— Hm! râde împăratul, făcând voie de nevoie şi haz de necaz.

Şi de lăsat, nu l-a lăsat, dar nici altul nu s-a găsit să meargă şi să păzească. Iar neaflându-se nimeni, Şperlă voinicul se furişează singur-singurel în amurgul serii şi se-aşează par în mijlocul ogorului, tocmai lângă tufa unde străjuiseră şi ceilalţi doi nătăfleţi mai mari.

Trece iarăşi ca un ceas din noapte, şi Şperlă aude: „ţâr-ţâr, ţâr-ţâr". Se uită şi vede şoricelul, şi cum îl vede, bagă mâna în buzunar şi scoate nişte firimituri de mămăligă. Şi cum le scoate, le întinde şoricelului pe palmă:

— Na, mititelule, de papă, na şi nu fi prost. Vino şi ospătează-te oleacă!

Da' şoricuţul, crezând că are de-a face tot cu cel de an şi anţărţ, gata de fugă.

— Na, măi, de ici şi nu te teme! Vino, că-ţi dau şi-o picătură de vin şi pe urmă oi sta de vorbă cu tine, că tot mi-i mie urât singur!

La început, şoarecele cam strâmba din mustăţi, iar după altă rugăminte îşi făcu coada covrig şi s-apropie de voinic. „Bine te-am găsit sănătos!" „Bine-ai venit sănătos!" „Cum o mai duci cu traiul?" Ia şoarecele o fărâmitură din palma lui Şperlă şi se linge pe bot. Vedeţi şi pricepeţi că el nu era deprins cu bunătăţi de casă şi de aceea îi părea mai bună mămăliguţa, decât grăunţele scuturate pe ogoare.

După ospăţ, face Şperlă şiretul mâna găvan, toarnă trei picături de vin din ploscă şi-o întinde şoricuţului. Dihania scoate limba de şi-o udă şi „linchi-linchi", soarbe cele trei picături de vin.

— Bunu-i, vere?

— Bun, dacă mai ai, şoarecele de colo.

— Cum să nu!

Şi iarăşi şoricelul îşi mai udă limba cu trei picături, alte trei, şi alte treizeci şi trei, până când prinde afurisitul la ureche. Dă, ca omul!

Acuma, şoarecele are chef nevoie, strâmbă din nas, îşi suge buzele şi mustăţile, se ridică în două picioare şi se sprijină în coadă, se dă peste cap şi cântă.

Bunu-i vinul, bine-mi place,
Nu ştiu viii ce i-oi face!

— Lasă, măi, nu purta grija viii, că are cine; mai na şi mai soarbe ceva apă de sapă şi stăi colea să te întreb un lucru! Ascultă! Ştii tu comedia cu ist ogor al tatii?

— O ştiu.

— Ei, şi ce crezi că-i de făcut?

— Ce să cred! Apoi, uşoară treabă; mai dă-mi o lingură din ploscă şi ţi-oi spune!

Şperlă voinicul îl cinsteşte, iar şoricelul îl pune la cale. De încheiere, altă cinste sănătoasă. Şi zice şoarecele:

— Acuma ştii ce-i de făcut; bagă bine de seamă, că eu mă duc la culcare; mă cam ia oleacă de ameţeală de după ceafă şi-mi vine tot să cânt. Mă duc, da' dumneata bagă de seamă. Noapte bună!

— Noapte bună, şi încă ceva: dacă mi-a ieşi treaba din plin, mai abate-te pe la mine, aşa, când n-ai treabă!

Şi de-acu, vorbă scurtă. Pe la miezul nopţii, simte Şperlă aburind vântul cel dulce. Voinicul intră-n tufă şi aşteaptă. Dacă i se lipesc ochii de somn şi capul i se dărâmă înainte, spinii de tufă îl înţeapă şi Şperlă ridică din nou capul şi deschide ochii. Şi iar, şi iar. Şi neputându-l doborî somnul, stătu treaz până-n crucea nopţii, când scoborî din văzduh armăsarul cel năzdrăvan cu cele douăsprezece iepe sălbatice.

Şperlă, nici una, nici alta, hâţ la armăsar şi-l apucă de căpăstru:

— Stai, că te ucid!

— Ba nu mă ucide. Na-ţi căpăstrul şi dă-mi drumul, că m-oi duce cu iepe cu tot, de unde-am venit, iar ogorul ţi-a rămâne întreg. Pe urmă, când ai avea nevoie de mine, scutură-l şi eu ţi-oi fi slugă credincioasă.

Isprava-i gata. Şperlă ia căpăstrul şi porneşte acasă, iar acasă se întinde pe vatră şi adoarme dus ca să se scoate tocmai încolo târziu, când îl trezeşte foamea.

Toată lumea bucuroasă peste măsură de bucuria împăratului.

— Scoal' Şperlă, voinicul tatii voinic, scoală-te de pe vatră şi vino de prânzeşte la masa de cinste! laca straie frumoase ţi-am făcut şi loc în dreapta mea ţi-am dat! Haide!

Da' Şperlă tot lenos, de-i mirosea urma! Se întinde cât se întinde şi cască să-şi desnoade fălcile, se duce la masă, mănâncă, bea şi se veseleşte şi ascultă laudele tuturora.

Nu trece după asta multă vreme şi iată o pasăre frumoasă, cu penele de aur, cântă fără curmare în grădina castelului împărătesc! Ce să fie cu dânsa nimeni nu-şi putea da cu părerea, ci numai Şperlă uitându-se la ea şi ascultându-i cântarea cu înţeles, se îmbrăcă frumos, scoase căpăstrul armăsarului din ladă şi-l scutură. Şi cum îl scutură, armăsarul îi stătu înainte. Şperlă încălecă pe dânsul, îi dădu pinteni şi într-o clipă pasărea măiastră era în braţele voinicului. Nu pasăre, măi, ci fecioară prea mândră, cum să căutaţi voi în tot cuprinsul lumii şi tot nu aflaţi! Nu ţi-ar fi venit să te uiţi la dânsa, aşa de chipeşă ce era. Azi mai aud că şi plină de înţelepciune se afla, dar asta n-o ştiu.

Vorba e că Şperlă i-a plăcut fetei şi fata lui Şperlă, că altfel ce-ar fi căutat dânsa la castelul împărătesc; şi nici voinicul n-ar fi zburat după dânsa.

Feciorul împăratului n-a mai căutat să ştie nici de unde-i, nici câţi ani are, nici despre foaie de zestre n-a mai luat vorba, ci numai atât i-a grăit:

— Mergi cu mine?

— Merg!

— Blagosloviţi-ne, tată şi mamă!

— Dumnezeu să vă blagoslovească!

Şi luaţi au fost. Vlădica le-a pus pirostriile în cap şi eu cu nevastă-mea le-am ţinut lumânările şi pe urmă, nuntă la cataramă! Şi la nuntă, masă; şi la masă, eu într-un cap, împăratul în celălalt, mirele şi mireasa la mijloc, iar în faţa lor, şoricuţul din poveste.

Şi să credeţi de bună samă că-i aşa, că, dacă n-aş fi auzit şi n-aş fi văzut toate cele de până aicea, cum aş fi putut să vi le înşir? Măi, nu vă uitaţi că-s ca vai de mine! Am fin împărătesc, să ştiţi, şi să vă ferească Sfântul să-mi faceţi vreun neajuns, să-mi mâncaţi vreo brazdă de pământ ori să-mi furaţi vreun pui de găină că v-aţi dus!

Zilele istea l-aştept să-mi vie cu colacii, după cum ni-i obiceiul. Cum mi-a veni, am să vă chem, să veniţi şi să-l vedeţi şi voi, iar pe urmă v-oi mai spune din ce-oi mai putea să aflu şi eu de la Şperlă-voinicul, ginere împărătesc şi împărat, mâne-poimâne!

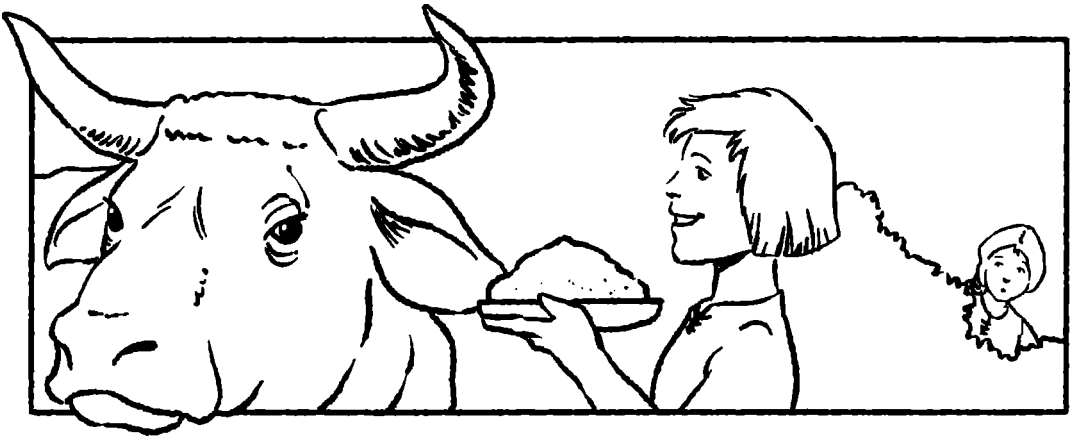

BOU-BĂLĂNEL

Poveste, poveste, înainte mult mai este, şi pentru că nici n-am început-o, iar ca s-o încep trebuie să spun, cinstiţilor ascultători, că unui băiat orfan de mamă îi dăruise naşu-său un viţeluş bălţat, care crescuse mare şi frumos şi se făcu Bou-bălănel, pe care-l păştea singur, de dimineaţă până-n seară.

Tatăl băiatului nu stătu multă vreme văduv, ci luă nevastă amarnică, plină de răutate şi de harţag, pentru feciorii vitregi ai ei. Era, vorbă scurtă, mamă de a doua şi pace! Şi aşa se întâmplă că băiatul creştinului începu să fie horopsit de la mâncare, de la hodină şi de la toate cele bune; dimineaţa îl scula să aducă apă şi să aţâţe focul, să mătură şi să taie temne şi apoi îl pornea la păşune cu Bou-bălănel. De mâncare îi dădea o palancă* de tărâţe ori de cenuşă, pe care copilul o aducea acasă neatinsă; seara apoi nu prea mânca, de băut nu prea bea, şi încolo, sănătate. Şi mult se înciuda mama cea vitregă, că nu-şi putea da cu socoteala ce se întâmplă şi cum se făcea că băiatul era totdeauna sănătos şi voios şi parcă nici nu se sinchisea de vicleşugurile ei. Cum spusei, se minuna mult femeia ceea!

* palancă – turtă coaptă în spuză

Într-o zi cam pe la prânzişor, trimite pe-o fată de-a ei, care avea un ochi în frunte şi-i porunceşte:

— Fă! Să te duci pe ici, să dai pe dincolo, să coteşti aşa şi aşa, ca nimeni să nu te zărească. Pândeşte şi bagă bine de seamă să vezi: cine-i aduce păcătosului celuia de băiat mâncare, că pe mine urgia asta de copil m-a pus pe gânduri!

Fata plecă, furişându-se cât mai mult de lume şi ajungând lângă un mal se puse la pândă. Stătu şi stătu şi vremea trecu, iar de văzut nu văzu nimic. Pe urmă, se duse la băiat să-l ispitească; dar, de prea multă osteneală se vede, o fură somnul şi adormi adânc. Băiatul se sculă, căută în urechea lui Bou-bălănel, îşi luă bucatele şi prânzi în voie bună, iar seara aduse acasă afurisita de palancă neagră. Fata s-a jurat în faţa mă-sii fel şi chip, că n-a văzut şi n-a auzit nimic, ba că băiatul n-a pus pe limbă nici anafură în ziua aceea.

A doua zi, tot rânduiala de ieri: treabă la cataramă acasă, iar când era rupt de atâta vrăvuială, du-te, băiete, cu Bou-bălănel la islaz, ia-ţi palanca şi ulciorul pentru apă. După tine nu te teme, că vine în ispită fata cea mijlocie, cea cu doi ochi, ca toată suflarea omenească!

Şi lucrurile s-au întâmplat cum lesne se poate înţelege. Fata, după ce a stat îndeajuns la pândă, se duse lângă băiet, ca să-i mai ţină oleacă de urât şi lângă dânsul adormi. Băiatul ospătă apoi voiniceşte, se închină... şi începu să cânte. Când soarele sta în asfinţit, porni cu soră-sa spre casă, cu turta de tărâţe în traistă.

Acasă apoi erau o mulţime de lucruri de făcut şi după socoteala mă-sii se culca tot nemâncat!

A treia zi merse şi-l ispiti fata cea mai mică, cea cu trei ochi: doi în faţă şi unul în ceafă. Asta, adormind cu ochii din faţă, îşi lăsă pe cel de la ceafă treaz şi pândind băiatul îl văzu ce face, iar seara avu ce povesti maică-sii acasă.

— Mămucă, mămucă, ce-am văzut eu, să nu mai dea Dumnezeu! Cum m-am prefăcut că dorm, vicleanul de hoţ s-a sculat binişor şi s-a dus la urechea lui Bou-bălănel, de unde a scos un şervet plin cu tot felul de bucate; pe urmă le-a întins pe iarbă şi s-a ospătat, şi vin din ploscă de aur a cinstit şi spre mine nici n-a voit să se uite. Apoi şi-a strâns rămăşiţele ospăţului, le-a pus la loc în urechea boului şi s-a închinat răsăritului. Mămucă, eu una ca asta n-am văzut-o şi vina nu-i atât a hoţomanului de băiat cât a lupului de bou, care prea-i face toate voile şi poftele lui. De asta, măicuţă, pune vorbă pe lângă tata, ca să taie haramul de bou şi să ne scăpăm de dânsul!

A doua zi văitare şi jălanie mare în casa ceea! Gospodina omului stă bolnavă să crape şi să plesnească şi povesteşte tuturor ce-a visat astă noapte. I se făcuse că, nu ştiu din ce pricină, rămăsese c-o meteahnă, că pe urmă îi ieşise înainte o babă care i-a spus că nici să nu se gândească la alt leac, fără numai să mănânce carne din trupul lui Bou-bălănel!

Mai auzit-aţi dumneavoastră de aşa mare prefăcătorie? De bună seamă că nu... O, cum i-aş fi sucit gâtişorul muierii acesteia, dac-aş fi fost pe-acolo!

Că, vedeţi dumneavoastră, femeile astea strică rostul şi casele oamenilor. Dar prea m-am mâniat, şi ca să nu fac moarte de om, ori să mă rătăcesc de-a vorbă, întorcu-mă la cele lăsate în urmă...

Mama cea vitregă plângea şi se văita pe lângă bărbatu-său, că dânsa moare şi se prăpădeşte, dacă nu taie pe Bou-bălănel, ca să mănânce carne dintr-însul; iar omul, ca cel prăpădit după ochi de femeie, se pierde cu cugetul şi se învoieşte.

Oamenii stăteau de prin zori adunaţi cu frânghii, cuţite şi topoare ca să-i ajute. Dar care să se apropie de Bou-bălănel? Nimeni! Băiatul sta şi plângea şi aştepta de-o parte, să se împlinească spusa boului, că vedeţi dumneavoastră, de cu seară, Bou-bălănel chemase la sine pe copil şi-i grăise:

— Ascultă-mă ici, dragul meu! Eu pe nimenea n-oi lăsa să se apropie de mine! Aruncă-te pe mine când ţi-oi face semn, c-om zbura repede şi ne-om duce unde-i loc neştiut de oameni şi de cărţi.

Lucrurile s-au împlinit pe-aşa; băiatul s-a zvârlit pe Bou-bălănel şi amândoi pieriră spre codru. Lumea rămase cu mâinile încrucişate, iar cu femeia care sta să moară nu mai am ştiinţă ce s-o fi întâmplat.

Era codrul cela codru mare, cu pădure bătrână, cu prăpăstii şi multe vizuini într-însul. Într-una stătea acum Bou-bălănel cu stăpână-său, care-şi căuta de treburile gospodăriei, pe când boul umbla după vânat. Vremea trecea şi amândouă iste suflete erau bucuroase şi voioase. Dar toate au un sfârşit.

Aşa, într-o zi, flăcăul (într-atâţia ani, mă rog, crescuse mare), auzi, cum spun, un muget, şi cum ieşi afară, văzu un bou gras. Minunându-se tare, vru să s-ascundă în vizuină, dar boul cel gras începu să-i spuie:

— Ascultă-mă, băiete, şi ce-i pricepe să vorbeşti şi lui Bou-bălănel. Că, pentru că mi-a călcat verdeaţa codrilor şi mi-a stârpit dobitoacele de prin ascunzători,

hotărâtu-m-am, mâne în zori de zi, să mă lupt cu dânsul la podul de aramă. Cred că m-ai înţeles. Eu mă închin şi mă duc, şi mă duc ca să-l aştept cu voie bună!

Şi boul cel gras pieri.

Flăcăiaşul pică pe gânduri şi plânse amar, iar Bou-bălănel îl cunoscu şi-l întrebă de ce i-i supărarea. Şi apoi când află pricina zise:

— Nu mai plânge degeaba, stăpâne, ci ţine-ţi cumpătul că n-oi pieri, dacă n-o fi să pier. Dacă mi-a fi scris să mor, oi muri, cu toată văicăreala ta; aşa-i!??

Şi a doua zi porniră amândoi spre podul de aramă, unde boul cel gras, împăratul boilor, ieşise şi-l aştepta cu toată curtea şi oştenii lui, toţi voinici, cu copitele despicate în două. Sta soarele în pragul cel mare când mugiră amândoi spre începerea luptei; şi lupta porni amarnic şi ţinu mult, că trecu soarele şi peste amiază şi peste vremea tocatului. Şi când să piară pe cealaltă lume, se opinti o dată Bou-bălănel din toate puterile, îşi înfipse coarnele în pântecele boului gras, îl doborî la pământ şi plecă înapoi, cu stăpânu-său.

Iar în cireada boilor s-a fost pornit o zarvă mare şi în locul domnitorului ucis s-a ales căpetenie frate-său, mijlociul, un bou ca toţi boii.

Aistuia, pesemne, nu-i putea trece durerea de la inimă cu una cu două, că este o vorbă: sângele apă nu se face, şi ferice de cel ce caută să-şi apere neamul. Şi aşa, a doua zi, Bou-bălănel se trezi cu acest împărat că vine trăsnind şi fulgerând şi poftindu-l la luptă.

Flăcăul se întunecă din nou, dar nu aşa ca alaltăieri, că văzuse el câte parale-i face tovarăşul. Ci Bou-bălănel îi zise:

— Hei, stăpâne, stăpâne, să nu crezi că primejdia-i mai mititică! Boul ista-i frate cu cel omorât ieri, dar îi mai tânăr şi mai voinic decât dânsul. Dar tot nu mă pun eu pe gânduri aşa de mult...

Şi a doua zi, pieri al doilea împărat al boilor, străpuns de coarnele lui Bou-bălănel, la podul de argint. Iar cum trecu noaptea şi se revărsară zorile, la vizuina istor doi ai noştri se ivi o slăbătură de bou, care grăi:

— Pe mâne la podul de aur; de-ţi avea noroc, m-oi duce şi eu după fraţii mei, că de lăsat în pace nu vă las.

Bou-bălănel se întristă adânc şi zise:

— Cu slăbitura asta, n-am s-o scot la capăt. Nu te mira, dragă băiete, că astăzi toate-s pe dos!

Pe urmă, că dac-a fi şi-a fi, şi l-a răpune boul cel slab, şi l-a prăbuşi sub podul cel de aur, el să rămâie, să-i ia cornul stâng şi să plece încotro l-or îndrepta ochii. În corn stau averi peste averi, dar să nu le deschidă, până ce nu s-a vedea aciuat la locul lui.

La podul de aur stătea mulţime de oaste înşiruită, iar mai marii dobitoacelor aşteptau pe divanuri, ca să privească cumpăna cea mare, oameni buni-bucuroşi, şi de „ceală“ şi de „hăisa“. Că socoteau ei: dacă scapă cu zile boul cel slab e ştiut lucru că le rămâne stăpân un om de ispravă, iar dacă piere, le rămâne Bou-bălănel, şi tot acolo ieşeau cu socoteala.

Lupta a început şi-a durat toată ziua, fără ca vreunul din boi să îngenuncheze; şi pentru că noaptea era senină, cu lună şi stele, războirea nu s-a curmat, ci a ţinut întruna cu muget mare şi cutremur de pământ. Pe la miez de noapte, Bou-bălănel, simţindu-se gata, făcu semn voinicului să-i smulgă cornul din cap.

Şi ce bucurie a fost atunci pe neamul dobitoacelor când pieri cel ce le ucisese doi împăraţi unul după altul! Dar pe cât s-a fost bucurat ist neam, pe atâta s-a cernit sufletul flăcăului!

A luat cornul şi-a plecat spre soare răsare, jălind şi plângând, dar ce putere avea şi dânsul, ori măcar cine putea să-i vină în ajutor?

După multă depănare de drumuri, îi veni în gând să caute în corn, că cine ştie ce-o mai fi într-însul! Ori e o bogăţie şi un sprijin, ori o înşelare grozavă.

Deschise dară cornul lui Bou-bălănel şi ce văzu, nu-şi crezu ochilor, în toate părţile s-au fost înşiruit mărite curţi împărăteşti, cu frumoase grădini pline de păsări cântătoare, cu porţi de aur şi slugi fără număr, şi bogăţii, şi vite, şi de toate.

Da' el sta pe gânduri şi-şi plângea îndemnul care-l făcuse să nu mai aştepte. Ce să dreagă? Prinse iar a se căina de greşeala lui şi mult s-ar fi tânguit, dacă nu i-ar fi ieşit pe dată un lup înainte, care să-i grăiască pe limba omenească:

— Ce plângi, omule?

— Cum să nu plâng, ia, păcatele mele!

— Dar cum şi cum?

Şi voinicul a început să înşire lupului toate, şi tot pe rost ca să priceapă jigania. Şi mai pe urmă auzi:

— Şi ce mi-ai da mie să-ţi strâng la un loc toată bogăţia asta?

— Ce să-ţi dau? Ia, ţi-oi da ce mi-i cere, că am de toate, după cum vezi. Alege-ţi ce vei voi.

Iar lupul viclean îi răspunse:

— Apoi, ce să fac eu cu lucruri boiereşti, măi omule? Vorba celuia: calicului, scufie de mărgăritar îi trebuie? Că altfel cum să-i mai zic şi eu! Eu, bre, ţi-oi cere ce n-ai acum, şi-i avea tu cu vremea. Mă înţelegi?

Flăcăul nostru se gândi la ce n-are şi ce-i trebuie, şi fireşte că n-a oftat nimic. Ce n-avea el în averea lui? De toate. Apoi îşi zise în gând: nimic nu-mi trebuie, nimica vrea lupul, ieie atunci nimica asta! Şi grăi tare către jiganie:

— Mă învoiesc, prietene.

Iar lupul, cum auzi, îi adună c-un descântec tot cuprinsul lui Bou-bălănel, i-l dete şi, plecându-se până la pământ, pieri, iar voinicul îşi urmă drumul bucuros, prea bucuros de atâta noroc.

Şi cum vă spun, dragii mei, şi ai altora încă mai dragi, de la o vreme se sătură de atâta pribegie şi, când îi plăcu un sat, se aciuă într-însul, unde găsi gazdă bună, la cine ştie ce curţi împărăteşti.

Dar ce ne pasă nouă, istor mititei cu grijă şi nevoi mari, anume, unde a rămas? Să ştim numai atâta, că flăcăul pică după o vreme răpus de o boală grea, că era om ca şi noi, tânăr cum am fost şi eu şi cum veţi fi şi dumneavoastră odată. Când se văzu gata-gata, slobozi într-o sară pistoale şi puşti şi se învârti împrejurul mesei cu păharul logodnei, iar la săptămână făcu nuntă împărătească, cu lăutari vestiţi, cu vinişor încă mai vestit, cu fete şi flăcăi din şapte rânduri de sate. Iar la masa cea mare, duminică seara, pe la miezul nopţii, când nunul cel mare îi închină păharul şi-i zise „măi, fine, nevastă ţi-a trebuit, nevastă ţi-ai găsit, dar să bagi bine de seamă să n-o prăpădeşti nicio clipă, măi, că femeia-i aşa şi pe dincolo“ – când nunul grăi astfel, deodată se întunecă odaia ospăţului. Mirele stătu drept şi se gândi: hei, hei, lupule, hei, bine-ai cugetat tu când mi-ai cerut ce-mi lipsea şi nu aveam odată!

Şi lumea s-a minunat mult de schimbarea lui, ba se minună şi mai mult când auzi strigătul slugilor de afară:

— Stăpâne, stăpâne, ia-ţi mireasa şi pleacă repede pe cale, că lupul te-apucă acasă, şi-i greu de tine! Porneşte şi depărtează-te, că noi l-om ţine de vorbă.

Şi mirele-şi luă nevasta şi cornul lui Bou-bălănel şi plecă la drum şi în pribegie. Dumnezeu să ni-l ţie, ca şi vorba din poveste, că 'nainte tot mai este.

Nu după multă vreme, pică la curţile lui şi lupul, unde mesenii stăteau nedumeriţi. Dihania intră înăuntru şi dădu „bună dimineaţa" (cum se dă pe la nunţi pe orice vreme), se aşeză în capul mesei şi începu să ospăteze.

Bun musafir, nu-i vorbă, şi dacă s-arătă veselos şi poznaş, hai să-l ieie nuntaşii împrejur cu vorbe de dulceaţă, să-l rătăcească de la gândurile lui, să-l ameţească repede c-un păhărel două şi pe urmă să-i deie cu degetele în ochi, ori să-i facă felul, cum o fi mai nimerit şi mai bine!

— Măi, lupule, măi, dar de departe vii tu, măi?

— Departe; dar unde-s mirele şi mireasa? întrebă lupul.

— S-au dus până-n colo, dar au să vină acuşi. Da' ce mai face mă-ta, tat-tău, alde soră-ta?

— Sănătoşi.

— Măi, da' tu aveai un moş bătrân-bătrân, mai trăieşte ori ba?

— Hei-hei, de când şi-a vândut pielea! Dar mirele şi mireasa s-au dus departe?

— Aşi! Cum să se ducă? Mai aşteaptă, că vin îndată. Uite mâncarea, ia şi mănâncă; uite plosca, ia şi cinsteşte. Ori să-ţi torn eu din cofiţă? Un păhărel în sănătatea dumitale, musafir întârziat. Poftim, să trăieşti, măi, mulţi ani şi să-ţi trăiască toate rubedeniile. Noroc!

Şi gâl-gâl, că vinu-i straşnic. Iar lupul la al şaptelea pahar:

— Amin, să trăiţi şi dumneavoastră, să vă trăiască oile şi purceii, spre bucuria şi pomana dumneavoastră. Dar prea ne-am luat cu vorba şi mirele nu mai vine.

— U, că prea eşti nerăbdător, vine acuşi, zău aşa! Bre, stai şi-ascultă-mă pe mine: omul fără răbdare moare degrabă. M-ai înţeles? Uite, mi-aduc aminte de-o babă, grozav de bătrână, care a vrut numaidecât să vadă toaca-n cer, şi-a murit plină de zile. Rabdă, măi omule, şi-aşteaptă să-ţi laşi păcatele şi să-ţi schimbi părul...

În vremea asta, cine ştie unde ajunseseră voinicul şi mireasa noastră! Departe, departe! Şi cum încremenise lupul cu plosca-n mână şi cu ochii zgâiţi, nunul cel mare zise:

— Învaţă-te răbdător, prietene... Vezi pâinea asta? Pâinea asta-i făcută din grâu. Ştii dumneata câte a răbdat grâul? Nu ştii, şi dacă nu ştii, să-ţi spun eu. Întâi şi întâi

au fost nişte grăunţe uscate şi pline de colb, şi omul le-a luat, şi aşa cu mâna le-a semănat sub brazde...

Lupul da din umeri şi se uita la uşă şi întreba:

— Şi mai este mult până ce-a veni mirele?

— Acuşi, acuşi, îi răspunse nunul, pornind mai departe povestea pâinii.

— Şi cum îţi spun, veni vremea secerişului. Omul aşteaptă toată noaptea ca să se facă ziuă, dimineaţa se scoală cu noaptea-n cap, îşi ia secerea (ai văzut vreodată secere? Are o coadă căreia noi îi zicem mănunchi, pe urmă are oţelul lat şi îndoit ca luna când e nouă, iar la capăt are un plisc) – ei, cum îţi spun, îşi ia secerea şi se duce la ogor, apucă în mâna stângă mănunchiul de fire, iar cu secerea în dreapta, hârşchiu, le taie şi le aşează pe mirişte şi din mai multe mănunche face un polog. Pe urmă leagă snopii, pe urmă îi aşează în clăi, pe care mai târziu le cară acasă, la arie, le întocmeşte în şuri mari şi minunate, de toţi boierii lăudate! Ştiut-ai jupâne lup, de-astea? N-ai ştiut! Apoi de asta îţi spun şi eu ca să afli şi dumneata şi să ai ce spune copiilor şi nevestei, când te-i întoarce acasă!

Fugarii, cine ştie unde ajunseseră pe acum! Şi lupul asculta povestea mai departe, mai mânca, mai cinstea, dar într-un târziu jigania se uită pe fereastră la stele şi porni mirosind pe urma datornicului, într-o fugă amarnică. Şi cine să se poată ţine c-un lup?

După mult drum, cei doi fugari poposiră într-un loc; şi grăi mireasa:

— Bărbate, bărbate, lupul nu-i departe. Şi căutând în cornul lui Bou-bălănel scoaseră o năframă albă şi mare, pe care o zvârliră în urmă. Năframa se prefăcu într-o apă cu faţa fără margini; lupul, văzând-o începu să urle şi să-şi cheme supuşimea la dânsul. Haita cea mare a lupilor a supt în grabă băltogul cel nesfârşit şi calea îi stătu deschisă mai departe.

— Bărbate, bărbate, lupul nu-i departe, strigă iarăşi mireasa înspăimântată de frica lupului. Iar voinicul începu să răscolească în cornul lui Bou-bălănel. Se gândi oleacă şi zvârli în urmă o perie şi peria se prefăcu în pădure, pe care lupul avea s-o roadă. Ce-i de făcut?

Mai scotoci el în corn, şi dădu de doi urşi. Îi apucă de coadă (că pe atunci urşii aveau coadă lungă şi păroasă), îi trase afară şi-i zvârli în faţa lupului.

Aşa se iscă o trânteală şi-o buşeală nemaipomenită.

Hei, băieţi, băieţi, ce să vă mai spun eu de învălmăşeala aceea! Că niciunul nu se lăsa! Şi cum să se lase, când de-o parte sta lupul cel groaznic, iar de cealaltă parte doi urşi din cornul lui Bou-bălănel, tustrei hămesiţi de foame.

Şi s-au trudit şi vânzolit până ce lupul simţi că i se apropie sfârşitul şi strigă la oastea lui. Flăcăul, când văzu şi comedia asta, scotoci în cornul boului şi scoase un mânz mort, îl luă şi-l zvârli între lupi. Haita întreagă se năpusti asupra stârvului şi astfel lupul pieri fără sprijin, sfâşiat de urşi.

Scăpând de primejdie, fugarii porniră înapoi, unde nuntaşii aşteptau: ori sfârşitul nunţitului ori început de jelanie ca pentru îngropăciune.

Şi când porţile s-au deschis dinaintea tor, cică s-a fost ridicat atunci pe-o rădăcină un uncheş cu barba albă şi lungă până la genunchi şi-a strigat cu glas mare:

— Măi, oameni buni, ascultaţi-mă: decât de două ori oleacă, mai bine o dată cu vârf şi îndesat.

Şi lumea pricepu că-i mai bine să înceapă nunţitul de la cap, decât să-l sfârşească în ziua aceea.

ZÂNA-STELINA

Dragii mei, cămeşa-i mai aproape decât sumanul şi sângele apă nu se face; drept e, dar voie-mi daţi să vă spun o poveste care altfel cântă. Că nu întotdeauna părintele se uită cu drag la feciorul lui şi nu întotdeauna mama îşi piaptănă fata cu pieptene de corn şi o îmbracă veşnic cu cămaşă de in. Nu mai departe, aici, la noi, în ist cătun blagoslovit de Dumnezeu cu tot felul de oameni. Dar nu vă aşteptaţi să vă înşir întâmplări din zilele noastre, că nu vreau să-mi aprind, cu cine ştie cine, paie în cap şi de păcate să nu mai scap.

Oi spune una şi bună, de pe când răsărea soarele sub pat şi asfinţea către seară în Bârlad; de pe când poveştile încălecau pe câte o cioară şi se scăldau în vad la moară; de pe atunci şi încă mai demult.

Acu', cic-a fost odată o zână frumoasă, mântuirea pământului; şi aşa de frumoasă, că nu se mai găsea alta pe faţa lumii la fel cu dânsa. Şi-o chema Frumoasa-Lumii. Dar de ce? Apoi uşor lucru: pentru că una era. De, a fi avut ea multe bogăţii,

dar frumuseţea ei era cea mai de seamă avere. Toată ziulica se gătea şi se împodobea, iar seara, înainte de culcare, mergea la oglinda vrăjită şi-o întreba:

— Oglindă, oglinjoara mea,
Spune-mi, că numai tu ştii bine:
Mai este cineva pe lume,
Să fie mai frumoasă ca mine?

Iar oglinda năzdrăvană îi răspundea:

— Stăpână, stăpână, multe chipuri frumoase-s pe lume, dar ca tine nu-s.

Şi zâni-i venea să înnebunească de bucurie. Dacă şi-ar fi putut ieşi din oase şi s-ar fi putut da de-o parte şi să se potrivească aidoma, ar fi luat câmpii, cred eu.

Şi azi aşa, mâine aşa, poimâne tot pe astă cărare, iacă într-o seară că-şi întreabă din nou oglinda:

— Oglindă, oglinjoara mea,
Spune-mi că numai tu ştii bine:
Mai este cineva pe lume,
Să fie mai frumoasă ca mine?

Şi i-a răspuns oglinda:

— Stăpână, stăpână, mult eşti tu frumoasă pe lume, dar Zâna-Stelina te întrece cu zece.

Când a auzit Frumoasa-Lumii una ca asta, cerul să fi picat pe dânsa şi pământul să-i fi fugit de sub picioare, şi nu s-ar fi mâniat într-atâta. Dar cine-mi era Stelina, rogu-te? Apoi chiar fata ei! Aşa! Şi din clipa aceea nu mai putea Frumoasa-Lumii s-o vadă în ochi. În faţă, nu i-a spus un cuvânt dar a luat-o în beţe, de mânie şi necaz, că-i găsea nod în papură la fieştecare lucru: că nu-i aşa, că-i pe dincolo: ba o ţinea de rău, ba o blăstăma, până când, într-o bună zi i-a spus:

— Să te duci, muiere, de la casa mea, că te omor; să te duci şi înapoi să nu te mai întorci. M-auzi tu?

Fata nu ştia cu ce anume picase mă-sei într-atât de dragă; o tot întreba, o tot ispitea fel şi chip, întreba prin lume, întreba prin slugi, dar pace să afle! La urma urmei, văzând că n-are cum s-o îmbuneze, îşi luă câteva străiţe, şi plecă încotro a vedea cu ochii, amărâtă din tălpi până în creştet de vorbele şi faptele mă-sei.

Avea dreptate sărăcuţa că nu se ştia cu nimic vinovată pe lume. Să se spânzure din pricină că-i frumoasă? Eu, de-o pildă să mă fi otrăvit că mă lăsase Dumnezeu aşa cum eram pe când se băteau fetele din şapte sate după mine? Ori dumneavoastră cari, de, – să vă împuşcaţi din pricină că sunteţi aşa cum sunteţi? Ba deloc! Cine are ce-i trebuie lui şi ce trebuie altora, de la Dumnezeu are...

Mers-a fata mult, cât a mers şi numai iat-o într-o inimă de codru. Umblă încolo, umblă încoace, şi dă de-o cărare; o ia pe cărare înainte şi, mergând mai departe, ajunge la un bordei. La bordeiul cela nimeni, pustiu, intră înăuntru şi ce vede, îşi pune mâinile în cap. Toate hârdaiele răsturnate şi pline de muşte. Fata, cum era deprinsă de acasă, le ia pe rând, le spală, le curăţă, le pune la locul lor în blidar, mătură şi, când să se mai apuce de altă treabă, iată hoţii de codru că vin.

Când intră şi văd rânduiala ceea din bordei îşi pun mâinile la gură de mai mare mirare. Dar fata, să ştiţi, sta ascunsă după uşă.

— Alei, fraţilor, zise unul, ce înseamnă oare asta în bordeiul nostru?

Iar altul:

— De-a fi aceea mână de fecior, frate de cruce să ne fie; de-a fi trebuşoară de fată, soră de cruce să ne-o facem!

Atunci, iaca şi pe Stelina de după uşă. Hoţii s-au minunat mult, şi pe urmă, din una din alta, au aflat cine-i, şi aflând au îngăduit-o să rămână în bordei, aducându-i toate cele de trebuinţă.

Aşa! Într-o zi iaca vine la uşa bordeiului o babă uscată şi moartă de drum; şi baba se roagă de fată s-o lase să mâie peste noapte acolo. Şi fata neştiind, nebănuind cine-i, o primeşte, că se arăta baba aşa de bucuroasă, că-ţi venea să crezi că-i sfântă, nu altceva. Ba, după vorbă şi sfat îndelungat, fata se învoieşte să-i caute baba în cap. Cataroiul atâta aştepta. Scoate din brâu o undrea lungă şi-o străpunge pe fată drept în tâmple. Zâna-Stelina rămâne moartă locului, iar baba, care nu era altcineva decât preacurata de Frumoasa-Lumii, plecă, bătând din palme de bucurie, să ajungă acasă, să-şi întrebe oglinda şi să afle ce i-a mai spune.

Olinda că-i cât, că-i mâr: „frumoasă eşti, stăpână dragă, dar tot mai frumoasă-i Zâna-Stelina“. Cum se face una ca asta, nu-şi putea închipui afurisita de zână, cum nu v-aţi pricepe nici dumneavoastră, dacă v-aş spune.

Că, ascultaţi: dacă s-au întors hoţii, şi-au găsit-o pe sora Stelina moartă, au început s-o jelească cu multă durere, şi dezbrăcând-o au scăldat-o ca pe un mort

înaintea îngropării; dar când s-o pieptene, iacă se opreşte pieptenele în tâmplă. Caută ei, şi cum află urechea undrelei, şi cum o scot afară, răsare Zâna-Stelina în picioare, frumoasă cum era şi mai înainte, dacă nu încă şi mai frumoasă. Şi frecându-şi genele, grăi:

— I, măi fraţilor, că dulce somn mai dormeam!

— Dormeai tu, surioară, mult şi bine, dacă nu eram noi, norocoşii, să te scăpăm.

Pe urmă s-au mai pus la sfat şi din vorbă în vorbă s-au lămurit lucrurile, că toată întâmplarea era baba ceea care fusese pe acolo.

Şi acu', închipuiţi-vă spaima zânei Frumoasa-Lumii când întrebase oglinda. Şi de făcut ce putea să mai facă decât să pornească în lume şi să nu-şi strângă picioarele pe-acasă decât atunci când şi-o şti fata răpusă din zile.

În vremea asta Zâna-Stelina îşi trage măsurile şi vede că nu-i înţelept lucru din partea ei să mai steie pe lângă bordeiul hoţiior ca o slugă nepetrecută în lume. Îşi ia într-o zi rămas-bun de la dânşii şi pleacă încolo prin codru. Şi-i era drumul plin de spini şi de mărăcini, că-şi rupse bucăţi-bucăţele cămeşa de pe dânsa. Iar la un luminiş, unde-i păru şi ei că se mai simte pe lume, iaca-i iese o babă bătrână, cu traista pe umeri. Şi-i zice baba:

— Ara, nepoţico, da' nu ţi-i ruşine să umbli aşa? Poate te-a vedea, sufleţelule, cineva, că uite, umblă lumea încolo şi încoace! Iaca tot am eu nişte premeneli la mine; na-ţi o cămeşă, dar să bagi de seamă să n-o mai rupi, că de acolo de sub sprânceana dealului, purced să se întindă satele cu oameni ieşiţi la munca câmpului.

Stelina, bucuroasă peste măsură de întâlnire şi de dar, luă cămeşa din mâna babei şi se îmbrăcă repede; dar, cum şi-o puse pe ea, simţi o ameţeală şi pică moartă la pământ. Iar baba, afurisita de Frumoasa-Lumii, crăpând de bucurie, încălecă pe calul dracilor şi dete vânt spre curte, să ajungă în grabă, să-şi întrebe oglinda de mai este ori ba pe lume femeie mai frumoasă ca dânsa.

Şi aşa!

Dar uitam să vă spui – uita-v-ar nevoile şi necazurile – că Zâna-Stelina lăsase la plecare semn hoţilor, o floare preafrumoasă în fereastră şi le spusese:

— Fraţilor, eu mă duc în plata lui Dumnezeu, da' să ştiţi că-s moartă, ori mă aflu în grea cumpănă, când floarea din fereastră s-o ofili. Dacă-ţi vrea, îţi purcede după mine să vedeţi ce este.

Tocmai acuma era dară pricina cu floarea din fereastra bordeiului, să-şi plece frunzele, iar hoţii să împăneze toate potecile, ca să-şi caute surioara de cruce. O caută mereu, zile şi nopţi şi tocmai într-un târziu o găsesc moartă, o duc la bordei, şi când o dezbracă de cămeşa cea nouă, s-o scalde după rânduiala răposaţilor, iaca pe Stelina, zâna cea preafrumoasă, că răsare ca un bujorel şi se freacă la ochi, şi zice:

— I, mă fraţilor, că dulce somn dormeam!

— Dormeai, tu surioară, mult şi bine, dacă nu eram şi noi pe lângă tine!

— Maică, măiculiţă! strigă Zâna-Stelina, cineva pe lume mă chinuie, dar aceea

Aibă patul cucului
Şi hodina vântului.
Că nici cucul n-are casă
Şi nici vântul ţar-aleasă!

Iar seara, cum era seara ceea frumoasă şi linişte deplină în văzduh, iată că vine, de departe, aşa-vuiet ca o împuşcătură de pistol. Numai nu s-a lămurit ce era, ci tocmai peste o săptămână ajunse vestea şi pe la bordeiul hoţilor, că Frumoasa-Lumii a plesnit de necaz că nu-şi poate ucide fata.

Aşa, dragii mei!

Şi de acuma încolo pace şi sănătate, vreme lungă...

S-aude aşa zvonindu-se că Alb-împărat peţeşte pe fata lui Negru-împărat, că Alb-împărat e frumos de nu mai are cum, iar fata lui Negru-împărat, urâtă ca mama pădurii, afumată şi neagră ca un cărbune şi că, toate ca toate, da-i mofturoasă foc şi că nimeni nu-i poate intra în voie.

Auziţi dumneavoastră minte la fata lui Negru-împărat: că, să nu se ducă după Alb-împărat decât atunci când i-o face o cămeşă dintr-un fel de pânză, de care nu se află pe lume decât un cot. Păi, întreba-v-aş: la urma urmei cum să faci o cămeşă dintr-un cot? Dar copil să fie, bre omule, şi tot nu-ţi ajunge, dar-mi-te pentru coşcogea fată de împărat!

Ce să facă Alb-împărat? Întrebă vrăjitori şi vrăjitoare şi filozofii pământului şi mai-mai să-şi piarză nădejdea găsirii, când iaca îi spune nu ştiu cine că, în cutare codru, e o fecioară care are o cămeşă ca aceea. Era pesemne tocmai odorul din care era să i se tragă moartea zânei. Aha, numai dac-ar da Dumnezeu!

Ajunge Alb-împărat la bordeiul fetei, o găseşte şi intră în vorbă cu ea: din una în alta hai ia tocmeală. Zâna-Stelina ţine la preţ. Alb-împărat nu se lasă, ştiţi, aşa ca să curgă apa pe gârlă: şi se potriveau ei doi! Când grăieşti cu cine-ţi place, povestea aceea: încaleci pe o furcă şi ocoleşti lumea cu dânsa, înşirând la verzi şi uscate, ca să nu te găsească moartea şezând. De abia către seară curmară şi cei doi negustoria.

Zâna-Stelina avea să puie cămeşa într-o parte a cântarului, iar Alb-împărat să puie galbeni în cealaltă parte. Împăratul s-a învoit cică; dar după ce a pus un sac, doi, trei şi când a văzut că nici chip nu era să se salte cămeşa, s-a înciudat foc şi s-a pus şi el peste galbeni. Atunci de abia, de-abia, cămeşa se ridică în sus şi cumpăneala se făcu dreaptă. Vedeţi: lui Alb-împărat nici prin creştet nu-i trecea că el se vânduse Zânei-Stelinei. A cercat apoi să plece, dar parcă-l trăgea înapoi ceva şi nu pricepea flăcăul că se îndrăgise de zână. S-a dus, a ajuns la curţile lui Negru-împărat şi-a arătat miresei cămeşa cea cu mult preţ:

— Asta-i?

— Asta-i.

— Ei, îmbracă-te, mândră mireasă, şi hai la biserică. Şi mireasa s-a îmbrăcat – şi îmbrăcată a rămas. S-a pornit jale, s-au pornit bocete şi la urmă, neştiind nimeni, afară de mine, rostul cămeşei celei scumpe, au îngropat-o pe mireasă cu toată cinstea.

Iar Alb-împărat, văduvitul fără cununie, s-a întors înapoi, şi luându-şi mireasa cu drag, pe Zâna-Stelina, a dat drumul nunţii să pornească, şi-a fost un pui de nuntă, dragii mei, că s-a dus vestea şi povestea.

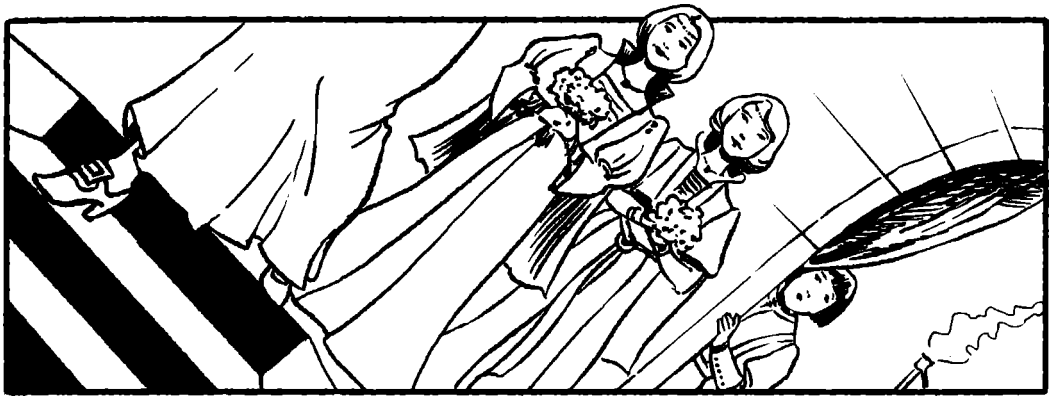

NICULCEA

Să vă spun o poveste mititică...

Niculcea ista era văcar la vacile satului, când auzi şi el de pe la flăcăii şi fetele ce ieşiseră într-o seară înaintea cirezii, că împăratul locului a dat o veste mare în toată lumea. Se spune că cine s-a prinde vrednic să afle unde se duc cele trei fete ale lui, de rup câte o pereche de încălţăminte şi veştejesc câte un smoc de flori pe noapte, aceluia i-a da de nevastă pe una din ele şi un sfert din împărăţie de zestre.

Niculcea, cum auzi şi una ca aceasta, porni spre curţile împărăteşti. Cum ajunse, intră înăuntru, spuse împăratului pricina venirii lui şi-l rugă să-i deie răgaz pentru aceasta.

— Mai întâi să mă faci florar, împărate, grăi Niculcea, şi pe urmă voi vedea eu ce-a fi de făcut.

— Bine, să fii florar, îi răspunse împăratul.

Şi văcarul îşi luă slujba.

El trebuia să facă în toată sara câte trei zmocuri de flori, pe care le ducea sus la fete. Fetele le luau, plecau la culcare şi cum se înnopta bine, porneau tustrele duse,

iar dimineaţa cereau din nou încălţăminte şi flori. Aşa făceau crăiesele de când se ridicaseră fete mari şi împăratul se pusese pe gânduri cu atâta cheltuială.

Într-o zi Niculcea merse la Floarea-florilor şi-i zise:

— Floare înflorată, eu te stropesc cu rouă şi cu stropitoare de aur; la rădăcină te sap cu sapă de piatră scumpă; fă-mi şi tu mie un bine; când oi rupe o floricică din tine şi cu ea mă voi împodobi, nimeni să nu mă vadă.

Floarea se învoi.

Cum veni sara şi se întunecă, Niculcea merse şi puse pe masă mănunchele de flori, îşi puse şi el la cheutoare un bobocel de Floarea-florilor şi pieri. Nu se aprinseseră încă lumânările în curte, şi fetele erau la cină. Ele s-au întors mai târziu, au luat florile frumuşel şi minunăţie mare: podeaua odăii s-a despicat în două. Pe scări săpate în marmură, se scoborâră ele, până în altă lume, iar de acolo o luară razna peste câmp. În vremea asta, Niculcea le urmărea pas cu pas.

Mergând ele aşa mai mult în fugă, ajunseră la pădurea de aramă unde Niculcea, cum nimeni nu-l vedea, rupse o floricică. Îndată începu pădurea să ţipe, că fetele rămaseră înlemnite şi se mirau:

— Oare nu-i cineva pe urma noastră? strigă una.

Dar celelalte două o luară cu vorba şi plecară înainte. Ajunseră la o apă lată; la malul ei erau trei luntri în cari se puseră câte una din cele trei fete. Niculcea se aşează în luntrea fetei celei mici; apoi, fetele tustrele începură să vâslească spre malul celălalt. Cele două surori mai mari ajunseră iute, în vreme ce cea mititică se trudea din greu.

— De bună seamă că-i cineva în luntrea mea, grăi dânsa, dar cine? Cu chiu, cu vai, ajunse la ţărm şi sări pe iarbă.

Pe ţărm văzu Niculcea un şir de mese încărcate cu fel de fel de mâncăruri şi băuturi, iar pe scaune şedeau feţi-frumoşi şi zâne împietrite, care la un semn al fetei celei mari, înviară şi aşa, începură jocurile şi cântecele fără sfârşit de frumoase.

„Aici vă rupeţi voi încălţămintele şi-mi veştejiţi florile!“ se gândi Niculcea. Tăcu şi aşteptă până ce fata cea mai mare făcu iar un semn şi toată mulţimea mesenilor rămase mută şi rece.

La întors, flăcăul nu le pierdu din pas.

A doua seară, în mănunchiul de flori al fetei celei mici, sta frumoasă şi floricica ruptă din codrul de aramă. Surorile ei i-au ascultat istoria acelei floricele, dar nebunatice cum erau, se potoliră iute şi fără nicio teamă.

Noaptea care veni, porniră iar. Niculcea, ascuns ochilor, prin voia Floarei-florilor, porni şi el şi a văzut ce s-a întâmplat ca şi ieri, numai că trecerea, de data asta, le-a fost pe lângă pădurea de argint. A doua zi, domniţa cea mică, frumoasă foc, îşi îmbujoră obrăjorii de spaimă, când văzu între flori şi floricica codrului de argint.

În ziua următoare, Niculcea îi puse floarea smulsă cu atâta freamăt din codrul de aur şi cele trei fecioare de împărat pricepură cu toată credinţa că cineva le călcase în urmă, dar cine, nici prin gând nu le trecea.

— De bună samă că unul dintre tovarăşii noştri, grăi cea mai mare; acela pesemne se ascunde sub masă şi la semnul meu, rămâne viu; ne urmăreşte apoi, rupe florile din codru şi pe ascuns le pune în smoculeţele surioarei mezine. Astfel, nici că se poate întâmpla. La noapte, am eu toată grija.

A patra seară, când fetele ajunseră la masă, prinse din nou jocul a porni, mâncările şi băuturile a izvorî; oleacă numai, şi fata cea mare a împăratului făcu două semne, aşa că împietri toată lumea văzută, laolaltă cu cele două surioare ale ei. Mai dă în vânt cu nuieluşa cea fermecată şi rămase şi dânsa chip neclintit din loc.

Şi, din somnul lor, fetele se deşteptau tocmai peste trei zile.

Niculcea, după minunea asta, luă nuieluşa făcătoare de minuni, merse la împărat şi-i spuse cele văzute. Apoi, a doua zi, când veni toată curtea şi ostaşii la faţa locului, făcu un semn numai şi puzderia de feciori şi fete mari luară suflare. Iar crăiesele noastre, când s-au văzut prinse în laţ, îşi acoperiră feţele şi plânseră amar. Şi-au plâns multă vreme, şi mult, dar mai puţintel plânse fata cea mică... Că ghicise ea, şi-şi pusese gândul, că Niculcea nu de florile mărului umblase atâta , ca să le deie de urmă; iar planurile feciorului unde puteau să bată, v-aş întreba, bătu-l-ar norocul şi toate cele bune!

Şi acum ce să vă mai spun? Doar atâta că împăratul s-a ţinut de vorbă şi a dat drumul lucrurilor să meargă în rostul lor; adecă: fata cea mică să se îndrăgostească nebună după Niculcea. Şi s-a îndrăgostit, că avea după cine, că flăcăul cela era, vezi Doamne, om ca toţi oamenii, dar pieliţă şi chip de grai şi inimă ca el, mai rar pe la creştini de-alde mine şi de-alde dumneavoastră.

Pe urmă, fireşte, nuntă; nuntă mare şi frumoasă, cu mulţi lăutari şi multă veselie. Am văzut-o şi eu, iar cine nu m-a crede, facă şi el una, să zic şi eu: iaca aşa, întocmai a fost şi-aceea.

Şi acum, mă închin cu sănătate şi voie bună, dragii mei feciori şi fete!

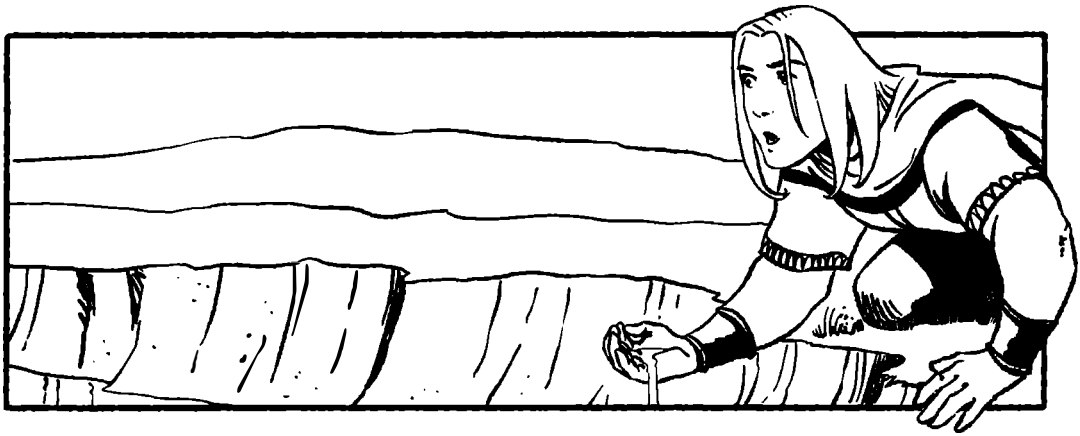

FECIORUL DE CRAI SURGHIUNIT

A fost, când a fost, un împărat vestit într-un colţ de lume şi numele lui era Cataram-Craiul. Încotro o fi trăit de la noi, nu ştiu, şi nici de rosturile urmaşilor lui n-am ştire, ci numai atâta ştiu c-a trăit odată ş-odată, pe când era bunica fată, iar bunicul mititel, să-l pomenim şi pe el. Şi ist Cataram-Craiul, neavând într-o vară ce face, hai cu puşca-n spinare, cu traista de merinde la şold şi mână-n codrul zânelor, la împuşcat fiare sălbatice. Găsea ceva, nu găsea, treaba lui, că de foame nu murea şi nici împărăteasa nu-l aştepta acasă numaidecât cu apa fiartă, gata să taie iepurele bucăţele şi să-l puie la foc. Îşi petrecea urâtul cum facem noi acum, de-o pildă, la astă clacă aleasă: astupă-ţi urechile gazdă jupânească.

Şi hoinărind aşa împăratul, îl apuca foamea, scurtă vorbă: se tologea pe malul lacului din codru, întindea traista pe iarbă, îşi scotea burculiţa* coaptă-n vatră, să zicem, fripturica, îşi dezlega sarea din colţul şervetului... şi mânca. Iar, după ce mânca, se apleca cu gâtul în jos şi sorbea apă limpede ca lacrăma din lacul codrului cu zâne. Pe urmă îşi ştergea mustăţile şi iar pleca cântând, ştiţi vrunul?

* burcă – pâine mare; turtă din mălai care se coace pe vatră, în spuză

Geme
Codrul, geme!
Geme,
Că i-i rău,
Că-l plouă mereu!
Şi plouă de varsă,
Codrului nu-i pasă,
Că i-i frunza deasă;
Sus i-i frunza deasă,
Jos i-i umbra groasă;
Sus frunza-i măruntă,
Jos umbra-i rotundă!

Şi, azi aşa, mâne aşa, Cataram-Craiul îşi trăia zilele, părându-i nespus de dragi. Nimene nu-l supăra, cu toate că pe acolo stăpâneau numai zânele şi tatăl lor, dar, de la o vreme, sau de ciudă, sau din alte pricini, stăpânul codrului şi al lacului cu apă de viorele, îşi puse în minte să-l năcăjească. Cum? Să se ieie la luptă cu Cataram-Craiul? Nici prin cap să-i treacă! Să-i ieie din cale fiarele sălbatice? Asta nu era nicio pagubă pentru cel cu puşca-n umăr. Atunci? Hai să nu-l mai lase să beie apă din lacul cu viorele!

Şi sfântă i-a fost hotărârea. Când se trudea Craiul s-ajungă cu gura la apă, tatăl zânelor se punea mai înainte într-alt colţ şi dintr-o sorbitură seca lacul tot. Dintr-un început, puşcaşului i s-a părut că visează, dar a doua oară, văzu că-i aievea întâmplarea. Se bătu cu palma peste gură şi se miră:

— Măi, comedie ca asta încă n-am văzut!

Hai şi mai încearcă o dată, şi păţeşte tot aşa. Mai hai o dată, şi de s-a întâmpla tot drăcovenia asta, de bună samă că cineva îi face în ciudă. S-apleacă, s-apleacă, şi vede cum apele pier şi se strâng până-n faţa nisipului. Acu' se sfârşise! Pleacă acasă mânios, furtună, tună şi trăsneşte şi dă poruncă să-i vie vrăjitoarea curţii, baba cutare, meşteră să-nchege vântul, trăsni-o-ar sfântul!

— Ei, mătuşă, uite-aşa şi-aşa!

— Elei, mărite stăpâne! făcu baba, bătându-se cu palma peste gură. Se poate?

— Vra să zică să nu cred ce am văzut cu ochii, să cred ce-mi spui tu?

Iar baba, ca să nu mai lungească vorba, îl puse la cale şi plecă. Împăratul încărcă nouă harabale cu putini de rachiu şi porni spre codrul cu lacul de viorele. Le vărsă în apă, trimise harabalele la curte, puse pândari pe după tufe, iar el, drept în crucea de amiază, se aplecă să bea apă. Apa lacului se strânge într-o clipă în pântecele celui tată al zânelor, după care nu trece mult şi pândarii îl prind.

Vedeţi dumneavoastră, feţe alese! Ce-i azi cu rachiul, era pe atunci. Vrei azi să-ţi lase cutare caşul din gură? Dă-i o ceaşcă de rachiu şi viaţă nu-i mai trebuie.

Aşa şi cu stăpânul lacului. Cum a sorbit apa cum s-a îmbătat, cum i s-au înmuiat vinele, cum n-a mai putut fugi, iar tâlharii de oşteni l-au prins şi împăratul l-a trântit în temniţa neagră, unde avea să stea până la judecata ce i-o face. Acolo de la o vreme mintea celui îmbătat a prins să se lumineze şi, încetul cu încetul, s-a lămurit unde era. Ce să facă, încotro s-apuce? Şi strigă cu glas tare să s-audă până la mare:

— Aman, aman, cine-o merge la castelul de sticlă şi-o intra înăuntru, şi-a descuia cutare ladă, şi-o găsi o cutiuţă, şi-n cutiuţă o cheişoară, cu care-mi poate da drumul din închisoare, dăruită i-a fi lui sabia mea de aur şi neuitat de mine a fi şi-a rămânea în vecii vecilor.

Dar nimeni nu l-a auzit. A mai stat o zi şi a strigat din nou, şi mulţi argaţi l-au auzit, dar nimeni nu a îndrăznit să-i sară într-ajutor. A treia zi, a strigat din nou şi numai feciorul cel mic al împăratului l-a auzit. Feciorul a stat mult pe gânduri şi a socotit calea cea bună de pornit; iar la urmă a făcut ce şi-a pus în gând: a mers la castelul zânelor, a venit cu cheia şi a dat drumul celui închis.

Iar Cataram-Craiul, când a auzit, şi-a pus mâinile în cap de bucurie. Răpede a strâns sfat dintre boierii de frunte ai împărăţiei să rânduiască osânda nemerită crăişorului. Unii l-au sorocit să moară ars, alţii în furcă de spânzurătoare, alţii în apă adâncă să fie înecat, ci numai unul şi-a dat cu părerea că surghiunul este mai omenos. Şi, iarăşi răpede, împăratul a chemat pe cioara de vizitiu, i-a dat bani pentru zece ani de drum şi pe feciorul cel neastâmpărat în samă şi i-a zis:

— Măi, ştii tu unde-a dus mutu' roata?

— Nu ştiu, Măria-ta, cic-ar fi răspuns ţiganul.

— Nu ştii? Apoi să-ţi spun eu: unde a dus surdul iapa, a dus şi mutul roata; acolo să-l duci pe blăstămatul ista de fecior al meu, şi încă şi mai departe cu nouăzeci şi nouă de poşte. Să nu-l mai văd în ochii mei, m-ai înţeles?

— Înţeles, mărite stăpâne!

Şi a purces ţiganul mare şi tare, sus pe capra trăsurii, cu odrasla împărătească legată burduf şi cu ochii legaţi. Şi a mers, şi a mers, cale lungă să le-ajungă, poştele cu sutele, până ce sosind într-o pustietate, grăi feciorul lui Cataram-Craiul:

— Că tare mi-i cald şi sete, jupâne vizitiu!

Iar hoaşchina de ţigan:

— Aleu, ţi-o fi, că-i lumea rea, dar de ce n-ai fost cuminte acasă la tat-to, să ai ce-ţi trebuie?

Ţiganul era mare şi tare, şi-acu' îi dădea mâna să facă pe dascălul. Aşa-i când ajunge coada cap, iar mămăliga prinde coajă; şi iar ţipă ţiganul măreţ:

— Şi de unde să-ţi dau apă, hai? Ce eu atâta grijă am avut să-mi ieu apă, să-mi ieu ploscă şi pentru tine?

Iar feciorului de crai i se strângea inima de durere dar n-avu ce face şi zise:

— Uite, aici este o fântână! Mă laşi să scot o ciutură de apă?

Iar ţiganul, tăcând, merse şi rupse lumânarea cumpenii, cu ciutură cu tot, şi-o zvârli în apă; apoi, uitându-se aspru la feciorul împărătesc îi zise:

— Dacă ţi-i sete, dă-te-n fântână, şi te-oi ţinea eu cu frânghia să nu te duci afund.

Şi crăişorul, neavând încotro, se-nvoi. Ţiganul îl legă de subsiori şi începu să-l coboare, iar când văzu că-i aproape de faţa apei răcni la el:

— Măi, pân-aici ţi-au fost zilele tale, să ştii: ori mori, ori trăieşti; iar dacă ţi-i să nu te duci... închină-te mie, da' să mi te-nchini pe tăişul săbiei care ţi-a dat-o tatăl zânelor, că aleluia-i cu tine.

Şi vă-ntreb acuma pe dumneavoastră: ce-aţi fi făcut în locul celui fecior? Hai? Dreaptă-i vorba ceea: fă-te frate cu dracul până-i trece puntea şi pe urmă zvârle cu crucea-n el. Şi aşa, s-a supus feciorul lui Cataram-Craiul, şi s-a jurat că stăpân va avea pentru toată viaţa pe ţigan şi-a face tot ce el i-a porunci, cu preţul zilelor lui. Iar, după asta, purcezând mai departe, au mers şi-au mers, drum bătut pe deal şi vale, povestea mea încă-i pe cale.

Târziu după asta ajung ei într-o împărăţie mare. Cum se chema şi cine-o stăpânea, nu ştiu, dar vorba-i că era un împărat peste ea, un împărat care n-avea decât o fată, ajunsă, ştiţi, aproape-aproape. Şi, dacă avea o fată, uşor e de înţeles că împăratul n-o putea lăsa pe dânsa cap de împărăţie, ci trebuia să-i caute încoace şi încolo

un flăcău voinic şi priceput care să poarte tot căciula lui. Şi ginerele ista era greu de găsit. Nu-i vorbă, fata, răpede-răpede şi-ar fi legat inima cu unul ca mine, dar împăratul nu-şi dorea numai bărbat fetei şi ginere lui, ci şi stăpân vrednic peste atâtea neamuri. Vedeţi, de asta-i era peste mână, că:

Şi frumoasă,
Şi lăptoasă
Şi devreme-acasă

greu e să se găsească.

Dar, de aşteptat, nu mai era chip. Dă atunci ştire-n crăia lui şi-n alte crăii, scrie răvaşe în oraşe şi sate depărtate, că cine s-o găsi vrednic să-i aducă lui fragi şi mure de la zâne din pădure, i-a da fata de nevastă. Ei, nu vă spărieţi, că nu era lucru uşor. Dumneavoastră nu ştiţi ce soi de lighioane-s zânele, nu? Că dacă zic eu de-o pildă ibovnicei mele „zână", asta înseamnă că-i frumoasă ca o zână şi încolo nimic mai mult. Ibovnica mea m-aşteaptă cu plăcinte calde; zânele te aşteaptă să-ţi fure luminele ochilor şi să-ţi ia puterile, să credeţi!

Dar ce mai atâta vorbă pentru nimica toată? Ei, şi cum vă spuneam, ţiganul cela ajunsese tocmai în împărăţia asta, şi de unde până unde, află de vrerea împăratului; şi cum află, îşi face plan să se ducă el la curte să-i spuie c-a împlini el porunca şi să-i ceară fata. Asta-i era chiteala şi socoteala, dar fireşte că el avea să trimeată pe crăişor în pădurea zânelor şi, vorba celor doi care au găsit un burduf de bani: unul a luat galbenii, iar celălalt s-a mulţămit cu pielea.

Se duce ţiganul la împărat şi-i spune: „Împărate, aşa şi-aşa."

Împăratul face ochii mari şi-l măsoară din creştet până-n tălpi şi, pe urmă:

— Măi, tu să faci trebuşoara asta?

Ţiganul ieşi, chemă răpede pe feciorul de crai şi-i dădu poruncă scurtă:

— Să te duci în codrul zânelor şi să-mi aduci mure; una, două, trei: ai venit?

Feciorul trebui să se supuie. A plecat plin de gânduri pe cale-napoi, şi ajungând după multă trudă, se întâlni în cel codru cu tatăl zânelor, care-l cunoscu şi-l întrebă de păsuri. Şi-i răspunse craiul fir cu fir.

— Alei! se miră tatăl zânelor; şi-l sfătui: măi, dragul moşului, zânele fete mi-s, dar puţintică ascultare îmi dau. Uite ici: drept în crucea zilei, fetele mele se duc

la scăldat la lacul cu viorele. Săi atunci răpede în pădure, ia-ţi ce-ţi trebuie şi, tiva Panaite! Auzi? Dar răpede ca fulgerul că altfel te-ai fript.

Feciorul de crai făcu întocmai; luă fragi şi mure şi, pornind înapoi le şi duse ţiganului plocon. Ţiganul le duse împăratului, îşi ceru răsplata, dar domniţa grăi:

— Tătucă, aş mânca un strugure de poamă tot din pădurea zânelor.

Iar împăratul:

— Auzi, omule?

— Aud, mărite împărate; numaidecât!

Şi răpede afară, să poruncească slugii credincioase. Feciorul jurat să-l slujească porni într-o goană şi, ajungând în codrul zânelor, se întâlni din nou cu cel scăpat de el din temniţa lui Cataram-Craiul.

— Ei, ce mai veste poveste?

— Grea, prietene, că uite ce mi-a poruncit ţiganul.

— Lasă, omule, nu te teme; ulciorul nu merge de multe ori la apă. Odată şi-odată, ori se strică, ori se crapă, să ştii de la mine. Tu fă ce ţi-o spune el şi rabdă. Şi-acuma, ascultă-mă: drept la toacă, fetele mele intră la învăţătură în cetate: nu stau mult şi apoi ies răpede afară. Ei, în clipa aceea săi iute în grădină, ia-ţi ce-ţi trebuie şi fugi.

Feciorul făcu întocmai şi aşa, nu după multă vreme, duse ţiganului strugurii de poamă. Ţiganul îi duse împăratutui, iar împăratul, fetei, care-l întrebă (vedeţi simţ, simţ de fată!):

— Măi, tu i-ai adus?

Iar ţiganul:

— Apoi cine? Cred că feciorul lui Cataram-Craiul, care mi-i slugă mie, nu.

Dar fata mânca câte o bobiţă şi se gândea în mintea ei, şi nu-i venea să creadă; de asta mai vru ceva pentru a treia oară. Spuse împăratului, împăratul duse vestea ţiganului şi ţiganul făcu după pricepere: porunci feciorului de împărat, iar acesta porni într-o fugă la tatăl zânelor.

— Ce-i, fete-logofete?

— Greu de tot, cum nu se poate mai greu!

— Cred că nu ţi-a fi cerut marea cu sarea.

— Ba încă mai mult; cică să fur cântarea zânelor, şi să i-o duc. Eu cred că asta face vârf la claie şi mă mir de fata celui împărat, cum de le mai scoate pe toate astea.

— Taci, măi, nu te mai jeli; ascultă ici: ascunde-te-n corobana* ceea de salcie bătrână, şezi treaz până la miezul nopţii, căci atuncea fetele mele se scoală şi cântă cântecul cel drag al lor:

Ce frunză se bate,
Pe la miez de noapte...

ascultă-l şi învaţă-l dacă-i putea. Pricepi? Şi du-te de i-l du ţiganului şi taci. Cât te-o trimete pe la mine, de nimica să n-ai frică, flăcăule, că moşu-i cu tine.

Feciorul făcu după învăţătură şi aşteptă până la miezul nopţii când deodată zânele începură să cânte. Şi au cântat aşa de mândru că feciorului i se topise inima dar cu urechile ascultase tot-tot. Învăţase cântarea şi ştiind-o, porni s-o ducă ţiganului:

— Ai deprins-o, slugă blăstămată?

— Învăţat, stăpâne!

— Hai şi zi-mi-o.

Feciorul începu să cânte, dar ţiganul pace să prindă, că vorba ceea: cântec de ursar, zamă de ţânţar.

— Mai zi o dată, afurisitule, ţipă iar ţiganul, dar degeaba. Ei, dar acu' îşi pusese altceva în gând. Îşi luă sluga de mână, îl învăţă cum să se poarte sus, şi sui cu el scările cetăţii, la împărat, şi grăi:

— Mărite împărate, cu două am nimerit-o, dar cu a treia ca mai ba, ci am trimes pe-o slugă de casă mai credincioasă.

Împăratul se uita cu coada ochiului la sluga ţiganului, şi-i venea să înghită în sec; şi fata se uita tot la el, şi nu se simţea întreagă, îşi puse mâna-n dreptul inimii, şi-o simţi bătând cum se bate vrabia-n laţ.

Şi, începu feciorul de crai să cânte, iar ceilalţi să asculte; şi de ce cânta, de ce se luminau făpturile celor trei şi se întuneca tot mai mult a ţiganului.

Iar încheierea-i scurtă: un galben cui n-a pricepe; ci ho!, nepricepuţilor, că mă lăsaţi sărac de voi da la toţi.

Taina se limpezeşte, lucrurile se lămuresc, şi feciorul surghiunit al lui Cataram-Craiul se logodeşte cu fata celui împărat. Iar, la două săptămâni, de bună

* corobană – scorbură

samă după ce au ieşit hârtiile de la primărie s-a făcut nunta, o nuntă oameni buni, cum neam de neamul nostru n-a avut. Crai şi crăiese au fost de faţă, logofeţi şi împăraţi şi pârcălabi şi dascăli, şi vlădici, sute şi sute, iar de-alde noi, mii şi mii, câtă frunză în codru şi mai mulţi cu trei.

Iar plata ţiganului a fost dreaptă: a fost legat de tăraşul porţii, şi câţi treceau, toţi îl ghionteau, iar la urmă, i s-a făcut felul cum s-au fost priceput gâzii mai bine. Din partea noastră: Dumnezeu să-l ierte cu fasole fierte.

Şi acuma stau şi eu şi mă întreb cu mintea mea: oare s-a mai fi găsit Cataram-Craiul cu fiul său ori ba? Cine ştie să spuie, cine nu, să tacă şi gura să n-o desfacă!

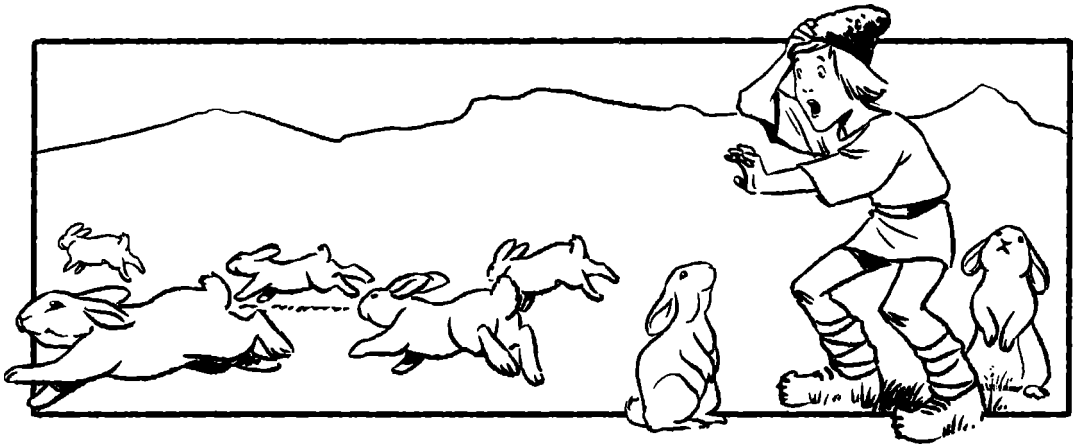

NOROCEL ARGATUL, GINERE ÎMPĂRĂTESC

A fost odată, ca niciodată, a fost un băieţel... lepădat cine ştie pe unde şi crescut cine ştie de cine. Când se trezi şi el mare, văzu că-i amar traiul să muncească pe la unul şi pe la altul, pe mâncare şi pe câte o ţoandră* de purtat şi că mai bine-i să se ducă la cineva să se tocmească argat, ca la sfârşitul anului, să se vadă şi el cu câte ceva. Pe urmă s-a-nsura şi-a avea şi el o gospodărie ca tot creştinul.

Unde să intre, unde să se ducă? Iaca, tocmai la un împărat bătrân, care avea împărăţie mare, cu multe noroade, şi care mai avea pe deasupra şi o fată ca toate fetele, adecă, deşteaptă şi frumoasă şi bolnavă de-o boală cumplită.

Toată ziulica stătea-n castel ca o floare pălită de soare, împăratul o vedea că tânjeşte şi de asta nu îndrăznea să scoată vorbă de măritiş, după cum i-ar fi fost pe plac – de, că uite, mâne-poimâne, el a închide ochii şi s-a duce în pământ, de unde n-a putea şti nici cine-i stăpâneşte pământurile şi averea lui, nici bărbat fetei cine-i este.

Sta, dară, fata, toată ziua şi-şi cânta – cânta cântecul cu

* ţoandră/hoandră – haină veche şi zdrenţuită, buleandră

Foileană de susai,
Inimă de putregai,
N-am cuţit ca să te tai,
Să văd în tine ce ai!

Câteodată şi cântecul te mai alină, parcă!

Norocel, o aude o dată, o aude de două ori şi ca un flăcău priceput cum era, o fură într-o zi, cu coada ochiului, aşa să-şi mai treacă din vreme. A doua zi o ţinteşte mai bine, iarăşi, să-i pară ziua mai uşoară.

— Măi, Norocel băiete, trage-ţi măsurile, îi zic eu.

— Ei şi?

— Bine!

A treia zi, dragii mei, Norocel-argatul, nebun; adică nu nebun, dar aproape: prinde fata împăratului în grădină, o strânge de mijloc şi fără picătură de ruşine o sărută, nevoie mare; fata să moară de bucurie şi mai multe nu. Din ziua aceea, limba fetei porni alte cântece, altă lumină în ochi avea, alt obraz şi alt cuvânt, pentru că dobândise inimă nouă, ştiţi – întocmai ca iarba costişelor de piatră, când o udă ploaia şi o păzeşte umbra.

Bună şi asta!

— Vreme nemerită s-o măriţi, zic eu împăratului.

— De, îmi răspunde uncheşul, dacă zici d-ta, haide!

A dat repede zvon din corn, să se adune în grabă craii şi feţii de împăraţi din toată lumea, să se strângă toată flăcăimea care a vrea să-i fie ginere, că el fată de măritat are, una are şi nu vrea să-i deie bărbat cu sila; să fie mulţi, ca să aibă odorul pe cine să-şi aleagă după inimă şi pricepere.

Şi câţi n-au venit, câţi! Spuză, dragii mei! Codrul frunză n-are şi nici mările fire de nisip, câţi s-au adunat, împăratul s-a bucurat foarte şi le-a grăit:

— Feţi şi logofeţi, fata mea a sta-n cerdac, şi pe dinaintea casei a trece toată lumea asta adunată; pe care îl va atinge fiica mea cu mărul de aur, acela mi-a fi mie ginere, iar fetei mele bărbăţel după inimă.

Gata? Gata: sta fata sus, iar pe jos treceau unul-unul, cum trec cocoarele când vin şi se duc. Treceau feciorii de-mpăraţi mari, pe urmă cei de împăraţi mijlocii, pe urmă craii, feciorii de boieri şi dregătorii de frunte, pe urmă de ceilalţi, de-alde mine şi de-alde dumneavoastră şi tocmai la urmă şi cei din neamuri mai proaste.

În cine dă fata de-mpărat cu mărul, în cine! Măi-măi! În cine? Ti, că din toţi alege pe Norocel-argatul!

— Aş, nu, nu se poate, strigă împăratul, Doamne fereşte!

— Nu, nu se poate, strigă toată claca feciorilor de-mpăraţi.

Bine, să mai treacă o dată! Şi-au mai trecut, şi-au mai trecut şi a treia oară, dar norocosul cine a fost? Tot Norocel-argatul!

Acuma, nu mai era altceva de făcut; împăratul trebuia să tacă şi să-nghită. Dar tot îi sta parcă un fel de ghimpe în inimă. Cheamă îndată sobor de oameni bătrâni şi pricepuţi, cu chip c-or găsi cu toţii un nod în papură lui Norocel-voinicul. Se sfătuiesc, se pun la cale, mai zice unul una, altul alta şi la sfârşit iese împăratul şi spune lui Norocel:

— Băiete, după cum văzuşi şi tu, fetei mele îi placi, dar eu nu mă pot mulţămi numai cu atâta. Rosturile împărăţiei mele sunt avan de grele şi de încurcate şi pentru asta trebuie minte isteaţă ca să le descurce. Drept aceea, iacă o să te încerc şi eu pe tine cu un lucru. Dacă te-nvoieşti, bine, dacă nu, drumul e al tău şi casa e a mea, că nimeni nu te ţine legat. Că vorba ceea: a nimerit orbul Brăila, dar-mi-te tu, flăcău harnic şi aşezat, n-ai să-ţi găseşti bine capului?

Cu vorbele acestea, socotea împăratul ca să-i taie pofta de însurătoare lui Norocel. Dar, aşi! De unde! Şi-i răspunde feciorul:

— Mă prind împărate.

— Te prinzi? Bine! Atunci, uite ce-i: să te duci în grajd la mine şi să-mi descui la turma de iepuri; s-o scoţi afară şi să porneşti cu dânsa la păscut. Dar bagă de seamă: să nu cumva să-mi scapi vreun iepure, că dacă m-ei veni cu vrunul lipsă la săptămână, alt leac nu-ţi mai trebuie. Ai înţeles?

— Înţeles, îi răspunde argatul şi pleacă.

— Ei, acu' e acu', îşi făcea împăratul socoteală în gândul lui; acuma să te văd pe tine, Norocele, pe unde ai să scoţi cămeşa. Hm!

Se bătea împăratul cu gândul şi tot chitind şi cumpănind, se încredinţă la urmă că asta-i peste poate.

Şi Norocel-flăcăul nu zicea altceva decât că împăratul vrea să-i piardă urma şi mai multe nu.

Iesă el cu iepurii la câmp, dar credeţi c-a mai văzut vreunul cât ai bate din palme? S-au dus dracului de pomană împuind pământul.

— Duceţi-vă!

Bun, dar tu, Norocel-băiete, ce te faci, încotro porneşti? O luă şi el pe o cărare şi se tot duse înainte, trecând fel de fel de locuri, până când ajunse într-o pădure. Umblă încolo şi încoace, şi dă de casa Sfintei Vineri. Bate în uşă şi aude un glas dinăuntru care-l întreabă cine-i.

— Eu, Sfântă Vineri, Norocel, fecior lepădat.

— Şi ce vrei de la mine?

— Am venit să te slujesc trei zile.

Sfânta îl cheamă în casă şi văzându-l că-i cu glagole*-n cap, îl împacă aşa: ea se va duce cele trei zile... şi pe el l-a lăsa în ogradă; altă treabă nu-i dă de făcut decât să-i hrănească puii cu mâncare potrivită, iar pe a ei, să n-o găsească seara nici prea caldă, nici prea rece, ci numai aşa cum e bună de mâncat.

A, lesne treabă, ziceţi dumneavoastră. Ba nu; întrebaţi-mă ce fel de pui avea Sfânta Vineri şi am să vă spun. Avea tot felul de lighioane: şerpi, balauri, gândaci, iepuri, vulpi, broaşte, molii, cucuvele, râme, bursuci, cocostârci, mă rog tot ce se vede pe lumea asta. Greu, nu-i aşa? Norocel vedea el bine că dacă scăpase de un drac, aici nimerise peste tată-său. Cum naiba avea el să adune atâta jâmăt de lighioane cari cu patru, cari cu două, cari fără picioare.

Ei, lesne-i trebuşoara asta?

— Uite fluieraşul ista, îi spune sfânta; el are atâtea găurele câte soiuri de vietăţi sunt: baţi cu degetul pe una, vin găinile şi cucoşii; baţi într-alta, vin rândunelele şi lăstunii; dacă mai baţi într-una, vin greieri soi după soi. Vezi, acuma lucrul ţi-i uşor.

Sfânta plecă la biserică, iar Norocel rămase acasă. Trebălui feciorul în dreapta şi-n stânga, făcu bucate bune pentru fieştecare neam de dihănii, iar aşa, cam supt-amiază, luă fluieraşul şi-şi chemă puii la mâncare.

Şi-au fost umplut, cică, lighioanele câmpuri întregi; pe toţi i-a hrănit flăcăul cum se cade şi niciunul n-a rămas nemulţămit; pe de-amiază-n desară le dădu din nou mâncare şi pe urmă se puse şi făcu şi bucate pentru Sfânta Vineri. Le păzi, le suci cum se pricepu el mai bine şi când Sfânta Vineri veni, găsi bucatete nici prea calde nici prea reci, ci aşa, numai bune de mâncat.

După ce-a ospătat, ieşi sfânta să-şi vadă puii; pe cari cum îi întreba, toţi îi spuneau că tare bine au mai fost hrăniţi de Norocel-argatul.

---

* glagole/glagore – minte, isteţime

Şi aşa şi mâne şi tot în chipul ista şi poimâne, când iată pe sfânta cea bună la inimă că-l cheamă pe voinic şi-i spune:

— Băiete, cu dragoste şi cu pricepere m-ai slujit, cu dragoste am să te mulţămesc şi eu; ce mi-i cere, aceea ţi-oi dărui.

Iar Norocel stătu oleacă pe gânduri şi socoti ce i-ar fi lui de folos. Nimic altceva decât fluieraşul; şi zise:

— Să-mi dai, Sfântă Vineri, fluieraşul.

— Al tău să fie!

Pe urmă flăcăul, mulţămindu-i pân-la pământ, îi sărută mâna şi pleacă. Şi merse şi merse, pân-pe-aproape de curţile-mpăratului, într-un câmp, unde prinse să cânte din fluier ca pentru chemarea iepurilor şi de-odată îi văzu pe toţi venind către dânsul.

Bucuria voinicului nu era proastă; se puse jos să se mai hodinească şi să mai cugete la norocul lui.

În vremea asta, iacă un boier călare pe un măgar.

— Bună ziua, voinice.

— Mulţămim, dumitale, boierule!

— Da' ce faci aici?

— Pasc nişte iepuri.

— Şi cum stau, măi omule, şi nu fug?

— Păi dacă-i păzesc, cum vrei să fugă; aşa li-i felul lor: iepuri care nu fug.

— Ei, nu mă omorî! Ce zici tu? Da' nu mi-i vinde şi mie unul de sămânţă?

— Îţi vând, cum să nu-ţi vând, că am o spuză, dar numai vezi, să ne putem împăca din preţ, că felul ista de iepuri nu-i aşa de ieftin.

— U, la asta nu te mai gândi, că uite, parale am câte vrei, şi-ţi dau cât mi-i cere.

— Hei, cucoane, parale au şi ţiganii, dar eu altceva îţi cer şi să mă ierţi de cuvânt prost: să-ţi săruţi măgarul unde-oi zice eu şi-al dumitale a fi un iepure.

Boierul, care nu era altcineva decât împăratul, se gândi şi la una şi la alta: dacă nu face ce-i zice Norocel, deseară la numărătoare îi vine cu toţi iepurii în ogradă şi-i ia fata; dacă face după spusa lui, are să-i găsească un iepure lipsă, şi aşa, lesne-i să scape de dânsul. De ruşine, dă, cam ruşine-i, dar ce să faci, cum s-o dai ca s-o nemereşti, cum s-o-ntorci, s-o potriveşti! Făcu după placul flăcăului, luă iepurele şi se duse cu el.

Sara, Norocel-argatul, luându-şi fluieraşul şi strângându-şi iepurii, i-a fost adunat pe toţi şi printre ei a văzut şi pe cel dăruit împăratului, că nu degeaba îi era

fluieraşul dăruit şi vrăjit de Sfânta Vineri; că socot şi eu aşa, ca omul prost: să fi fost iepurele în frigare şi tot s-ar fi dus acolo unde l-ar fi chemat voinicul din fluier.

Pe urmă, Norocel îi ia pe toţi, intră-n ograda împăratului şi se pune pe numărătoare; fireşte, nu s-a găsit niciunul lipsă. Împaratul l-a luat în braţe, l-a sărutat şi i-a spus:

— Până acuma, ginere dragă, toate bune, dar uite ce-ţi dau de muncă: aici ai o baniţă de mac şi dincoace una de păsat. Eu le amestec pe amândouă şi aşa ţi le las în păstrare, iar mâne dimineaţă, pe vremea când m-oi scula eu, să le găsesc din nou alese: macul de-o parte, păsatul de alta. Te-nvoieşti şi cu asta?

— Cum să nu mă-nvoiesc, îi răspunse Norocel; dacă am plecat pe aşa drum, trebuie să merg înainte: după cap şi căciulă.

— Bine, tare bine!

— Ei, şi-atâta pagubă dac-a fi rău!

Sara voinicul îşi luă fluieraşul şi prinse să cânte chemarea furnicilor; să le fi văzut venind în grabă pe toate, care pe sus, care pe jos. Le-a dat treaba în samă, iar el s-a culcat.

A doua zi, totul era isprăvit şi când împăratul ieşi afară să vadă ce-i, Norocel-argatul îl aştepta cu căciula-n mână.

— Gata, flăcăule?

— Gata, mărite împărate, cum să nu fie, că doar nu era cine ştie ce lucru greu.

— Ia hai, să văd şi eu.

Şi s-a dus şi a văzut ce nici prin creştetul capului nu-i trecea să vadă şi s-a bucurat mult şi i-a zis:

— Îţi mai cer încă un lucru. Uite colo-s hambarele mele pline cu tot felul de pâne; iaca: până mâne dimineaţă să nu mai găsesc un grăunte în ele. Să-mi mănânci tot-tot, că altfel, ştii vorba noastră.

— O ştiu, împărate, zise voinicul, dar crezi că eu sunt galiţă* cu plisc să mănânc grăunţe? Înţeleg să-mi dai altceva, dar tocmai la trebuşoara asta nu prea gândeam.

— Hai, asta ţi-o dau, asta să mi-o faci, că de nu, fecior să-mi mărit fata oi mai găsi şi tu fete să te-nsori, aşijderea.

---

* galiţă – pasăre de curte, orătanie

Da' Norocel, numai pe faţă se făcea că-i mâhnit, ci-n inimă se bucura de nu-l încăpea pielea. Sara, şi-a chemat hultanii, şi şoarecii, şi porumbeii, şi ciorile şi toate lighioanele zburătoare şi le-a dat în samă ce era de făcut, iar el s-a dus să se culce.

A doua zi, toate lacrele hambarelor erau goale; ba şoarecii mai roseseră şi din scânduri, de năcaz că nu se săturaseră îndeajuns.

Împăratul nu mai avea încotro s-o sucească, ci cuprinzându-l în braţe, l-a sărutat ca pe-un ginere şi s-a bucurat mult de vrednicia lui.

A dat sfoară-n ţară şi-ncolo peste ţări şi mări, să vie la nuntă cine-a pofti, că el îşi mărită fata cu Norocel-argatul. Şi lume a venit câtă frunză şi spuză, de n-o mai cuprindeau văile şi curţile împărăteşti. Şi s-a mâncat şi de jucat, amarnic s-a mai jucat, că stăteau ciobotarii pe marginile drumului şi nu dovedeau să dreagă imineii* şi papucii tuturor. Şi se lăuda împăratul pe toate cărările, pe la toate feţele, că ginere ca al lui nu se mai află pe lume. Şi zise lui Norocel:

— Norocel, tătucă, ia spune tu istor împăraţi o minciună neisprăvită!

Şi ginerele împărătesc, bun de gură, după cum era şi la treabă bun, începu de când cu tata Noe şi cumătru-său, bădica Troian şi hai încoace, hai-hai, până ajunge şi la întâmplarea cu iepurii; şi zice:

— Şi cum păzeam eu turma ceea de iepuri, iaca un boier mare, călare pe un măgar, că vine şi mă-ntreabă dacă nu mi-s iepurii de vânzare. Eu îi spun că-i vând unul, dar pe parale nu-l dau.

Iar împăratul, ca nu cumva să rămâie ruşinat, îi curmă repede povestea spunându-i că-ntr-adevăr a spus o minciună neisprăvită.

Veselia a dăinuit mai amarnică până s-a isprăvit şi nuntaşii au fost plecat pe la vetrele lor strigând:

— Halal de-mpărăţia care l-a avea în cap pe Norocel-împăratul.

După câţiva ani, socru-său închise ochii şi-i închise cu sufletul împăcat că are urmaş vrednic, spre fericirea noroadelor lui.

Asta-i istoria toată a lui Norocel-argatul, fecior lepădat cine ştie pe unde şi crescut pe unde l-a dus norocul şi mai ales mintea lui cea isteaţă.

Dac-aş şti că mai trăieşte şi azi, şi pe unde anume, v-aş lua pe câte unul şi vi l-aş arăta, să luaţi pildă.

---

* iminei – pantofi cu vârful ascuţit; bocanci, ciuboţele

Cine pofteşte să-l vadă, caute-l; ci eu deocamdată,

Dădui povestea asta gata
Şi-oi mai da şi mâne-sară alta.
Acu' să mai spuie
Cine mai ştie
Şi pentru dânsul în cap să nu mai ţie,
Că mult de le-a ţinea,
Poveştile s-or oua
Şi-or cloci
Şi capul i-a pocni
Şi n-a avea cu ce ne povesti!

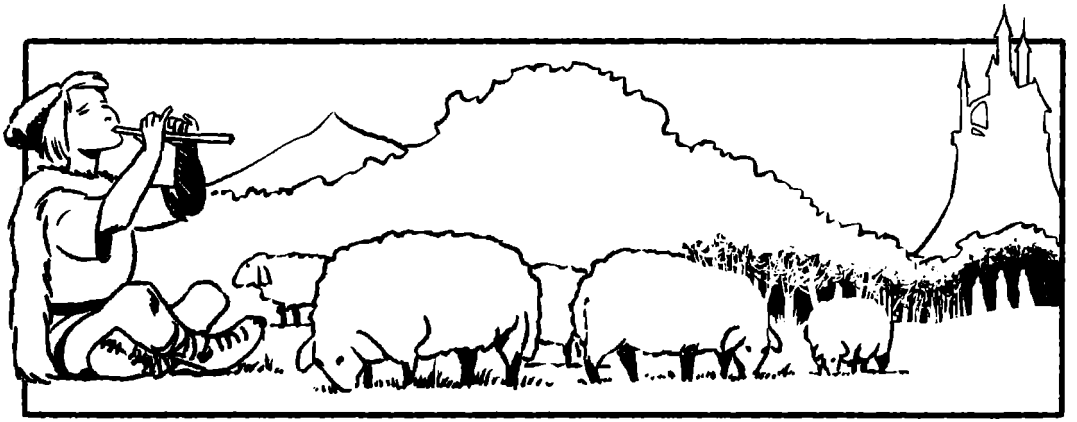

FECIORUL ORBULUI

Era odată un băiat rămas fără părinţi, care plecă în lume ca să-şi găsească şi el pe cineva, unde să se aşeze; că, de bine, de rău, dacă munceşti ziua, să ştii unde tragi seara, iar banul câştigat să-l ai unde-l păstra; acu', fie el legat într-un colţ de basma, fie schimbat într-o vită ori vreun acaret.

Merge el cât merge, şi dă de un mocan care păzea nişte oi.

— Bună ziua, moşule, ce mai faci? Paşti oile?

— Mulţumesc dumitale, nepoate, iaca mai omor şi eu cele zile, pe care le mai am ca vai de mine, că dacă n-ai lumina ochilor, n-ai nimic. Dar dumneata ce umbli prin locurile aceste?

— la de dragul păcatelor, moşule; îmi caut şi eu un stăpân, că iaca, nici eu n-avui parte de părinţi. Şi-acuma, ce mi-am zis: să rămân la cineva, că dacă n-oi putea să-l slujesc la mult, cel puţintel pentru te miri ce, mi-a da un sfat şi tot e bun şi-acela când îl ascultă omul.

— Dar cam ce fel de stăpân ai vrea? îl întrebă moşul.

— Oricum o fi, numai să-l văd creştin cumsecade, că de muncit i-oi putea eu munci, să-i plătesc o bucăţică de pâne.

— Dă, oftă moşul, iaca, n-ar fi lucru mare să rămâi la mine; da' cum îţi spusei: sunt orb şi poate nu ţi-oi place.

Băiatul cam stătu oleacă pe gânduri şi grăi:

— Lasă, moşule, nu-i nimic... Eu am să rămân aici, c-amândoi suntem oameni nevoiaşi.

Şi din ziua aceea, băietul a stat pe lângă moşneag, păzindu-i vorbele şi ascultându-l ca un fecior adevărat. Ba de la o vreme, băietul a început să-i zică mocanului „tată", iar unchiaşul din „băietul tatei cel priceput şi harnic", nu-l mai scotea.

Învăţase să facă fel de fel de treburi şi mai cu seamă meşteşugul mocănitului îl ştia acu, pe degete. Şi deprinsese să cânte din fluier aşa de frumos, că nu cred să-l fi întrecut glas de înger din cerul lui Dumnezeu; iaca, de asta, îmi pun capul.

Într-o zi, zice băietul:

— Tată, eu mă duc cu oile într-un loc.

— Du-te, dragul tatei, dar încotro?

— Pe moşia Zânelor, că tare am mai văzut iarbă frumoasă şi apă de adăpat, limpede.

— Dă, dragul tatei, toate-s bune, dar mai întâi să ştii că-i lucru strein, de care nu trebuie să te atingi ca de foc; pe urmă îţi mai spun că, sănătos de pe moşia Zânelor, n-ai să mai vii. Şi eu, feciorul tatei cel priceput şi harnic, am avut mintea ta şi iacătă-mă-s orb. Caută-ţi treabă şi te astâmpără pe imaşul nostru, că-i destul de mare, şi pentru oile noastre îi găsi tu destulă iarbă.

Băietul se făcu că-l ascultă şi plecă. Se îmbrăcă frumos şi-şi luă fluierul cu dânsul.

— Bâr, oiţă, bâr, pe moşia Zânelor preafrumoase, unde-i iarba fragedă, unde-i apa limpede şi umbră destulă pentru de-amează. Bâr, bâr!

Şi-a ajuns; oile-au început să pască voioase iar feciorul moşului a prins să cânte din fluier.

Ce cântece! Las-că toate cântecele pe care le ştia erau frumoase, da' unul era fără seamăn. Un cântec dulce, dulce ca un fagur de miere şi duios, Doamne, că zău, să fi fost de piatră şi tot ai fi prins suflet în tine. Aşa! Şi la urmă cântecul cela s-a schimbat încet-încetinel într-o horă mândră, că iacă v-o spun: s-o fi auzit două babe cu părul ca omătul, mare lucru ar fi fost, dacă n-ar fi zvârlit furca peste şepte poşte şi nu s-ar fi prins amândouă de mână.

Aşa! Da' ce-aţi zice dumneavoastră acuma, când v-aş spune că tocmai Zânele acelea, auzind cântecul cel de zahăr al mocanului, iute au ieşit din castelul lor şi-au purces spre pata albă de oi, care se vede colo supt deal! Şi ele veneau jucând şi băietul cânta din ce în ce mai frumos şi Zânele din ce în ce mai mult se aprindeau la horă, până când pleosc, crapă fluierul băiatului!

Chiu şi vai pe zâne, că „nu mai ai, băiete, altul?"

— Nu mai am, frumoase Zâne, dar acuşi mi l-oi face.

Fuga la un copac gros. Iute scoate săcurea şi-l despică în două de jos până aproape de vârf, apoi zice:

— Veniţi, stăpânelor, şi ţineţi de ici, că eu mă sui să desprind lozbele de sus şi apoi să le rătez de la rădăcină.

Zânele iute puseră mânele lor cele frumoase în despicătura copacului, dar feciorul mocanului dete drumul şi fetele au rămas prinse.

Început-au ele să plângă, început-au să se văicăreze, început-au la sfârşit să se roage de frumosul băiet al orbului să le deie drumul, dar el clătina din cap şi le spunea că „nu şi nu şi nu!"

— Şi eu nu vă dau drumul de aici, ascultaţi-mă pe mine şi să mă credeţi că nu vă dau, până nu mi-ţi aduce înapoi ochii tatei, şi până când cea mai mititică dintre voi n-a merge mireasă-n casa tatei. Aşa!

Amar se mai chinuiau bietele suflete şi se zvârcoleau de durere, dar degeaba le-a fost toată rugămintea că băietul sta deoparte şi nici nu vrea să se uite la ele.

Şi vremea trecea şi zânele credeau că doar-doar s-a îndupleca feciorul mocanului, dar s-au înşelat grozav. Iar când sta soarele de-o suliţă pe zarea asfinţitului, băietul strigă:

— Bâr, bâr, oiţele tatii, oiţe! Haideţi acasă şi mâne om veni din nou pe pământul zânelor, unde-i iarbă şi apă şi umbră destulă!

Iar zânele au început mai cu temei să plângă şi plângeau, c-ai fi crezut că bocesc pe un mort care intră în mormânt: şi din plâns s-au înţeles şi au căzut la pace cu feciorul. Zâna cea mititică şi frumoasă ca o picătură de rouă, a fost slobozită să aducă ochii moşului, să aducă hârtie bună şi pană de gâscă pentru întărire de zapis.

Şi s-a dus şi s-a-ntors şi luând mocănaşul ochii lui tat-so, i-a pus bine; apoi s-a pus pe ghizdelele puţului şi a scris slovele zapisului pe cum credea el c-a fi mai bine. Iar zâna cea tânără a fost pusă să iscălească cu sânge din degetele ei, că merge

de bunăvoie după dânsul. Şi toate au iscălit cu pana muiată în sânge, iar pe urmă li s-a dat drumul să meargă la castelul lor. Numai zâna mireasă a rămas pe lângă frumosul ei.

Cu trebuşoara asta, vremea venirii oilor la mulsoare trecuse şi orbul se pusese pe gânduri, dar repede s-a îmbucurat când a auzit tălăngile sunând. S-a bucurat el numai pentru atâta, dar când s-a văzut stăpân pe luminile ochilor, când şi pe fecioru-său l-a văzut şi când l-a aflat cu mireasă mândră lângă dânsul, cine ştie cum a fi fost moşul de bucuros! Ci, eu zic: bine că l-a ţinut Dumnezeu să nu-şi iasă din minţi. Lesne moare omul de supărare mare, dar să te ferească Cel de Sus şi de prea mare bucurie. Pe urmă, de bună seamă că feciorul s-a nuntit cu zâna lui, şi mult mă doare inima că nu vă pot spune acuma ce fel de nuntă a fost aceea, la care s-a adunat toată mocănimea de pe lume, în frumos port de ţară, mocănimea cea destul de învăţată cu meşteşugul unor atari păcate!

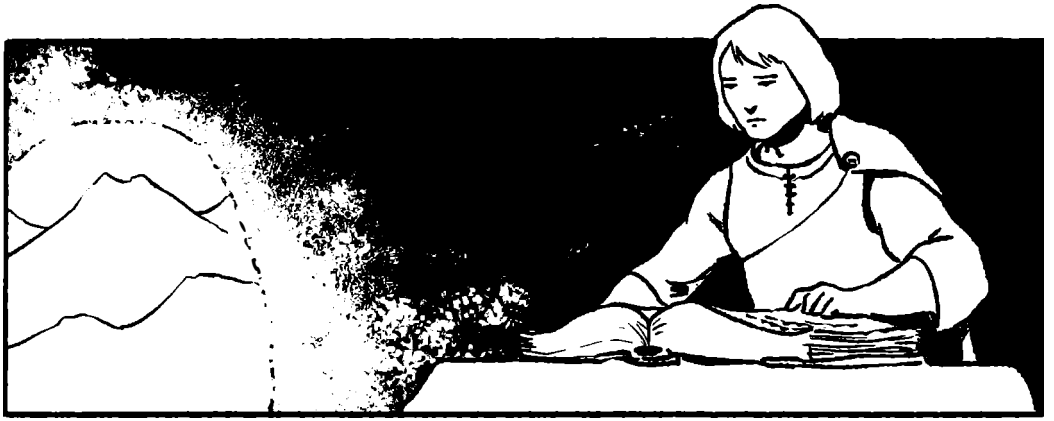

PETREA CEL VITEAZ

A fost odată şi odată

Şi de-atunci e vreme multă,
Sănătate cui ascultă,

a fost un biet dascăl de strană, bătrân cât tata Noe, şi babă tot aşa de bătrână avea, dar feciori nu. Şi le era mare jale de asta, că uite, ca mâni-poimâni închizi ochii, şi nu-ţi rămâne pe urmă unul măcar, care să-ţi deie o bucăţică de pâine...

Şi cum spun, jelea şi el, jelea şi baba, dar ce folos! Oricât ai plânge lângă un putregai de lemn, e tot în pustiu, că el mugur verde nu mai dă. Aşa şi cu bătrânii noştri. Putinţă să aibă şi ei feciori din trupul lor, vedeau ei bine că nu mai este; dar aşa, leaca de nădejde din cuget nu şi-o poate omul adormi!

Mai trec ani mulţi pe urmă şi iaca lui Dumnezeu bătrânul îi vine prin minte să facă o minune mare. Îmbracă straie vechi, îşi pune căciulă miţoasă pe creştetul capului şi glugă de mocan pe spinare, în glugă îşi ia fel de fel de buruiene şi hai pe pământ. Umblă încoace şi încolo şi ajunge la casa dascălului strigând:

Hai la mere boiereşti,
Hai la mere domneşti;
Oricine a gusta,
Îndată-a purcede grea!

— Elei, dascăle, se miră baba, ce zici?

— Ce să zic? la să luăm şi noi un măr, să nu ne ţinem căiţi.

Chemă apoi pe cel cu merele, se învoi în târguială şi cumpără unul.

Uncheşul plecă în drumul lui mai departe, iar baba dascălului, în graba mare şi cu bucurie nespusă, mâncă din trei muşcături mărul, şi acum îi rămânea să aştepte. Aşteaptă o lună, două, nouă, şi la soroc, o apucară durerile facerii: chemă îndată o moaşă, chemă pe alta, tot din cele mai pricepute, dar degeaba. Copilul nu vrea să se nască şi biata dăscăliţă se chinuia din greu şi-şi blăstăma dorul de feciori.

— Dascăle, grăi târziu o moaşă, du-te de cheamă pe cutare vrăjitoare, că aceea se pricepe mai mult decât noi.

Dascălul porneşte într-o goană şi se întoarce cu meştera. Asta se uită, ispiteşte ce s-a mai întâmplat ieri, ce-a mai fost alaltăieri, şi la urmă ia o furcă de tors şi un cosor, şi punându-le pe pieptul bolnavei, strigă:

— Dacă eşti fată, naşte-te şi ia-ţi furca în brâu; dacă eşti fecior, ieşi la cosor.

Şi s-a auzit atunci:

— Ba nu m-oi naşte, mătuşă, pentru nişte fleacuri mărunţele ca aiestea!

Acuma de-abia s-a dulmăcit vrăjitoarea că pruncul din pântecele babei nu era oricine; apoi, cum mai auzise şi despre alţi feciori de crai care nu s-au născut până ce nu li s-a făgăduit marea cu sarea şi multe alte minunăţii de pe lume, a zis:

— Dascăle, alt chip nu-i de făcut, decât să-l amăgeşti că i-ei da cutare lucru.

Şi apoi începu dascălul:

— leşi, fiule!

— Ba nu, răspunse pruncul, că degeaba nu vreau!

— leşi că te-oi creşte mare şi ţi-oi da de nevastă pe fata ispravnicului!

— Pentru atâta numai, nu mă trudesc eu, tătucă!

— leşi, fiule, că ţi-oi face mireasă pe fata postelnicului.

— Nici pentru atâta nu mă ostenesc.

— Că ţi-oi da pe cutare, că ţi-oi face aşa şi pe dincolo, că uite, ţi-a trimis răvaş fata lui Vodă.

Aş! Băiatul luase pe „nu“ în braţe, şi cu nimica nu se învoia.

— Ieşi, fiule, că moare biata maică-ta!

— Las-să moară, că asta-i osânda...

Ei, aici a sfeclit-o dascălul. Pică pe gânduri şi se gândi mult. Şi se gândi până ce auzi şi pe vrăjitoare zicând:

— Să ştii, dascăle, că are să-ţi moară dăscăliţa şi pruncul şi păcatul cel mare al tău va fi. Am să te învăţ eu ceva, dacă m-ai asculta. Pune urechea pe pragul casei şi ascultă graiul ursitoarelor. Din cuvântul lor, tu lesne vei afla cheia, dar să ştii atâta: că cine ascultă ursirea, moare de moarte năprasnică.

— C-apoi ia să vezi! Suspină dascălul: pentru mine tot una-i, o rogojină veche pe care nici câinii n-ar roade-o. Ce mai trăiesc! Sapa şi lopata, şi o mână de ţărână-n ochi. Feciorul să-mi trăiască şi să mă urmeze-n lume, că eu mi-am trăi traiul, mi-am mâncat mălaiul şi de-acuma, aleluia!

Şi mai mult pe gânduri nu stătu. A pus urechea pe prag şi a ascultat şi a auzit cum grăia una din ursitoare:

— Petrea, feciorul dascălului, nu se va naşte până tată-său nu i-a făgădui de nevastă pe Zâna făr-de tată. La urma urmei pruncul are să se facă sfânt.

Grăi apoi a doua ursitoare:

— Cartea vieţii lui stă deschisă pe o masă în chilia de piatră de la izvorul...

Iar a treia ursitoare, care întotdeauna rosteşte aceleaşi cuvinte, sfârşi:

— Cine ne-a ascultat întru furiş, de mâna pruncului să moară!

Dascălul, auzind aceste toate, se umplu de bucurie şi de spaimă, dar tot mai mare îi fu bucuria, şi de aceea strigă:

— Ieşi, pruncule, şi te naşte, că ţi-oi da de nevastă pe Zâna făr-de tată!

Pruncul se născu, dăscăliţa se sculă şi începu să-l îngrijească.

Zilele treceau spre bucuria bătrânilor, dar veşnic îşi aducea aminte dascălul de osânda ursitoarelor şi pentru asta, făcând sfat cu baba, se hotărî să-şi aşeze feciorul într-un sicrieş frumos şi să-i dea drumul la vale, pe apă.

— Că, zicea el, poate norocul ce ne are în grijă nu l-a lăsa să se prăpădească, ci-l va duce spre viaţă!

Şi aşa, sicriul cu pruncul porni în jos pe apă, părinţii îl petrecură cu ochii cât putură şi apoi, când îl prăpădiră din vedere, intrară în casă, plângând amândoi.

Pluti sicriul mult, până când într-un târziu ajunse la castelul cel mare şi luminat al celor trei ursitori.

Şi ursitorii aceştia ce-s? Trei mocani.

Cei trei mocani dară, s-au sculat când l-au văzut venind, l-au prins cu cângile şi cercetându-l, găsiră într-însul odorul şi-l scoaseră afară. Şi s-au bucurat mult, s-au bucurat că pot să crească şi ei un suflet venit de peste ape; l-au zburătăcit, l-au făcut frumos, să se uite lumea la dânsul ca la o făptură dumnezeiască. Iar la nouă ani, când se făcuse băieţandru, îl chemară cei trei ursitori la ei şi cu glas răspicat i-au zis pe rând:

— Să te duci, Petre, şi găsind pe Zâna făr-de tată, să ţi-o faci dragă şi să ţi-o iei de nevastă.

Iar al doilea:

— Să ceri de la tatăl tău cartea vieţii tale!

Şi cel din urmă:

— Ascultă, băiete: să nu cumva să uiţi porunca ursitoarei de-a treia şi să nu omori pe dascăl!

Băietul le sărută mâinile la tustrei, se închină pân-la pământ şi plecă în sus pe malurile apei.

Mers-a mult, o lună, două, cât a fi mers el, eu nu ştiu, dar ştiu c-a ajuns la casa lor cea bătrânească, unde şi-a găsit părinţii sănătoşi. S-au bucurat cu toţii şi s-au ospătat laolaltă, dar vremea trecea, şi după socoteala feciorului, vremea era scumpă.

— Tată, grăi feciorul, să-mi spui unde-i cartea vieţii mele?

Dascălul stătu o clipă pe gânduri, îşi aduse aminte de vorbele ursitoarelor şi zise:

— Cartea vieţii tale stă deschisă în chilia de piatră de la izvorul acestei ape; du-te şi ţi-o ia.

— M-oi duce, tată, dar mai înainte de pornire trebuie să ştii că cine ascultă sfaturile tainice ale ursitoarelor, după hotărârea lor, se cuvine să moară!

Pe urmă sărută mâna maică-sei, îi ceru iertare şi plecă la drum. Şi la sfârşitul anului ajunse la izvorul pârâului, la chilia de piatră.

Înăuntru era o masă săpată în stană de piatră şi un covor frumos peste dânsa, iar pe covor sta cartea zilelor lui Petrea. În cartea asta a vieţii se află, cică, scris tot ce are să pătimească omul... de când se naşte şi până când moare.

Toate după rânduială pân-acu, dar Petrea stătu pe gânduri:

— Unde mă duc eu? se întrebă dânsul.

Şi deschizând cartea, ceti:

— Să te duci, să te războieşti cu Şugă, feciorul babei Răcoroaiei, duşmanul Zânei făr-de tată!

Ce să facă?! Porni, întrebând din om în om, din sat în sat, din târg în târg, peste mări şi ţări, până... ajunse la curţile căţăluşei celeia, hapsâna Răcoroaia care mânca numai carne de om.

Baba bun-bucuroasă că i-au venit în mână bucate dulci pentru ospăţ, îi zice:

— Bine-ai venit la noi, voinice! Dar ce mai veste-poveste?

— Venii cu treabă pân-la Şugă, feciorul dumitale, răspunse Petrea.

— Ai, şi ţi-i lucru cu grabă, cum văd eu. Ia poftim în casă, drumeţule, şi te mai hodineşte oleacă!

Petrea căută în carte şi ceti tot ce-i trebui, apoi ascultă şi de îndemnul babei.

— Până una alta, dragul mătuşii, te-aş ruga să iei oamenii aceştia morţi şi să-i azvârli în cuptor ca să se pârjolească cum se cade, că eu mă sui în pod. Am acolo putinţel de lucru şi viu îndată.

Da' Petrea, ştiind că cotoroanţa de babă se suie în pod ca să-şi ascută dinţii, îi zise:

— Aleu, mătuşă Răcoroaie, da' cum socoteşti dumneata c-aş putea face una ca asta? Nu vezi? Căruţul ista-i mititel şi scurt şi oamenii îs cât o prăjină de lungi. Cum să încapă ei, de, spune şi dumneata: se poate?

Baba făcu nişte ochi cât pumnul, şi zise:

— I, că nepriceput te-a mai făcut mă-ta! Ce dracu', parcă eşti crescut în pădure!

Şi baba, ca să-i arate, se sui în cărucior, îşi puse capul în piept şi genunchii sub barbă şi se făcu ghem. Lui Petrea atâta-i trebuia: mâna repede pe căruţ, şi fă-i voinice un vânt, să se oprească tocmai în fundul cuptorului plin de jăratic. Căruţul duruie în pară şi baba Răcoroaie pocneşte în mijlocul jarului, dar nu aşa ca un ou pus în spuză să se coacă, ci ca o gură de tun umplută pe de-a-ntregul cu iarbă de puşcă!

S-a fost cutremurat pământul nu altceva.

Iar Şugă, feciorul babei, de la castelul Zânei făr-de tată, cum aude, din vânturi miroase a primejdie şi vine vâjâind:

— Ce-ai făcut, hoţule?

— Faptă bună... răspunde Petrea.

— Şi nu socoţi că vorbeşti făr-de măsură?

— Cugetul mi-i în cap şi vorbele pe limbă!

— Ei, băiete, ori eşti cineva ori vrei să mă sparii pe mine!

— Cu spaima nu umblu, că nu te ştiu aşa de fricos, ci lasă-ţi odată nedumerirea şi hai la luptă pe viaţă şi pe moarte. Alege-ţi!

— Din ărmuri nu ne-om bate, vorbi feciorul Răcoroaiei, că arma-i poznaşă; din trântă ne-om încerca, voinice, că trânta-i dreaptă; iar mai înainte, să ne punem la masă şi să ne ospătăm ca fraţii.

Bucatele s-au întins ieşite ca din pământ, dar Petrea gura pe ele n-a pus; l-a lăsat pe Şugă să mănânce, şi când ticălosul s-a săturat şi l-a poftit pe voinic la trântă, Petrea a şi sărit. Sta soarele în prânzul cel mare, când cei doi se apucară pe după umere: hai, hai, întâi pe loc, pe urmă cu braţele tot mai înveninate, iar către amiază, lupta lor era o urgie nu altceva. Pe Petrea îl ajunsese foamea şi setea.

Şi soarele înţepenise deasupra capului şi ardea cumplit.

Atunci deodată se văzu venind... o porumbiţă cu o sticlă de apă în unghii.

— Stropeşte-mă pe mine, porumbiţo, strigă Şugă afurisitul, că dacă nu, te ucid.

— Ba răcoreşte-mă pe mine, Zână-Zânişoară, că pentru tine îmi primejduiesc viaţa!

Vezi, Petrea ştia din cartea lui tot ce avea să i se întâmple!

Şi cum spun, porumbiţa se lăsă uşoară şi-l răcori pe feciorul dascălului. Petrea căpătă putere, apucă pe Şugă vicleanul pe sub coaste şi-l întinse la pământ, fără zile. Aşa! Pe urmă îl azvârli în cuptor, să-l mistuiască focul, iar după asta, scoţându-i afară scrumul, îl zvârli în vânt ca nici pulberea să nu se mai aleagă de dânsul!

Acuma nimica alta nu-i mai rămânea de făcut, decât să plece spre Zâna făr-de tată, din cel castel măreţ, departe, departe. Ce să-l înfrângă pe dânsul greul drumului! Când sufletul tău zboară pe aripa dragostei, mergi şi puţintel îţi pare dacă ai picioare ori ba, dacă ţi-i foame, dacă ţi-i sete, ori nu!

A mers şi-a ajuns şi Zâna cea năzdrăvană, simţindu-l pe aproape, i-a ieşit înainte ca să-i mulţumească pentru înfrângerea lui Şugă.

— Las, nu-mi mai mulţămi, grăi Petrea, că şi eu îţi sunt dator cu ceva.

Pe urmă s-au pus la vorbă despre una şi alta, şi tăinuind aşa, s-au apropiat din ochi şi din inimă, s-au sărutat şi s-au cuprins în braţe. Şi-a vorbit Zâna:

— Petre, logodnică îţi sunt, dar nevastă nu ţi-oi fi, până când nu-i învia pe tatăl meu, bolovanul ista de piatră, vrăjit de atâţia ani de baba Răcoroaia şi de feciorul ei.

Petrea căzu pe gânduri, şi deschizând cartea zilelor lui ceti cu băgare de seamă, se lumină şi zise:

— Dă-mi, mireasă, două sticluţe.

Zâna i le aduse, el le puse în brâu, îşi luă rămas bun şi plecă mai departe. Încotro? Spre cei doi munţi cu vârfurile în nourii cerului, duşmani de mii şi mii de ani, cari se bat pururea capete în capete a vrăjmăşie. Din războirea lor purced două izvoare, unul de apă vie şi altul de apă moartă.

l, Doamne-Doamne, bune-or mai fi apele acelea, dar cine focul negru să se poată apropia de munţi şi să ia o picătură, două!

Petrea se odihni oleacă la picioarele lor şi, deschizând cartea, ceti:

— Când a sta soarele-n cruce, munţii şi-or conteni lupta pentru o clipă; cine se bizuie, ia apă şi fuge.

Feciorul aşteptă, soarele ajunse drept deasupra, şi cei doi munţi vrăjmaşi se opriră. Petrea se repezi ca un zmeu, luă în cele două sticluţe apă vie şi apă moartă, şi cu multă bucurie-n suflet porni înapoi spre logodnica lui.

Ajunse la castel, stropi stana de piatră, întâi cu apă moartă, pe urmă cu apă vie, şi împăratul, tatăl fetei, cel adormit de atâta amar de ani se trezi, se frecă la ochi şi zise:

— A, măi draga tatei, că mult mai dormii şi eu!

Şi-i răspunse fata:

— Ei, tătucă, dormeai dumneata mult şi bine, dacă nu era Petrea voinicul ca să te trezească pe dumneata din somnul de moarte, iar pe mine să mă scape de ruşine!

Pe urmă s-au pus tustrei la povestit şi înţelegând împăratul cum stă pricina, împreunat-a mâinile fetei şi feciorului şi datu-le-a blagoslovenie împărătească; ba în grabă vesti şi noroadele lui cele multe că peste puţin îşi va nunti fata.

Nunta i-a fost mare şi minunată, că pe atunci toate erau din îmbelşugare pe pământ, iar nu ca astăzi.

Să mă credeţi!...

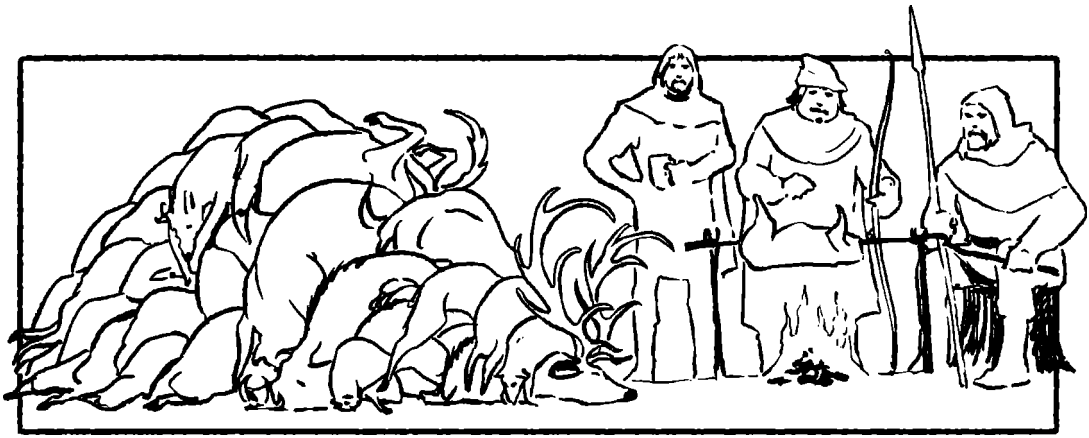

VÂNĂTORUL ŞI URIEŞII

Un vânător avea trei feciori meşteri în meşteşugul puşcăşiei şi murind le lăsă ca la nişte oameni tineri, vorbă, ca în toate pădurile să umble după vânat, numai în pădurea urieşilor nu, c-altfel va fi amar de capul lor; apoi închise ochii şi se duse. Feciorii îi făcură toate cele de cuviinţă, după rânduiala creştinească, se închinară... şi plecară la vânat prin pădurile cunoscute.

De mers, le mergea bine; aveau tare mult noroc şi, la urma urmei, vedeau ei singuri că-s duhuri pricepute şi isteţe.

Până într-o zi.

În ziua aceea, grăi cel mai mic:

— Măi fraţilor, măi! Mulţi codri am răscolit şi multe fiare am doborât, şi cu dreptate ar fi, după socotinţa mea, să ne botezăm cei mai mari meşteri vânători din lume.

— Cu dreptate! răspunseră ceilalţi doi.

— Ba nu, fraţilor, nu, că niciunui om nu-i poţi zice că-i „cel mai frumos“, când altul ca dânsul nu mai cunoşti; şi „voinic între voinici“ celui mai nedoborât la trântă,

„iscusitul iscusiţilor“ celui ce dezleagă ghicitorile filozofilor; iar „cel mai mare meşter vânător“ ar fi acel ce nu lasă codri necălcaţi şi fel de fiară neucisă.

— Că aşa-i, adăugară şi ceilalţi.

— Dacă-i aşa, apoi cum rămâne cu codrul urieşilor neumblat de noi?

— Ci pe acela să-l lăsăm de-o parte, că-i oprit de o povaţă părintească!

— Şi eu tot aşa socoteam până mai deunăzi, dar m-am gândit şi la alt lucru. Oare tot ce facem noi, facem după povaţa părinţilor? Părinţii arată feciorilor cum să se joace-n pietre şi de-a mija? Şi când se fac flăcăiaşi, părinţii îi deprind la brâu şi la horă, sărbătoarea? Ori la ibovnicie, părinţii îi îndeamnă? Nu, fraţilor, nu! Că-i tinereţe la mijloc şi mândrie, şi dacă mie unuia îmi vine să plec spre codrul urieşilor, tot mândria mă zoreşte. Hei, acu, ce ziceţi?

— Păi, ce să zicem! De, ştim noi? îi răspunseră fraţii duşi pe gânduri.

— Treaba voastră, că eu mă duc şi dacă mergeţi şi voi, apăi cu atât mai bine: acolo unde-s trei, bate şi Dumnezeu cu duhul.

S-au învoit tustrei, şi pornind, după multă crăinicie, ajung în codrul urieşilor şi intră într-însul cu puştile încărcate. Zăresc un iepure; ridică cocoşul şi trag; iepurele mai sare doi paşi şi pică. Iaca o vulpe. Poc! Un pas, şi vulpea se întinde cu pântecele la pământ. Vine lupul şi ursul şi cerbul şi alte jigănii după ei şi toate cad fulgerate de halice. Şi alte fiare grozave au venit la rând şi iar la rând şi toate şi-au lăsat pielea zălog până la a doua înviere. Aşa se făcuse că mai înspre seară stăteau adunate grămezi mari de vânat în mijlocul codrului celui necălcat de picior omenesc.

În preajmă, voinicii au aprins focuri, că lemne uscate erau destule şi flăcările s-au înălţat ca limbile de balaur, şi s-au fost ridicat într-atât de sus, că urieşul stăpânitor codrului le-a văzut tocmai de la castelul lui şi de unde pornit-a c-o falcă în cer şi cu alta pe pământ.

— Măi, cine sunteţi voi, de mi-aţi călcat pământul şi mi-aţi stârpit vieţuitoarele?

Şi fără să mai aştepte răspuns i-a legat pe cei trei fraţi vânători cot la cot şi i-a pornit spre curţile lui.

În bătătura castelului ardea iarăşi un foc mai de lături; şi peste foc era un ceaun mare, iar lângă el trei capre roşii priponite. Urieşul pune pe cel mai mare dintre fraţi ca să le mulgă, umplu ceaunul cu lapte şi-l puse să fiarbă pe foc.

Când laptele se umflă, minunea ceea de urieş apucă pe vânătorul cel mai în vârstă c-un deget şi-l zvârli în ceaun şi-l lăsă să fiarbă îndeajuns; iar când carnea se desprindea de pe oase, puse la masă pe ceilalţi doi fraţi. Apoi se culcă şi adormi.

Târziu, când se trezi făcu rând mijlociului, cu trupul căruia ospătă pe cel mai mic dintre fraţi; se culcă iarăşi în urmă şi adormi. Voinicul rămase singur lângă foc şi-şi aştepta moartea. Şi se gândea.

— Măi, dacă stau şi-aştept, urieşul are să se scoale şi-are să mă ucidă ca pe-un gândac.

Şi-i veni ce-i veni în minte: să fiarbă laptele, şi să ieie ceaunul de pe foc şi să-l răstoarne peste urieş; iar de la gând la faptă nu-i fu decât o palmă de loc Apucă ceaunul cum putu şi cum mandraghina de urieş dormea cu faţa în sus şi cu ochiul închis (că urieşii n-au decât un ochi în frunte), huştiuliuc cu laptele fiert peste el. Minunea sări în sus urlând să pună mâna pe vânător, dar nu izbuti. L-a căutat în toate părţile şi nu l-a găsit nicăieri. Voinicul nostru se ascunsese într-o capră.

Mult s-a fost văitat urieşul şi mult şi-a plâns păcatele, iar când mânia şi durerile i-au mai trecut, se prefăcu a viclenie şi strigă:

— Băiete, băiete, deşteaptă ţi-a fost mintea, şi eu unul mă închin ţie; şi ori de unde ăi fi, ieşi că slobod vei fi din partea mea, să mergi încotro vei vrea. Mai întâi însă, na-ţi inelul ista de la mine, ca să-ţi aduci aminte şi să te slujeşti de dânsul la nevoie.

Şi vremea asta o aştepta şi vânătorul. Luă inelul şi porni cu bună nădejde în vorbele urieşului, dar îndată ce ieşi din capră, îl şi văzu năpustindu-se cu paşi mari către dânsul. Flăcăul înţepeni de spaimă, când auzi glas plecând din inel şi zicând:

— Pe ici, stăpâne, pe ici.

Şi voinicul fugea, dar fugea şi namila de urieş după dânsul şi după arătările inelului.

În fugăreala asta nebună, ajung amândoi la marginea unei prăpăstii.

Ce să facă vânătorul? Îşi apucă degetul cu inelul dăruit şi-l smulse din rădăcină şi-l azvârli în prăpastie, când tocmai inelul ţipa în gura mare:

— Pe-aici, stăpâne, pe aici!

Pe urmă s-a auzit malul surpându-se şi apoi un geamăt grozav în fund. Vânătorul scăpat de locurile celea fără drumuri, ajunse la câmp neted şi se opri la o fântână

cu pajişte frumoasă şi umbră de sălcii, şi răsturnându-se jos pe iarbă, oftă de multă osteneală şi zise:

— Hai-hai, Doamne, hai!

— Iacă-mă-s şi pe mine, îi răspunse atunci o limbă omenească din fântână.

Şi peste o clipă ieşi din fântână alt urieş care răcni:

— Ce te uiţi aşa la mine? Nu mă cunoşti? Eu-s Hai-hai, fratele urieşului păcălit de tine şi bine ai făcut c-ai venit la răsplată.

Voinicul nostru le dăduse acu, toate pe una. Ce era de făcut? C-aista avea doi ochi şi nişte tăpăloage de palme, că te-ar fi făcut una cu pământul. Ce să mai stai la tocmeală cu el, o năngotă care n-aşteaptă nici gura s-o deschizi măcar!

— Măi băiete, măi, mie-mi plac oamenii voinici şi de aceea te las în pace, dacă tu-mi făgăduieşti că n-ai să te însori niciodată, ca aşa neamul tău să se prăpădească, iar al meu să nu mai aibă de cine să se teamă!

Vânătorul se gândi oleacă şi apoi, ca să scape de belea, se învoi şi plecă înainte.

Merse el cât merse şi ieşind pe lumea lui Dumnezeu, ajunse în părţile lui, unde se aciuă.

Hei, hei!

Şi iar mă-ntorc şi zic: ce-i în gândul omului?! Că gândurile se schimbă ca vânturile şi se primenesc ca verdeaţa codrului şi-a câmpului. Îţi scapă o vorbă şi pe urmă te baţi cu palma peste gură şi te miri, cum de-ai putut grăi aşa ceva! Zic eu, om bătrân, dar gândiţi-vă dumneavoastră la un băietan care juruise unui năuc că n-are să se-nsoare toată viaţa!

S-a liniştit, a intrat în cârd cu flăcăii şi cu fetele şi iaca beleaua nouă. Să vă ferească Dumnezeu când din pricina fetelor te-apucă dragostea care nu ştie nici de vorbă, nici de lege.

Ba, de la o vreme, chiar feciorul de vânător îşi zicea:

— Măi băiete! De ce te-ai legat tu către zmeu? Că te-a slobozit cu zile? Dar de ce te-a lăsat în pace? Că-i era frică lui, şi de frica urmaşilor tăi, te-a legat cu vorba, ca să te ştie el fără nicio grijă, ca să doarmă şi să-şi petreacă viaţa în tihnă.

Hei, hei!

Şi de mai multă chibzuială nici nu era nevoie. A trimis peţitori la cutare fată, s-a-mpăcat de zestre, s-a logodit într-o duminică seara, iar la săptămână, porni nuntă

frumoasă cu nuntaşi din nouăzeci şi nouă de sate adunaţi, cu jocuri şi veselie, când iată spre seară un nour negru năpădind spre asfinţit. Urieşul!

— Ei, hei, urieşule, strigă mirele, tu-mi eşti, tu! Dacă eşti Hai-hai, hai la luptă şi ne-om lupta.

Şi s-au luat, măi dragii mei, şi-ai cui vă cere, la luptă dreaptă piept la piept şi s-au vânzolit până-n apus de soare şi răsărit de lună, când zmeul, îngenunchind, îşi prăpădi capul.

Că mai bine, zău, să-l dai ciorilor de pomană, când niciun bine nu-ţi aduce. Nu-i aşa?

Şi-a trăit cel fecior de vânător zile bune după asta, şi-o fi trăind şi astăzi dacă n-o fi venit cumva şi moartea într-însul. Aşa mi-o spunea bunicul povestea şi aşa v-o spusei şi eu,

Lungă,
Lungă,
Cât coada ursului
Şi titirezul fusului!

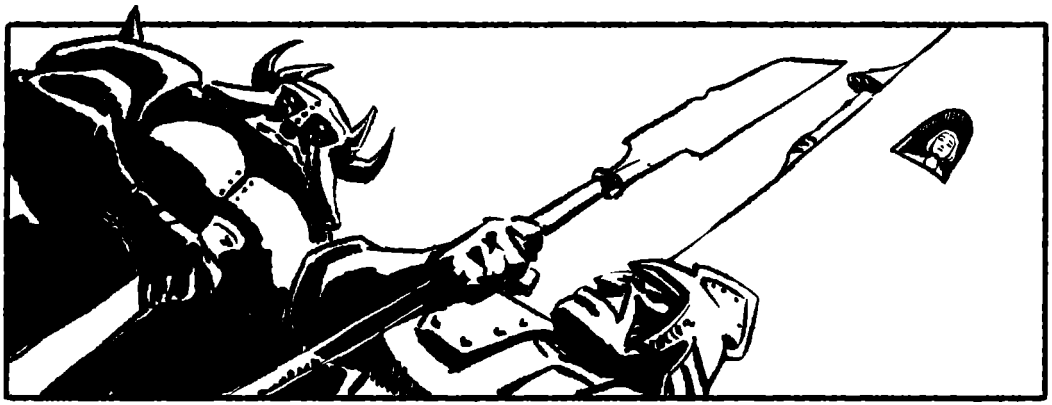

CHIPĂRUŞ, FECIORUL BABEI

Doamne, mă gândesc eu, ce fel de cap trebuie să aibă cutare şi cutare om, cari ştiu şi toaca în cerul lui Dumnezeu! Oamenii aceia, ori că-s plini de minte şi au loc să-şi scrie în debă toate comediile de pe lume, ori că li-s căpăţânile pustii şi largi, unde vâră vrute şi nevrute şi pe urmă, când vor, ridică stăvilarul şi apa lunecă mânioasă pe lăptoc, să învârtească roţile morii şi să huiască la depărtare de şapte poşte! Ori aşa, ori aşa – socot eu, dar mă-ntorc şi mă gândesc la mine şi zic: multe aud şi eu, cu multe umplu urechile multora, şi slavă Domnului că-s om de treabă. Îmi fac munca în rând cu lumea, ar şi samăn când am unde, prăşesc şi secer dacă am cu ce, mănânc şi beau cât zece – voinic să rup în trei pământul. Vra să zică, nu mă dau pe orişicine şi, dacă toţi care ştiu minunea minunilor ar fi ca mine, apoi să deie Dumnezeu să trăim pân-om muri. Multe, să aibă cine-ar dori mai mult.

Că-mi spunea unul din voi: „Moşule, da când le dai gata?“ „Apoi, iaca-n astă-sară“, şi din sara aceea mă puteam jura că nu mai ştiam nimica. Şi credeam cu bună samă până mai odinioarea, când mi-adusei aminte că aveţi clacă pe-aici. Mă gândeam: să viu, să nu viu – îmi era teamă să nu vă fie cu supărare. Hai să mă duc, hai, şi, jap!,

o palmă după ceafa motanului. Gligori: „Miau“. „De-aş!, zic eu, scoal’ şi-mi aprinde opaiţul, să mă-ncalţ“ şi-i mai şterg una. Gligori, zup!, pe uşă afară, eu, zup!, după dânsul, dar când să pun piciorul pe pământ, iaca un şoarece sub talpă.

Eu, de colo: „Să stai că te omor.“

El, de colo: „Lasă-mă, că-ţi aprind opaiţul.“

— Hai, aprinde-l.

Şi l-a aprins, drăcovenia dracului, şi s-a aşezat lângă opaiţ, frumuşel, cu botişorul pe labe. Când îl văd, de tot, la el, să-l omor.

— Lasă-mă, lasă-mă, că-ţi spun o poveste.

Şi eu, slăbiciunea mea, când îl aud, mă-ntind pe pat din nou, îmi pun labele sub cap, închid ochii şi-ascult.

— Târ-ţâr, ţâr-ţâr, a fost odată o babă, care avea doi feciori. Pe unul îl chema aşa şi pe celalt altfel. Şi mai avea o fată, of! of! Şi avea fata ceea o faţă şi cu ochi şi cu sprâncene, să le ciupi cu vârful buzelor şi să le înghiţi, şi alta să nu-ţi mai trebuiască.

Doamne, moşule, Doamne, ce-a lăsat Dumnezeu fetele pe lume! Mult mă mir eu şi nu-mi pot da cu socoteala!

Şi pe fata asta o trimete mă-sa după viţei la luncă, într-o sară. A trecut prin izlaz, a trecut apa, pe ici prin sălcii, pe la plopiş, cată-ncoace, cată-ncolo, viţeii – nicăieri. Mai alergă înspre iaz, viţeii pace! Şi mă-sa-i spusese că, ori cu viţei, ori deloc! – babă afurisită care nu vrea să-i iasă nimeni din cuvânt.

Încotro s-apuce fata, când era-ntuneric şi vântul cânta în luncă, şi apa şi valea huiau? I s-a şters din minte calea întorsului, şi-a tot mers, şi-a mers până ce mână nevăzută a prins-o de mână şi-a ascuns-o în cetate de piatră.

În ce parte, nu ştiu, dar atâta ţi-aş putea spune că-n cetate trăiau doi zmei amarnic de pizmătăreţi. Mâncau oamenii de vii, le făceau grămăgioare ciolanele şi furau fete – adică nu fete oricum, ci de cele cari le plăceau lor.

Şi, iaca aşa, fata babei la popreală. De ce, iarăşi, nu ştiu.

Trece o zi, trec două, nouă; fata babei nu mai vine. O caută baba prin sat, o cearcă prin pădure, umblă pe câmpuri şi pe dealuri, străpunge apele cu şpanga, doar-doar a afla-o, dar: fata nu-i şi nu-i! Doamne sfinte, că şi asta-i una! Dă baba-n bobi, merge din vrăjitoare-n vrăjitoare, până ce vine şi la mine, şi-i zic: „Dă-mi o fărmătură,

şi-ţi spun unde se află." „Na-ţi o pită-ntreagă, şi spune-mi măcar de mai trăieşte, au ba." „Trăieşte, şi-i roabă zmeilor din cetate."

Şi cu ştiinţa asta s-a pornit băbătia acasă. Acasă spune băieţilor; băieţii se miră ca nişte tontălăi, pân'ce-i sare babei aşchia şi ţipă: „Cum măi, soră-ta roabă, şi voi nici nu gândiţi?"„Ba că mă duc eu, mamă, să ţi-o aduc", zice feciorul cel mai mare. Şi s-a pornit.

A mers el cât a mers, şi-a ajuns la cetatea zmeilor. Bate-n poartă, zmeii i-o deschid şi-l întreabă. Cela, prost, li spune verde că el a venit să li ceară fata, că moare mă-sa de jele, că mai are un frate gata, gata să moară tot de jele; şi că şi lui tot jelea are să-i puie cruce. Eu, să fi fost în locul zmeilor, m-aş fi priceput ce să-i răspund: „Dumnezeu să-i ierte şi pe ei, şi pe tine", dar hoţomanii iştia, mai păgâni la suflet, pun gând rău pe el, şi-l cheamă-nuntru. Îl poartă prin beciuri, prin fel de fel de odăi, când tupilat, când în brânci, până ce-ajung într-o hrubă, tocmai în miezul pământului.

Acolo, într-un colţ, erau cincizeci de oase făcute în două. Se uită unul din zmei la ele; se uită şi băieţaşul; dar tăceau muţi.

„Măi", zice mai târziu unul din afurisiţii ceia, „iaca, ia-ţi tu jumătate de oase şi eu jumătate şi, când oi zice: «trei», să ne-apucăm amândoi să le mâncăm." Flăcăul, ce era să facă, se învoieşte – îşi trage oasele lui mai aproape, şi când zmeul face semn, încep amândoi să roadă oase, dar, vorba celuia: cine poate, oase roade, cine nu, nici lapte acru – când zmeul bate din palme, flăcăul nu rosese niciun capăt măcar. Au sărit asupra lui şi l-au bătut cu ciolanele în cap, până ce l-au lăsat mort; carnea i-au mâncat-o, au tras uşa după ei şi-au ieşit afară.

Acasă, baba aştepta pe flăcău să vie cu cofe de moşi. Aşteaptă azi, aşteaptă mâni, aşteaptă baba până-i trece părul prin căciulă, până porneşte şi celalt fecior.

Dus a fost şi dus a rămas.

Bun. Târziu tare, iaca întâmplare că baba mânca zamă din strachină, când dădu de-un grăunte de piper. Şi, cum dă de el, îl zvârle jos, şi cum îl zvârle, grăuntele, ţup!, din nou în strachină. Baba iar îl zvârle, şi piperul iar vine la loc, şi tot cu joaca asta, înainte, până când mătuşa îl înghite nemestecat, ca să-i facă în ciudă – din pântece nu mai putea să iasă.

Şi n-a mai ieşit. Dar lucrurile mai greu s-au încurcat. Azi aşa, mâni tot aşa, trece lună cu lună şi, drept la a noua, naşte baba un pui de om, mare cât lingura,

da isteţ, mânia focului; sprinten ca o zvârlugă şi priceput ca un om învăţat tot la târguri de cele mari. Se minuna baba, se mira lumea de pe lume, da' eu îi zic mătuşei: „Mătuşă-hăi, pune-i nume «Chipăruş» şi lasă-l în pace."

Şi baba m-a ascultat, că l-a botezat aşa. Şi credeţi dumneavoastră că-i era mai la şagă de drag? Îl pierdea din ochi şi, cum îl găsea, îl săruta, să-i rupă obrajii.

La anul, Chipăruş era voinic şi flăcăiaş de nădejde.

— Mamă!

— Ce-i dragul mamei?

— Nu-i nimica, iaca aşa mi-a venit şi mie să zic! Dar de ce eşti dumneata întunecată la faţă?

— Nu-s.

— Ba eşti, că te văd eu; spune-mi şi mie ce ţi-i.

Şi baba începe să ofteze, ca omul care-şi aduce aminte de demult, de un amar săpat tocma-n fundul sufletului.

— Spune-mi, mamă, ce ai.

— Of Doamne, of; să-ţi spun, hai?

— Să-mi spui.

Şi s-a pus baba pe înşirat, şi s-a pus pe plâns şi pe jălit, de se cutremura firea de mâhnirea ei.

— Lasă!, oftează şi Chipăruş voinicul, lasă!

A doua zi, baba-i scoate din vatră o burculiţă*! Chipăruş o dă de-a roata într-o petică, o pune în traistă, sărută mâna mă-sei şi plecă încotro îl ducea mintea lui, şi păcatul zmeilor, şi norocul soră-sei. Că, dragii mei:

Dragostea de frăţior,
Te tot trage de picior;
Iară cea de surioară,
Îţi rupe din inimioară!

Hei, păcate, cum v-aşteaptă puhoiul de apă să vă şteargă urma, şi focul năprasnic să vă ardă, şi vântul să vă sufle cenuşa!

Hei, suflete afurisite de zmei! V-aţi dus de-acu!

---

* burculiţă – turtă mică de mălai

Scurt: a ajuns Chipăruş viteazul la ei; dânşii au pornit cu rosul ciolanelor, dar cu voinicul babei nu s-au jucat. Zmeul a ros un ciolan, da' Chipăruş le-a înghiţit pe toate, iute, iute, şi, când n-a mai avut ce, i-a tocat şi i-a înghiţit şi pe dânşii.

Iar cu soră-sa slobodă, cu fata cea frumoasă, porni înapoi, s-o ducă maică-sei bucurie neaşteptată.

„I-aşa, moşule", sfârşeşte afurisitul cela de şoarece, care sta cu botişorul pe labe lângă opaiţ. „Eu, zău, te-aş ruga să nu mă omori, că-ţi mai spun o poveste."

Şi fără să mai întrebe dacă-l ascult ori ba, se pune pe-nşirat, şi toaca, toaca, toaca, îmi mai dă gata una.

E destul, că pe asta nu v-o mai spun! Doar un cuvânt: c-o minciună moldovenească, trecui în ţara ungurească.

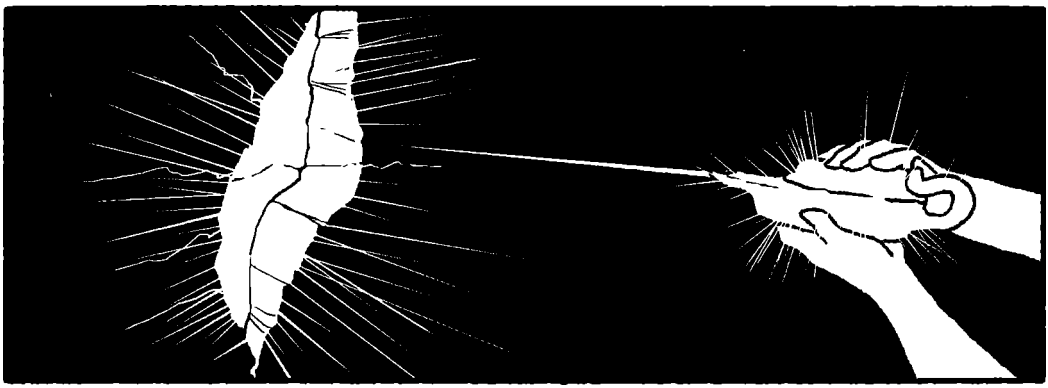

FĂT-FRUMOS DĂRUIT NECURATULUI

Ei, măi băieţi, da-v-ar Dumnezeu zile multe ca să aibă cine să m-asculte, da să-mi dea şi mie măcar vro nouăzeci şi nouă de ani, cât trăia omul odată, când grăia pruncul din covată, pe vremea celui împărat bătrân ca bunicul Noe, care-şi număra ceasurile din urmă, şi tot n-avea urmaş de lăsat pe scaun!

Acu, sta împărăteasa cea bătrână în jilţ şi răzimată în cârjă, şi se gândea mereu, şi plângea amar, şi zicea către împărat:

— Hei, împărate, împărate, mult ăi fi tu mâhnit în tine că n-are cine te ajuta în treburile crăiei tale, dar întreabă-mă şi pe mine să-ţi spun! Aş fi fost bucuroasă să am o sută de copii şi dacă toţi mi-ar fi murit, jind aşa de mare nu le-aş fi dus cum duc acuma, când nu m-a învrednicit Dumnezeu cu niciunul. De-aş fi avut un fecior şi de l-aş fi ţinut în braţe numai o zi, ziua aceea mi-ar fi părut lungă ca anul, ca o mie de ani nu altceva!

Plângea sărmana împărătească, cum ştiu să plângă bătrânele şi se chinuia în scârbă mare, când iată, vede intrând pe poartă un uncheş. Ce uncheş? Nişte oase învăluite în piele, cu ochi şi gură.

— Bună ziua, luminată stăpână, zise arătania ceea, îngenunchind la picioarele împărătesei.

— Bine-ai venit, uncheşule, îi răspunde împărăteasa; dar cine eşti şi de unde eşti?

— Apoi, de unde sunt, nici eu nu ştiu, că m-am trezit pe drum, pe drum am trăit şi tot pe drumuri m-oi sfârşi. Ia un suflet chinuit de oameni şi miluit de stăpânul ascunselor şi doftoreştilor daruri; eu pot da zile trupurilor putrede, pot face să înmugurească copacii uscaţi, pot face să rodească piatra şi cenuşa fierbinte de pe vatră!

— Ăra! Uncheşule, ce spui dumneata! se minună împărăteasa; mare lucru, zău! Da' uite, dacă ţi-i meşteşugul de aşa fel, nu mi-ai putea face şi mie cutare şi cutare bine?

Iar chipul cel gârbov, care nu era altut decât diavolul cel urgisit... îi răspunde cu prefăcătorie mare:

— Şi nici eu nu m-aş fi abătut pe la curte pentru flori de măr, luminată stăpână; venii de dragul lucrurilor bune, dar, vorba ceea: nici toate ale popii, nici toate ale omului, că degeaba nu te-oi sluji.

— Fireşte că nu, îi răspunse împărăteasa, că obraz avem şi noi, şi de asta rogu-te să-mi spui ce-ai pofti.

— Să-mi dai ce ţi-a fi mai drag pe lume. Bani nu vreau, că banu-i ochiul dracului şi am destui; cinste nu, că astăzi necinstiţii stăpânesc creştinătatea şi nici zile multe, că Dumnezeu nu-şi prea pune boii în cârd cu mine!

Şi se gândea împărăteasa la ce i-ar fi mai drag pe lume. Nimic decât un fecior, dar vorba e, de asta îl face, ca să-l dea pomană dracului? Dar iar se întorcea şi zicea: Fie ce-a fi! Mult s-a fost rugat lui Dumnezeu să-i dea măcar o zi un copilaş, să-l aibă în faţa ochilor şi să-l drăgostească; dacă mai pe urmă i l-a lua, să aibă măcar pricină de plâns, iar nu ca acuma, când plângea în pustiu. Şi zice uncheşului:

— Mai drag decât copilul, nimica nu mi-ar fi pe lume. Afară de dânsul ce-ai pofti?

Şi-i răspunse diavolul:

— Apoi, dacă pruncul ţi-i mai drag, pe dânsul să mi-l dai!

Şi ca la orice învoială, mai lasă unul, mai ridică celălalt, se prinde împărăteasa cu dracul, ca necuratul să vină să-i ia copilul după scurgerea a şapte ani.

Seara, împărăteasa bău ulcica cu buruiene descântată de uncheş şi la vreme născu pe Făt-Frumos, frumos ca chipul soarelui când pare mai mândru. Şi era voinic şi isteţ la minte, că se minunau părinţii şi toate neamurile crăieşti din lume. Şi de

crescut creştea şi când împlinea şapte ani, se făcuse flăcău în toată puterea, cum de-o pildă sunteţi şi dumneavoastră; şi-i era dragă munca întocmai ca şi dumneavoastră, dar şi fetele îi erau dragi nevoie mare. E, dar nu-l sluji norocul pân-pe-acolo.

Într-o dimineaţă, drept la şapte ani, s-auzi cineva bătând la poarta curţii: era uncheşul cel de demult. Acuma să-l fi văzut cineva, cum era el de slut, şi-ar lua lumea-n cap şi nu i-ar mai trebui nici brânză de iepure.

— Ce vrei?

— Am venit să-mi iau darul.

— Că nu-ţi dau, răspunse împăratul. Na-ţi o traistă de galbeni şi du-te.

— Ba nu, să mi-l dai că nu mă duc, de mi-ăi da măcar şi nouă care de bănet; şi nici cu zile bune nu vă las.

Şi, ba cât, ba mât, vine Făt-Frumos şi află rostul neînţelegerii, stă drept şi grăieşte:

— Măi tată şi mamă, nu uitaţi că gura bate spatele şi gura omului trebuie să fie sfântă. Lăsaţi-mă să mă duc şi m-a păzi Dumnezeu, iar dacă nu m-a păzi El, m-oi păzi eu, şi de văzut tot m-ăţi vedea trăind şi nemurind!

— Apoi, dacă aşa ţi-i felul, du-te dragul tatei, zise împăratul. Ce mi-i hotărât... aceea mi se va împlini.

Iar împărăteasa adăogând şi dânsa dulci cuvinte de despărţire, îi dădu un inel fărmăcat. Dacă frecai inelul acela, apoi ţi se împlineau toate voile.

Făt-Frumos sărută apoi mâna părinţitor şi închinându-se lor, plecă la stăpânul cel nou, care-i grăi la ieşire pe poartă:

— Măi băiete!

— Ce-i moşule?

— Măi, ştii tu cine-s eu?

— Ştiu, dacă mi-i spune, dar lucru curat nu eşti; şi nici vrăjitor, că vrăjitor tare-n gât pentru un lucru de nimica nu-i, şi nici om de-al lui Dumnezeu nu eşti, îmi pun capul. Dumneata eşti prea necuratul drac în chip de om!

— Că bine mă gâcişi, măi băiete, şi tare mă bucur că nu m-am înşelat în socoteală. Tu eşti sluga pe care o căutam eu de veacuri şi veacuri şi de găsit n-am găsit-o până la tine. Eu te preţuiesc pe tine, măi, grozav de mult, că tu eşti mai vrednic decât mine şi uite de ce: eu ce-am zis am făcut; eu mi-am făcut voia şi mi-am bătut joc de toţi împăraţii de pe lume. Şi mulţi-s bre, frunză şi iarbă, nu altceva! Dar de un castel de zmei nu m-am putut apropia, şi nu ştiu de ce. Tu mă vei întrece. De-acuma, hai!

Şi-au mers, şi-au mers, măi băieţi, cât aş merge eu, pornind să fac ocolul lumii pe dincolo de lună şi de soare, ba mai mult chiar, până ce într-o vreme au ajuns la o stană de piatră cât un munte de mare. Se puseră lângă dânsa să se mai hodinească, după care grăi dracul:

— Măi băiete, vezi tu piatra asta?

Şi-i răspunse Făt-Frumos:

— De-o mie de ori mai bine decât tine, diavole!

— Măi, ştii ce? Eu am s-o dau la o parte şi ce-a mai fi pe urmă, ţ-oi spune.

O răstoarnă necuratul în lături şi când colo, dedesubtul ei ce să fie? Se făcea o hrubă în pământ, întunecoasă ca-n iad. Avea scări şi huia grozăvenie mare!

Şi vorbi necuratul:

— Tu să te cobori în jos şi eu am să te aştept aici. După mult mers ai să ajungi pe dedesubt într-un câmp, la castelul zmeilor, ai să intri înăuntru, că ei nu-s acasă, şi-ai să furi trei lucruri: o sabie tăioasă, trei mere de aur şi-o lampă. Pe urmă ai să ieşi afară, să mi te aduci aici. Ai înţeles?

— Că doar nu-s prost ca tine, răspunse Făt-Frumos; şi se duse.

Dracul rămase sus aşteptând. Voinicul lăsă scările, dădu în câmpul frumuseţilor, se fereşte din dreapta şi stânga, intră în castel, ia cele poruncite de diavol şi pornind înapoi, tot cugeta la gândurile dracului. Şi cugetând aşa la lucrurile minunate, îşi aduse aminte de inelul dăruit de maică-sa. Îl frecă în palme şi de-odată aude un glas:

— Ce vrei, stăpâne?

— Ce să vreau! Ia, te-aş întreba de-un lucru. Cuvine-se ori ba să dau odoarele acestea diavolului?

Şi-i răspunse glasul din inel:

— Sabia şi merele de aur, dă-i-le, nu i le da, dar lampa asta, odată cu capul să n-o scapi din mână, că te-ai prăpădit. Dânsa are mai mare putere decât mine şi te doboară diavolul.

Bună şi asta!

Făt-Frumos merge cât merge şi ajunse la capătul scărilor de sus, unde îl aştepta necuratul cu gura căscată. Cum îl văzu, îi şi ceru lucrurile luate din castelul zmeilor. Voinicul îi dădu sabia şi merele de aur, dar lampa nu.

— Nu şi nu, nu şi nu, nu şi nu ţi-o dau, măcar să te văd crăpând.

— Aşa? Ei lasă, pui de lele, că te-nvăţ eu minte, dacă ţi-i vorba de-aşa. De-aista-mi eşti?

Şi mânios cum era dracul, huuur!, stana de piatră peste gura hrubei, unde se făcu iarăşi mai întuneric decât întunericul lumii celeilalte.

Dar tu, Făt-Frumos, ce te faci? Nimic altceva decât să freci inelul ori lampa că şi dânsa trebuia frecată, dacă vrei să te slujească la ceva.

Şi aşa luă Făt-Frumos întâi inelul şi inelu-i răspunse că nu poate răsturna piatra; luă lampa şi frecând-o, aceasta-i răspunse ce-i răspunse şi odată cu glasul ei, pică şi lumina zilei în acea hrubă întunecoasă; muntele cela de piatră se ridicase ca-ntr-o ţâţână şi pe sub ea, Făt-Frumos ieşi şi plecă în dalba lume.

Şi de-acuma încotro? Încotro te-a îndrepta Dumnezeu, dar mai înainte de toate, straşnic dor mai avea să-şi râdă de diavol. Frecă lampa şi-i porunci să facă ce-o face, şi să mi-l vadă pe diavol în pielea goală, pe mijlocul uliţelor, huiduit de lume şi zburătuit de ploduri cu bolovani de piatră. Şi vorba bine nu şi-o sfârşi că îndată auzi chiot grozav! Dracul călca spărios pe uliţă, uitându-se în dreapta şi-n stânga, răcnind de mânie. Din trup îi curgea sânge ca dintr-un hoit de balaur iar cânii îi lingeau pe urmă dâra roşie şi urlau a moarte. Lui Făt-Frumos i se făcu milă şi-l slobozi.

Apoi, mai merse cât mai merse şi de la o vreme îl cuprinse dor de-acasă.

Se gândea la tată-său şi la maică-sa că erau bătrâni şi singuri, sărmanii, şi-i purtau jind de-atâta vreme. Dar cine l-a fost pornit pe el de lângă dânşii? Diavolul şi iarăşi diavolul; şi din nou îi veni poftă să mai tragă un frecuş lui michiduţă. De asta frecă lampa.

— Ce vrei? auzi el.

— Să-l văd pe dracu' în vârful cireşului cela strigând la cireşe.

Bine nu sfârşi când iată:

— Cireşele, cireşele bune, hai la cireşele!

Şi tremură dracul de frică să nu pice jos; lui Făt-Frumos i se făcu milă şi-l scăpă de primejdie.

Mai trece ce mai trece, şi din nou îl apucă dorul părinţilor, dar aşa de tare, că stătu pe loc şi plânse cu multă mâhnire; iar după ce s-a săturat de bocit, cu gândul a zburat din nou la duhul cel aducător de rele. Frecă dară lampa şi porunci:

— La sălciile celea, aş vrea să văd pe dracu', trăgând să moară; şi plecă spre sălcii.

Acolo, sub un mal, stătea un uncheş, căruia de-abia-ţi venea să-i zici că are trup omenesc. Multe pătimise şi diavolul, din pricina lui Făt-Frumos şi multe-i stăteau în cale să mai îndure, că nu mai avea nicio putere. De asta, talpa iadului cum îl zări pe voinic, se puse cu rugăminte caldă pe lângă dânsul, să-i dăruiască moarte, şi, de nu astăzi, măcar mâni, dacă nu mâni, măcar poimâni, să-i deie măcar o nădejde cât de slabă, o nădejde de uşurare, cât de cât.

— Ştii când ai să mori diavole? Când o prinde rădăcini şi-a muguri şi-a înflori cârja asta!

Şi astfel grăind, Făt-Frumos, înfipse o cârjă în pământ. Diavolul, tare s-a mulţămit şi cu-atâta iar gândul lui cel pururi plăsmuitor de rele, se hotărî să facă şi el voinicului un bine. Şi-i zise:

— Hei, fete-logofete, îţi dau şi eu un sfat, dacă l-ăi primi. Uită-te la şirul acela de case!

— Mă uit!

— Ai să treci pe dinaintea lor şi stăpânii au să te cheme pe la mese. Să nu cumva să te prăpădeşti cu lăcomia şi să-i asculţi, că de intrat ţi-i lesne, dar de ieşit pe picioare nu-i ieşi. Cum îţi spun, nu intra şi nu intra mai cu seamă la întâia şi la a doua casă, la cei mâncători de carne de om şi vrăjitori, cum nici eu n-am fost şi nici tu nu eşti!

Aşa şi-au luat ei ziua bună şi s-au despărţit; dracul a rămas să-şi ispăşească păcatele până la-nverzirea cârjei, iar Făt-Frumos a pornit spre şirul de case.

Bun!

Cum l-a văzut lumea, a şi-nceput să-l strige care mai de care. Unul îl poftea la masă, altul că i-ar fi dat straie bătute numai cu aur şi pietre scumpe, altul că l-ar fi vrăjit s-ajungă mare şi tare pe lume dar el îşi puse capu-ntre urechi şi mergea înainte.

La a treia grămadă de case, iaca o babă îi iese şi-l pofteşte. Şi Făt-Frumos, de drăguţ el nu s-ar fi dus, dacă n-ar fi văzut pe prispă pe fata babei, fată mândră la făptură, să zici că-i clădită de mână dumnezeiască!

Şi-au dat bun sosit şi s-au aşezat la mese şi-au mâncat şi-au băut; şi dacă l-ar fi întrebat cumva pe Făt-Frumos de-i place drumul, nu ştiu zău, de-ar fi scăpat cu buna. Mă rog; cât de dragă îi era lui fata babei, nu vă pot spune eu dumneavoastră, nişte mucoşi şi jumătate; dar aveţi să vedeţi mai târziu.

Stătea ziua întreagă de vorbă şi se plimba prin grădină. La masă însă mânca singur şi mâncarea i-o aducea fata. Trece ce trece, haşchina de babă prinde gust

de carne de om. Nici una, nici două, să-l taie pe Făt-Frumos; ei!, dar întrebaţi-mă să vă spun: era el prost să stea cu mânele-n sân? Şi dacă aşa ceva nu se putea, hai să-i puie otravă-n bucate.

Dar aici, vedeţi, norocul lui! Fata află gândurile mă-sei că trăia cu dânsa şi ştia ce-i poate calul. Făt-Frumos îi era drag şi de aceea trebuia să-l apere, şi aşa, ducându-i cina otrăvită, o vărsă în gunoi iar lui îi dădu mâncare bună ca să trăiască, iar vrăjitoarea să plesnească de ciudă!

Şi azi aşa, mâni aşa, baba simţi că fiică-sa se află-n inimă cu flăcăul şi mai simţi şi altele, dar ce să facă, ce să dreagă! Sta cu mintea şi nu afla ce, iar când a aflat, mai pune mâna dacă mai ai pe cine. Îndrăgostiţii făcuseră plan să fugă şi-ntr-o zi cu soare li se prăpădise urma.

Baba să crape şi să pocnească de năcaz!

— Unde-i fata, unde-i hoţul? Şi unde-i, şi unde-i, fugi uncheşule după dânşii, şi adă-mi-i vii ori morţi, că mi-i totuna. (Uitasem, vedeţi, să vă spun că baba avea şi uncheş, dar aşa se întâmplă, că pe oamenii buni nimeni nu-i bagă în samă; şi păcatul ista îl făcui şi eu.)

Uncheşul, de frica babei, plecă după fată, şi merse şi merse, că-i suflase baba multă putere-n trupul lui. Dădu de urma fugarilor, când tocmai grăi şi fata:

— Făt-Frumos, ia uită-te înapoi, că simt o pară albastră. Vezi, nu cumva-i tata?

Făt-Frumos se uită şi vede pe uncheş bălăbănindu-se pe drum. Ce era de făcut? Şi zise iarăşi fata:

— Bade, ce zic eu: să ne prefacem, eu într-o vie şi tu într-un chelar. Tata are să te întrebe de una, de alta dar tu spune-i ce-i crede.

Şi s-au schimbat, că vedeţi voi, nu degeaba draga lui Făt-Frumos e fata cutărei vrăjitoare, neîntrecută de nimenea pe lume. Uncheşul se apropie, îi dădu vierului bună ziua şi-l întrebă:

— Da n-ai văzut dumneata trecând pe-aici o fată şi-un flăcău aşa şi-aşa că uite cum şi uite cum; şi i-a spus uncheşul chelarului toată povestea, ba i-a mai tras şi o sudalmă babei, iar vierul i-a răspuns:

— Hei, moşule, moşule! Eu, mă vezi, că-s cu puţini ani mai tânăr decât dumneata, şi din tinereţă, aici stau şi de văzut, pe nimeni n-am văzut trecând. Da' ia poftim un păhărel de vin şi-un struguraş de poamă că-i fi ostenit de-atât pustiu de drum.

Uncheşul cinsteşte vinişorul, se mai hodineşte oleacă şi luându-şi ziua bună, porni înapoi să ducă babei bucurie mare.

Când a auzit cotoroanţa şi una ca asta, s-a fost făcut gotcă de mânie*, a sărit asupra uncheşului şi i-a tras o sfântă de bătaie s-o ţie minte cât a fi şi-a mai trăi; şi i-a zis:

— Nu te-a dus capul, păcătosule, să pricepi că paceaura** de fată s-a prefăcut în vie iar chelarul cela cu inimă bună nu era altul fără numai hoţul de flăcău? Hai? Prostule! Să-mi porneşti acum din nou şi să nu te-mpingă dracul să te mai puie-n cofă şi de data asta, că ţi s-a dus barba şi cânepa din cap! Uncheşul, cum aude blagoslovirea babei, ce să facă! O ia înapoi băiete, pe drumuri neumblate şi spinoase şi după mult coclăurit, ajunge într-un lan de grâu. Şi lanul cela era păzit de un jitar***.

— Bună ziua, omule!

— 'Ţămăs' dumitale; da' de unde vii?

— Din cutare loc.

— Şi un' te duci?

— La dracu-n praznic; ci mai întâi, ia spune-mi dumneata, nu cumva văzuşi trecând pe-aici un hoţoman de fată şi-un flăcău, că mult mă ostenesc pe urma lor; dacă mi-ăi spune adevărat, cu multe te-oi răsplăti şi eu!

— Hei, moşule, moşule, milă mi-i şi de dumneata, şi de asta minciuni nu ţi-oi spune. Eu păzesc grâul ista de nouăzeci şi nouă de ani, şi de când plugarii s-au dus pe-acasă, picior de om n-am mai văzut. Dar la urma urmei, nu-i numai pe-aicea drum.

Şi scoţând o bucăţică de pită din traistă, îi dădu uncheşului să-şi mai prindă inimă, după care, ploconindu-se, unul îşi căută de pază iar uncheşul plecă pe cale-napoi, spre baba lui cea nesfârşit de dragă.

Baba, cum îl zări, îl şi luă la trei parale.

— Păi, la ce te pricepi tu, măi bou bătrân şi tont ce eşti! Tu mi-ai mâncat tinereţele mele, măi, tu, tu! Cum nu te-a dus capul cela plin cu cenuşă, să pui mâna pe paznicul lanului şi să mi-l aduci aici? Hai? Ştii tu cine-mi era el? Şi ştii cine-mi era lanul?

Şi ca să-l răsplătească pentru osteneală, îi trase baba o mamă de tăvăleală, de ţipă uncheşul ca-n gaură de şarpe şi credea că multe zile nu-i mai rămân.

---

* a te face gotcă de mânie – a te înroşi de furie

** paceaură – nemernică

*** jitar – persoană angajată să păzească semănăturile

Baba parcă se mai potoli oleacă, dar mult tare nu trecu până ce o apucară dracii din nou.

— Să pleci în grabă şi să faci cum ăi şti, să-mi aduci hoţoaica de fată, ori să nu te mai văd nici pe tine. Înţelesu-m-ai?

Uncheşul înţelesese tare bine şi s-a tot dus. Fugarii îşi luaseră iarăşi chip omenesc şi, pornind mai departe, nu peste mult simţiră o rază roşie în urmă. Şi grăi fata:

— Ia uită-te înapoi, Făt-Frumos, şi vezi: nu cumva vine tata?

— Ba da!

Şi de teamă să nu-i prindă, s-au schimbat: ea într-o biserică veche, el într-un călugăr cu barba ca omătul; uncheşul ajunse lângă mănăstire, îşi scoase căciula din cap şi se-nchină răsăritului. Apoi, intră înăuntru şi-ngenunche la icoane.

— Miluieşte-mă şi pe mine, zise către călugăr.

— Dumnezeu să te ţie cu zile, moşule! Dar cine te-a adus pe-aici?

— Ia, chinul şi amarul, când ţi se umple paharul! Că uite cum şi uite cum, aşa şi aşa, şi pe dincolo; şi n-ai văzut, sfinţia ta, doi inşi: un flăcău şi-o fată frumoasă la pieliţă şi dulci la grai?

— Ba nici de-auzit n-am auzit despre asemenea suflete, moşule, decât doar acu şepte veacuri, când strângeam piatră cu piatră pentru sfânta mânăstire în care ne aflăm. Până atunci, nimeni n-a trecut pe-aici şi nici de-atunci încoace. Mi-aduc aminte că i-am văzut: doi inşi cu iţari strâmţi, cu cojoc şi cuşmă de oaie, doi flăcăi pesemne.

— Hei părinte, părinte! Ce-mi pate mie suftetul, nimeni nu ştie!

— Ba ştie Dumnezeu, moşule!

Şi uncheşul, întărit parcă de vorbele călugărului, purcese-napoi şi-ajunse acasă, unde cu nimeni nu împărţi darurile celei afurisite dihănii de babă!

Trei drumuri şi tustrele degeaba. După ele, hai să-şi încerce şi baba puterea!

S-a fost pornit, măi băieţi, cum se porneşte iarna vremea cea rea, cu ninsoare şi cu ghivorniţă. Val-vârtej pe unde trecea!

Iar cei doi feciori când au simţit-o, li s-a făcut inima cât un purice. Ei, ce-i de făcut?

— Ce să faci! zise fata. Eu am să mă prefac într-un lac iar tu într-un răţoi înotând pe faţa mea, mama are să caute să mă soarbă, dar tu să te furişezi pe sub apă şi să-i spargi pântecele cu cuţitul ista.

Zis şi făcut.

Baba se apropie, ajunse la apa cu răţoiul, îşi puse mâinile în şold şi începu:

— Hei-hei, pui de drac ce-mi eşti! Las-că te învăţ eu minte! Crezi că-s tat-to să-l înşeli ca pe-un copil?

Şi baba se puse-n brânci pe mal şi începu să soarbă apa. Şi sorbea, şi sorbea mereu, dar când să isprăvească apa, răţoiul se repezi pe dedesubt ca o săgeată şi îi spintecă pântecele. Să fi văzut voi atuncea, cum ţâşnea apa din bârdâhanul babei! Ce vâjâie scocul morii! Nimic de-asămuit!

Şi baba sorbea şi apa, paci!, să-şi mai ia sfârşit; iar dacă a văzut şi a văzut că n-o să iasă cu binele la capăt, se scoală în picioare şi-o blăstămă pe fată:

— Fata mamei, fata mamei! Cum m-ai făcut pe mine de trudă şi de ocară atâta vreme, ajungă-te şi pe tine osânda mea! Să te prefaci în stană de piatră în răspintene de drum,

Plodurile să te zgârâie,
Cânii să te mârâie,
Carele să te hârâie;

şi să te spurce toate lighioanele cari-or trece pe lângă tine. Iar chip adevărat să-ţi iei când hoţul de flăcău şi-a mai aduce aminte de tine, şi-a veni să te vadă, dar pân-la anul, tot încă nu.

Baba porni spre casă, iar fata dând flăcăului o năframă, îi zise:

— Bade, ţine năframa asta de la mine, drage Făt-frumos vino şi flutur-o-n vânt că eu m-oi trezi; dacă nu, blăstămul mi-a fi pe veacuri. Tu mergi sănătos, iar eu rămân să-mi împlinesc osânda mamei, că altfel nu se poate.

Şi pe loc, fata s-a prefăcut în drob de piatră mută şi rece, iar Făt-Frumos a pornit mai departe spre casa părinţilor, unde cine ştie câte s-or mai fi schimbat.

Într-un târziu, ajunse şi-acasă, unde, bine nu ştiu, dacă mai trăia împăratul ori ba, dar împărăteasa ştiu că trăia. Şi mult s-au bucurat în ospeţe, unde a poftit crai din toate colţurile lumei, cu fetele şi flăcăii lor; şi jocuri de veselie au fost şi câte-câte, câte la curţi de împăraţi se pot întâmpla.

Şi când a trecut anul cel de singurătate pentru Făt-Frumos şi când împărăteasa scoase vorba însurătoarei, stătu drept feciorul şi zise:

— Maică, eu am mireasă mândră, cum nimeni n-are să-mi găsească pe lume; la alta eu nu mă gândesc. Să ne ducem cu rădvanele pline cu lăutari şi nuntaşi, şi s-o aducem în casa ta.

Şi s-a pornit cu chiot mare, cu iuruş, pocnete de harapnice şi bubuituri de puşcă, cu duruit de roate şi nechezat de harmăsari; şi-au ajuns după multe poşte de mers la stana cea de piatră.

A făcut Făt-Frumos semn din năframă şi s-a văzut minune nevăzută, că fecioara cea mândră s-a-ntrupat aievea. Şi s-au bucurat cei de faţă şi-au plâns de bucurie, iar mai apoi s-au înturnat acasă de-au pornit nuntă, nuntă mare cum n-a mai fost de-atunci şi nici până atunci. Că se ţineau mesele împărăteşti una lângă alta, sute şi sute, iar poloboacele stăteau cu cepurile pe toate cărările.

Eu am fost şi-am văzut şi v-am spus ce-am vrut şi cum am putut...

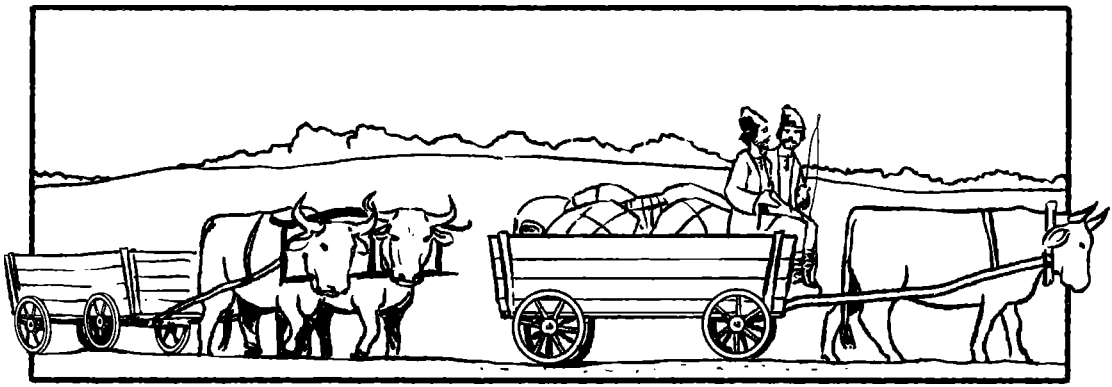

DREPTATEA ŞI STRÂMBĂTATEA

Acu, de la iarmaroc, se întorceau acasă doi fraţi, cu carele lor pline cu tot felul de târguieli. După cum îi obiceiul, oamenii dintr-un şir de care se strâng în căruţa celui din frunte şi se pun la sfat, iar boii cuminţi se îndeamnă unii pe alţii.

Cei doi fraţi, fiind deci la un loc, începură să vorbească despre păcatele lumii.

— Hei, frate, oftă unul, în lumea asta, cu dreptatea nu faci nimic, în ziua de astăzi.

— Cum?! Crezi tu că strâmbătatea-i mai bună ca dreptatea? U, te-nşeli amarnic, frăţioare! Dreptatea-i sfântă...

Şi tot aşa, sfătuind împreună, ajung la rămăşag.

Dacă-i mai bună dreptatea, grăi unul, atunci să-mi scoţi tu mie ochii, iar dac-a fi mai bună strâmbătatea, să ţi-i scot eu pe ai tăi.

— Bună învoială, răspunse fratele celălalt, dar cum crezi tu că putem noi afla una ca asta?

— Uite cum: să întrebăm pe cel dintâi om ce ne-a ieşi în cale, şi după răspunsul lui să ne luăm.

— Bine, fie şi-aşa.

Mai dădură vreo două bice boilor şi se luară de altă vorbă, când, la o răspântie de drum, numai că iată le iese în cale un popă. Popa ista nu era decât dracul curat, care auzind de rămăşagul fraţilor, se schimbase, ca doar-doar va fi întrebat. Fraţii, cum îl văzură, strigară:

— Uite un popă! Să-l întrebăm pe dânsul, că el îi om cu frica lui Dumnezeu şi gura lui adevăr grăieşte.

Şi când dracul se apropie mai tare de dânşii, cei doi fraţi opriră căruţele, îşi scoaseră căciulile din cap şi merseră de-i sărutară mâna. Chipul cel de popă îi blagoslovi, cum i-a fi blagoslovit şi intră în vorbă cu dânşii. Şi zise unul din fraţi:

— Părinţele, dacă nu ţi-i cu supărare să ne spui ceva şi nouă, că de, nu-i tot omul făcut de Dumnezeu să ştie de toate. Uite de ce-i vorba: în lumea asta ce-i mai bună, dreptatea ori strâmbătatea?

— Oricum am căuta, fiilor, dar strâmbătatea e mai bună. Dovadă? Strâmbii stăpânesc ţările.

Aşa le răspunse popa şi se îndepărtă de dânşii.

Fratele cu strâmbătatea, numaidecât sări asupra celuilalt, îi scoase ochii şi lăsându-l în mijlocul câmpului, luă cele două care şi plecă spre casă.

Soarele scăpătase spre asfinţit şi cum aceasta se întâmplase cam pe la începutul lui mărţişor, se lăsase spre seară răcoare de tot.

Bietul orb, bâjbâind sărmanul încoace şi încolo, plecă fără nădejde într-o parte. Şi merse el cât merse, până ce dădu de malul unui lac. Pe mal află o luntre făcută din scobitura unui trunchi gros de plop.

Una şi de frig, şi apoi temându-se şi de fiarele sălbatice, orbul se vârî sub luntre ca să se adăpostească, cu gând ca a doua zi să se deştepte, să asculte glasuri de oameni, şi să plece cu dânşii încotro l-ar duce.

Lacul acela era la colţul a trei împărăţii drăceşti, că cică, pe atunci tartorul cel mare împărţise întreg pământul în trei împărăţii mari, dându-le la trei draci mai împieliţaţi. Şi cum spusei, lacul cela fiind la întâlnirea celor cei trei stujbaşi ai iadului, tartorul îi chema acolo la tot miezul de noapte, ca să le ia socoteala de isprăvile lor cele nelegiuite.

Cântaseră într-un sat de vale cocoşii de două ori şi miezul nopţii se apropia acum. Dracii veniseră pe rând şi-şi găsiseră loc de aşteptare tocmai pe luntrea cea cu gura în jos, sub care stătea orbul nostru.

Aproape de cântători, veni şi stăpânul lor, tartorul dracilor. Supuşii se sculară în picioare şi făcându-i până la pământ temenelile lor obişnuite, se aşezară din nou pe luntre, ca pentru judecată, cu mâinile pe genunchi şi cu ochii ţintă spre cel bătrân.

— Tu ce-ai făcut, negrule, pe ziua de astăzi? răcni Scaraoţchi către unul din draci.

— Eu, să trăiască blăstămăţia voastră, pusei vrajbă în inimă de frate şi unul scoase ochii celuilalt, răspunse drăcuşorul.

— Şi ce leac i-ai dat pentru asta?

— Leacul nu i l-am spus orbului, dar i l-am lăsat aşa: dacă mâine s-a spăla cu roua dimineţii, îşi va căpăta vederile cum le-a avut, ba încă şi mai desluşite ca înainte.

— Tare bine, răspunse încornoratul. Dar tu, al doilea, ce ticăloşie ai făptuit?

— Eu, întunecimea voastră, am secat toate puţurile din cutare sat, iar pe oameni i-am silit să se ducă peste nouă dealuri, să-şi ia apă de acolo, şi până acasă s-o beie şi tot fără apă să rămână.

Orbul asculta.

— Tare bine, îi răspunse năbădăiosul, tremurând de bucurie. Dar tu, cel din capăt, ce ai săvârşit?

— Eu, urâciunea ta, am îngheboşat fata împăratutui. Puţintică treabă, dar pentru asta jeleşte toată împărăţia.

— Şi ce leac i-ai lăsat?

— Leacul cel rar îi aista: dacă şi-a face scăldătoarea cu frunze de plop, în noaptea de către sfântul Gheorghe... scapă şi se face de nouă ori mai frumoasă.

Şi orbul prinde în ureche cuvânt după cuvânt.

— Tare bine, îi răspunse încornoratul cel bătrân, dar întâi să te întreb şi pe tine de leacul fântânilor secate.

Şi dracul de-al doilea îi răspunse:

— Dac-or slei fântânile în noaptea Anului-Nou... atunci vor căpăta izvoarele la loc cu mai multă şi mai bună apă de cum a avut-o.

— Nici nu se poate mai bine, răspunse Ucigă-l toaca, dar, rogu-vă, fiţi şi mai blăstămaţi, căci numai aşa veţi rămâne pentru-mpărăţia iadului.

În vremea asta se auzi în sat, de vale, cocoşul de miezul nopţii şi cei patru draci pieriră.

Pentru sărmanul orb, noaptea trecu de gânduri şi cu arătări, iar dimineaţa, când simţi că roua-i rece, îmbelşugată pe iarbă, ieşi şi el de sub luntre. Întinse palmele

pe iarbă, şi se şterse la ochi şi iar le întinse şi iar le şterse, şi iar, şi iarăşi până ce-şi dobândi vederile prăpădite.

Apoi, desmeticit din întunericul înfricoşat al nevederii... plecă mulţumind... că tot dreptatea-i mai bună.

Pe drum, către satul lui, îi veni un gând:

— Bine ar fi să mă duc, ca să deschid izvoareloe închise de demoni în satul cutare, că mult s-or fi mai chinuind bieţii oameni!

Se îndreptă dară spre satul cela. Merse, şi merse multă vreme, până ce ajunse...

Acolo se zvoni repede vestea c-a picat un vrăjitor mare, care-ar putea să le dezlege apele. Mai marii satului se puseră la sfat şi-mpăcăciune cu dânsul, şi în noaptea Anului Nou, cu multe braţe, sleiră puţurile secate. Apele ţâşniră îndată cu mare îmbelşugare, că se minunau oamenii, nu altceva.

A doua zi tot satul se strânse la cislă* şi dărui pe slobozitorul de ape cu mulţi bani, iar acesta plecă.

Mergând aşa, după o bucată de drum, îşi zise omul dreptăţii:

— Bine ar fi dacă m-aş duce şi la împărat şi i-aş da tămăduire fetei, că tot mai este până la Sfântu-Gheorghe.

Gândul şi-l cumpăni el şi se hotărî să se ducă, mai cu samă când auzi că-mpăratul, tatăl fetei, dăduse nu de multă vreme ştire pretutindeni, că dăruieşte cu multul de pe lume pe cel ce i-o face fiica sănătoasă.

Omul nostru ajunse la curte şi auzind că ştiutul leac nu-l aflase niciunul din cei meşteri şi vrăjitori, merse la împărat şi-i zise:

— Luminate împărate, eu cred că am să aflu izvorul de sănătate pentru fecioara măriei tale!

Împăratul primi cu bucurie şi căzu la învoială dreaptă, anume, să-i dea un colţ de împărăţie dacă va izbuti. Asta era cu câteva zile mai înainte de Sfântu-Gheorghe.

În noaptea de către acea zi, merse omul şi-şi adună frunze de pe plop, le fierse în căldări mari şi apoi, când scăldătoarea se mai răcori, muie şi obloji pe fata împăratului, îi aşeză trupul cu mâna, încet-încet, încet-încet, până ce i-l aduse la loc şi până ce fata se făcu la chip de nouă ori mai frumoasă.

Când împăratul îşi văzu odrasla a doua zi, îmbrăţişă şi el pe omul cel meşter, dându-i şi mult bănet peste cele de învoială.

---

* cislă – întrunire, sfat sătesc

Şi după asta trecură mulţi ani. Omul prinsese la avere, că era harnic şi cumpănitor şi totdeauna crezător în dreptate, iar vestea despre dânsul se duse peste mări şi ţări.

Auzi dară povestea lui şi frate-său, şi crezând-necrezând, porni într-o bună dimineaţă spre dânsul, ca să se încredinţeze cu ochii şi cu urechile. Ajunse la frăţâne-său, îl văzu, îl îmbrăţişă şi-i zise:

— Frate, frăţioare, rău mi-a părut de fapta mea şi de aceea a trebuit să viu şi să-ţi cer iertare. Pe urmă am să te rog să-mi spui şi mie ce-ai făcut şi ce-ai dres, ca să te-mbogăţeşti?

De iertat te-oi ierta mai târziu, zise frate-său, iar cum m-am îmbogăţit ţi-oi spune acum. În noaptea aceea m-am dus la cutare lac, şi ascunzându-mă după o luntre, am ascultat sfatul a patru diavoli. Ei aflaseră, se vede, o comoară într-un loc, şi acum chibzuiau felul cum s-o sape. Deodată glasul cocoşului pentru miezul nopţii se auzi, şi munca lor rămase neisprăvită. După ce pieriră, cum putui şi eu, plecai înspre părţile acelea, săpai şi deschisei capacul lăzii pline cu galbeni. Atunci mi-au venit şi vederile la loc. Cu banii aceia, mi-am cumpărat pământ şi vite şi mi-am făcut acareturile pe care le vezi. Asta-i adevărat, iar ce nu se potriveşte cu ce-ai mai auzit şi tu de prin lume, crede-mă, frăţioare, că toate-s minciuni.

Şi fratele bogatului ce-şi zise auzind povestea asta?

— Bine-ar fi să mă duc şi eu sub luntre şi să ascult vorba dracilor. Mai ştii? Poate mai lasă vreo comoară neisprăvită din săpat, şi atunci, îmbogăţeşte-te băiete, dacă n-ai altceva de făcut!

Lui frate-său nu-i mai spuse, ci pieri aşa din ochi.

Plecă într-adevăr spre lac şi cum ajunse, intră sub luntre. Sfinţi soarele, veni noaptea, şi pe la miezul nopţii se strânseră dracii, unul câte unul, până când la urmă, pică şi dimonul cel bătrân. În mână avea un bici de foc, şi-i tremura trupul, şi ochii îi erau holbaţi, şi părul îi era zburlit. Avea pesemne ceva de descărcat pe cei mărunţei.

— Cum se face, slugă blăstămată, că spusele tale de acum şapte ani nu se adeveresc? Tu ai orbit un om, după câte mi-ai spus şi eu astăzi îl văd cu ochi.

Şi fără să mai aştepte răspunsul slugii celei prea plecate, începu să-l croiască pe drac cu biciul cel de foc, că urla drăcuşorul de se cutremura pământul. Şi dă-i, şi dă-i, şi-i dădu bătrânul, până ce, la urmă, temându-se să nu-l omoare, îl mai lăsă oleacă. Se uită la dânsul şi văzu că are numai o sleamă* de viaţă rămasă.

* sleamă – fărâmă, picătură, strop

Luă apoi la refec pe al doilea.

— Şi tu suflete împieliţat, mi-ai spus că ai secat toate puţurile din satul cutare, şi eu văzui cum oamenii beau apă pe-un cap şi strigau: „Măi, da' bună apă avem!" Asta-i treabă de diavol? Aşa ştii tu să alegi leacurile? Hai?

Şi-nşfacă-l, nene, şi pe-aista, şi dă-i şi lui, croieşte-l peste ochi, peste cap, peste picioare, peste răbdătoarea spinare, că i se făcuse trupul roşu ca racul, din negru ca tăciunele cum era.

Cel de sub luntre ascultase de la început, dar acu, îl apucaseră nişte tremurături grozave, şi inima mai că-i amorţise de bucuria comorilor!

Veni şi rândul celui de-al treilea:

— Tu mi-ai vestit că o împărăţie întreagă jeleşte pacostea ce i-ai făcut-o împăratului, schimonosindu-i fata, şi când colo, dimpotrivă! Toţi beau şi se veselesc, iar fata, frumoasă ca o zână, veşnic râde şi cântă. De năcazul împăratutui chefuiesc curtenii? De amarul lui bea şi vlădică şi opincă? Aiestea-s treburi de slugă credincioasă mie? Las' că te-nvăţ eu minte şi pe tine!

Şi arde-l şi pe aista, şi trânteşte-l, şi buşeşte-l, nevoie mare. Şi-l blagoslovi Sarsailă într-atâta, că-l crezu gata-gata că-şi dă sufletul!

Apoi, din nou, le mai făcu alte mustrări aspre, vestindu-i că de data asta îi iartă şi nu-i dă afară din iad, numai c-o chezăşie: să nu se mai întâmple isprăvi de felul istora.

Frăţiorul de sub luntre de-abia mai răsufla.

Tartorul plecă, iar dracii, zvântaţi în bătaie, rămaseră pe luntre. Se puseră la vorbă despre păţania lor, şi tot oftau şi se văicăreau, că, vedeţi, una ca asta nu li se mai întâmplase niciodată.

— Eu nu cred, luă vorba cel mai bătrâior, că leacurile noastre au fost spuse celor pătimaşi de unul din noi!

— Eu socot una ca asta, răspunse altul: de bună samă că părintele nostru, ca să ne dea pildă de străşnicia puterilor sale, ne-a făcut-o, ca să ne temem încă mai mult pe viitor!

— Asta n-o cred eu, răspunse cel de-al treilea, ci mai degrabă se poate că spusele noastre au fost auzite de cineva. Ştiţi că eu atunci am dat târcoale de jur-împrejur şi pe nimeni n-am aflat. Cred că de fost, a fost, şi de a fost cineva, apoi n-a putut asculta decât de sub luntre.

— Mai ştii? Se poate şi se prea poate una ca asta; şi chiar acum, cine ştie dacă nu s-o fi aflând cineva sub luntre, că ştiţi vorba românului: „Omului nu i-i de dată, ci i-i de nadă."

Şi cum sfârşiră, ridicară dracii luntrea şi rămaseră cu ochii ca de broască bătrână, când dădură peste cel ce aştepta dedesubt bogăţia comorilor. Şi judecata n-au mai făcut-o.

— A, tu ne-ai fost, ştafetarule? Lasă că te învăţăm noi minte!

Şi l-au luat tustrei şi i-au tras o sfântă de bătaie soră cu moartea; s-au aşezat apoi, să se mai odihnească pe luntre şi l-au luat din nou şi l-au trudit şi l-au bosolit, până când fratele cel apărător al nedreptăţii şi-a dat duhul.

Pe urmă, l-au luat şi l-au azvârlit în lac, să-l mănânce broaştele şi dintr-însul nimic să nu s-aleagă!

Povestea asta, cu adevărat s-a întâmplat, şi acuma vă întreb pe dumneavoastră să-mi spuneţi: ce-i mai bună în lumea asta: dreptatea ori strâmbătatea?

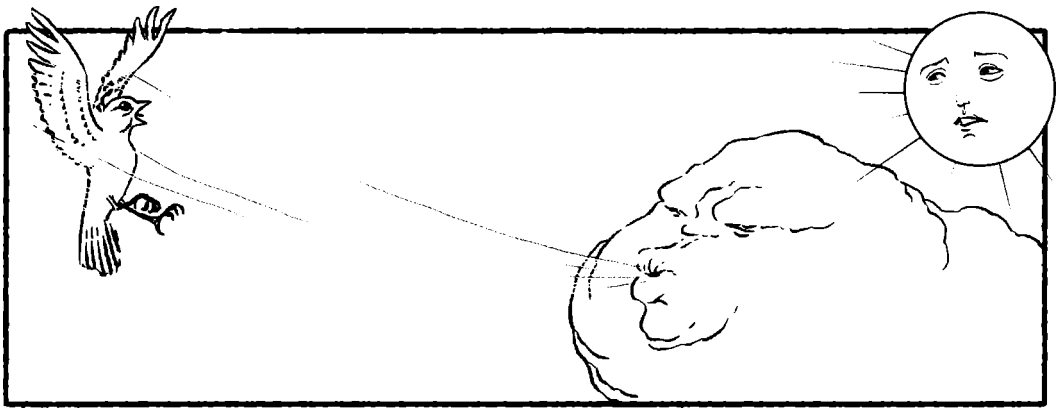

POVESTEA CIOCÂRLIEI

Înşir o veste-poveste, şi-anume de când erau poveştile pe lume, adică nu de ieri, de-alaltăieri, ci de demult tare, de când era bunica fată mare. Că de, azi, cine s-apucă să spuie, lesne-i prins cu minciuna pe limbă, şi-i mai mare ruşinea! Ascultaţi-mă, dragii mei şi luaţi vorbele mele, drepte şi adevărate; cine n-a crede, întrebe pe alţii, şi aducă-mi dovadă să mă închin şi eu. Cum am cumpărat-o, aşa o vând, dacă nu cumva mai ieftin de cum am plătit-o eu, că pentru povestea asta şepte bătăi am mâncat de la bunică-mea, să-i dau pace şi să-mi pui capul pe pernă.

A fost un împărat pe lume Ciocârlan-Craiul. Împărăţia lui era mare şi bogată, iar el vestit în toate vânturile. De ce anume era vestit, nu v-aş putea arăta, dar ştiu că despre fata lui numai morţii nu oftaseră. O chema Lia, dar câte Lii nu sunt şi astăzi! Fata asta aud că n-avea păreche sub soare de frumoasă; o mândreţă de copilă, s-o pui într-o lingură de apă, s-o sorbi dintr-o dată. Asta! Şi de ani era cam aşa, ştiţi, cum e bobocelul de floare, gata-gata să se deschidă, cum e grâul când dă în pârg. Tu stai cu secerea lângă el, şi nu ştii: să-l începi, ţi-i teamă că-i prea crud; să mai aştepţi, ţi-i teamă să nu se treacă.

Aşa sta Ciocârlan-Craiul pe lângă Lia lui. Că veneau, vedeţi dumneavoastră, peţitori câtă frunză şi iarbă pe lumea asta, s-o ceară de nevastă. Cine n-a luat drumul spre castelul lui Ciocârlan-Craiul? Feciori de crai şi de împăraţi, sute şi sute; feciori de boieri mari şi mărunţei, mii şi mii, şi de alde noi, ce să mai zic? Pe bunicul, numai bunica cu vrăjitorie mare l-a mutat de la un gând ca aista.

Şi bietul crai îşi pierduse cumpătul, ca găina umbletul. Mă rog, uşor lucru îţi pare să închizi şi să deschizi uşa cui pleacă şi cui vine? Dar iaca, alt rău mai mare, că feciorii toţi, purtând nădejdea Liei, nu se mai gândea niciunul la însurătoare decât cu dânsa; de asta mocneau în ele fetele de pe la sate şi târguri şi, să nu spun minciuni, zău, s-o fi prins nebunele de fete pe Lia, aşa mai la o strâmtoare, nu ştiu dacă nu se întâmpla moarte de om! La urma urmei, văd ele că alt chip nu-i, decât să facă jalbă la împărat, să-şi mărite în grabă odrasla, că ele îmbătrânesc cu zile. Fac jalbă, o duc sus şi împăratul, cu adevărat pus pe gânduri, se hotărăşte să taie pânza. Ocheşte azi, ocheşte mâne, ocheşte pe feciorul Vântului şi-i spune:

— Să vii peste o lună să facem foile de zestre şi pe urmă, într-un noroc!

Hm! Vorba ceea: gata, gata, numai să vrea fata, dar vorba-i, vrea Lia ori ba? Nu vrea, nu vrea şi pace, să se mărite cu un om pământean. Păi atunci cum făcea tată-său negustoria aşa, fără să o întrebe? Cum fac şi azi unii: dacă-s de la munte, umblă după gineri de la câmp, dacă-s plugari, cearcă să-şi mărite fetele pe la târguri; apoi cei de la târguri se înalţă mai sus, vor gineri de cei cu slujbe şi cu straie nemţeşti.

Îi spune şi Liei împăratul şi fata rămâne galbenă ca ceara cea curată.

— Că-i frumos feciorul Vântului, draga tatei, şi-i mintos şi are averi, şi ce n-are!

Şi fata tăcea şi se întuneca tot mai mult.

Şi aicea nu pricep eu un lucru. Cum se făcuse, că Lia se îndrăgise de chipul fără seamăn al Soarelui? Să fi fost pe-atunci Soarele om ca toţi oamenii, nu ştiu; dar de bună seamă că aşa era. Şi-i era drag Liei Soarele, cum mi-e mie dragă viaţa, şi încă mai mult. Ieşea dimineaţa în cerdacul curţilor şi îl privea cum suie încet, încet, crestele munţilor frumoşi, cum se înalţă pe pânza cerului, către prânzul cel mare şi către crucea zilei, unde stă acolo sus să-şi vadă împărăţia lui, – toate împărăţiile lumii – cum pleacă apoi şi scoboară la vale tot frumos şi se ascunde după zările asfinţitului.

Cine poate să fie mai mare pe lume ca Soarele? Nimeni ca el: dă viaţă şi veselie tuturor; şi mai frumos ca el? Nimeni, că el e podoaba lumii. Şi, după ce nu se mai vedea, sta Lia fată de împărat, până noaptea târziu şi se gândea la ibovnicul ei.

Împăratul o vedea pălind de-o jele, dar de priceput, nu putea pricepe; şi nu s-a priceput până într-o seară, când a auzit-o cântând cântecul cela din care de-abia, de-abia, îmi aduc aminte începutul:

Frunză verde iarbă-neagră,
Cântă-n frunză de dumbravă,
Cânt-o păsărică-n iarbă;
Trece dorul şi mi-o-ntreabă,
De ce-i tânără şi slabă?
Taci, dorule, că ţi-oi spune
Câte-am pătimit pe lume!

şi mai încolo nu-l mai ştiu.

Împăratul şi-a închipuit că boala fetei îi pribeagă şi nu i-a cercat rădăcinile. Feciorul Vântului a venit din nou şi împăratul i-a adăugat:

— Cam zbârnâie fata, ginere, dar am s-o-nduplec eu, că nu părintele face după voia feciorilor, ci feciorii se dau după voia părinţilor; şi apoi, ştii că ursul nu joacă de voie. Dumneata du-te acasă, strângeţi nuntaşii şi vino, că oi pune şi eu cele de nevoie la cale.

Cu adevărat, la curte au început de toate. Bucătăriţele s-au pus la cuptoare, s-au trimes vornici după lăutari; mă rog, cum îi datina şi obiceiul. Şi toţi păreau bucuroşi, numai Lia Domniţa stătea amărâtă şi nu scotea niciun cuvânt cu nimeni. O cuprinse deznădejdea cea omorâtoare, care apucă pe omul fără niciun sprijin pe lume...

Povestea mea se încheie. Cine n-a auzit şi nu cunoaşte Ciocârlia, pasărea cea cu limba meşteşugită, care se ridică primăvara cântând în văzduh? Zice lumea, zic şi eu, şi cred că Lia, fecioara lui Ciocârlan-Craiul, se întrupează în pasărea asta, cu altă făptură, dar tot cu inima veche, inimă suptă de durere.

Poate că chipul soarelui nu mai este cel de demult, dar dragostea fecioarei nu s-a schimbat. Asta să ne fie pildă de fire statornică în cuvinte şi fapte.

Vrea Ciocârlia să se înalţe către ibovnicul ei, dar nu poate, că-i lungă calea până la dânsul; cântă şi se ridică, până ce dă de plaiurile Vântului turbat.

Vântul o ameţeşte şi Ciocârlia se lasă în jos fără suflare. Aşa se întâmplă de sute de ani şi s-o întâmpla încă multe sute de-acum înainte...

POFTA ŞOARECILOR

Cică a fost odată un împărat mare, cari plăcându-i să calce locurile altor împăraţi l-au fost prins pădurarii într-o pădure străină, şi luându-i tot ce avea pe el, îl lăsară cu pielea şi-l legară de-un stejar, cu gând ca să-l lase acolo să moară de foame.

Stătu el acolo cât stătu, şi când aproape-aproape să-şi deie sfârşitul, iacă o droaie de şoareci că vin înaintea lui şi-i spun aşa:

— Împărate, ce bine ne faci tu nouă, dacă vrei să-ţi roadem noi fiarăle şi odgoanele cu care te-au legat pădurarii. Iar împăratul le răspunse:

— În afară de viaţă, ce mi-ţi cere.

Şi şoarecii îi cerură într-un glas ca împăratul legat să-l facă om ca toţi oamenii pe împăratul lor, ca să aibă şi ei cum intra în legături de treburi cu alţi împăraţi, iar cât de palaturi şi acareturi or avea grijă ei.

Şoarecii îl sloboziră pe împărat, iar acesta apucând pe împăratul şoarecilor de coadă îl zvârli în balta din dosul curţii lui, şi cât ai închide din ochi, în loc de şoarece cu coada lungă şi urechile mititele şi ascuţite, cu trei fire de păr în mustăţi, răsări un om voinic, frumos şi îmbrăcat numai în aur şi-n pietre nestimate.

Şoarecii foarte s-au bucurat de împăratul lor şi acuma s-au pus să se gândească cum să afle ei, ce să afle, ca să intre-n treburi în rândul oamenilor prin mijlocirea împăratului lor, şi iaca prilej bun, că împăratul era holtei, cam tocmai nu-i vorbă şi trebuia însurat.

Se duseră dară câţiva şoareci la împăratul cel slobozit de ei din legături şi i-au spus:

— Mărite împărate, împăratul nostru ar vrea să se-nsoare cu o fată de-a celui mai mare împărat din lume; încotro a fi oare acest împărat ca să ne ducem la dânsul?

— Cel mai mare împărat din lume, le răspunse dânsul, e soarele cerului, cari luminează şi încălzeşte toată lumea, la el duceţi-vă, căci el poate să vă deie vro fată după împăratul vostru.

Şoarecii, întorcându-se acasă spuseră craiului lor ce auziseră şi acesta lăsă treburile împărăţiei şoriceşti pe seama guzganilor pricepuţi şi plecă spre curţile sfântului soare, cel mai mare împărat din lume.

— Ce vrei, prietene? îl întrebă soarele când îl văzu.

— Păi, ce să vreau, venit-am la tine, ca la cel mai mare împărat al lumii, să-mi dai vreo fată de nevastă.

Şi-i răspunse soarele:

— Fete am multe, bre, şi ţi-aş da una dac-ai lua-o, dar îţi spun dinainte că nu-s eu cel mai mare împărat de pe lume, ci-i Nourul, că dânsul, când vrea, se-ntinde ca o pavăză de oţel şi de păcură în faţa mea şi eu nu mai am nicio putere.

Împăratul şoarecilor, cu toată curtea lui, se-nchină şi plecă spre curţile lui Nour-împărat.

— Bună ziua, zise mai-marele şoarecilor, dau eu stăpânul împărăţiei gurlanilor şi tuturor felurilor de şoareci, ţie, celui mai mare împărat al lumii.

— Mulţămim dumitale, dar ce nevoie te-a mânat către mine?

— Am venit să-ţi cer o fată de nevastă.

Şi Nour îi răspunse:

— Eu, dragul meu, am multe fete şi cu dragă inimă ţi-aş da una de nevastă; decât un lucru mare mă strică, pe care trebuie să ţi-l spun ca să nu avem bănat mai pe urmă: nu-s eu cel mai mare împărat de pe lume ci-i Vânt-împărat, că el când se zburleşte şi s-apucă să sufle, mă poartă cum vrea el şi eu nicio putere n-am.

Şi împăratul şoarecilor, cu toată curtea lui plecată întru-mpeţit pleacă, luându-şi rămas-bun şi se-ndreptă spre castelele lui Vânt-împărat, unde ajungând se ploconi iarăşi şi-i spuse ce dorea:

— Bun gând ai avut, îi răspunse Vânt-împărat, dar înainte de a-ţi da răspuns uită-te la ce-oi face eu.

Şi deodată vântul, strângându-şi puterile asupra unei păduri începu să huiască. Copacii se rupeau, plesnind cu zgomot, alţii se-ndoiau pân-la pământ, ieşind cu rădăcină cu tot, dar de la o vreme, slăbind şi el, lasă să se liniştească văzduhul şi zise:

— la uită-te împărate al şoarecilor şi vezi, ce-a rămas din toată pădurea, neatins!

— Un stejar gros nevoie mare, şi înalt de ajunge la cer.

— Bun. Aşteaptă până mâine şi vei vedea pe om cu toporul subţioară, iar peste câteva zile vedea-vei stejarul trântit la pământ. Asta înseamnă, dragul meu, că omul e mai voinic decât mine, şi dacă vrei să-ţi iei nevastă de om mare du-te şi peţeşte o fată din sat, de om gospodar.

Împăratul şoarecilor şi cu toată nunta după dânsul s-a închinat şi plecând au ajuns pe pământ şi-au făcut sfat. Din sfat se cunoştea că-mpăratul mai ar fi vrut s-asculte de spusele lui Vânt-împărat, dar un şoarece mai bătrân, sculându-se în două picioare şi răzămându-se în coadă zise:

— Dar, noi, mărite împărate, cum om putea merge cu tine, când ştiut este că nu-i om care să n-aibă pe lângă casa lui o mâţă ori un motan?

Iar împăratul a dat din cap şi a zis:

— Atunci, dacă aşa stă vorba, duceţi-vă la împăratul de demult şi rugaţi-vă pentru mine să mă prefacă-n ce-am fost.

Iar împăratul împlini ruga şoarecilor şi acesta luă chipul avut...

Aşa era prin vremurile de mai înainte, pice-i coada celui ce minte.

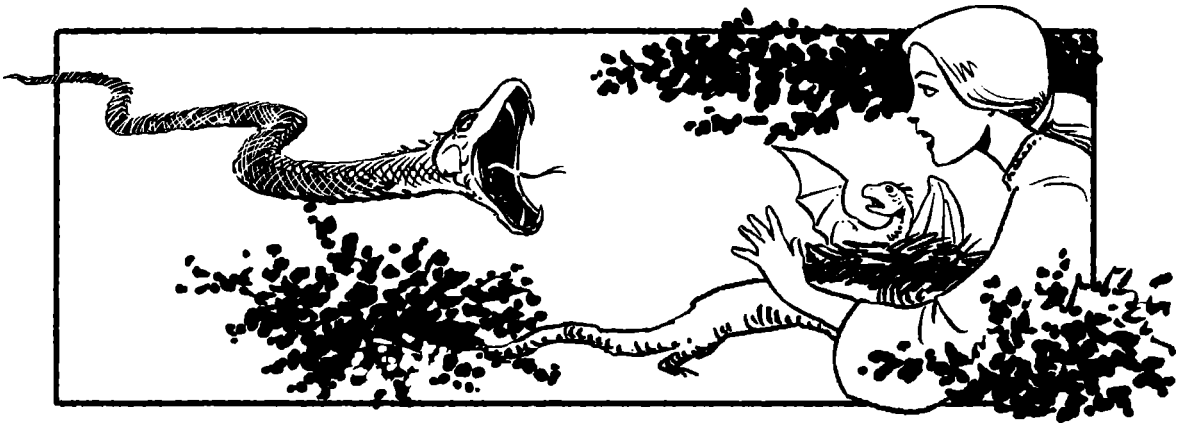

POVESTEA FLORII-SOARELUI

O poveste de demult, de demult, de când altfel de oameni erau pe pământ, de pe vremea celui împărat vestit, dar de nume uitat pe vecii vecilor. Ist împărat de toate avea: şi împărăţie şi noroade alese şi bogate, şi oaste voinică şi multă, dar un lucru tot îi lipsă, şi-l ustură în suflet şi pe el şi pe împărătească: că nu aveau niciun prunc. Că-i grea, ştiţi dumneavoastră, grija asta care-l apasă pe om, că mâni poimâni a închide ochii sub cei patru coţi de pământ şi pe urma lui nimenea nu i-a rămâne să-i facă grija comândărilor*...

Îmbătrâniseră creştinii noştri aşa, da' nădejdea din suflet tot n-o prăpădiseră... Se întâmplă aşa, că tocmai după duminica Floriilor, împărăteasa purcede îngreunată. Le mai rămânea acum să aştepte. Şi au aşteptat, şi la soroc, împărăteasa cea bătrână naşte o fetiţă frumoasă ca o floare, ca o picătură de rouă, ca zorile dimineţii, ca un bob de piatră scumpă, şi încă mai frumoasă.

---

* comândare – pomană

Împărăteasa, stând veşnic în preajma ei, îşi uita de gospodărie; împăratul uitase toate treburile scaunului, iar supuşilor greu le venea cu asta. Se minuna toată lumea de ce picase pe capul stăpânilor!

Iar tocmai după câţiva ani, când fata crescuse mare, socotind oamenii că împăratul a mărita-o şi le-a aduce cine ştie ce şugă* afurisită de stăpân pe cap, au făcut cislă în toată roata împărăţiei, şi din toate a ieşit chipul cum să se mântuie împărăţia de fată.

Vedeţi, aşa, ce hotărâre neroadă! Că dacă murea împăratul, cine avea să-l urmeze în scaun? Ori socoteau supuşii că va trăi cât lumea şi pământul? Ci mai bine era să-l lase pe împărat în pace, să facă după cum a şti şi a pricepe să-şi mărite fata, şi apoi, ginere având, să-l îndemne sfetnicii şi mai marii curţii şi ai târgurilor, ca să-l deprindă cu încetul pentru toate cele de nevoie unei ţări. Da' ei „nu, că să te fereşti, creştine, de cui străin în casă!"; nu zic ba, dar dacă n-ai avea perete în care să baţi un cui, mai bine-i? Dar, să nu lungesc vorba mai mult: aflaţi dragii mei, că toate vrăjitoarele împărăţiei s-au strâns cioatcă, au înfierbântat frigările şi-au purces să descânte de „Du-că-se pe pustii" domniţa cea nouă.

Şi s-a întâmplat întocmai după vrajă... Ajunsese fata împăratului cea mândră fără seamăn, fată mare, când părinţii gândeau să-i găsească bărbat pe potriva ei. Dar fecioara, la una ca asta nu se gândea. În lume nu ieşea, de vorbă cu nimeni nu sta, ci totdeauna o vedeai cu chipul întunecat de griji. Şi o întrebau toţi:

— Ce ai, domniţă, de stai aşa ca o floare pălită de soare; ce, te gândeşti undeva?

— Da, mă gândesc departe.

— Şi anume unde, am putea oare afla?

— Nu puteţi.

Pe urmă tăcea. Năcaz mai mare pe capul împăratului decât acesta nu se putea afla în lumea aceasta. Murea şi se topea şi dânsul de supărare, şi se frământa cu cugetul să afle pricinile. Iar într-o zi îi grăi fetei:

— Fata tatei cea dulce! Tu ai crescut mărişoară, şi noi, drept aceea ne-am gândit să-ţi aflăm soţior după inima ta. Uite, mâni, poimâni, vor sosi peţitori; tu uită-te la ei, cercetează-i din ochi şi alege-ţi unul, că noi, o vorbă nu ţi-om spune împotrivă, ci toate cele găsite bune de tine, le-om împlini.

* şugă – belea, bucluc

Fata a tăcut, împăratul şi curtea a aşteptat peţitori şi starosti şi au venit cu mulţimea, au venit şi veniţi au fost, s-au dus şi duşi au fost, căci zâna rămase cu inima tot pustie şi împăratul din gura ei, vorbă hotărâtoare nu află. Iar după câtva timp, văzând că şaga se-ngroaşă şi socotind că poate fata lui de asta nu-şi alege drag, că-i neştiutoare şi cu trupul prea crud, alergă la alte vrăjitoare din împărăţie, să-i facă fetei „pe ursită" ca să-şi afle şi să-şi aleagă odată un drăguţ. Iar babele noastre o sorociră din nou, cum s-au priceput ele mai bine, că adică din ce este, să se facă mai frumoasă, cum nimeni n-a fost şi nimeni n-a mai fi, iar de îndrăgit, unul ca soarele numai să se îndrăgească de ea. Şi vorbele, anume:

Să aibă puşi pe umerei
Doi luceferei,
Numai soarele să se-ndrăgească de ei,
Iar fata, după soare,
Să stea să se omoare!

După asta n-a mai trecut mult. Într-o dimineaţă sta fata în cerdac şi se uita pe zare. Împăratul şi împărăteasa o văzură şi o întrebară:

— Ce are fata noastră cea cuminte şi la ce se gândeşte?

— Mă gândesc la nunta unei fete de împărat cu soarele cerului, răspunse fata.

— Şi crezi tu că e cu putinţă una ca asta?

— De, ştiu eu! N-am auzit ce s-o fi întâmplat odată, dar am să mă duc să văd!

— Cum ai să te duci?

— Am să mă duc, cum oi putea!

Şi atât a fost. Că ea se duce la soare să-l întrebe de vrea ori ba, şi nicio clipă nu mai şade acasă. Văitatu-s-au curtenii şi curtea toată şi mai mult decât toţi cu rugăminte plină de lacrimi au îndemnat-o împăratul şi împărăteasa să stea locului, dar toate au rămas de-a surda.

Of, bat-o pustia şi amarul de dragoste, că rea-i când te-apucă în fierturile ei. Grozavă-i boala asta, dragii mei. Toţi câţi aţi pătimit-o, o cunoaşteţi, iar cei cari o aşteptaţi, gătiţi-vă!

Ci eu atâta vă spun că nu-i stană de piatră pe lume pe care să n-o răstoarne cel aprins de dragoste. Aşa s-a întâmplat şi cu fecioara noastră. Că ea se duce şi se duce, iar părinţii, nădăjduind că tot or vedea-o vreodată, i-au pus mânele

pe frunte, au blagoslovit-o şi i-au poftit cale uşoară. Fata s-a pornit aşa, către răsărit, fără ajutorinţa nimănui. Şi-a mers, şi-a mers cale lungă fără capăt, ca şi nădejdea ei fără sfârşit, că dacă nu azi, măcar mâni, că dacă nu mâni, măcar poimâni, răspoimâni, la anul, peste zece, peste o sută de ani, şi tot şi-o găsi ibovnicul, soarele luminos.

Dar degeaba! Putea să ocolească ea de zece ori pământul, tot degeaba-i era. Ajunge într-un târziu în miez de codru, întunecos ca noaptea iadului. Şi era o tihnă într-însul, că s-auzea căţelul pământului grăind la nouă stânjeni adâncime. Şi stând ea aşa, uluită şi moartă de osteneală, aude un ţipăt ascuţit. Se dă în lături, achipăie primprejur şi dă de un copac; mai ascultă şi se dumireşte că ţipătul venea tocmai din vârful copacului. Începe să se suie încet încet, şi de ce se suia, de ce strigarea aceea asemuitoare cu a unei păsări, se auzea mai tare. Tocmai când mersese cam o sută de stânjeni, începu să se lumineze cuprinsul, iar fata, uitându-se în sus, bagă de samă că în vârful copacului era un cuibar. Porni înainte şi ajunse sub streaşina lui, când auzi glas cu înţeles:

— Voinice, voinice, vino şi mă apără, că mult bine ţi-oi face. Fata se sui în cuibar şi văzu ce văzu: un puişor golaş, gata să moară de frică.

— Da' ce cauţi tu aicea, singurel? îl întrebă fata.

— Eu sunt pui de balaur şi fraţi am mai avut, dar împăratul vulturilor mi i-a furat, iar pe mama a dus-o departe. Stai colea, lângă mine şi mă păzeşte. Fata nu mai zice nimic, ci stătu şi aşteptă.

Peste câtăva vreme, iaca un şarpe grozav că se zvârcoleşte în văzduh şi se lasă către cele două suflete.

— Cine-i aista? întrebă fata pe puiul de balaur.

— Aista-i împăratul vânturilor.

— Împăratul vânturilor? Dar cum se face că se aseamănă cu neamul vostru?

— Să-ţi spun: şi neamul lui, şi neamul nostru, stăpânesc văzduhurile.

— Dar tu din ce soi de lighioană te tragi?

— Mama mea-i doamna ceţurilor şi negurilor şi pâclelor toate; ea-i mai mare peste nouri şi promoroace; când plânge ea, curg văile pe pământ, iar când se piaptănă, s-aştern troienii pe câmpuri. Înţelegi acuma?

— Înţeleg. Şi zici: de multă vreme vă duşmăniţi cu vântul?

— De când lumea şi pământul. Iar trânta noastră cu vânturile se întâmplă atunci când se aude tunetul şi se vede trăsnetul.

— Toate bune până acum, încheie fata de împărat, dar drept să-ţi spun: nu ştiu la ce-aş putea folosi între paloşele voastre.

— Ai să vezi, frumoaso! Vântu-i un om tare ştrengar şi iubăreţ; când vede o fată frumoasă, ori aude că s-ar fi aflând încotrova, pleacă mort după dânsa şi nu tincheşte* din mers până când n-o găseşte. Cum o găseşte, o apucă în braţe, o sărută şi apoi se întoarce de unde plecase.

— Ei, dacă-i aşa, lasă!

După asta nu trece multă vreme şi iaca şi vântul. Eu nu l-am văzut ca să vă spun că-i aşa şi pe dincolo, dar dacă cu adevărat a fi având chip de balaur, urât ca el nu cred că se află pe lume altceva. Cum vine mai aproape, vede fata; cum o vede, haiti, se sfârşeşte. Îi pică fecioara dragă şi pace! Iar fata zice:

— Taci, că-i bună şi asta!

Şi stau aşa cât stau, până când grăieşte vântul:

— Dă-te, soro, la o parte, să mănânc pe puiul ceţii şi apoi să mergem amândoi pe pustiuri.

— Baiu, vântule, îi răspunse zâna, nu l-ăi mânca pe el. Şi din vorbele acestea şi din altele, mânia vântului, din grozavă cum era, se potoli şi vântul plecă la urma urmei cu făgăduiala că, dacă va veni peste un ceas, zâna are să-i deie la ospăţ pe puiul ceţei.

Şi aşa, dragii mei, cu amânarea asta, iaca vine şi împărăteasa nourilor ca să-şi vadă cuibul şi să audă ce nici prin creştetul capului nu i-ar fi trecut. Dar vorba ceea: nicio faptă fără plată, că azi îţi scrie unul o jalbă şi tot îi dai de-o pereche de ciobote dacă nu ştii mânui condeiul, darămite când scapi de la moarte un suflet de lighioană ca feciorul ceţilor!

— Şi cu ce-ai vrea să te mulţumesc, fetiţo? o întrebă mama nourilor.

— Cu nimica alta, decât să mă duci pe tărâmul soarelui, răspunse domniţa.

— U, că prea mult îmi ceruşi, şi drept să-ţi spun că nu pot să-ţi îndeplinesc voia.

* a tinchi – a conteni, a înceta

Şi-i spuse doamna asta că împărăţia ei ţine cu pace numai de-asupra vântului bun, când face ce vrea. Mai jos, nu poate veni că intră în sfadă cu el, dar nici mai sus, către soare, nu se poate sui, din pricina vântului cel rău.

— Dacă-i aşa, am să mai aştept, zise fata. Să vii peste un an!

— Am să viu, răspunse împărăteasa, şi se duse.

La jumătate de an, aproape, iaca vântul din nou s-o îndemne la mers. Ci-i răspunde fata aşa:

— Măi vântule, măi, cum să merg eu după tine, când nici nu te ştiu, nici nu mă ştii? Eu îţi spun că-s fată de împărat mare, şi atâta. Mă crezi?

— Te cred.

— Bun. Dar eu nu te-oi crede pe tine. Adă-ţi neamurile toate să le văd şi pe urmă ţi-oi da răspuns.

Şi răspunse cel chip de balaur:

— Eu n-am alt neam pe lume decât pe vântul cel rău. Vrei să-l vezi?

— Vreau!

— Ei, atunci să-l chem.

Şi l-a chemat şi, Doamne, cât s-a fi înspăimântat domniţa cea frumoasă când a fi fost văzut sluţenia ceea de balaur. Dar ce era să facă:

Rabdă inimă şi taci,
Că-altceva n-ai ce să faci!

Iar vântul cel rău, când şi-a văzut cumnata, îi veni leş la inimă. Şi aşa cum putu, se furişă pe lângă dânsa şi-i spuse că i-i dragă. Iar zâna-i răspunse:

— Dragă ţi-s şi-oi fi a ta, dacă-i lăsa pe împărăteasa negurilor să mă plimbe până-n cer.

— O las!

Şi lăsată a fost. Fata s-a simţit de la o vreme luată de un nour şi dusă tot mai sus, până când, atingând scara cerului, se sui pe întinsoarea lui. Ce-i mai trebuia acum? O zi de drum până la castelul de cleştar al soarelui, unde s-ajungă şi să-şi vadă ibovnicul ei cel drag.

Dar nenorocirea fetei era pe semne scrisă. Că vânturile, văzându-se păcălite, îndată trimiseră veste mamei soarelui că picior pământean se află în domnia ei.

Nu ştiţi cine-i mama soarelui? Un cuvânt: soră bună şi cinstită cu moartea, cu mama pădurii, cu talpa iadului, cu ciuma şi nu ştiu mai cine.

Asta, cum aude, dă şfară în ţară că cineva vrea să-i fure inima feciorului ei. Căutări peste căutări, răscoliri peste răscoliri, umblete, şi la urmă, fata de împărat se vede prinsă, legată şi dusă la scaunul de judecată al hârcii. Baba, nici una, nici două, o preface într-un bob de sămânţă şi-o zvârle-n vânt, iar vântul o lasă pe pământ, să crească şi să înflorească.

Floarea ei, la chip să samene cu chipul soarelui. Din răsăritul pe zare al mândrului fecior şi până-n sfinţit, floarea asta să-l urmărească fără curmare, să-i plângă de dor, dar de atins, niciodată să nu-l atingă. Ce-i floarea asta, v-aş întreba? Ci eu socot că-i floarea soarelui cea galbenă şi mândră. Şi cine-i ştie povestea, întrebe-şi inima, ce zice! Eu unul, drept să vă spun, mi-i jale de jalea ei:

De jalea zilelor mele,
Plâng pe apă vălurele,
Păsări mici în cuiburele;
De greul traiului meu,
Plânge apa pe pârău,
Paserea în cuibul său!

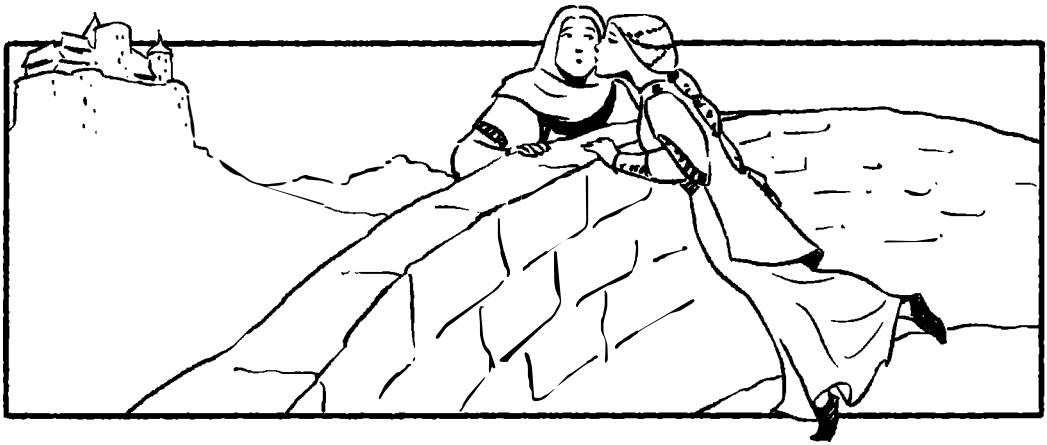

SOARELE, LUNA ŞI LUCEFERII

Ce ţi-i, Doamne, şi cu tainele Tale! Eu mă gândesc, oameni buni, şi cârtesc împotriva stăpânului mare, că ne-a ascuns atâtea minunăţii, spre veşnica noastră frământare de minte şi nedumerire. De ce ne-a lăsat... ascuns pentru totdeauna rostul vremurilor şi al oamenilor; de ce să ne batem capul într-atâta, în loc să le avem dezlegate şi să ne căutăm de alte treburi? Să răspundă la vorba mea cine ştie, iar dacă nimeni n-a deschide gura, să m-asculte pe mine.

Socot eu că-s încuiate cu lacăte de taină atâtea minuni ale Lui, ca să ne deprindem cu gândurile, ca să ne deprindem cu iscodirile şi leacurile nevoilor noastre pe lume. Dacă omul n-ar fi deprins cu ele, ce s-ar face în apele acestei lumi nepricepute? Ar pieri cum piere floarea strămutată de la umbră la soare.

Şi dacă îndrăznesc să vă arăt eu o taină dezlegată, să nu mă zugrăviţi pe icoane alături cu sfinţii; fac şi eu ca acel ce mută un pai dintr-un loc într-altul, din vale pe deal, ca să-l ieie vântul, să-l afle pământul, iar paiul este povestea celor trei fete de om de ţară şi a feciorului de împărat.

Stăteau fetele istui om într-o grădină şi lucrau şi vorbeau de-ale lor, şi ce vorbeau? Săracul numără averea bogatului, popa se închină, vrabia visează lanuri de mălai, eu îi dau înainte cu minciunile, iar fetele s-aprind de dorul dragostei şi cred că tot ce zboară se mănâncă. Trec eu pe lângă cele trei fete şi le dau bună-ziua; fetele-mi răspund şi mă-ntreabă ce mi-i pasul a grabă? Eu râd în mine şi mă duc înapoi cu patruzeci şi opt de ani!

După mine trece feciorul de împărat vestit, cu puşca-n spinare.

— Bună ziua, vouă, trei fete frumoase!

— Mulţumim dumitale, bădiţă, – ha, ha, ha!

— Şi de ce râdeţi voi, trei fete frumoase?

— Că umbli cu puşca prin sat – ha, ha, ha!

Feciorul de-mpărat stă şi se uită la ele, se uită şi stă, şi din mijlocul drumului, se trezeşte răzemat cu cotul de gard, cu capu-ntre palme şi cu fetele de vorbă. Nu v-aş putea înşira cuvânt cu cuvânt sfatul lor, dar de bună seamă mănăstiri nu puneau la cale. Eu, de la o bătaie de puşcă înainte ascuns după colţul gardului, mă uitam printre nuiele, şi atâta am văzut, că fata cea mai mică s-a înălţat în vârful picioarelor, iar feciorul de împărat şi-a dat pălăria pe ceafă, şi-a-ntins guriţa şi pe urmă, treaba lor ce-au mai făcut.

Eu, „tac mă cheamă“, că nu-i bine să te amesteci unde nu-ţi fierbe oala, şi tăcere-aş încă şi astăzi, dacă întâmplările nu şi-ar fi luat sfârşit de-atâtea veacuri. Anume, se îndrăgise flăcăul de fata cea săracă, iar fata de flăcăul împărătesc tot cam aşa. Intraseră în vorbă, din vorbă la târguială, şi împăcarea le-a fost gata: să se ieie amândoi şi, pe urmă, ce-a mai fi s-a vedea. Şi zestre n-avea fata decât cămaşa de pe ea.

— Dar lasă, fată frumoasă, zis-a cică feciorul de împărat, că tu singură eşti o comoară.

— Şi-s vinovată eu, bădiţă?

Pe urmă iar s-a mai înălţat fata pe vârful picioarelor şi feciorul de-mpărat iar s-a mai întins peste gard şi apoi s-au despărţit.

La lună, aud zarvă mare la curte. Măi, astă minune pe lume! Auzi? Feciorul craiului vrea să se însoare c-o fată de sat! Ei taci! Şi tată-so şi mă-sa ce zic? Apoi de, tot îi dau că una ca asta nu se poate, că au ei fete pentru el mai alese,

mai frumoase, mai bogate. Şi flăcăul, nu şi nu, că el se face călugăr ori se îneacă dacă nu-l lasă în pace.

— Măi băiete, dragul mamei, de ce umbli tu să ne faci ruşine la bătrâneţe, hai? Nu vezi tu cum e obiceiul? O să zică lumea că eşti nebun, dragul mamei...

Iar el:

— Foicică şi-un alun,
Zice lumea că-s nebun;
Zic şi eu, şi zic mai bine,
Că mai rar cuminţi ca mine.

Şi, dacă era vorba pe aşa cale, fă băiete, cum îi socoti, dar să ştii că moale nu ţi-a fi căpătâiul. Era mama istui fecior de împărat amară la suflet şi venin din creştet până-n tălpi. Făcea gură multă, să rămâie pe a ei, iar când nu putea, îngheţa apa cu sufletul. Tace şi rabdă logodna, tace şi rabdă întreaga săptămână de nuntă, săptămâna ceea care ar trebui să-ţi pară scurtă cât o zi. Că nora ţi-i frumoasă, că vremurile-s în toiul belşugului, că nuntaşii ţi-s mulţi şi lăutarii ţi-s aleşi, toate bune şi potrivite, să-ţi iei căciula din cap şi s-o bufneşti de pământ a veselie. Dar ţi-ai găsit cu cataroiul de împărătească: parcă-i ningea şi-i ploua, parcă i se înecase corăbiile cu cenuşă pe mare; mocnea şi pufnea, şi nu-şi mai avea loc.

— Ce ai, mamă, de eşti aşa de pâclişită? o întreba mirele.

— Aşa-s eu câteodată.

— Da' ce ai măiculiţă, de eşti aşa de bosumflată?

Împărăteasa tăcea şi gemea, ca un bivol care stă să mute pământul din loc.

Şi nunta s-a isprăvit, şi lumea toată a plecat pe la casa ei, şi pace parcă era să dăinuiască în curtea celui împărat. Dar, iacă mâna diavolului se pune la mijloc.

Trebuia feciorul izgonit undeva, departe, pentru multe zile, pentru atâtea câte îi trebuiau împărătesei să-i facă de petrecanie nurori-sei. Aşa, se iscă un război între împărăţia bărbatului ei şi un împărat vecin. Oşti se pornesc de colo şi de dincoace, iar în capul istor oşti, însuratul de curând, crăişorul.

— Că lasă-l, împărate, să se ducă el la bătălie, că-i tânăr şi, mâni-poimâni, când îi închide ochii, să ştie şi el greutăţile unui scaun şi să nu-i pară toate flori la ureche.

Şi feciorul a plecat, şi a stat luni de zile întregi, când tocmai veni vremea ca nevastă-sa să nască. Şi aşa, ajungând lucrurile, naşte nevasta cea frumoasă doi feţi-logofeţi cu părul de aur creţ, la soare să te poţi uita, dar la ei ba. Şi cum îi vede împărăteasa, iute le pune unghia în gât şi ucigându-l îi îngroapă supt streaşina casei, nimeni de dânşii să nu ştie.

După alt şir de luni, iaca se vesteşte curmarea războiului şi pacea, când feciorul de împărat trebuia să se întoarcă, iar mă-sa să-i spuie că ticăloasa de femeie l-a făcut de ocara lumii; că în loc de copii, a născut doi căţei de s-a înspăimântat şi a stat să moară de mâhnire.

— Şi, unde-i, mamă, nevasta?

— Osânditu-o-am în beciuri să stea până ce-i veni s-o judeci şi s-o osândeşti cu moarte.

Iar feciorul şi-a cântărit gândurile şi a zis:

— Mai las-o chinului.

Şi iar a început vremea să curgă, atâta vreme cât trebuie un om să se topească de dragostea unei comori prăpădite. Se ofilise feciorul de împărat că părea o umbră de om; glasul i se topise şi mintea i se întunecase şi astâmpăr nu mai avea. Umbla, aşa, năuc prin grădinile curţii, se întindea pe iarbă, se culca, adormea şi tresărea în vis; pornea într-altă parte şi aşa veni întâmplarea ca într-o seară să se aşeze supt streaşina casei, lângă cei doi brazi tineri.

Brazii iştia crescuseră unul lângă altul, tocmai pe mormântul celor doi crăişori ucişi. Şi erau frumoşi, cu crăngile împreunate şi verzi ca buratecul*. În amurg, feciorul de împărat adoarme, şi în somn vede cum cei doi brazi se prefac încet, încet, în doi copilaşi de aur, încep să joace şi să cânte, iar cântecul lor nu arăta altceva decât frântura de poveste de până aici. A sărit feciorul de împărat şi a plecat; dar de atunci nu era seară... să nu se ducă să-şi vadă brazii.

Împărăteasa îl urmărea pas cu pas şi, bănuind pricina, se gândeşte cât se gândeşte, şi iată că într-o bună zi crapă şi piere, dacă nu s-a culca pe scândură de brăduţ.

— Să-i tai, dragul mamei pe cei de lângă fereastră, că numai aşa mi s-a curma boala şi altfel nu.

---

* buratec – broască

Feciorul nu-şi dădu cu părerea nimica şi îngăduie. Din trupurile brazilor durează lemnarul două paturi: unul pentru împărătească şi unul pentru fecioru-său. Noaptea vine, şi aşa, pe la miezul nopţii, s-aude glas pornit din patul feciorului de împărat:

— De mine-i mai bine,
Că-i tata cu mine.

Şi îndată s-aude şi altul din patul împărătesei:

– Şi mie mi-i greu
Cu duhul cel rău!

Împărăteasa aude şi ascultă şi-n alte nopţi şi temându-se de-o dezlegare urâtă, îşi pune alta în cap: se preface din nou bolnavă de moarte şi spune feciorului că ea cu zile nu mai rămâne dacă nu i-a face legătură cu oţet şi ceapă şi spuză din scândurile patului.

Feciorul îngăduie şi asta. Vine sluga cu barda şi despică scândurile, şi cum le despică, le pune pe foc. Para se ridică şi le cuprinde, şi două scântei mari ţâşnesc şi se lipesc de podul cerului: una la răsărit şi alta la sfinţit de soare.

Iar minunea asta l-a trezit pe feciorul de împărat, ca din groapa ţintirimului; şi-a ridicat ochii pe cer şi urechile i-au auzit din nou povestea înşirată până aici. Putinţă nu mai avea să izbutească, şi nimic altceva nu-i mai rămânea de făcut, decât să scoboare în beciuri, la nevasta lui cea horopsită. Dar împărăteasa îi luase înainte; pusese diavolii să se bată în capete, pusese frigările să stingă apa descântată, şi iaca, întunericul se luminează şi nevasta feciorului de împărat se ridică în văzduh ca un bulgăre de foc şi se lipeşte de pânza cerului. Chipul lunii, zic unii că-i chipul celei neveste vrăjite, prefăcut de împărăteasa cea fermecătoare.

După asta, feciorul de împărat n-a mai trăit mult; a murit de jale, şi chipul lui a fost ridicat în nouri. El este soarele zilei, care luminează întunericul, dar pentru slăbiciunea lui de fire, blestemat a fost să nu-şi vadă niciodată nevasta şi copiii.

Pildă ni-i asta nouă, bătrânilor cu flăcăi şi fete, şi de asta v-o spusei. Asta-i taina cea fermecată, după socotinţa oamenilor. Datorie am avut s-o descuiem, s-o arătăm noroadelor, şi datorie ni-i iarăşi să dezvăluim şi alte taine, să le cunoască lumea, iar sufletul nostru să se bucure că are feciori cu minte isteaţă, cari nu vor să-i găsească moartea şezând.

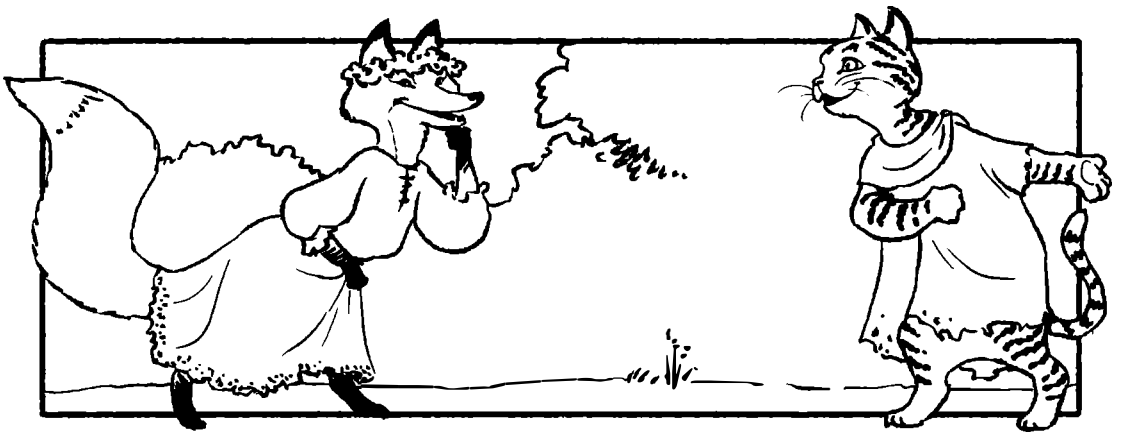

VODĂ ÎMPĂRAT

Acu, cică odată copiii unui om sărac se jucau cu motanul: îi trântiseră în spinare o ţoandră veche, îi făcuseră zgardă la gât, atârnaseră cănăfiori* pe la genunchi şi pe la coadă, iar de trup îi legaseră potcoave vechi, tinichele stricate şi aţe şi mai câte!

De la o vreme, motanul se sătură de atâta dragoste şi plecă în toată lumea, să-şi găsească şi el bine capului! Ajunse într o pădure şi acolo, întâmplarea pesemne, îi scoase înainte o vulpe.

— Da' încotro, cumătră? o întrebă repede motanul nostru împopoţonat şi cam fudul.

— Ia, pustiul de măritat, dragă cumetre! Dă, mai-mai să îmbătrânesc şi potrivă până acum n-am găsit, adică, să nu spun minciuni, sunt destui, dar vezi, nu poţi ridica din drum pe orişicine! Bărbatu-i mare lucru! Să fi găsit de-o pildă unul ca dumneata, ei... Da' dumneata încotro?

* cănăfior – degetăruş

— Păi chiar nemerită ni-i întâlnirea. Uite, şi eu îs văduv de trei anişori, se împlinesc în postul Crăciunului. Şi eu m-aş însura; am căutat şi n-am prea găsit, adică, să nu spun minciuni, vorba dumitale: sunt destule, dar nu-ţi poţi face nevastă credincioasă pe orişicare. Femeia-i mare lucru la casa omului!

— Cum văd eu, dragă motane, gând la gând cu bucurie! Dă laba încoace!

— Dă-o şi tu pe-a ta!

— Eu de neam, tu de neam, frumoşi, chipeşi amândoi!

Şi pe urmă, ţoc!, ţoc!, ţoc!, de trei ori. Asta înseamnă întâlnirea cu noroc, logodna şi nunta. După asta, nici una nici două, vulpea şi-a luat bărbatul de mână, şi l-a dus în castel, iar dumneaei a pornit să-şi caute de nevoile casei, ca o vrednică gospodină ce era. E altă socoteală, vezi, când eşti tu singur un suflet, şi alta-i când eşti cu casă, ba încă la începutul căsniciei.

Şi vulpea fudulă foc!

Pe-o cărăruică se întâlni cu lupul, care se îndeletnicea pe atunci cu creşterea oilor.

— Dă, ce mi te mândreşti până pe-acolo, cumătră? Ce treci aşa, ca vodă prin lobodă?! Ia vino colea, să mai stăm oleacă de vorbă, ca doi văduvi ce suntem! Mi-a fost ori nu norocul, ia să vezi: tot una-i! (Uitasem să vă spun că şi lupului îi murise nevasta cu patru zile în urmă.)

Iar vulpea:

— Aşa, cinstite cumetre; d-apoi nu-ţi mai grăiască limba aşa vorbe, că teamă mi-i să nu te-audă bărbatu-meu.

Vodă-mpărat,
În zale-mbrăcat,
Cu sabie legată,
Ferecată,
La gât spânzurată!

Cu el nu-i de glumă, şi lesne dai cinstea de ruşine!

Lupul îşi curmă gândurile la aşa veste nemaiauzită: îşi făcu plecăciunea cuvenită în faţa vulpii şi trii-trii, trii-trii, pleacă să-şi strângă oile, că tocmai s-apropiase vremea mulsorii.

Pleacă şi vulpea şi nu după multă vreme îi scoate Dumnezeu în cale pe moş-Martin. Bătrân, bătrân era, dar cheful de vorbă cum focul negru să nu aibă! Şi cumătra, grăbace cum era, repede i-a spus vestea povestea şi şi-a căutat de treabă.

Ursul şi-a făcut cruce cu stânga, şi nedumerit pleacă să întâlnească pe lup, ca să se sfătuiască amândoi ca nişte adevărate cimotii* ce erau.

— Auzişi, măi verişcane, de comedia cu Vodă împărat? întrebă ursul pe lup.

— Auzii, moşuleţule!

Şi la amândoi le bătea inima de credeau c-are să le iasă afară prin piele şi mai mult nu.

Iar lupul, ca o fire totdeauna gata pus la cale, zice:

— Ştii ce? Îi greu de noi, moş-Martine! Noi, mai-marii istui codru om săvârşi lucru de vrednicie, îngăduind şederea în împăraţia noastră a unui venetic?

— Cum, venetic, nepoate? Apoi n-auzi că-i Vodă împărat, cu zale fermecate şi cu sabie ascuţită la şold? Eu, din moşi-strămoşi, una ca asta n-am pomenit şi de aceea, îţi spun ca la un nepot cuminte şi deştept ce eşti: să nu ne punem în râcă cu Vodă împărat, şi mai bine ar fi să mergem umiliţi şi să-i cunoaştem faţa. Dă...

— Că sfântă ţi-i vorba, moşule, grăi lupul. Acum văd eu cât preţuieşte vorba de om bătrân. Săracul tata!

Şi mai chibzuind ba una, ba alta, porniră amândoi spre sălaşurile vulpii, unde credeau că stă în divan domnesc Vodă împărat.

— Dumneata, moşule, cum eşti ghiduş din naştere şi mai meşter de limbă ca mine, să intri întâi la el şi să strigi colea, cu sănătate ca la oaste: „Să trăiască Măria ta!“

— Hm! se miră ursul, iar ţi-ai dat drumul gurii! Da' de unde crezi că Vodă împărat ne aşteaptă cu atâta dragoste? Eu aş zice că mai bine-i să-i vedem ochişorii neştiuţi de nimeni şi numai după asta ne-om întinde şi noi mai departe, dacă ne-a da mâna!

— Aşa-i, răspunse lupul, aşa-i. Atunci eu am să mă ascund colo în bălării, iar dumneata să te sui în copacul ista.

Zis şi făcut.

În vremea asta, vulpea tot nu picase acasă şi motanului i se urâse cu aşteptatul, mai ales că sta încă şi acum cu podoabele pe dânsul. Din vizuină începu să se uite afară. Soarele dogorea grozav, iar bondarii şi strechiile şi cărăbuşii şi toate felurile de gângănii săltau desişul în slavă cu bâzâitul lor.

Şi aşa, Măria sa putea oare să mai stea înăuntru?

---

* cimotie – rudă, neam

Să nu-şi cunoască el împrejurimile gospodăriei lui? Unde mai pui că-i era şi foame! Îşi lingea mustăţile şi trăgea cu nasul şi i se părea că-i miroase a picior de vrabie pe aproape.

Ieşi afară şi păşea acum încet-încet, de colo până colo, se uita roată de jur-împrejur şi hai-hai, hai-hai, ajunge lângă bălării.

Lupul scosese botul printre frunze şi aştepta gata-gata ca Măria sa să-l zărească şi să-i întindă laba cu „noroc şi sănătate şi poftim înăuntru!"

Motanul s-aşezase pe picioarele dinapoi şi se uita la un gărgăun care tot bâzâia în preajma nasului de lup. Şi deodată parcă-şi aduce aminte de când era în sat, când se găsea singur în casă, când plodurile cele neastâmpărate erau duse cu vitele ori cu joaca pe afară, îşi aduce aminte de tot şi de toate, cum sta la fereastră şi soarele bătea cald şi câte-o musculiţă bâzâia izbindu-se de fereastră şi cum el o prindea. Şi, fără să-şi dea seama, hrişchi!, cu laba după gărgăunul care bâzâia pe la nasul lupului.

L-a fi prins, nu l-a fi prins, nu ştiu, dar cred că nici Măria sa nu ştie, dar şi-aduce bine aminte că unghiile i-au intrat sănătos în botişorul lupului.

Lupul plecă scăpat din puşcă.

Motanul sări în copac la urs, strâncănindu-şi alămurile de pe dânsul.

Iar moş-Martin, văzându-se din două părţi primejduit, ca un om bătrân şi priceput ce era, alese pe cea mai mititică: îşi dădu drumul de sus ca o ciotcă, cu gând să ajungă jos mai degrabă şi să se ducă, săracul.

Aşa!

Ursul a căzut în coadă şi şi-a frânt-o şi cu mare greu ce l-au putut doftorii tămădui, dar vorba-i c-a rămas berc: de asta n-are ursul coadă nici în ziua de astăzi!

Lupul, vai de sufletul lui, c-o spune şi morţilor ce-a pătimit. Fugind ca un nebun, s-a plesnit cu capul de-o rădăcină, c-a văzut stele verzi înaintea ochilor; a doua zi îi înţepenise gâtul şi ţeapăn a rămas de-atunci şi până astăzi.

Cât despre Măria sa, Vodă împărat, mare lucru să mai fi dat vulpea peste dânsul! Săraca, tot ea fără noroc!

Asta-i.

A fi, n-a fi adevărată povestea asta, habar n-am, dar ştiu atâta, că şi astăzi toate jigăniile îşi scot ochii fugind, când se întâlnesc cu vreo mâţă prin pădure.

FECIORUL ÎMPĂRATULUI LIGHIONILOR

A fost odată demult, demult, spre soare-apune, un împărat vestit, căruia lumea îi zicea Împăratul Verde. Şi împăratul ăsta, cât era de împărat, avea şi el o supărare de nu putea cu niciun chip să-i puie capăt. Şi ştiţi ce supărare?

Avea în apropiere un puţ, din care luau şi beau apă toţi supuşii Măriei Sale. Şi, minune, măi taică. Puţul izvora apă numai ziua, iar noaptea seca şi dimineaţa nu avea pic de apşoară.

Se luase de gânduri Măria Sa. Întrebă pe învăţaţi, degeaba. Întrebă pe boieri, întrebă pe ostaşi... nimic. Nimeni nu-i află pricina.

Dacă vede şi vede, pune noaptea soldaţi să păzească cu rândul, unul într-o noapte, altul într-alta. Degeaba. Când se ducea Împăratul Verde dimineaţa la puţ, îl găsea tot sec, iar soldatul... mâna porcii la jir. Şi... harş, cu sabia zbura capul somnorosului.

Azi aşa, mâine aşa... Mai-mai să-şi fituiască oştirea, când vru Dumnezeu că, într-o zi ca asta, se pomeni împăratul că-i răsare înainte un soldat dezgheţat, d-ăştia d-ai noştri:

— Împărate, iacă mă duc şi eu şi, orice-o fi, n-am să dorm până la ziuă. De-o fi cineva, îi vedea şi Măria Ta cât pot.

— Bine, băiete, du-te, zise împăratul neîncrezător.

Iar soldatul se duce la puţ, s-aşează acolea pe iarbă, îşi pune pe lângă el mărăcini şi, cum da să închiză ochii, se pomenea cu ştepii* că-l înţepau să-l lase neom. Şi nu adoarme.

Stă ce stă şi, colea aproape de crucea nopţii, se pomeneşte, măi tată, cu hoţul de apă. Ştiţi cine era? Un om cu totul şi cu totul de aur vine în grabă, intră în puţ şi începe să ghiorţăie şi să hălpăie la apă, de te mirai unde-o fi stând şi cum, Doamne fereşte, n-o fi făcând omul broaşte în pântece?

Soldatul, cum îl vede, se repede să-l prinză, dar poate? Că ăla cum hălpăie apa, o şterge la sănătoasa şi fuge de-i sfârâie picioarele.

— Ei, ce-ai văzut? întreabă împăratul dimineaţa, când găseşte pe soldat treaz, frângându-şi mâinile de necaz.

— Ce-am văzut, e bine, Măria Ta! Da' mi-e ciudă că nu-l am să ţi-l dau în mână.

Şi-i spune tot.

Împăratul rămâne pe gânduri.

— Cum să-l prindem?

— Apoi, Măria Ta, tot la mine e leacul; da' să faci ce-oi zice eu.

— Ce?

— Un butoi, aşa în chipul puţului, dar să fie cu capac. Când l-oi închide, să nu mai poată ieşi, oricine ar fi înăuntru. Da' să fie şi înfundat la unul din capete.

— Şi ce ai să faci cu el, băiete? întreabă împăratul mirat tot mai mult de isteţimea soldatului.

— Ce? Uite, îl vâr în puţ, aşa ca să nu se cunoască de departe; da' să mi-l umpleţi cu vin. Hoţul de apă o să vie şi la noapte să bea şi, negăsind apă, o să bea vin. Nu ştii, Măria Ta, ce minuni face vinişorul? Dacă o felă**, două te fac să sameni cu Doamne fereşte, dar un puţ? O să se îmbete zdravăn hoţul şi eu o să-i pun capacul să-l aduc la curte plocon Măriei Tale.

Dă poruncă împăratul şi se face.

Pe urmă, soldatu' ia butoiul, se duce la puţ, îl vâră înăuntru până la apă, pune capacul alături şi aşteaptă.

---

* ştepi – mărăcini mari şi groşi de înţeapă grozav (*nota culegătorului*)

** felă – jumătate de oca (*nota culegătorului*)

Nu stă mult, că se pomeneşte soldatul cu omul de aur că vine, merge orbiş la puţ, intră înăuntru şi înghite la vin, înghite, înghite tot mai cu poftă. I se părea, pesemne, mai bună apa asta.

Bucuria flăcăului. Aşteaptă până se îmbată bine şi odată face: tranc... capacul deasupra lui. Se zbate ce se zbate omul de aur dar de surda... Soldatul stă lângă el până la ziuă, iar dimineaţa în zori, ia la spinare butoiul şi-l duce împăratului.

— Io-te, împărate, te-am făcut şi cu apă şi cu om de aur. Iar Măria Sa, cum îl vede, sare în sus de bucurie. Dă drumul omului din butoi, îl arată la toţi ai curţii, minunaţi şi ei, şi pe urmă îl închide într-una din odăile împărăteşti.

Acolo îl cercetează fel şi chip: de unde e şi de ce i-a băut apa?

Dar el, omul ăsta de aur, nu scoate grai. Stană de piatră parcă era.

Tace împăratul şi încarcă pe soldat cu daruri multe şi mândre. Mai stă ce mai stă şi... ce se gândeşte? „Ce folos pe mine cu omul de aur, dacă l-oi ţinea mereu închis şi nu mi-or cunoaşte şi alţii scumpeturile?“

Şi odată dă Măria Sa sfoară prin ţară şi răvaşe prin oraşe să vie lumea să vază ce n-a mai văzut! Ba scrise şi la alţi împăraţi şi crai să ia osteneală, să vie să vază minunea.

D-aia... după câtăva vreme, cum şedeau ai curţii în aşteptare... unde începură, măi tată, să vie din toate părţile împărăţiei oameni puzderie... Ba se zvoni că şi ceilalţi împăraţi şi crai, cum au primit răvaşul, s-au pornit şi ei de la scaunele lor şi au sosit cu boieri şi ghinărali la hotarele ţării Împăratului Verde.

Iar Măria Sa Împăratul Verde, cum aude una ca asta, lasă minunea acolo unde era închisă şi se duce şi el, cu mare alai, să iasă înaintea atâtor feţe cinstite.

Până aci, toate bune şi cu noroc. Da' ştii dumneata, măi tată, e un cântec:

D-ar şti omul de ce-ar da,
N-ar mai bea, n-ar mai mânca
Şi-ar tot sta d-ar tot ofta!

Aşa şi cu împăratul nostru. Se ducea omul cu gândul la mare bucurie şi nu ştia ce mare întristare are să-l întâmpine când o veni îndărăt. Păi, ce se întâmplase, măi flăcăi? Aşa-i că nu ştiţi? Dacă-i aşa, să vă spui eu, că tot m-am apucat de povestit.

Avea şi Împăratul Verde un copil, unul singur, că uitasem să vă spui. Era frumos coconul, dezgheţat şi cuminte, nevoie mare, că-i venea lui taică-său să se socotească cel mai fericit dintre cârmuitorii noroadelor.

S-ar fi gândit Măria Sa ca tocmai copilul să-i aducă foc şi jale?

În lipsa împăratului, fecioru-său se juca prin curte, de-a soldaţii, cu feciorii robilor. Cum făcuse împăratul, că uitase la odaia omului de aur o fereastră deschisă, şi copilul, zvârlind săgeata, ea intră pe fereastră înăuntru.

— Dă-mi, nene, săgeata, se roagă şi plânge copilul. Omul de aur nu răspunde, dar îi face semn să vie s-o ia.

Iar feciorul de împărat, ce să facă? Coteleşte* pe ici, coteleşte pe dincolo şi găseşte cheile odăilor împărăteşti.

Pe urmă zvâc!, cu ele la uşa cu pricina şi deschide. Omul de aur îi dă săgeata, dar cât te-ai şterge la un ochi, o rupe la sănătoasa şi pe urmă mai prinde dacă ai ce.

Aleargă ei ai curţii în sus şi în jos, degeaba! Iar copilul, ca să nu bage taică-sau de seamă, încuie uşa, pune cheile la locul lor şi-şi vede de joacă.

Acu', la vreo trei zile, uite că se întoarnă la palat Împăratul Verde, împreună cu alţi mulţi împăraţi, să vază minunea. Se aşează toţi în curte pe nişte scaune de argint şi erau cu ochii ţintă la Împăratul Verde, care avea să le arate lucru mare.

— După cum am avut cinstea să vă spun, cinstiţi împăraţi, minunea asta, omul de aur, îl am încuiat aici. Ia! Numai să priviţi şi să vă gândiţi: mai văzut-aţi lucru ca ăsta, de când lumea şi pământul?

Se duce Măria Sa, ia cheile de unde le lăsase şi, când descuie uşa cu pricina, un fior trecu prin cei care aşteptau: „Acu', acu' o să iasă omul de aur!"

Da, să iasă, dacă are ce. Caută el Împăratul Verde încoa, caută încolo, prin colţuri, prin pat, pe sub pat... cată şi prin alte odăi... degeaba! O mâlcise** şi el cât era de împărat.

Îi crăpa omului obrazul de ruşine şi nu mai putu grăi decât atât:

— Să am iertare, Măriilor Voastre! Dar zadarnic aşteptaţi, că nu-i! Pesemne o fi fugit... Cine să-i fi dat drumul?

Când aud aşa, rămân încremeniţi şi supăraţi foc ceilalţi împăraţi, că, vezi dumneata, trepătaseră oamenii atâta cale degeaba.

Da' pe când se ciorovoiau, vine o slugă şi spune Măriei Sale tirişenia.

---

* a coteli – a scotoci, a cotrobăi, a căuta

** a mâlci – a tăcea chitic, a nu mai scoate grai de ruşine (*nota culegătorului*)

— Aşa, câine? răcneşte împăratul la copil de se cutremură curtea. D-ăştia mi-ai fost, ticălosule?

Apoi, întorcându-se către împăraţii ce şedeau îmbufnaţi şi se găteau s-o ia la picior, le grăi:

— Vedeţi, cinstiţi împăraţi, din cine e pricina? Pesemne n-a fost minciună vorba: „Creşti puiul de năpârcă să te muşte!"

Pe urmă dă poruncă să-l ducă la spânzurătoare!

— Nu, Măria Ta, zice unul din mai marii împărăţiei, mai bine să-l ducă în pustie, să-l lase acolo să se prăpădească singur.

— Ba să-l spânzure! răcneşte împăratul.

Se mai roagă ce se mai roagă de iertare privitorii şi atunci Măria Sa grăieşte:

— Dacă-i aşa, nu l-oi mai spânzura, dar l-oi trimite să-l omoare în pădure. Mi-i negru înaintea ochilor.

Cheamă pe o slugă – un ţigan voinic – şi-i porunceşte:

— Ia pe ticălosul ăsta, du-l într-o pădure neumblată şi fă-i de petrecanie. Mărturie că l-ai mătrăşit*, să-mi aduci un deget şi un ochi. Da' să nu te ducă păcatul, ţigane, să nu-mi asculţi porunca, că atunci o fi vai şi amar de tine! Unde-ţi stă capul, ţi-or sta şi picioarele! Ai înţeles?

— Am înţeles, Măria Ta!

Şi pleacă ţiganul cu feciorul de împărat într-o jacă**, să-l ducă la pierzare; iar împăraţii atâtor ţări şi noroade se cam mai duc de unde veniseră, supăraţi foc pe Împăratul Verde, care rămăsese acum să-şi plângă amarul şi singurătatea...

Acu' să nu uităm vorba, că tot am început-o.

S-a dus ţiganul, s-a dus cu feciorul de împărat, cale lungă, că-şi luase merinde de ajuns... şi, după umblet de două luni, a sosit într-o pădure neumblată, să te mănânce lupii în ea, tăicuţule!

Pune copilul jos şi, când să-i zboare capul, odrasla Măriei Sale se uită la ţigan aşa de dulce, de mângâios şi de drăgăstos, că i se face milă haraminei şi ce se gândeşte? „E păcat de el, sărăcuţul, să nu mai audă cucul şi să nu mai calce iarbă verde! Ia să văd, nu l-oi putea scăpa?"

---

* a mătrăşi – a omorî, a face de petrecanie (*nota culegătorului*)

** jacă – sac scurt, traistă (*nota culegătorului*)

Şi cum se gândeşte şi se răzgândeşte, odată apucă mâna copilului, o pune pe un tăietor şi... cioc!, cu securea. Îi taie un deget şi-l leagă cu sare, de ţipa mititelul ca-n gură de şarpe; pe urmă, ca să scape de el, îi spune:

— Taci, neicuţule, nu mai plânge, că nu-ţi mai fac nimic, şi... acum mai stai aci oleacă, că mă duc până colea.

Şi cum zice, o şi şterge ţiganul la sănătoasa şi se tot duce spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie!

În drumu-i vede un căţăluş. Pune mâna pe el şi-i scoate un ochi, de-l pune într-o năframă cu degetul copilului şi le duce pe amândouă Măriei Sale.

— Uite, împărate, ţi-am ascultat porunca.

Vede Măria Sa şi crede. Ba mai trage o toană de plâns.

Copilul, săracul, rămăsese acolo prin pustietăţi. Ce să facă el mititelul? Se hrănea cu fructe şi cu rădăcini... iar jivinile pădurii, parcă era un făcut, nici nu se apropiau de el.

A dus-o aşa doisprezece ani încheiaţi, fără să vază, în atât amar de timp, chip de om pământean. Se făcuse mare, ştii colea dănac*, când într-o zi cu soare, cald şi bine, ce vede, să nu crează ochilor: înainte-i, un cârd de jigănii şi lighioni de-ale pădurii... Iar mai mare peste ele, păujindu-le** şi împărţindu-le porunci, ghiciţi cine? Omul de aur.

— Ce cauţi pe aici, băiete?

— Ce caut? Află că eu sunt copilul care ţi-a deschis uşa când te prinsese Împăratul Verde. De ce ai fugit? Că s-a supărat tata foc pe mine şi dacă nu i s-ar fi făcut milă ţiganului pus de împărat să mă omoare, acum nu mai eram pe aici.

Spune feciorul de împărat tot ce-i păţise sufletul în ăi doisprezece ani. Pe urmă întreabă:

— Dar dumneata cine eşti şi unde ţi-e culcuşul?

— Află, băieţele, zice omul de aur plângând de sărea cămaşa de pe el de bucurie şi de mila copilului, află că eu sunt împăratul lighionilor cu care Dumnezeu a umplut pământul. Şi am fugit atunci de la taică-tău, că eu aşa sunt făcut de când lumea, să păujesc lighioanele şi jivinele şi să le rânduiesc. Ce s-ar fi făcut ele, sărmanele, fără mine?

---

* dănac – băieţandru, flăcăiaş

** a păuji – a îngriji bine

Culcuşul meu, drăguţule, l-ăi afla acum, că te-oi duce la el... şi, pentru binele ce mi-ai făcut, te iau copil de suflet al meu. Tot nu mi-a dat Sfântuleţu' şi mie un fecior. Te învoieşti?

— Mă învoiesc, tată, cum nu! Şi-ţi mulţumesc.

Îl duce la palat. Împăratul lighionilor avea trei fete şi, cum a intrat pe uşă, le-a spus:

— Vedeţi voi? Ăsta-i copilul care m-a scăpat pe mine din robia Împăratului Verde. Să ştiţi şi voi că d-aici înainte e feciorul meu şi fratele vostru. Aţi înţeles?

— Am înţeles, tăicuţule!

Pe urmă, bucuria fetelor! Au trăit, măi taică, în bine şi belşug, şi petreceri, şi rugăciuni pentru Sfântuleţu', şase ani de zile.

Da' după scurgerea de şase ani, flăcăul, că acu' era flăcău, a început să cam stea pe gânduri. Tot trist şi tot parcă întruna îi ningea...

— Ce să aibă, tată, fratele nostru de stă aşa gânditor? întrebă într-o zi fata cea mare pe omul de aur.

— Ei, ce? I-o fi venit şi lui timpul de însurat. D-aia, vedeţi? Ar fi bine ca de-acu să-l cam lăsăm să se ducă în lumea lui de voinic. Să-i dăm, tăicuţule, frâu slobod. Ce? Vreţi să se prăpădească flăcăul? Ştiţi ce zice cântecul:

De cine doru' se leagă,
Nu-i pară lucru de şagă;
Nu scapă cu mintea-ntreagă.
S-a mai legat d-un voinic:
I-a rămas murgu' pe câmp
Şi boulenii trăgând;
S-a mai legat d-o copilă:
A plecat pe drum nebună
Cu cusătura pe mână...

Să se ducă şi el, să puie capăt dorului. Da' vedeţi, ca unui frate, dăruiţi-i şi voi câte ceva.

— Las' pe noi, tată, că om şti cum să ne cinstim frăţiorul.

Şi aşa... într-una din zile, când plecă feciorul la vânătoare, cu puşculiţa pe umeri, rămase înmărmurit de ce văzu la scară: un cal mândru şi gătit frumos, frumos, ca luna cu stelele.

— Ce e, frăţiorule? De ce nu te duci la vânătoare? întrebă surioara cea mai mare, cu cosiţa pe spinare.

— Uite colea, la scară, un cal cum n-am mai văzut.

— Şi ce te miri? Află că ăsta-i calul tău dăruit de mine, surioara ta. Calul ăsta, frăţiorule, ţi-o fi de mare folos; el ţi-o împlini voile, el te-o povăţui ce să faci, şi tot el te-o duce ca gândul în voia dorului. Ţine şi frâul ăsta; când şi-o fi dor de cal, n-ai decât să-l scuturi!

Flăcăul ce să facă? Se miră ce se miră, apoi mulţumeşte surioarei şi iese să-şi încalice ducipalul*. Dar acum, ce vede, să nu crează ochilor, moşicule! La scară alt cal: ca ziua cu soarele.

Iar se miră flăcăul:

— P-ăsta ţi-l dăruiesc eu, zice surioara mijlocie „cu părul până în călcâie". Ţine şi frâul, să-l scuturi, şi orice-i gândi, el ţi-o împlini.

Dă fuga flăcăul să-l încalice p-ăsta, când, măi tată, în locu-i alt cal, de rându' ăsta mult mai frumos, cum e câmpul cu florile.

I-l dăruise surioara cea mai mică, „codru-n patru se despică".

Pune mâna pe frâu, şi atunci o dată calul i se uită ţintă în ochi şi-i zice cu glas mângâios:

— O!, stăpâne, stăpâne! De când te aşteptam! Am tot stat închişi până acum şi nimeni nu ne-a călărit şi nimeni nu ne-a plimbat... Încailea, ştiu că ne-om scoate acu' din capete!... Ia-mi frâul şi, când l-ăi scutura, ţi-oi fi la poruncă, flăcăule!

Zice aşa ducipalul şi pe urmă piere şi ăsta p-aci-ncolo. Vezi dumneata, cai năzdrăvani; ce, ca ăştia d-acu'?

Feciorul de împărat, uluit, intră în casă.

— Aşa-i, frăţiorule, că te-ai cam mirat de ce-ai văzut?

— Chiar aşa! Da' mă mir, ce bine v-am făcut eu, să-mi daţi aşa mândreţe...

— Să nu mai vorbim acu de trecut. Când e vorba de cai, află că în toată viaţa n-ai să ai pe cineva mai de credinţă decât ei. De care-i avea nevoie, scutură-i frâul şi pe loc ţi-o îndeplini porunca; ba te-o şi povăţui pe ce cale să apuci. Da' să-i asculţi, frăţiorule!

Zice astea fata, iar feciorul de împărat, tot cu gând de ducă odată scutură frâul de la calul cu luna cu stelele.

---

* ducipal – cal sprinten, voinic, frumos

— Ce porunceşti, stăpâne? strigă calul, sosindu-i înainte înşeuat şi gătit, ba şi cu haine mândre pentru flăcău.

— Să mă duci în voia dorului, căluţule, zise el.

— Dacă-i aşa, încalecă pe mine şi ţine-te bine, că ştiu eu ce-ţi cere inimioara, bat-o pârdalnicul. Da' und' te-oi duce şi ce ţi-oi spune, să faci. Auzitu-m-ai?

— Auzit!

Apoi voinicul sărută mâna taică-său, împăratul lighionilor, şi-şi sărută surioarele... Le venea cam greu să se despartă, că nu ştiu cum, le intrase şi lor câte oleacă de focşor la inimioară. Doar nu le era frate?

Îşi ia ziua bună de la toţi şi le mulţumeşte cu lacrimi în ochi, pentru buna găzduire şi binele ce i-au făcut... Pe urmă îşi încalecă roibul şi la drum, nene!

Iar fetele împăratului lighionilor s-au uitat pe cărare până l-au pierdut din ochi.

Îl duce ca vântul şi ca gândul peste nouă mări şi nouă ţări la curtea Împăratului Roşu.

Acolo, calul îmbracă pe fecior în haine trenţăroase şi-i zice:

— Acu', stăpâne, să rămâi aici; da' să te faci mut şi mut să rămâi până ţi-oi spune eu să vorbeşti.

— Şi ce să fac aici?

— Ia! Amestecă-te şi dumneata printre slugi şi fă-te, stăpâne, luntre şi punte, să intri slugă la grădinarul palatului. Şi... ce-o mai fi, îi mai vedea. Numai să mă asculţi, că rău n-are să-ţi fie şi mai vedem noi.

Zice asta calul şi piere...

Iar voinicul, ce să facă? Se întristează el, nu-i vorbă, că rămăsese prin străini; dar pe urmă se face mut, intră-n curtea Împăratului Roşu şi stă aşa „ca un câine-al nimului" într-un colţ.

La ziuă, îl văd slugile şi-l întreabă ce caută.

El răspunde muteşte că i-e foame... Se miră toţi de semnele ce face mutul şi râd să se prăpădească.

— Păcat de el, că e aşa de frumos şi mut, săracul! vorbesc între ei Împăratul Roşu cu fetele lui, că uitasem să spui: împăratul ăsta avea trei fete, frumoase cât nu se mai poate. Da' tot mai frumoasă era a mai mică!

Nu se-ndură să se mai despărţească de el şi dă împăratul poruncă să-l primească şi pe el în curte, să ajute la florărie grădinarului.

Pe urmă, cine nu se minuna de el? Mutu' se purta bine. Mutu' punea flori, şi pe unde punea tot mai mândre şi mai iute creşteau. Mutu' era mai ascultător ca toţi. Mutu'-n sus şi Mutu'-n jos. Cum să nu intre pe sub pielea Măriei Sale? Nu trece mult şi-l pune pe Mut grădinar în locul călugărului.

Şi mergea de minune grădina împăratului...

Da' cât era să stea flăcăul grădinar? Parcă vă mai spusei că avea şi el un foc şi:

Din pricina unui dor,
Nici noaptea nu pot să dorm!

Îi picase cu tronc fata cea mai mică a Împăratului Roşu şi mai multe nu... Cum s-o facă să ştie şi ea cu cine are a face!

Într-una din zile, cum sta flăcăul în grădină, odată se gândeşte la calul de la sora cea mai mare şi-i scutură frâul. Da' uitasem să spui: Împăratul Roşu cu împărăteasa şi cu cele două fete mai mari erau la biserică, iar în foişor rămăsese numai fata cea mică.

Se uita şi ea încoa şi încolo şi se gândea.

La ce s-o fi gândit, să nu mă întrebaţi pe mine!

Cum scutură frâul, se şi pomeneşte Mutul că vine în răpi* la el calul cu luna cu stelele.

— Ce porunceşti?

— Să-ţi arăţi odată puterea, căluţule!

Şi când şi-aruncă fata ochii-n grădină, să se sperie mititica şi ce vede să nu crează ochilor! Un voinic, călare pe un cal, cum n-a mai văzut neam de neamul ei, se înalţă odată în mijlocul florilor şi le dricuie** de le face tot una cu pământul...

Începe odrasla Măriei Sale să ţipe:

— Grădinare, grădinare!

Şi aleargă într-un suflet să vază cine e îndrăzneţul acela.

Dar mai află, împărătiţă, dacă mai ai pe cine! Nici cal, nici voinic, nici grădinar, nici nimic!

Caută-l pe grădinar în sus, caută-l în jos şi... după multă alergătură, îl găseşte sub un pom. Mâna porcii la jir.

---

* a veni în răpi – a veni în fugă mare
** a dricui – a bătători

— Bine, creştine, ce e asta? îi zice Mutului fata, după ce-l scoală.

El întreabă muteşte:

— Ce e?

— Vino, să-ţi arăt florile. Doamne, Doamne! Ce mi-o face tata, când o veni?

Se duce după ea, da' când se uită, florile erau cu mult mai frumoase pe unde trecuse calul.

Rămâne pe gânduri fetişcana şi se duce-n casă.

D-aci-nainte, şedea ea totdeauna-n foişor şi-şi arunca ochii-n grădină. Nu ştiţi cum e dorul? „Mut, mut, se gândea ea... dar n-o fi având şi el inimă?"

La vreo câteva zile, pleacă la plimbare împăratul cu ai lui şi iarăşi rămâne acasă fata cea mică.

De rândul ăsta, când şi-aruncă ea ochii-n grădină, altă minunăţie: un voinic, moşicule, să-l sorbi din ochi, călare pe un cal mult mai frumos: ca ziua cu soarele.

Se înalţă, dă târcoale şi face pradă florile...

— Grădinare, grădinare! Pune mâna pe el, că strică florile! Da' ia pe grădinar, dacă ai de unde.

Aleargă fata la flori, dar acolo, nimic; doar într-un colţ, Mutul dormea să tai lemne pe el.

Îl scoală; el se freacă somnoros la ochi şi începe să râză:

— Ce este? zice el prin semne.

Ea-i arată florile, el râde mereu, şi când se duc la ele le găsesc mult mai frumoase.

— Mare minune şi asta! Cum să-l prind eu, Doamne, p-ăla care-mi strică florile şi le lasă mult mai frumoase?

Şi sta, săraca, şi se gândea şi tot mai tare îi bătea inima, când se uita în grădină...

Iar mai plecă Măria Sa împăratul peste câteva zile, şi iar îi rămâne acasă numai fata cea mai mică.

— Ce ai, maică, de nu mergi la plimbare şi, de la o vreme, stai într-una pe gânduri? o întrebă împărăteasa.

— Mi-e cam rău; rămâi să mă odihnesc!

Şi a rămas fata. Ba şi-a pus în gând să se ducă în grădină, în apropierea florilor, şi să-l prindă p-ăl care le strică! Să nu se sperie, orice s-ar întâmpla.

Se duce colea pe la prânzişor, şi vede fata un cal frumos de nu mai avea pereche, ca câmpul cu florile, şi pe el un voinic, mai mândru decât toţi craii, voinicii şi împăraţii.

Nu mai strigă, ci dă fuga cât poate împărătiţa, de ajunge în mijlocul florilor tocmai în timpul când se prefăcea din voinic în grădinar.

— A! Tu mi-ai fost? Mă miram eu! Unde ţi-e calul? Şi flăcăul îi spune, că acu' îi dedese calul voie să vorbească.

— A pierit, draga mea stăpână!

— Păi, cine eşti şi de unde ai aşa cal năzdrăvan?

— Sunt feciorul împăratului lighionilor, zice el cu glas mângâios, apoi mai adaogă: Te rog, stăpână, să nu spui la nimeni ce ai văzut şi auzit. Eu tot mut rămâi.

Din ziua aceea, n-a mai avut tihnă nici flăcăul, nici fata împăratului. Nu ştii dumneata ce lucrează dragostea?

Nu-ţi dă stare, alinare,
Ca Dunărea când e mare!

Fata, fermecată de chipul lui şi de vorbele ce-i auzise din guriţă, se repezea cum se crăpa de ziuă în foişor, de-şi tot ţinea ochii în grădină, iar noaptea pe el îl visa, ori sta de multe ori trează, cântând de dorul flăcăului:

De s-ar face lunca vale
Şi dealu' poiană mare,
Să văz pe neica călare
Cu cămaşa albă floare,
Cu brâu roşu-ncins pe şale,
Cu ciucuri la cheotoare
Şi cu bete-ngusticele,
Numai fluturi şi mărgele,
Făcut de mâinile mele!...

Iar el de multe ori îşi uita florile, cu gândul la mândra şi, socotiţi că n-o fi cântat şi el:

De s-ar face dealu' luncă,
Să vad pe puica ce lucră
Şi de prânz unde mănâncă,
De amiazi unde se culcă.
Ca să mă duc, să-i fac umbră,

Umbră cu garoafele,
Să n-o ardă soarele!...

Mult era să mai stea ei aşa despărţiţi?

Hei... Trec aşa trei ani încheiaţi.

Într-una din zile, dă Măria Sa Împăratul Roşu o masă şi cheamă la ospăţ pe împăraţii vecini, pe crai şi pe boierii lui mai de seamă.

Veniră toţi şi începură să mănânce şi să petreacă. Da' cum stau ei şi închinau în cinstea împăratului, se tot uitau la fete. Le vedeau cam bătrâne, ştii colea tretioare, şi le venea să-l întrebe pe împărat: de ce nu le mărită?

Dar le era ruşine.

Atunci, în toiul chefului, un sfetnic mai bătrân, ca să poată intra în vorbă, cere să-i aducă trei pepeni.

— Preacinstiţi împăraţi, destul am vorbit ba de una, ba de alta; acu' să tăiem ăşti trei pepeni şi să le luăm şi lor seama oleacă.

— Şi ce-o să faci cu ei?

— Îţi vedea acum.

Îi taie şi se uită toţi: un pepene era trecut de copt, sec; altul începuse să se treacă şi altul era tocmai bun, ştii colea-n pârgă.

— Acu', zice sfetnicul, ghiciţi-mi: Ce sunt ăşti trei pepeni?

— Dec, pepeni, ce să fie?

— Bine, bine, da' ce închipuie ei?

Niciunul nu ştie să-i dea răspunsul.

— Dacă-i aşa, tot eu să vă spun, zice bătrânul. Pepenii ăştia trei sunt cele trei fete ale împăratului. De ce nu le măriţi, Măria Ta? Ce? Vrei să împletească fetele cosiţă albă?

Ceilalţi, când aud, încep să facă haz! Şi era mai mare bucuria că adusese lucrurile aşa de bine bătrânul!

— Că bine zice sfetnicul, Măria Ta! De ce nu ne faci o nuntă, să mai stricăm şi noi ale cizme?

— De ce? zice Împăratul Roşu, mai înroşindu-se o toană. De ce? Fiindcă nu le-au venit peţitori. Ce? Vreţi să plec cu moara după sac?

— Dacă-i aşa, zice sfetnicul, tot la mine e leacul. Vă învoiţi cu ce-oi pune eu la cale?

— Ne învoim.

— Uite, să se aducă trei mere de aur. Pe urmă, daţi porunci să se strângă tot tineretul: şi bogat, şi sărac, şi cioban, şi împărat. Toţi flăcăii din împărăţia asta şi din cele vecine că, slavă Domnului!, toţi avem feciori, şi fetele Măriei Sale Împăratul Roşu sunt frumoase, rupte din soare. Aşa-i?

— Aşa. Şi pe urmă?

— Pe urmă, să stea câteşitrele fetele-n foişor şi flăcăii să treacă pe sub foişor. Să se uite fetele şi să zvârle mărul în flăcăul ce şi-o alege fiecare. Doar şi-or găsi bărbaţi. Bine-i aşa?

— Bine!

Se dă poruncă şi vin flăcăii, puzderie: feciori de împăraţi, de crai, de ghinărari, negustori, ciobani... de toată mâna... Că unde e zor ca la însurătoare?

Şi încep să treacă pe unde ne fu vorba.

Fata cea mai mare şi lăsă mărul pe un fecior de împărat; a mijloacă tot aşa... iar cea mică, pe niciunul!

— Doamne, ce să fie? se întreabă miraţi atâţia împăraţi şi crai care ar fi dorit-o noră.

— Să mai treacă o dată feciorii de împăraţi!

Trec şi degeaba!

— Să treacă feciorii de crai!

Degeaba!

— Să treacă ăi de ghinărari!

Degeaba!

— Să treacă feciorii de boieri, de negustori, de ţărani!

Degeaba!

— Să treacă slugile.

Geaba. Fata nu alege pe niciunul. Se face foc Măria Sa împăratul şi cheamă pe mai marele curţii.

— Au trecut, mă băiete, toate slugile?

— Toate.

— Nu mai e niciuna?

— Niciuna, Măria Ta! Ba, uitasem, mai e Mutul.

— Să treacă şi el.

Trece şi, spre mirarea tuturor, fata lasă mărul pe el.

Să-i fi împlântat cuţitul în carne şi nu da sânge... aşa se amărî de rău Împăratul Roşu:

— Auzi, auzi! O scârbă, să-mi facă ea atâta ruşine! Unde s-a mai pomenit, s-a văzut şi auzit?

Dă porunci să ducă pe Mutul şi pe fata cea mai mică într-un bordei şi să stea acolo, nevăzuţi, neauziţi.

Iar celorlalte, le face nuntă.

Acu' în bordei ce să facă bieţii tineri? Nici sobă, nici lemne, nici haine, nici procoave*, nici acioală** mai de Doamne-ajută, nici nimic! Cum să-şi ducă veacul?

Odată se gândeşte flăcăul la calul ca luna cu stelele şi-i scutură frâul.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Ce să poruncesc? Nu vezi cum stăm?

Şi odată pleacă calul şi în pripă-i aduce haine şi pături, şi scaune mândre, şi scoarţe, de-i aşterne prin bordei, să-ţi vie să trăieşti.

Ba-i mai aduce un măr, din care, cum l-ai fi atins, se întindea o masă cu mâncări minunate şi tot ea se strângea.

— Îţi place, stăpâne?

— Îmi place, cum nu, căluţul meu, căluţ! Să-ţi dea Dumnezeu sănătate!

Calul piere, iar în a doua şi a treia seară vin şi ceilalţi doi cai, de-i aduc şi ei alte scumpeturi. Să tot trăiască, măre, feciorul împăratului lighionilor şi cu mândruţa!

Da' calul ca şi câmpul cu florile spusese la plecare voinicului:

— Ascultă, stăpâne, numai cu tovarăşa dumitale ai voie să vorbeşti. Cu ceilalţi încă nu; tot mut rămâi!

Şi mut a rămas.

Trecu azi, trecu mâine şi încă şase luni de zile. Mutul şi cu mândra lui şedeau în bordei şi-şi duceau viaţa numai în alintări şi în dezmierdări. Nimeni nu se mai gândea la ei; ba să nu mint, împăratul şi împărăteasa le mai trimeteau când şi când câte ceva d-ale mâncării. Da' cine se uita la ce se aducea din palat?

Avea împăratul scumpeturi ca ale lor? Ţi-ai găsit!

D-aia ei primeau mâncarea şi, cum ieşea sluga, o aruncau la câini.

Da' n-aduce anul ce aduce ceasul.

---

* procoave – pături (*nota culegătorului*)

** acioală – adăpost (*nota culegătorului*)

Uite că într-una din zile se porneşte un război straşnic între Împăratul Roşu şi Împăratul Galben – unde i-o fi şi ăluia culcuşul!

Să fi văzut griji şi nevoi pe Împăratul Roşu! Dar cei doi gineri ai Măriei Sale nici nu se teşiau*.

— Lasă, taică, nu te-ntrista, că mai suntem şi noi p-aici!

Şi pleacă ei, foc şi pârjol, cu oaste multă, împotriva Împăratului Galben.

— Spune-i, dragă, împăratului, să mă duc şi eu la oaste. Fă-te că vrei să scapi de mine, zice Mutul.

Se duce ea, dar împăratul nici nu vrea s-o vază-n ochi.

— Dă-i, tată, se roagă ea, dă-i şi Mutului un cal să se ducă la oaste... Nu vezi, Măria Ta ce rânduială am avut? Poate se îndură Dumnezeu şi scap de el!

— Piei dinaintea mea, ticăloaso! zice împăratul şi, ca să-şi bată joc de Mut, dă poruncă să-i dea din grajd un cal care era mai prăpădit şi mai prost...

Mutul nu zice nimic, îl ia, leagă o sarcină de fân la coada calului şi la gât o căldăruşă în care să-şi facă d-ale mâncării şi pleacă: hontâc... hontâc... tot spre bătălie, Dumnezeu să ne ţie!

În drumu-i trece pe lângă unde îi erau cumnaţii, împăraţii cei tineri. Îşi strânseseră împrejur pe ghinărari şi făceau sfat şi se tot chibzuiau: cum să se războiască ei cu Împăratul Galben? Că ăla era puternic, nu glumă! Şi frică le era, măi tată, că or da cinstea pe ruşine, şi atunci... cu ce obraz s-ar mai fi înfăţişat ei înaintea socrului lor, Măria Sa Împăratul Roşu? Flăcăul nostru le aude vorba şi sfatul, dar tace şi le face semn muteşte, să vie după el, că se duce înainte... hontâc... hontâc... pe hoanta** dăruită de socru-său. Iar împăraţii cei tineri îl înjură.

— Du-te, Mutule, unde-a dus mutu' iapa, că numa tu nu n-ei fi de vr'un folos la greul asta!

Acu', după cale de trei zile, fecioru-mpăratului lighionilor îşi bagă calul într-un nămol şi stă acolea pe un răzloj***. Se zvonise că-l soseşte de pe urmă armata Împăratului Roşu.

— Hai de mi-ajutaţi să scot calul din noroi, zice el cumnaţilor muteşte, când îi vede trecând.

---

* a se teşi – a se sinchisi

** hoantă – gloabă

*** răzloj/răzlog – ulucă

Aş! Ăia nu vor să ştie! Îl iau în râs, cum le era obiceiul, şi-şi văd de drum.

Da' când să dea ochi cu oastea Împăratului Galben, le deteră toate pe una. Să cuteze ei să se lupte? Ţi-ai găsit!

Păi duşmanii erau ca frunza şi ca iarba. Rămân pitiţi cu oaste cu tot ginerii Împăratului Roşu şi trimet olac* Măriei Sale, să le mai găsească oaste, că alminteri ei n-or putea săvârşi nimic şi zilele împăratului sunt numărate.

Cum vedeţi, o puseseră de mămăligă.

Da' oare Mutul tot ca ei făcea? Nicidecum! Cum era rămas în urmă, odată scutură frâul calului de la surioara cea mare...

Şi tocmai când cumnaţii tot aşteptau zadarnic răspuns de la socru şi nu ştiau încotro să apuce de ruşine, vifor trece pe lângă ei un voinic frumos, frumos, călare pe un cal ca luna cu stelele...

— Cine să fie voinicul? se întreabă cumnaţii şi ghinărarii lor.

Flăcăul se repede, ca vântul, în oastea duşmană: bate încoa, taie încolo, robeşte dincolo, pe toţi, pe toţi, pe rudă pe sămânţă. Ba prinde şi pe Împăratul Galben de-l duce plocon Împăratului Roşu.

Socrului, supărat foc de veştile ce le primise mai înainte, nu-i venea să crează ochilor. Se închină:

— Doamne, Doamne! E un vis, ori chiar aievea?

Da' se desşumeneşte** când vede acolea, în carne şi oase, pe Împăratul Galben că-i cere iertare!

— Cum? Măria ta aici?

Îl ia şi-l pune cu cinste şi pe el acolea pe scaunul împărătesc; pe urmă zice voinicului – că nici prin gând nu-i trecea să facă Mutul atâta ispravă:

— Cine eşti?

— Un soldat.

— De unde?

— Din lumea mare, Măria Ta!

Nu-i spune de unde e şi se grăbeşte să plece. Dar îl lasă împăratul?

Pune Măria Sa masa cu mâncări alese şi cu mirodenii, să mănânce cu Împăratul Galben şi cu flăcăul, că vorba Măriei Sale: „Ce-a fost a fost; acu' să le uităm toate!"

---

* olac – mesager, sol

** a se desşumeni - a se dezmetici, a-şi reveni din uimire

La sfârşit, socrul scoate din buzunar un pahar minunat, pe care era scris cu slove de aur numele Împăratului Roşu şi dă flăcăului să bea din el vin.

— Bea, voinice, voinicele, că scăpaşi zilele mele, zice Măria Sa, iar paharul dăruit să-ţi fie!

— Bun! zice în gându-i Mutul şi-l bagă-n buzunar.

De la un deget al flăcăului curgea sângele gârlă, că se rănise în timpul luptei cu duşmanii.

— Ţine, voinice, batista asta şi leagă-te, îi zice împăratul.

O ia şi se leagă.

— Bun, zice voinicul. Era şi pe batistă numele împăratului, scris cu litere de aur.

Pe urmă îşi ia ziua bună de la Împăratul Roşu şi pleacă. Ba mai dă o raită prin curţile împărăteşti, de se mirau toţi de aşa cal şi aşa mândreţe.

Toată curtea se mira, numai mândruţa plângea de bucurie, că ea, măre, îl cunoştea:

Pe chipul voinicului,
Pe nasturii frâului,
Pe ciucurii brâului,
Pe buiestrul calului
Şi nechezul murgului
În bătaia vântului...

Şi după ce se depărtează... iar se face cum a fost şi se duce la cal în nomol. Da' acolo, mai încalecă, dacă ai pe ce! Hoanta murise.

Îi ia pielea, o pune p-un ciomag şi pleacă domol spre casă. Cum mergea el, uite că-l sosesc cumnaţii şi cu oastea întreagă, veseli, nevoie mare, că nu mai aveau cu cine se război.

Începe Mutul să facă urât la ei.

— Hî, hî... hî...

Ăia râd să se prăpădească; nu-l bagă-n seamă şi după cale lungă să le-ajungă, sosesc cu toţii înaintea socrului.

— Vezi, tată, ce ispravă ţi-am făcut?

— Văd. Da' cine era voinicul care mi-a prins pe împărat?

— Un soldat, taică! Da' nu l-a prins el, ci numai l-a adus înaintea Măriei Tale, trimes de noi, ca să-ţi stea inima la loc. Ce luptă ne-am luptat! Doamne, Doamne!

la să fi mai avut un ginere de ispravă cu fata cea mică, să fi văzut: nu mergea treaba şi mai strună?

— Bine, bine, taică! Să trăiţi! Ştiu că mi-aţi tras o sperietură la început... Da' uitasem să vă întreb: pe Mutul nu l-aţi văzut?

— Mutul? Nu l-ar mai răbda Cel de Sus! A intrat cu cal cu tot în noroi şi nu-i mai ştim de ştire. Noi l-am văzut, da' l-am lăsat în plata Domnului. Abia ne mai încurca!

— Rău, sărmanul! De ce nu i-aţi ajutat să scoată calul?

Vedeţi dumneavoastră, se mai îmblânzise împăratul; iar Mutul a venit acasă şi a pus pielea calului pe bordei.

— Vezi tu? zice el mândrei care făcuse o vadră de lacrămi de dorul voinicului, dacă tat-tău ar mai face un război, mi-aş înveli bordeiul de-a binelea, să nu mai plouă.

Pe urmă atinge mărul şi li se întinde o masă, de prânziră amândoi porumbeii, cum nu mai prânziseră de mult.

Şi trăiau înainte, fiecare cum da Domnul... iar împăraţii cei tineri tot mai cu foc erau pe voinic.

— Hai, taică, să facem ceva să ne scăpăm de Mut. Ne face mare ruşine!

— Nu, tată, las' să trăiască şi el! Nu vine să vă deschidă uşa şi nu vă cere nimic! Pesemne aşa i-a fost scris cumnată-tei să-şi ducă viaţa!

Hei, flăcăii taichii! Acu' iar mai trece vreme multă; să trăiască cine-ascultă!

Scăpase Măria Sa Împăratul Roşu de Împăratul Galben, scăpase de griji, dar e unul mai mare, de care nu poţi să scapi cu una cu două.

Uite că, de la o vreme, începu socrul să nu mai vadă, de bătrâneţe, ori Dumnezeu ştie de ce; ba rămâne orb d-a binele. Ce să facă? Se caută cu doftori, se caută cu babe, cu vrăjitori... degeaba... Plânge şi plânge împăratul, ce e mai scump ca lumina ochilor!

Într-o noapte, i se arată în vis cineva care-i zice:

— N-ai să te lecuieşti, Măria Ta, pân' n-ai bea lapte de căprioară roşie!

Şi cum se scoală, spune ginerilor şi se roagă:

— Duceţi-vă, taică, prin munţi, pe unde-ţi şti, şi aduceţi-mi de mă lecuiţi. E păcat de mine! Scăpaţi-mă şi d-asta şi pe urmă, bun e Dumnezeu: oi şti să cunosc şi eu.

Când se gătesc să plece, se pomeneşte împăratul cu fata cea mică:

— Daţi-i, tată, şi lui bărbatu-meu un cal, să se ducă; poate-l mănâncă fiarele şi scap de el.

Îi dă tot un cal ca ăl dintâi şi pleacă şi Mutul... hontâc... hontâc... hontâc... înaintea cumnaţilor.

Când trec ăştia spre munţi, îl găsesc la o leasă*, nămolit în noroi. Râd şi-şi văd de drum...

Iar voinicul, cum rămâne singur, scutură frâul de la calul ca ziua cu soarele.

— Ce porunceşti, stăpâne? îi strigă calul care vine înşeuat şi înfrânat, şi cu haine mândre pentru voinic.

— Să mă duci unde mi-e dorul, căluţule!

Şi zboară amândoi ca vântul şi ca gândul spre munţii cu jivinele.

Îşi soseşte cumnaţii, şi ăştia, cum îl văd, cad în genunchi şi i se închină, că parcă era un arhanghel, iar nu fiinţă pământească.

— Cine sunteţi voi, mă?

— Ginerii Împăratului Roşu.

— Şi ce căutaţi p-aici?

Tremurând de frică, îi spun tirişenia.

— Aşa? se răsteşte el. Apoi un pas n-aţi mai putea face până nu v-oi însemna cu fieru-ăsta al meu. Vă învoiţi?

— Ne învoim, Mărite Doamne, că altfel n-avem nicio putere!

Şi, să iertaţi dumneavoastră care mi-ascultaţi povestea – s-au dezvelit gogeamite împăraţii şi i-a însemnat zdravăn voinicul, Mutul, de... la spate, cu fierul roşu, unde era o pecetie a lui...

— Acu să vă dau eu lapte de căprioară roşie. Uite-l ici, luaţi-l şi daţi-l Împăratului Roşu, că o să-i vie vederi.

Apoi iau ei laptele şi pleacă îndărăt spre împărăţie, veseli că au găsit laptele, dar ruşinaţi de ce păţiseră.

Nici prin gând nu le trecea că ăla care i-a pecetluit e vr'o fiinţă pământească.

Iar Mutul, după ce le face răvaş de drum, se duce în împărăţia celui care-l crescuse, ia lapte din care trebuia, că doară taică-său era împăratul lighionilor, şi vine iar la cal – hoanta pe care o lăsase în noroi, înaintea cumnaţilor. Calul murise.

Când trec pe lângă el împăraţii cei tineri, ce se domăiesc**?

---

* leasă – zăgaz din pari şi nuiele pentru oprirea apei

** a se domăi – a se vorbi mai încet, punând la cale ceva (*nota culegătorului*)

— Hai, mă cumnate, să-l omorâm; abia scăpăm de un rău.

Şi se reped la el; da-i opreşte un ghinăral:

— Nu săvârşiţi aşa păcat, că abia faceţi mai mare supărare împăratului socru.

Şi l-au lăsat. Au dus laptele. Când bea Împăratul Roşu şi se spală cu lapte d-ăsta, nimic! Tot orb, sărmanul!

I se scurgeau lacrimile pe pleoapele închise.

Soseşte şi Mutul, cu pielea calului pe băţ. O pune pe bordei şi zice, cu glas mângâios, mândruţei:

— Vezi, dragă, gata-gata să-l învelesc cu pieile astea. Ia du şi laptele ăsta taică-tău; poate-i vin vederi.

Se duse fata cea mică, dar împăratul nu primeşte:

— Dacă ăştia zdraveni şi nu mi-au fost de niciun folos, dar prăpăditu' ăla? De unde să fi găsit el laptele ce-mi trebuie?

— Ia, măi tată, se roagă fata, că nu ştii de unde sare iepurele.

Împăratul nu vrea, dar fata-l atinge cu degetul plin de lapte pe la un ochi. Şi, minune, începu să zărească ca prin urechile acului.

Se miră Măria Sa:

— Cum se poate să facă Mutul aşa ispravă? Mai dă-mi!

Îi mai dă fata, el se spală cu lapte d-ăsta, ba mai bea din el şi... altă minune! Îi vin vederi mai bune ca-nainte.

Ce bucurie pe Măria Sa! Dă porunci să trimită Mutului mâncări mai alese, ba porunci ca toţi oamenii curţii să nu-l supere cu nimic.

Pe urmă, de mare bucurie, dă o masă minunată... cu mâncări, şi mirodenii şi scumpeturi de care nu mai erau în lume şi... la masa asta chemă pe toţi împăraţii, craii şi învăţaţii şi boierii din lume, că masa asta era mai abitir ca aia la care se tăiaseră pepenii.

Şi veniră, măre, unul după altul... până sosi aci şi Împăratul Verde, tatăl bun al Mutului.

Era bătrân, sărmanul, bătrân şi slab să-i numeri ciolanele... de focul odorului de copil pe care el singur poruncise să-l omoare... Rămăsese singur cu împărăteasa şi trăise aşa, aşteptându-şi moartea, singuri-singurei, că alt vlăstar nu le mai dedese Sfântuleţul. Amarul lui să nu-l dea Dumnezeu nici la duşmanii mei, moşicule!

Se uită Împăratul Verde la atâţia împăraţi, că veneau cu odraslele şi că le râdea inima când îi lăudau la ai mesei... Şi se gândea Măria Sa: „Doamne, Doamne! Ce bine pe oamenii ăştia! Şi al meu... de când o fi putrezit, mititelul!“

Pe când se gândea aşa şi celelalte mărimuri petreceau, gazda, Împăratul Roşu, nu mai înceta lăudându-şi ginerii, că tot ei – zicea el – l-au făcut cu vederi.

Pe urmă, în toiul petrecerii, îşi aduce aminte de Mut şi-i trimite o tipsie cu mâncare mai bună p-o slujnică.

Da' tocmai acu, după povaţa calului, şi-arată Mutul puterea lui. Şi când intră trimisa Măriei Sale în bordei, ce vede, să nu crează ochilor: masă minunată, cântări îngereşti, aşternuturi, aur... Doamne! Doamne!

O vorbă nu mai scoate slujnica şi rămâne înmărmurită, stană de piatră.

O aşteaptă ei cei de la masă să vie, degeaba, şi dacă văd, trimet şi alta. Cum vine însă şi vede, muţeşte şi aia; stană de piatră. Alta, tot aşa.

— Hei, Doamne, ce să fie? se minunau mesenii.

Se duce şi împărăteasa, că le credea moarte pe cele trimise înainte: rămâne şi ea înmărmurită, stană de piatră.

— Asta mai bună ca toate, se gândeşte Împăratul Roşu. la să mă duc şi eu! Ce-o fi o fi!

Şi se duce, da' numai intră în bordei, şi când vede pe cei încremeniţi şi mai vede şi atâtea minunăţii, mai-mai să muţească şi el.

Cheamă în casă la masă pe voinic.

— Nu, să veniţi voi la mine, zice el prin semne.

Împăratul se duce îndărăt la masă, spune celor adunaţi tirişenia şi trimete o slugă să cheme sus pe ginere-său ăl mic.

— Spune Împăratului Roşu, zice el vorbind, că nu pot să stau cu slugile mele la masă.

Pe urmă desţeleneşte şi pe împărăteasa şi pe roabele ei, care îi văzuseră puterea, şi se duc de spun mesenilor.

— I-auzi, mă! Ce vorbă o mai fi şi asta? Hai cu toţii să-l chemăm.

Se duc, se miră şi ei de ce văd, şi-l roagă să vie. Iar el tot muteşte le spune să-l mai lase niţel, că o să vie.

Îl mai lasă, iar el scutură frâul de la calul ca câmpul cu florile.

— Ce porunceşti, stăpâne? întreabă calul, venind înainte-i într-o clipă.

— Haine, drăguţule, pentru mine şi pentru mândruţa mea, şi neamurile să mi le aduci aici.

Şi cât ai coace un ou, moşicule, căluţul îi aduce haine mândre şi-i mai aduce pe taică-său care-l crescuse, împăratul lighionilor, cu fetele lui.

Se gătesc mândru, de se duc la masa unde erau toţi împăraţii din lume, şi lasă pe omul de aur şi pe fetele lui acolea în apropierea palatului.

Câtă mirare i-a cuprins pe toţi! Împăraţii cei tineri, ginerii Împăratului Roşu, rămăseseră încremeniţi şi nu ştiau încotro să apuce.

Nu ziceai că-i Mutul, ori vreo fiinţă pământească. Înger picat din cer îl credeai.

Îl poftesc la masă, dar acu', alta şi mai şi: Mutul vorbeşte.

— Nu pot să stau cu slugile mele la masă.

— Cum? Ce vorbă-i asta? strigă toţi. Noi suntem împăraţi, nu slugi. Care îţi sunt slugile?

— Care? Întâi şi întâi eşti tu, împărate, zise el către socru-său; al doilea e cumnatul, ginerele dintâi al Măriei Tale, şi al treilea e celălalt ginere. Aţi înţeles? Acu' mi-aştept neamurile.

— Nu se poate, grăieşte Împăratul Roşu. Cu ce dovedeşti că-ţi suntem slugi?

— Cu ce? Cunoşti asta? zice voinicul, şi scoate de arată la toţi paharul pe care era numele împăratului, cu litere de aur.

Se cruceşte Măria Sa, dar nu poate tăgădui.

— Îl cunosc.

— Da' asta o cunoşti? zice voinicul şi scoate batista.

— O cunosc.

— Acu', ia să se dezbrace cumnaţii mei.

Ăia, cam cu greu le venea, nu-i vorbă, dar se dezbracă, că n-au încotro. Le crăpa obrazul şi lor şi socru-său.

— Ia uitaţi-vă, cinstiţi meseni, zice Mutul, nu-i aşa că pe spate e câte o pecetie?

— Aşa!

— Al cui e numele de pe ea?

Se uită şi văd scris, în carne de om: *Mutul, feciorul împăratului lighionilor.* Rămân înmărmuriţi.

— Aşa-i că-mi sunteţi slugi?

— Aşa! Da' să avem iertare, că n-am ştiut cu cine grăim.

Şi cum sfârşeşte de zis aceste vorbe, odată intră înăuntru calul ca câmpul cu florile, cu omul de aur şi cu fetele lui.

— Asta-i altă minunăţie! grăiesc mesenii şi se închină înainte-le; iar noii veniţi se aşază la masă, în locul cel mai de cinste.

Şi acu', parcă vă mai spusei: la masă era şi Împăratul Verde. Cum vede pe omul de aur, el şi cu împărăteasa rămân pe gânduri. Mai-mai să nu poată grăi cu ceilalţi. Aşa om mai văzuseră ei.

Feciorul le pricepe gândul şi se duce mai aproape.

—De ce, tată, aţi rămas încremeniţi?

—De ce? Uite, ne gândim şi noi. Da' cine eşti de ne zici tată?

Şi s-au pus uncheşii pe plâns de nu-i putea opri toată masa. Şi cum să nu plângă? Că uite, nu ştiu cum, mie, că n-am nici în clin, nici în mânecă cu ei, îmi vine să plâng... dar lor, sărmanii?

— Cine sunt? zice Mutul, abia stăpânindu-şi plânsul. Sunt feciorul Măriei Tale. Ţi-aduci aminte, când m-ai trimis la pierzare pentru omul ăsta de aur?

— Mi-aduc. Da' cum ai înviat?

— Bine! I s-a făcut ţiganului milă şi nu m-a omorât. Iar omul de aur, pe care-l vezi aci în carne şi oase, e împăratul lighionilor. El m-a crescut drept copil de suflet şi m-a păujit atât timp, da-i-ar Dumnezeu toate bunătăţile de pe lume! Laptele cu care eu, şi nu cumnaţii mei, am lecuit pe socru-meu, era tot din împărăţia lighionilor...

— Copilul nostru, copil! zic uncheşii, sărutându-l cu foc şi cerându-şi iertare...

Iar ceilalţi împăraţi şi crai, şi socru, şi cumnaţi, şi toţi i se închină mereu, mereu, ca unui mai mare şi mai iscusit în tainele dumnezeieşti.

— Nu mai plângeţi, taică şi maică, zice voinicul. Mai bine să uităm toate necazurile şi să mulţumim Sfântuleţului cu toţii, la zi de veselie, după atâta amar!

Şi... pe urmă... l-au pus pe el împărat peste ei, împăratul împăraţilor, măi taică!

Iar petrecere ca a d-atunci să tot fie! Încailea o fi ţinând şi astăzi?

Că m-aş duce şi eu să mănânc din ale scumpeturi şi mirodenii, nu numai mereu, mereu mămăliguţă cu zama ei...

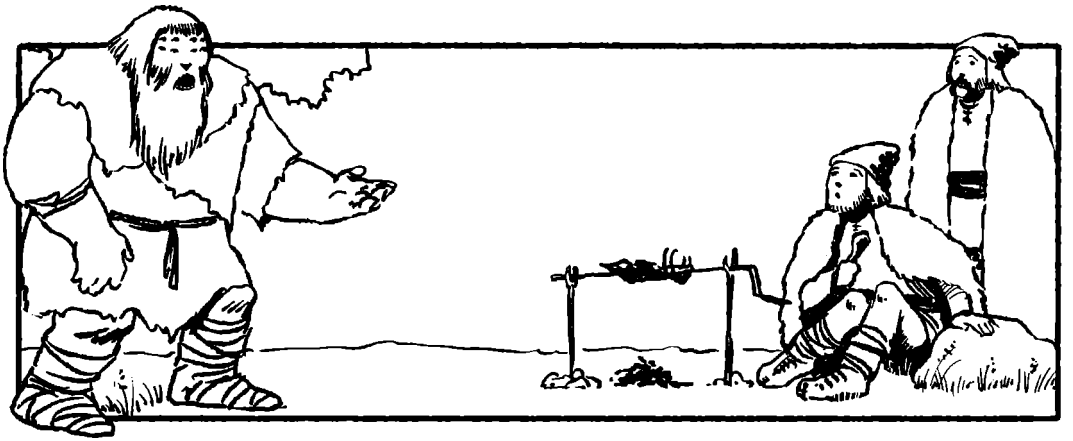

OMUL SĂLBATIC

În vremea veche, veche de tot, cică se găseau la o stână trei ciobani; petreceau şi ei, de azi pe mâine, cum da Sfântuleţul. La Sfântă Maria-mare tuleau oile la poale, vorba cântecului:

La Sfântă Maria-mare
Tulesc oile la poale...
La Sfântă Maria-mică
Nu mai rămâne nimică:
Rămân stâni făr' de stăpâni,
Strunguţe făr' de oiţe,
Scaune făr' de băciţe,
Izvoare făr' de mioare...
. . . . . .
Şi se duc şi nu mai vin
Pân la Sfântu' Constantin.
Şi se duc şi nu vin iară

Pân' la dalba primăvară...
— Săraci brazi încetinaţi,
La ce foc vă legănaţi?
— Cum de nu ne-am legăna,
Că ne pleacă inima
Şi s-apropie iarna!...
Vântu-mi bate crengile
Şi-mi îndoaie vârfurile!...
. . . . . .

Iar vara îşi mânau oiţele pe plaiurile munţilor şi cântau, măre... din fluiere, din buciume şi din cavale, de-ţi rămânea inima la ei...

Acu', într-o seară era lăsatul secului, zor nevoie să petreacă şi ei mai bine. Au tăiat o oaie, au mâncat ce-au mâncat şi le-a mai rămas din legume. Pe urmă, cum e rumânul, vrea să mai îmbucăturească pe cineva – fratelele cel mai mare, de colo:

— Cui să mai dăm noi din carnea asta, măi fraţilor, că ne-am săturat.

— Ei, cui? zice cel mijlociu, să ieşim afară şi să strigăm aşa, în uibu'* locului, poate s-o găsi vr'un creştin să mănânce. Zis şi făcut. Iese unul, colea în cumpăna nopţii, şi strigă aşa, spre pădure:

— U!, mă! Cine n-are ce să mănânce, să vie la stână!

Şi-i răspunde un glas:

— Hai că viu eu!

Strigă a doua oară, acelaşi răspuns; a treia oară, tot aşa... şi uite că se pomeneşte cu o namilă de om: capu-i era cât ciutura şi pieptul cât baniţa, cu barba până-n călcâie şi opt ochi în scăfârlie.

Se cam sperie el, nu-i vorbă, dar ce să facă? Îl pun la masă şi nămetenia mănâncă toată oaia, ba-i mai taie una. Pe urmă se culcă cu toţii şi încep să mâie porcii la jir şi să asculte la căţelul pământului.

A doua zi:

— Măi ciobănaşilor, hai să vă duc eu să paşteţi oile la iarbă bună, că aici nu vedeţi ce pocâltite** sunt?

---

* uib – drum, cale
** pocâltit – lihnit, leşinat de foame

— Hai, dec!...

Şi porneşte turma... bâr oiţă... bâr... pe urma matahalei. Merg ei ce merg şi a noua zi se pomenesc la nişte ziduri mari, mari cât toate zilele, în mijlocul pădurii. Pasămite erau casele sălbaticului, că-i bagă înăuntru cu oi cu tot şi, spurcăciunea naibii, zăvoreşte porţile, nevoie mare.

Mai şed ce mai şed, apoi îi cheamă în celar ca să-i ospăteze.

Când colo, ce să vezi, măricică Doamne!? Fierbeau trei cazane, care erau gătite pentru ciobani. Matahala pune mâna pe fratele cel mai mare şi, nici una nici alta, îl aruncă... bâltâc!, într-unul din cazane. Încocleţează* şi pe cel mai mijlociu de-l zvârle şi pe el.

Pe urmă apucă pe cel mic, da' el de colo:

— Mai lasă-mă, domnişorule, niţeluş, să mă şterg la ochi.

Îl lasă unchiaşul şi flăcăul nostru – şmecher nevoie mare – pune mâna pe coferul** cazanului, îl scoate plin de apă şi-l zvârle cu putere în ochii sălbaticului.

— Haoleu! ţipă nămetenia, m-a orbit!

Vezi dumneata, îi plezniseră ochii-n cap. Răcneşte de se cutremură pământul:

— Hi, câine, n-ai să mai scapi din ghearele mele!

Şi se repede să-l prindă.

Hei! Acu ţin-te pânză. Ce să facă ciobănaşul? Să fugă, nu putea, că porţile erau închise şi zidurile mari, nu glumă. Să-şi puie puterile cu orbul? Nici asta. Îl luminează Cel de Sus şi, cât ai coace un ou, jupoaie pielea de pe un berbec, se îmbracă cu ea şi începe să umble d-a buşile, ca oile.

Orbul dibuie încoa, dibuie încolo, nu-l nemereşte. Dacă vede şi vede, ce-şi face socoteala?

— Io-te mă, tâlharul, s-a amestecat în oi. Stai că am eu ac de cojocul lui.

Şi începe să arunce oile peste zid, una câte una, afară, cu gând că acu' n-are să-i mai scape din mână.

Zvârle una, zvârle două, zvârle nouă... ciobănaşul nicăiri. Pune mâna şi pe el, da' nu pricepu şiretenia şi zise:

— Io-te, mă, tot de oi am parte! Şi-l zvârle cu putere peste gard de era mai-mai să-i frângă un picior.

---

* a încocleţa – a-l apuca tocmai ca în cleşte (*nota culegătorului*)

** cofer – polonic

Mai zvârle ce mai zvârle şi, când să isprăvească toate oile, dă de berbecul jupuit.

— Ha, ha, ha! Te-am prins! De acu', găteşte-te de moarte!

Ia berbecul pe sus şi îl aruncă-n cazan. Apoi bucuria lui, se aşează lângă cuptoare şi se uită mulţumit la friptura ce-şi gătea.

Ciobănaşul, când vede pe orb păcălit, o rupe la sănătoasa... fugi şi fugi. Îşi plângea el, nu-i vorbă, frăţiorii, îşi jelea şi oiţele, dar acu-i era de pielea lui, vorba ăluia: „Milă mi-e şi de tine, dar de mine mi se rupe inima."

Cum fugea el aşa prin pădure, se-ntâlneşte cu mătuşa orbului:

— Mătuşă, mătuşă, fă-ţi pomană şi scapă-mă din mâna unui om grozav şi urât de mama focului, care vrea să-mi răpună zilele.

Şi-i spune de-a fir a păr toată tirişenia. De unde să ştie el, bietul, cu cine vorbeşte?

Când aude hârca, se face foc, da' se preface că-l ajută:

— De, măiculiţă, ce pot să-ţi fac? Decât... ţine inelu' ăsta şi pune-l în deştu' ăl mic, că numai el te apără să nu mai vie namila după tine!

Zice ea astea, da' în inima ei:

— Las' că i-o da el de hac, inelu'!

Şi-o şterge huima* în fundul pădurii, iar flăcăul prinde inelul, îl pune în deget şi fuge cât poate prin rediş** spre luminiş...

Acu' să nu uităm vorba. Orbul după ce a fiert cazanele, s-apucă să le hălpăie pe gât. Mănâncă pe fratele cel mare, mănâncă pe cel mijlociu... când să mănânce şi pe cel mic:

— Mă! Da' carnea asta nu e de rumân. Mi-a scăpat, tâlharul!

Şi se repede prin pădure să-i dea de urmă. Umblă el razna încoa, umblă încolo... Când îl vede ciobănaşul, s-ascunde-n stejeret şi orbul cum să-l nimerească?

Da' să vezi dumneata minune: numa' se pomeneşte cu inelul din deget că strigă:

— P-ici, orbule, p-ici.

Orbul, bucuria lui, se repede într-acolo. Iar băiatul:

— Mă! Bată-l Cel de Sus de uncheaş... şi pe mătuşă lua-o-ar dracul! Aşa inel mi-a dat?

---

* huimă – femeie urâtă

** rediş – partea din pădure care e mai deasă, mai încurcată şi care, având mult curpeniş, se străbate cu greu (*nota culegătorului*)

Pune mâna pe inel să-l scoată din deget.

Da' ţi-ai găsit. Inelul era prins zdravăn, parcă acolo fusese de când lumea. Se mai ascunde el prin rediş, prin buturiş, prin nişte scorburi, da' ascunde-te dacă poţi.

— P-ici, orbule, p-ici! P-ici, orbule, p-ici! striga inelul şi sălbaticul ţinea p-aci, p-aci urma bietului ciobănaş, care fugea de-i sfârâiau picioarele!...

— Hei, acu-i acu', plângea flăcăul. Ce mă fac eu, sărăcuţ de maica mea! Nu mă lăsa, Domnicule, se mai ruga el la Sfântuleţul.

Şi nu l-a lăsat. Când să treacă pe lângă un puţ, o cioară de pe cumpănă, mirarea flăcăului, începe să-i grăiască:

— Voinice, voinice, taie deştul cu inel cu tot şi zvârle-l în puţ.

Şi el când aude aşa, scoate cuţitul de la brâu şi: harşt!, taie deştul şi-l aruncă unde i-a zis. Pe urmă, zbughi!... în pădure.

— P-ici, orbule, p-ici! P-ici, orbule, p-ici! strigă inelul din puţ.

Orbul apucă într-acolo şi, de und' să vază? Cade, bâltâc!... în puţ, de se înecă şi înecat a rămas şi până-n ziua de azi.

Iar ciobănaşul plin de bucurie se repede la curţile acelea, îşi ia oiţele, le duce la stână şi începe, sărăcuţul de el, să-şi ducă de aci înainte singur viaţa ce i-o lăsase Sfântuleţul.

CIOBANUL ŞI FATA DE ÎMPĂRAT

Era odată un împărat vestit-vestit şi avea o fată frumoasă-frumoasă, mai frumoasă şi mai mândră decât florile. Şi-i venise fetei vremea de măritat. D-aia i-au sosit peţitori din toate părţile lumii, flăcăi puzderie.

Cum deschidea însă gura către împărat feciorul adus de dor, numai te pomeneai cu Măria Sa că-i grăia:

— Mai băiete, vezi mărul ăsta din curte?

— Îl văd, zicea voinicul şi, când îşi arunca ochii, îl lua groaza de ce vedea: în mijlocul curţii un măr cât o butie de gros şi cu vârful până la cer.

— Dacă-i aşa, ascultă; în vârful lui, unde i-o fi vârful, sunt trei mere de aur. Cine-mi cere fata, să-mi aducă merele din vârf şi i-o dau.

Şi ce să vedeţi? Când pornea flăcăul să se suie, odată împăratul se răţoia la el.

— Lezne te urcaşi, băiete, nu-i aşa? Păi, ca să-mi faci ispravă, sui-te şi cu paharul ăsta în mână. Îl vezi? E plin cu vin. Să nu te puie ucigă-l toaca să verşi vreo picătură când te-i sui, c-apoi atât ţi-a fost. Ţi-o fi milă de cap! Ai înţeles?

— Înţeles, Măria Ta!

Şi feciorul de crai ori de împărat lua paharul în mînă şi începea să se urce. Cum se suia însă de doi-trei stânjeni, îndată te pomeneai că se răsturna paharul, iar vinul începea: pic! pic! pic!

— Jos, nătângule, dă-te jos! se răstea la el Măria Sa şi, cât ai clipi din ochi, îi zbura capul.

Azi aşa, mâine aşa... se prăpădiseră, măi nene, sute şi sute de flăcăi mândri pentru un cap de fată. Ţi-era mai mare jalea când vedeai, de jur-împrejurul mărului, o curte închisă cu pari, iar în fiecare par câte un cap de voinic.

Mai-mai să se răpună toţi feciorii de împăraţi şi de crai pe care-i mânase la moarte dorul de însurătoare...

Iar fata, săraca, era gata-gata să împletească cosiţă albă, tot în curtea Măriei Sale. Şedea mereu la fereastră, cânta şi se gândea...

La ce s-o fi gândit... tăiaţi-mă, spânzuraţi-mă... nu mă taie capul să vă spun şi nici nu m-am dus s-o întreb.

Se dusese vestea până hăt... departe despre jelania de la curtea împărătească... până în cele mai ascunse văi şi mai depărtate poiene numai de asta le era vorba copiilor şi bătrânilor, flăcăilor şi fetelor, bogaţilor şi săracilor, împăraţilor şi ciobanilor... Nu ştii dumneata cum e vorba? Dacă nimica toată face pe un sat să nu aibă altă vorbă la sapa porumbului, dar întâmplările de la curtea unui împărat mare?

Şi din vorbă în vorbă ce să vedeţi? Ajunse zvonul şi la târla unor ciobani. Erau doi fraţi neînsuraţi. Tot domăindu-se* ei, numai se pomeni fratele cel mare cu cel mic grăindu-i:

— Măi frate, să-mi încerc şi eu norocul cu fata împăratului.

— Ce? Eşti nebun? Când s-au dus alţii mai de ispravă şi nu s-au ales decât cu răpunerea capului, ce treabă o să faci tu?

— Ce-o fi, o fi! Eu mă duc. Vezi-mi, nene, de oiţe, că de-oi avea zile, ţi-oi plăti; de nu, or rămânea ale tale.

Zice astea şi se găteşte de drum. Cearcă el fratele cel mare să-l oprească, îl sperie, îl mai ia şi cu răul şi cu binişorul. Aş! Unde era pomana aia?

El, nici una, nici alta, zbughi... la părinţi, îşi ia ziua bună şi pe urmă glonţ la curtea împăratului.

— Măria Ta, să mă sui şi eu în măr.

---

* a se domăi – a se sfătui

— Sui-te, dec, dar vezi parii de colo?

— Îi văd.

Când să se suie, să vezi dumneata minune! Fata împăratului îl cheamă deoparte, îi dă o spilcă* în mână şi-i şopteşte:

— Voinice, voinice, ţine-te bine, până te-i urca şi mi-i aduce merele de aur. Ca să nu se verse vinul, pune spilca-n pahar, că s-o închega şi ni-i avea nicio grijă.

De ce-o fi făcut aşa fata împăratului, mă mir şi eu, că la alţi feciori mult mai mândri şi mai vestiţi nu le dedese spilcă. Pesemne i-o fi picat cu tronc ciobanul.

Începe flăcăul să se suie. Urcă, şi urcă, şi urcă. Îl vedeau cei de jos ca pe o veveriţă, zbughind în sus. He!, he! Cât o fi până la cer! Îl bătea vântul peste faţă şi lacrămi mari făceau din ochi-i pe pământ: pic!... pic!... pic!

— Daţi-l jos şi zburaţi-i capul! se răstea împăratul. Nu vedeţi cum pică vinul?

— Sunt lacrămi, tată, nu e vin! se grăbi să spună fata Măriei Sale. Gustă şi vezi!

Gusta împăratul, vedea şi credea; iar ciobanul tot în sus, spre vârful mărului.

Şi de câte ori picau pe pământ lacrămi, d-atâtea ori se tulbura împăratul şi d-atâtea ori se potolea, când gusta din ele.

S-a suit ciobanul nostru, s-a suit până ce l-au pierdut din ochi cei de jos. Pe urmă a ajuns la cracii mărului şi a început să se urce pe unul.

Sus, sus de tot ajunge la o colibă. În ea locuia o babă bătrână, bătrână, cu două sute de ierni în spate. Era Sfânta Vineri.

— Maică Sfântă Vineri, îi strigă el când soseşte la colibă, fă-ţi pomană şi spune-mi pe unde să apuc să mă urc în vârful mărului?

— Mai aşteaptă-mă, băiete, până viu de la biserică şi ţi-oi spune.

Ciobanul o aşteaptă, iar Sfânta, după ce vine, îi spune:

— Du-te, băiete, la soru-mea Sfânta Sâmbătă, că e mai mare cu o zi decât mine şi ea ţi-o spune!

Ciobanul ţine drumu-n sus. Sfânta Sâmbătă se ducea şi ea la biserică.

— Ţi-oi spune, băiete, când oi veni îndărăt. Până atunci, ţine cheile astea. În toate odăile să umbli cu ele, numai în odaia din fund nu.

— Bine, măicuţă.

* spilcă/spelcă – ac de păr, agrafă

Când rămâne singur flăcăul, n-are de lucru. Descuie uşa de la odaia cu pricina şi-acolo ce să vezi, măi tată? Închină-te să nu visezi la noapte. Un zmeu legat cu trei lanţuri.

— Fă-ţi pomană, tinere, şi dă-mi un pahar cu apă, că te-oi ierta o dată.

Îi dă să bea şi să vezi minune! Odată plezneşte un lanţ de la zmeu.

— Mai dă-mi unul, că te-oi mai ierta o dată.

Îi aduce şi rămâne nămetenia numai cu un lanţ.

— Mai dă-mi, tinere, că te-oi ierta până de trei ori.

Cum îi mai dă şi paharul ăsta, plezneşte şi cel din urmă lanţ al zmeului şi atunci ce să vezi dumneata? Se repede zmeul la fata Sfintei Sâmbete – că uitasem să spui, Sfânta avea o fată – o ia la subţioară şi p-aci îi fu drumul... în pustietăţi, unde i-o fi culcuşul...

Ei, acu-i acu'... Foc şi jale pe bietul cioban. Să te fi dus pe urmă Dumnezeu să vezi pe Sfântă când a venit de la biserică? Aşa s-a cătrănit de rău, că a luat pe flăcău de mână şi odată a făcut husdup!... cu el de pământ.

Da' cât era până la pământ! Până să sosească el acolo, Sfânta tot sfântă; i se face milă şi trimete după cioban un fulg să se lase pe pământ încet-încet ca fulgul.

Şi să vezi dumneata. Nu l-a lăsat Dumnezeu de izbelişte.

A picat tocma-n curţile zmeului, care răpise pe fata Sfintei.

Nămetenia, când îl vede, dă să-l omoare.

— Ai zis, zmeule, că mă ierţi o dată. Aşa te ţii de vorbă?

— Aşa e! Te iert. Da' să nu te prinz p-aici.

A spus el ciobanul că pleacă, dar n-a făcut aşa. Când a plecat a doua zi zmeul la vânătoare, a luat flăcăul fata şi... p-aci i-a fost drumul...

Atunci odată a început să necheze calul nămeteniei.

— Ho, ho! Cal de zmeu, leu paraleu! N-ai ce bea şi ce mânca?

— Ba am ce bea şi ce mânca, dar ţi s-a dus nevasta, că ţi-a furat-o ciobanul.

— E timp de băut şi de mâncat?

— Ho, ho!... E berechet, stăpâne!

A mâncat zmeul, a băut şi a încălicat calul şi s-a luat după fugari.

Îi prinde. Când îi înfipse flăcăului mâna-n păr, să-l amestece cu pământul, începu să se roage:

— Ai zis, zmeule, că mă ierţi de două ori. Ţine-te de cuvânt.

— Aşa e! Te iert, da' să nu te mai prind.

A doua oară iar fuge ciobanul cu fata şi iarăşi îl iartă zmeul...

— Ei, ce e de făcut, voinice, se domăie într-o zi cu el fetişcana Sfintei Sâmbete. Aşa e ca n-o să mai scap de aici?

— O să fugim iarăşi, ce-o fi o fi!

— Ba nu aşa, că uite ce-am auzit eu: în smârcurile mărilor e o babă urâtă-urâtă şi rea de mama focului. Are o iapă şi cine i-o păzi-o trei ani, capătă un mânz, iar mânzu' ăsta e foc şi pară, mai abitir decât al zmeului. Să te duci, flăcăule, să-i păzeşti iapa şi n-ai să stai mult, că anul babei e numai o noapte.

S-a dus şi a găsit pe babă.

— Bună ziua, mătuşică!

— Mulţumim dumitale! Da' ce vânt te-a adus pe aici?

— Iaca, am venit să mă bag slugă la dumneata. Mă primeşti?

— Te primesc, cum nu, zise urâciunea pământului. Dar nu-i păcat de chipul tău să stea în par? la uită-te ce e pe jos.

Când se uită ciobanul, îl ia groaza. Tot ca la tulpina mărului împărătesc. Grajdul iepei închis cu pari, şi în fiecare par câte un cap de creştin. Doar unul se mai bălăbănea fără cap de colo până colo şi tot striga: cap... cap... cap!

— Ce-o da Dumnezeu, băbuţă! Eu mă bag.

L-a primit mătuşa slugă şi i-a dat să mănânce. Iar cât timp a prânzit el, s-a dus baba în obor şi a început să-i care iepei pe spinare, zicând:

— Să nu te ducă ucigă-l toaca, gloabă urâtă, să vii cu ciobanul acasă, că o fi vai de pielea ta.

— Nu viu, nu! Mă vâr unde-or fi mărăcini mai deşi, să nu mă poată scoate nimeni.

Şi porneşte ciobanul cu iapa s-o pască pe deal.

În drumu-i, uite un lup. Tot n-am făcut eu niciun rău, se gândeşte el, o să omor lupul ăsta. Poate scap ale oi.

— Nu mă omorî, voinice, îi strigă fiara, că mult bine ţi-oi face.

Îl iartă.

Mai departe, un vultur cu aripa ruptă. Dă să-l omoare.

— Nu mă omorî; mai bine leagă-mi aripa, că mult bine ţi-oi face şi eu.

Ciobanul leagă aripa vulturului.

Aproape de locul cu păşunea, uite o peştoaică mare, mare... se zbătea pe uscat.

—P-asta s-o omor, că tare mi-e foame.

—Nu mă omorî, voinice. Mai bine ia o beldie* şi mă zvârle-n apă, că nu ţi-o fi degeaba.

O dă în apă.

Începe iapa să pască, iar flăcăul se ţine zdravăn călare sus, să nu adoarmă. Da' cum face, îi vine oleacă de ameţeală şi la ziuă se trezeşte călare p-un mărăcine, iar iapa nicăiri.

— Hi! Atât mi-a fost.

Plânge, se vaită de surda. Cum se tânguia el lemnelor şi pietrelor, se gândeşte: „Făcui şi eu bine la un lup".

Şi hop!, înainte-i gadina:

— Ce-ai păţit, voinice?

— Am pierdut iapa şi-mi mănâncă baba capul.

— Fii pe pace, că e într-o leasă de mărăcini. Acu' strâng eu toţi lupii, urlăm şi o scoatem la luminiş.

I-a adus-o. Iapa fătase în noaptea aceea trei mânji, şi ca să vie la el, ciobanul, după învăţul lupului, a strigat-o aşa:

— Ptru, ptru, ptru!, iapa babei cu trei mânji!

Încalecă şi duce iapa în grajd. Mătuşa îi dă să mănânce şi-l culcă. Se duce apoi în grajd şi bagă iapa în frigurile morţii, cu bătaia:

— De noapte să te ascunzi mai bine, că altminteri te omor, hoantă bătrână!

A doua zi se duce iar pe deal. Când se socotea cum să facă şi cum s-o dreagă să n-o piardă, uite, iar vine Ene pe la gene şi... se trezeşte despre ziuă ciobanul fără iapă şi călare p-un tufan.

Ei, acu-i acu'... Cine poate să spuie focul ce-i apăsa sufletul? O să-i stea, săracul, capu' în par, iar odrasla împăratului degeaba îi dedese spilca. L-o aştepta mititica mult şi bine, de surda...

Vedeţi dumneavoastră, tocmai acuma îl înteţise şi pe el dorul de mândra, pentru care-şi lăsase oile, îşi lăsase frate, lăsase tată şi lăsase mamă... că de, cioban, cioban, dar n-avea şi el inimă?! Pe urmă, ce-i mai faci dorului! Ştii ce zice cântecul:

Dorul mândrei, când se pune
Face inima cărbune;

* beldie – prăjină lungă şi subţire

Dorul mândrei, când se lasă,
Face lacrămilor casă;
Dorul mândrei când te-ajunge,
Stai în loc şi-ncepi a plânge...

Aşa e, flăcăii taichii, că vă vine şi vouă a plânge? He... he...

Bat-o focul de tinereţe. Ia, mai bine ştergeţi-vă la ochi şi mai ascultaţi ici la moşul...

Când sta şi plângea ciobanul, se gândeşte la vultur şi odată aude croncănind pe deasupra capului:

Ce-ai păţit, voinice?

— Am pierdut iapa.

— N-ai grijă. Nu vezi norii şi negura aia de acolo?

— Ba o văd.

— Dac-o vezi, acolo e iapa babei. Acu ţi-o prind cu vulturii, o ciugulim şi ţi-o dăm.

Şi când încep vulturii să fâlfâie din aripi şi să spargă norii cu croncănitul lor, începe şi ciobanul:

— Ptru, ptru, ptru!, iapa babei, cu şase mânji!

O duce acasă, o bagă-n grajd, mănâncă şi se culcă.

Iar mătuşa împeliţată, furioasă, se târnuie zdravăn de cânepa dracului, apoi se repede în grajd, de speteşte iapa în bătăi şi-i strigă turbată:

— De-i veni şi-n noaptea asta cu el acasă, te tai pe tine în locul lui, ;

Când se duce a treia noapte pe deal, hoanta de iapă iar se ascunde, iar ciobanul se trezeşte dimineaţa fără ea şi stând greceşte pe un moşoroi de furnici.

Se gândeşte la peşte şi uite... îi vine înainte şi-i spune:

— Voinice, voinice, iapa babei e vârâtă într-o ţeavă de trestie pe fundul mării. N-ai grijă, că ţi-o aduc eu.

Iar când încep valurile mării să salte şi să colcăie, începe şi ciobanul:

— Ptru! ptru! ptru! iapa babei, cu nouă mânji. Că atâţia mânji avea acuma.

Şi vine iapa, încalecă, iar pe drum, numa' ce auzi ciobanul pe iapă grăindu-i, pesemne i se făcuse şi ei semn:

— Voinice, voinice!... tu mă mâncaşi pe mine, dar eu îţi vreau tot bine! Ascultă un sfat de la mine, că o să-ţi fie de folos.

— Ce sfat?

— Uite: baba o să scoată inimile din opt mânji, să le bage toate într-unul singur, pe care l-o vârî în gunoi. Ăi opt fără inimi o să fie frumoşi şi zburdalnici; ăl cu inimi o să fie mic şi izinit. Tu să nu iei p-altul decât p-ăl din gunoi, că mult bine ţi-o prinde.

Ciobanul mulţumeşte iepei pentru povaţă şi se duce acasă.

Baba, cum îl vede, nu mai ştie ce face: urlă, blestemă, se târnuie de păr, se dă cu capul de toţi pereţii... pe urmă se mai potoleşte şi se duce în grajd de taie capul iepei şi scoate inimile din cei opt mânji şi-i piaptănă, tocmai aşa cum spusese iapa voinicului. Pe urmă intră în bordei:

— Hai băiete, să-ţi dau dreptul tău, că mi-ai slujit în dreptate, şi-l duce la grajd, de-i arată pe cei opt mânji:

— Alege pe care vrei!

— Păi bine, zise ciobanul, eu ştiu că iapa a făcut nouă... Unde mai e unul?

— E în gunoi, măicuţă, că nu-ţi poate fi folos la nimic.

— Să-l văd şi eu.

— De ce să-l mai vezi? Mai bine ia-ţi unul bun, să-ţi fie de folos.

— Aşa? zice flăcăul îmbufnat. Să ştii dar că mă duc de aici cu mâna goală şi oi spune la toată lumea ce poamă eşti. Şi pleacă ciobanul.

Baba se ia după el.

— Ia-l, maică, dec! Da' să nu-ţi paie rău!

Zice ea aşa, da-i venea să crape de ciudă. Flăcăul, bucuria lui. Intră în gunoi, scoate căluţul, îl curăţă, îl mângâie şi-l trage după el legat cu brâul de gât. Când acolo, ce să vezi? Odată se pomeneşte cu mânzul că i se uită ţintă în ochi şi-i zice:

— Ce mă duci aşa, stăpâne, târâş, ca p-un mărăcine, ori legat de gât? Ce-s câine?! E mai mare ruşinea. Ia încalecă pe mine şi ţine-te bine.

— Păi eşti mic.

— Mic, mic; da-i vedea cât pot.

Încalecă el şi zboară ca vântul şi ca gândul până în curţile zmeului. Ăla era tot la vânătoare. Ciobanul ia pe fata Sfintei Sâmbete, o suie cu el alături şi zboară cu ea în depărtări. Atunci... o dată nechează puternic calul zmeului...

— Ho! Ho! Cal de zmeu, leu paraleu! N-ai ce bea, n-ai ce mânca?

— Ba am ce bea şi ce mânca, dar mi-a fugit stăpâna cu ciobanul.

— E timp de băut şi de mâncat?

— Nu e nici de încălecat.

Când a auzit aşa, în pripă s-a aruncat zmeul pe cal şi val-vârtej s-a dus după cioban. Flăcăul însă se ducea pârjol. Cum fugea cale lungă să-i ajungă, uite că începe să-l dogoare în spate văpaia de la calul nămeteniei. Dacă vede una ca asta, ciobanul dă-n cal să fugă.

— Nu mă mai bate, stăpâne, îi strigă calul, că îi vorbesc eu frate-meu să ne scape.

Şi o dată strigă calul cel mic către al zmeului:

— Frate, frăţiorul meu, ia scutură-te tu, cum se scutură norii. Şi când aude calul zmeului nechezul frăţiorului, o dată trânteşte pe zmeu aşa de tare, că-l amestecă cu pământul.

S-a dat pe urmă jos ciobanul şi a luat cu el şi calul zmeului. S-a suit fata Sfintei pe un cal şi el pe celălalt.

Acu, până aici era bine; dar cu ce faţă să se ducă ciobanul naintea împăratului şi cum era să mai trăiască el fără odrasla Măriei Sale?

Calul zmeului, se vede, i-a priceput gândul, că o dată nechează straşnic şi-i grăi:

— Lasă, stăpâne, că te-oi duce eu la casele Sfintei Sâmbete. M-au mai purtat odată păcatele p-acolo. Numai ţineţi-vă bine, să nu ameţiţi.

Şi cât te-ai şterge la un ochi, moşicule, zburară amândoi caii în slava cerului, la casele Sfintei.

— Uite, maică, zise ciobanul, ţi-am adus fata. Acum socotesc că mi-i ierta de ce-am făcut şi mi-i arăta drumul la vârful mărului.

— Apucă pe ici, măiculiţă, zise Sfânta Sâmbătă, plângând de bucurie că-i venise fata. Suie-te mereu în sus şi du-te, du-te, că ai să dai de casa lui Sfântu Dumitru. E mai mare decât mine cu o zi. Poate ştie şi ţi-o spune. Da', măicuţă, când te-i duce jos pe pământ, să vii să-ţi dau şi fata, că pe ea n-o mai poate ţinea mărul multă vreme.

Se urcă ciobanul sus, tot mai sus.

— Sfinte Dumitre, zice el când vede un moş cu barba gata-gata să încărunţească, fă-ţi pomană şi arată-mi încotro e vârful mărului ăstuia pe care mă urc... mă urc mereu de atâta amar de vreme!

— Dă pe ici, băiete, îi zice Sfântul, cu voce blândă, sui-te în sus mereu şi du-te trei zile, că vârful mărului e în casa lui Sfântu Arhanghel. Să te duci, să te faci luntre şi punte, să apuci merele, fără să te vază, că altminteri nu ştii cine e Sfântul Arhanghel? He... he... d-aci se repede el pe pământ, de ia atâtea şi atâtea vieţi omeneşti. Uite, chiar în vremea asta e dus peste nouă mări şi peste nouă ţări să ia viaţa unui

împărat mare care tocmai petrece la masă, fără ca nici să viseze ce i se găteşte! D-aia du-te iute şi păzeşte-te.

Se duce, se duce şi tocma' când socotea că mărul e pe sfârşite, intră ciobanul într-o casă-palat, măi taică, nu alta, zidit din cleştar. Nu credeţi? Duceţi-vă de vedeţi.

— Pesemne, asta e casa lui Sfântu Arhanghel, zise ciobanul, când văzu că s-a sfârşit vârful mărului. He... mă! Uite şi merele colea. Şi, cum zice, şi pune mâna pe ele, de le bagă-n sân. Pe urmă zbughio, ciobane-n jos.

Atât a trebuit, că odată s-a cutremurat tot mărul, ba şi întreg pământul cu dânsul... şi un sunet groaznic a ajuns până la urechile Sfântului Arhanghel, care tocmai se gătea atunci de cale spre sălaşul lui. Cum simţi de paguba ce se făcuse, zbură sfântul mai repede decât gândul spre vârful mărului şi de acolo după cioban.

Flăcăul era aproape de coliba lui Sfântu Dumitru. Când văzu pe Sfântu Arhanghel, începu să tremure, dar merele nu le dete din sân.

— Iartă-mă, Sfinte, şi lasă-mi merele, că... Doamne! cu ce foc m-o fi aşteptând împăratul, şi mai abitir mândra lui fată!

— Bine, băiete, dăruite să-ţi fie şi cu noroc, dacă te rugaşi!

Vedeţi dumneavoastră, sfânt, sfânt era el şi încă d-ăia care nu iartă niciodată, dar la vederea ciobanului i se înmuie şi lui inima.

Se duce ciobanul în jos, iar Sfântul la casele lui din vârful mărului, să se dea niţel într-o rână şi apoi în alte părţi să se ducă şi alte vieţi să ridice.

Ciobanul dă pe la Sfântu Dumitru, de-şi ia ziua bună şi-i mulţumeşte cu lacrămile-n ochi; dă pe la Sfânta Sâmbătă, de unde-i ia fata şi amândoi caii, dă pe la Sfânta Miercuri şi pe urmă, tot în jos şi tot în jos, mai aproape de casa împăratului. Aci, până nu-l văd ăi de jos, face vânt fetei Sfintei cu cal cu tot, să saie în nişte rediş mai departe de palat şi să-l aştepte... iar voinicul călare pe cal, el ştie cum, se dă jos pe tulpină.

— Io-te, împărate, paharul nevărsat; uite şi merele de aur.

— Mare minune, grăieşte Măria Sa, uitându-se cu drag la mere, ba şi la cioban, pe care acum nu-l mai socotea cioban, ci altă arătare.

Se miră Măria Sa, se miră fata, se miră împărăteasa... se miră şi toată curtea, când îl vede cu isprava, mai cu seamă că-l socoteau răpus d-atâta pustiu de timp. Da' cui îi picase mai cu drag acum? Aşa-i că nu ghiciţi?

— Păi să-mi dai fata, împărate, că aşa ne-a fost vorba.

I-o dă, ce era să mai aştepte? Flăcăul o ia, o suie pe cal, cu el alături, şi zboară, nene, ca vântul, la redişul în care căzuse calul cu fata Sfintei Sâmbete. O ia şi se duc cu toţii la frate-său.

Acolo, altă minune: omul făcea pomană de trei ani pentru sufletul frăţiorului, dus să se răpuie la curtea împărătească.

Când îl vede ciobanul, fratele cel mare, începe să se şteargă la ochi... tot socotea că nu-i aievea. Pe urmă plângi, şi plângi, şi plângi, sărmanul! De când socotea el că i-o fi putrezit capul în parul de la curtea împărătească!

— Ce-ai făcut, măi frate, şi pe unde ai fost, de nu-ţi mai ştiu de ştire de-o vreme? îl întreabă el, după ce se mai opreşte din plâns.

Iar ginerele Măriei Sale s-apucă şi-i înşiră de-a fir a păr tot ce a păţit, pe unde a hălăduit... de când îl mânase dorul. Pe urmă, mai grăieşte:

— Ce mai în sus, ce mai în jos, măi nene! Mi-ai văzut de oi! Uite, ţi-am adus şi eu nevastă.

Şi-i dă lui nen-său pe fata Sfintei Sâmbete.

Să fi văzut bucurie pe frăţior!

Apoi s-au dus cu toţii la Măria Sa împăratul. Şi au făcut, măi tată, două nunţi... mândre... mândre... De s-a dus vestea!

Ba, m-am dus şi eu la nuntă, şi acolo... ce era să fac? Am băut şi am mâncat cât un sat.

TULIMAN

He! He! Tot de împăraţi o să vă povestesc şi acu', copiii mei, că dacă n-ar da de vorbă la a lume împăraţii şi craii... alţii cine o să dea? Un sărac şi un neputincios ca mine?

laca aşa, măre!

Demult, demult, de când abia se ţine minte, a fost un împărat mare... şi vestit, şi puternic, de nu mai avea pereche... Şi împăratul ăsta, cât era de împărat, avea şi el multe doruri şi multe supărări, ca orice muritor, vorba cântecului nostru:

Bate vântul vârfurile,
Pe neica gândurile,
S-apuce drumurile...

Dar o supărare le covârşea pe toate celelalte. Ştiţi ce? N-avea copii şi... rău îi părea, Doamne! Că... cine era să stăpânească, după moarte-i, atâta prăpăd de pământ şi de norod şi cine era să-l plângă, când să închidă şi el ochii?

Cât îi ziulica de mare, se ruga Măria Sa Sfântuleţului, se ruga şi împărăteasa, doar s-o milostivi Preaputernicul cu ei... şi, în rugăciunile lor, lacrămi mari cât pumnul le scăldau faţa îmbătrânită şi zbârcită fără de vreme.

Împărăteasa s-a căutat cu vraci, cu babe şi cu doftori vestiţi, a postit zile întregi, a făcut şi ce a auzit şi ce n-a auzit... degeaba... că parcă era un făcut... şi jale mare era în toată împărăţia.

He!... He!... târziu, târziu, când îşi luaseră oamenii orice nădejde şi începuseră să-şi facă d-ale sufletului, că erau c-un picior în groapă şi cu altul afară, tocmai când împărăteasa împlini şaizeci de ani, ce să vezi dumneata?

Spuse împăratului că a rămas îngreunată.

Acu' se poate oare povesti bucuria de la curtea împărătească?

Milostenii peste milostenii; s-au slobozit robii din închisori; s-a iertat lumea de bir trei ani în şir, şi petreceri, nene, petreceri, o lună încheiată, cu jocuri, cântece şi chiuituri, de spintecau bolta cerului.

Nu le ţinu însă mult bucuria.

Când se împliniră nouă luni în cap, zadarnic aduse împăratul doctori şi moaşe vestite să poarte de grijă la naşterea mlădiţei împărăteşti, zadarnic s-au trudit ei, fel şi chip, să bucure pe Măria Sa... Pruncul nu se năştea: doar se auzea cât îi ziulica de mare, ba şi toată noaptea, din pântecele împărătesei, un plânset şi o jale, de ţi se rupea inima...

Când nu e noroc, nu e şi... pace, se gândea împăratul şi ce nu făcea el că să-şi vază împlinit dorul şi ca să aline durerile împărătesei?

Trecu anul şi copilul nu se născu. Trecură doi, trei patru ani... degeaba... Ba, ce zic eu? Doisprezece ani a purtat pruncul în pântece împărăteasa.. Doisprezece ani de neodihnă, de griji, de dureri şi de necazuri. Să nu le dea Dumnezeu nici la duşmanii mei, oameni buni!

Împăratul, bietul, cercetase în toate părţile lumii, fel şi chip, să afle de pricina de care nu se năştea pruncul; dar pe cine să-l taie capul la aşa ceva?!

Tocmai într-o bună dimineaţă ca asta, iată că vine înaintea Măriei Sale o vrăjitoare. Era bătrână-bătrână şi cu o treanţă de cămaşă în mână.

— Împărate, mă leg eu să-ţi aduc bucurie în casă...

— Cum se poate una ca asta?

— Apoi de, Măria Ta, nu ştii de unde sare iepurele.

— Bine, femeie, zise împăratul, neîncrezător. Fă-ţi meşteşugul şi, de-i duce lucru la ispravă, în mare cinste te-oi ţinea.

A luat vrăjitoarea trenţele ce-şi adusese, le-a întins şi i-a zis împărătesei să intre în ele.

— Să faci, Măria Ta, cum te-oi povăţui eu.

A descântat ce-a descântat, a făcut semne cu mâna încoa şi încolo, şi apoi a început să strige cu glas mare:

— Ieşi, copile mamă, din pântecele mă-tii, că te-i face un împărat, de care să se mire lumea.

Nimic... Pruncul plânge şi iar plânge.

— Ieşi, mamă, că te-i face haiduc... să tremure lumea de tine.

Nimic.

— Ieşi, mamă, că te-i face cerşetor...

Nimic.

— Ieşi, mamă, din pântecele mă-tii, că te-o însura tat-tău şi ţi-o da, maică, o nevastă frumoasă, pe fata cutărui, ori cutărui împărat vestit, să-ţi împlinească dorul, cum îi face aripi şi cum îi începe să cânţi cântecul mândru:

Răsai lună cu lumină,
Să-mi iau puicuţa de mână.
Să mă duc în cea grădină;
Pân' s-or vărsa zorile,
Să culegem florile...

Tot nimic. Plângea copilul tot mai tare şi mai tare, de se porniseră pe plâns şi ăi dimprejurul împărătesei.

— Ieşi, mamă, din pântecele mă-tii, că ţi-oi da de nevastă pe fata născută din piatră.

Hi!... Când a grăit vrăjitoarea vorbele acestea, parc-a fost un făcut. Odată s-a uşurat împărăteasa de dureri şi, minunea minunilor, a şi născut un băiat frumos, frumos şi mândru, de nu mai avea pereche...

Aşa s-a abătut din nou bucuria peste împărat, peste împărătească şi peste toţi supuşii Măriilor lor, şi... să fi văzut petreceri şi cântece, şi jocuri, şi chiuituri, de se dusese vestea peste nouă mări şi nouă ţări.

Pe urmă iar îşi luară lucrurile drumul lor; iar băiatul creştea, măre, creştea, într-o zi ca-n două şi-n două ca-n nouă...

Când împlini douăzeci de ani, grăi către împărat:

— Să mă însor şi eu, tată.

— Să te-nsori, cum nu! Sunt atâtea fete de împăraţi şi de crai. Să-mi spui pe care ţi-o alegi, şi-om face, fiule, o nuntă cum n-a mai fost alta! zise împăratul, care nici nu avea la ştiinţă cum merseseră lucrurile.

— Nu! Mie să-mi daţi ce mi-aţi făgăduit.

— Ce? Şi când am făgăduit?

— Pe Fata din piatră.

— Nu ştiu nimic de vorba asta şi nici n-am făgăduit.

— Ba mi-aţi făgăduit, atunci când m-am născut. Mama ştie bine cum e vorba.

— Ţi-am făgăduit, maică, dar nici nu e pe lumea asta fată născută din piatră.

— Ba e! Mă duc s-o caut.

Şi ce să-i faci? Au încercat ei, împăratul şi împărăteasa, să-l oprească, au plâns şi plâns de nu-i putea opri o ţară, au pus şi pe mai marii împărăţiei să-l ia cu binişorul... de surda. Unde era pomana aia?

Îi încolţise flăcăului doru-n piept? Îi încolţise, şi dedese în doaga celuia care a cântat:

Mă culcai să dorm la punte,
Nu putui de gânduri multe,
Că am doruri mii şi sute.
. . . . . .
Cine n-are dor pe lume,
Vie să ia de la mine,
Că la mine e dor mult:
Cură gârlă pe pământ.

Şi-a luat bani de cheltuială şi haine de premeneală, şi-a luat merinde d-ajuns şi a plecat să caute pe Fata din piatră.

Iar împăratul şi împărăteasa, cu lacrămi pe obraji, au rămas tot singuri, să-şi plângă, sărmanii, amarul şi singurătatea...

Dar încolţise, măi neică, în inima împărătesei o ură mare, mare de n-o putea stăpâni nimeni, împotriva fetei din piatră... şi-i pusese gând rău... că, din pricina ei, îşi lăsase feciorul masă şi casă, tată şi mamă, şi se dusese-n lume...

Acu' să nu uităm vorba. A mers feciorul de împărat spre miazănoapte, răscolind codri şi pustiuri, întrebând munţii şi izvoarele, cercetând omul tot ce-i ieşea în cale... de surda! A mers spre apus, a mers spre miazăzi. Aş! Cine era să-i spuie şi să-i dea de ştire, ca să-i aline dorul?

Târziu, târziu, când îşi luase flăcăul nădejdea de la însurătoare şi de la Fata din piatră şi se tot socotea ce să facă: să-şi puie capăt vieţii, ori să puie frâu dorului şi să se ducă la părinţi de unde plecase?... Ce să vezi dumneata?

Într-o pădure depărtată, de picior de om necălcată, spre soare-răsare, nemeri flăcăul peste un copac mare, mare, cu crăcile plecate spre pământ.

Da' nu mă întrebaţi ce era scris pe el? Ce să fie? Cu litere de aur erau zugrăvite cuvintele: „Fata născută din piatră".

— Mă! se gândeşte voinicul, să fie adevărat sau părere?

Cu inima zvâcnind de bucurie şi de frică, dă cu paloşul în copac şi-l despică-n două şi din el iese o fată frumoasă, frumoasă, mai frumoasă decât florile.

Îi sare de gât.

— De când te aştept, voinicule!

Şi lacrămi mari de bucurie le brăzdează faţa.

Într-un târziu, fata se întunecă la faţă şi-i grăieşte:

— Dragul meu, de ce-ai întârziat atâta? Că n-o să ne ţie mult bucuria.

— Ce vorbă-i asta?

— Păi ascultă, scumpule, în marginea pădurii, a sosit de trei zile cu sodom* de oaste, să mă răpească Împăratul Galben de la Marea Galbenă. Până acum nu mi-a aflat culcuşul, dar de azi înainte, o să-l afle. Şi ce m-oi face eu?

— Vai de mine! strigă feciorul de împărat, începând să plângă.

— Nu plânge! zise Fata din piatră, că nu aşa ne stă bine la voinici. Ci mai bine ascultă-mi sfatul: dacă ţi-s dragă, aşa cum îmi eşti, fugi în grabă la împărăţia lui taică-tău, strânge oaste multă şi vino repede de te războieşte cu Împăratul Galben, până nu mă răpeşte. Să verşi, mândrule, sânge pentru mine. Ţine şi inelul ăsta; când îi sosi, să-l trimiţi prin cineva, ca să-ţi ştiu de ştire.

Feciorul de împărat s-a dus înapoi la tat-său. Împăratul vesel nevoie mare că şi-a văzut odorul şi că în curând o să-i aducă noră-n casă, i-a dat oaste multă, multă,

* sodom – mulţime nenumărată

să răpună cu ea pe duşman. Maică-sa, însă, se tot împilduia cu împăratul: de ce să-i dea oaste, când îi putea da fete mult mai de neam, feciorului? Şi-şi tot blestema odorul.

Dar uite ea, din împilduirea lor, feciorul întârzie puţin şi când soseşte la copac, mai ia, flăcăule, dacă ai ce. Copacul gol. Plânge, se vaită, strigă, şi dacă vede că nu-l mai aude nimeni, porunceşte să rămâie oastea acolea lângă copac, iar el pleacă singur să cerceteze prin pădure de rostul mândrei.

La un alt copac, zăreşte ceva lucind ca soarele. Se apropie şi vede un arap. Îşi atârnase paloşul de craca copacului, se culcase pe pământ şi adormise.

— Cum să fac, Doamne, să întreb arapul?

Să-l scoale, nu se-ndură; să fugă şi să-l lase necercetat, iar nu se îndură. Ce se gândeşte: tot sunt ostenit; să trag un pui de somn lângă arap.

Şi se culcă şi adoarme unde-a zis. Dar arapul se scula mai înaintea feciorului de împărat şi, văzând pe cineva că doarme lângă el, odată sare ars, pune mâna pe paloş şi gata-gata să zboare capul voinicului.

Pe urmă se răzgândeşte: omul ăsta m-a găsit dormind. Dacă ar fi avut vreun gând rău asupră-mi, putea să-mi taie capul pe când eu ascultam la căţelul pământului. Dar el s-a culcat lângă mine.

Îl scula.

— Cine eşti, voinicule?

— Feciorul cutărui împărat. N-ai văzut zilele acestea o petrecere pe aici?

Arapul care, uitasem să vă spui, umbla şi el după Fata din piatră, îl ia în râs:

— N-am văzut, tinere. Ba să nu mint. Mi-a spus tata că, atunci când a semănat el pădurea asta, a văzut p-aici o petrecere mare, mare.

Feciorul de împărat, dacă vede că nu scoate nimic din el şi nici prin alte părţi ale pădurii nu află nimic de urma mândrei, se duce îndărăt la oaste, o ia pe toată şi-şi vede, nene, de cale spre Marea Galbenă.

Pe drum vede, în mijlocul unui oraş mare, o sumedenie de oameni.

— Ce e acolo?

— Ce să fie, îi răspunse unul, vezi ştreangul ăla bălălăind încoa şi încolo?

— Îl văd.

— Ei, ascultă dar. E p-aici un om vestit, vestit, care se cheamă Tuliman – poate-i fi auzit de el. Cu faptele lui a băgat omul ăsta în frigurile morţii pe împăraţi, pe crai

şi pe toţi puternicii lumii şi nimeni n-a fost în stare să-l răpuie. Da' s-a întâmplat, uite, că tocmai zilele astea, o vrăjitoare, ea ştie ce-a făcut, ce-a dres, i-a luat puterile şi l-a prins în cursă. Azi, la prânz, îl spânzură să vază lumea întreagă.

„Aşa? se gândeşte feciorul de împărat, de ce n-aş face şi eu un bine, să scap de la moarte suflet de creştin?" Apoi tare:

— Oameni buni, vindeţi-mi mie pe acest voinic; tot am eu nevoie de oameni viteji la război.

— Te legi că n-o să-l mai prindem p-aici?

— N-aveţi grijă d-asta. O să se răpună el în luptă.

— Bine dar. Ţi-l dăm, Măria Ta, da' să nu-i mai auzim de nume.

Au dezlegat oamenii stăpânirii pe Tuliman, i-au dat drumul de unde era închis şi pe urmă l-au vândut feciorului de împărat.

— Cine eşti tu? întrebă Tuliman pe binefăcătorul său, când se vede dus în oaste.

— Cine să fiu? Ia! Feciorul cutărui împărat şi am venit să te scap.

— Unde mergi acum?

— La război.

— Păi la război nu se merge aşa, voinice. Fiindcă m-ai scăpat de la moarte, vreau să-ţi dau şi eu un sfat.

— Ce sfat?

— Uite: în cutare oraş e închis, tot cum eram eu, calul meu; iar când o da soarele-n deseară, vor să-l împuşte. Numai calul ăla, năzdrăvanul, ne poate scoate cu faţa curată la război. Fără el poţi să te duci de unde ai venit.

— Păi cum să-l scăpăm şi pe el de la pieire?

— Lesne; vino cu mine.

Sosesc în oraşul unde era să se omoare calul.

— De ce v-aţi strâns aci atâţia? întrebă feciorul Măriei Sale.

— Omoară calul lui Tuliman, că l-au omorât şi pe stăpână-său.

Ziceau ei să-l omoare, dar nimeni nu se putea apropia. Că aşa cal să tot aibă neam de neamul meu.

— Daţi-mi-l mie, zice feciorul, că s-a răpus calul lui frate-meu şi mare nevoie am!

— Păi de ţi l-om da, te-i putea apropia?

— Asta-i socoteala mea.

— Te prinzi că nu-l mai aduci pe aici?

— Mă prind.

A dat banii şi l-a luat. Să fi văzut pe urmă bucurie pe Tuliman!

— Frate, frate, zice el feciorului, acu' poţi să dai drumul la oaste, că nu mai ai nevoie de ea.

— Cum asta?

— Dacă am calul, e destul. Să ne ducă şi la vrăjitoarea care mi-a luat puterile şi... să mă vezi pe urmă.

Se încrede feciorul şi dă drumul la oaste, încalecă amândoi pe cal şi... fuga la vrăjitoare:

— Babă, băbuţă, dă îndărăt puterile lui Tuliman şi-i desfă ce i-ai făcut.

Aia, de frica împăratului, i le dă.

Şi cum i-a dat puterile, s-a întărit Tuliman, nene, de nu-l puteau răpune de-acu' toţi împăraţii şi craii din lume, cu toată oastea lor! Şi când se întăreşte, odată şi grăieşte:

— Ei, voinice, până acum mi-ai fost stăpân. De acum să-mi fii frate; altfel n-om răzbate la Împăratul Galben.

Când aude feciorul de împărat că Tuliman pomeneşte numele Împăratului Galben, se sperie, măi nene! De unde să-i ştie el gândurile? Că niciodată nu-i pomenise cu cine are să se lupte.

— Să jurăm în paloşe, zise Tuliman, să vedem care din noi poate fi stăpân şi care slugă.

Au jurat şi a rămas Tuliman stăpân.

— Aruncă paloşul tău în sus, deasupra noastră, să vedem ce putere are.

L-a aruncat feciorul, l-a aruncat şi Tuliman. A ieşit de zece ori mai puternic paloşul lui Tuliman decât al feciorului.

— Cum vezi, zise Tuliman, eu sunt de zece ori mai puternic şi mai tare decât tine. Nu vreau însă să-ţi fiu decât ori slugă, ori frate. Numai de patru ori să fiu eu mai mare. Te învoieşti?

— Mă învoiesc.

— Acu' sui pe cal, în spatele meu.

S-au înălţat cu calul în slava cerului, au zburat ca vântul şi ca gândul spre ţara Împăratului Galben şi, când au ajuns deasupra oraşului în care locuia împăratul acela, s-au lăsat jos pe pământ.

Era seară şi au tras la o babă în marginea oraşului.

— Găzduieşte-ne şi pe noi, bătrâno, în noaptea asta.

— Nu pot, mamă, că n-am decât un singur bordei. Unde o să vă culc? Dumneavoastră, împăraţi, îţi fi venit, pesemne, la nunta împăratului nostru.

— Nu ştim cine e împăratul vostru şi nici de ce nuntă e vorba. Noi suntem vânători şi tare suntem osteniţi. Primeşte-ne aci şi te-om cinsti noi.

— Bine, dec, rămâneţi.

Mai vorbesc ei de una, de alta şi apoi Tuliman întreabă:

— Da' pe cine ia împăratul vostru?

— He!, he, măiculiţă; pe Fata din piatră. Cică e o mândreţe cum nu s-a văzut. Trupul, faţa, ochii, mânuşiţele... să le tot priveşti! Da' sprâncenele? Fură lumea de minţi! Vorba cântecului:

Sprâncene negre-mbinate,
Hai să le picăm cu lapte,
Că sunt pline de păcate;
Hai să le stropim cu vin,
Că sunt pline de venin.

S-o sorbi într-o lingură de apă, maică. Şi pentru asta mulţi împăraţi şi crai, ba şi zmei se dau în vânt după ea. Da', cum vezi, norocul a picat pe împăratul nostru.

Hi! Un fier roşu trecu prin inima bietului fecior, când auzi pomenindu-se numele mândrei pentru care plecase-n lume.

— Şi când zici că e nunta? întrebă Tuliman.

— Mâine.

— Aveţi p-aci vr'un croitor, să facă haine femeieşti?

— Cum nu! E unul oare a lucrat hainele miresei împăratului.

— Ţine plata şi adu-mi-l încoa.

L-aduce.

— Să-mi faci, croitorule, pentru baba asta, un rând de haine, să nu mai aibă pereche în lume de frumoase. Poţi?

— Cum nu! Am făcut eu pentru Fata din piatră. Dar pentru babă?

— Ia-i măsură, şi dimineaţă, când s-o crăpa de ziuă, să fii cu ele aici.

I-a adus hainele, a plătit, şi pe urmă Tuliman a spus babei focul ce i-a mânat pe ei acolo. Şi i-a mai zis:

— Băbuţo, mare bine şi mare plată îi avea de la noi. Îmbracă-te dumneata cu hainele aduse şi ţine-n mână batista asta, că-i fermecătoare, şi inelul. Ba ţine şi răvaşul ăsta; să te duci la curtea Împăratului Galben.

— Da' ce e, maică, în răvaş?

— Ce să fie? zise feciorul. Scriu Fetei din piatră că am sosit şi să vie după dumneata.

— Păi cum o să fac asta? Nu m-or vedea?

— N-are să te vază, că ţi-am dat batista, zice Tuliman. Batista asta are darul că acel care o poartă nu poate fi văzut. Intri în odaia miresei, pui răvaşul pe masă şi inelul; pe urmă, când o rămânea Fata din piatră singură, îţi vâri batista în buzunar, c-o să te vază. Puneţi apoi amândouă mâna pe batistă şi veniţi încoa. Ai înţeles, maică?

— Înţeles.

Şi o ia baba la picior, intră-n palat nevăzută şi pune inelul cu răvaşul pe masă.

Fata le vede şi nu-i vine să creadă ochilor. „Mă, cum sosiră ele aici?!" Şi odată se puse pe gânduri, săraca, şi, cu dorul tot la mândrul, o înteţea dragostea, că de...

Dragostea e lucru mare,
Nu-ţi dă stare la mâncare,
Nici odihnă la culcare,
Ca Dunărea când e mare.

Îşi trimete afară roabele, şi atunci când o vede singură, îşi vâră baba batista în buzunar, ca să fie văzută. Pun apoi mâna pe batistă şi... p-aci le e drumul, spre bordeiul babei.

Acolo, cine poate spune bucuria feciorului de împărat? Dă-i babei bani mulţi, mulţi, să nu-i mai poată duce şi, pe urmă, încalecă tustrei pe calul lui Tuliman şi îşi cam iau drumul tot spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie! Da' după povaţa lui Tuliman, zburau, nu mergeau, că de la spate îi păştea alt foc.

Acu' Împăratul Galben avea un zmeu, care umblase şi el mult în dărdora* fetei, şi neputând să-şi facă mendrele, povăţuia pe împărat ce să facă şi, ce să dreagă, ca să aibă în stăpânire pe Fata născută din piatră.

Zmeul şi pricepe ce s-a întâmplat şi, după povaţa nămeteniei, strânge Împăratul Galben oameni puzderie şi... ţin-te după fugari cu oaste multă.

Voinicii noştri fug, până sosesc într-un oraş.

Acolo cumpără o droşcă cu cai, de se suie în ea feciorul de împărat cu Fata din piatră... şi merg, nene, la drum, fugă nebună, iar în urmă-le, călare, venea Tuliman.

Uite că, la o răspântie de drum, îi ajunge, ha, ha, să puie mâna pe ei, oastea împăratului prigonitor.

— Frate, frate, mă arde în spate, strigă feciorul de împărat.

— Dacă te arde, nu te uita înapoi, zice Tuliman, că ţie are să-ţi fie foc şi mie fum.

Nu se uită şi merg înainte.

— Mă arde iar în spate, frate!

— Aruncă-ţi paloşul înapoi!

Aruncă feciorul paloşul, pe care – uitasem să vă spun – îl fermecase vrăjitoarea şi, ce socotiţi că s-a întâmplat? S-a luptat singur paloşul cu oastea întreagă şi a făcut-o mii şi fărâme.

Pe urmă iar la drum, şi tot la drum.

La altă răspântie, altă oaste a Împăratului Galben, cu însuşi Împăratul Galben în frunte.

Atunci îşi trimite Tuliman paloşul şi bate pe toţi, pe toţi, pe rudă pe sămânţă, de-i stinge. Ba prinde şi pe Împăratul Galben, de-l aduce rob feciorului de împărat, frate de cruce cu Tuliman.

I-au tăiat nasul şi urechile şi a grăit Tuliman:

— Când i-or mai creşte la loc nas şi urechi slutului ăstuia, atunci să mai fie un singur împărat pe Marea Galbenă. Atunci, nici atunci.

Pe urmă i-au dat drumul.

Au pornit-o apoi iar la drum. Cum treceau printr-o pădure, uite că iar aude Tuliman pe flăcău grăindu-i:

— Frate, frate, rău mă arde-n spate!

— Te cred, dar nu te mai uita napoi, că ţie are să-ţi fie foc şi mie are să-mi fie fum.

* dârdoră – zor

N-apucă să sfârşească însă, că deodată se lasă – Doamne fereşte şi pe duşmani! – se lasă, măi nene, un nor peste ei şi, ca un fulger, răpeşte norul pe Fata din piatră, urcând-o sus în văzduh.

Ei, acu' e acu'. Când se desşumenesc cei doi fraţi, mai ia, dacă mai ai ce. Nici tu nor, nici tu fată, nici tu nimic... Iacă, aşa vine focul. Feciorul de împărat nu se mai putu ţinea şi leşină.

Când se trezi, zise plângând:

— Frate, frate, am pierdut totul. Acu' trebuie să mor.

— Ba nu, că-i mai fi bun la ceva în lumea asta, zise Tuliman, şi apoi: ce, frate, aşa tărie de inimă ai tu? Zile şi sănătate să aibi, că încolo, slavă Domnului, le face omul pe toate. De sănătate să te vaiţi. Nu ştii ce frumos se roagă plugarii?

Ia dă-mi, Doamne, nu-mi da mult,
Că nu-ţi cer bani împrumut,
Şi nu-ţi cer vr'un lucru mare,
Să-ţi cadă cu supărare,
Ci zile şi sănătate,
C-atunci sunt bogat de toate!...

De ce să mori, cât timp om avea nădejde în Dumnezeu?

Au mers ce au mers, până la un oraş, de au dăruit la un creştin droşca cu caii. Pe urmă?

— Frate, zise Tuliman către fecior, când au ajuns în dreptul unei fierării, acu' eu sunt mai mare decât tine o dată. Ia de la fierăria asta o cazma, un târnăcop şi o sapă, pune-le în spate şi urmează-mă.

Le-a luat şi au plecat amândoi. Într-o pădure, tot în pădurea în care găsise copacul şi Fata din piatră, Tuliman grăi:

— Frate, te auzii că vrei să mori. Alege-ţi locul unde ţi-ar fi drag să te îngropi.

Îl alege într-o poiană verde.

— Acu' ţi-am spus că suntem datori să nu ne pierdem nădejdea în Dumnezeu. D-aia eu plec să-ţi caut nevasta, iar tu apucă-te de sapă aici o groapă. Ai să munceşti la ea opt zile şi dacă în vremea asta n-om sosi, să ştii că sunt răpus şi să te îngropi de viu. Ai înţeles?

— Înţeles.

Îşi dau fraţii mâna şi se despărţesc.

Pe urmă Tuliman îşi întreabă murgul:

— Încotro s-a dus norul cu fata, căluţule?

— Mai ştiu eu? Da' să mergem, stăpâne, în pădurea fermecată, că acolo mă bat gândurile să fie fata.

— Hai!

Se-nalţă calul cu Tuliman în sus, zboară ce zboară şi se lasă, hăt târziu, tocmai în pădurea fermecată. Acolo, la mijloc, ce vede?

O căsuţă mititică
Coperită cu sipică
Şi-o nevastă tinerică
Şade-n pat, toarce la furcă,
Cu caierul de bumbac,
Cu furca de liliac,
Cu fusul de diamant.

Ce căsuţă? Că era mai mult bordei. la seama mai bine mândrei dinăuntru şi se cruceşte: femeia tinerică era chiar Fata din piatră, în carne şi oase.

— Cum ai venit? îi zice ea, speriată, când îl vede.

— Bine. Da' spune-mi: cine te-a adus aici?

— Cine să mă aducă altul, decât zmeul care slujea pe Împăratul Galben? Dacă a văzut că s-a ales praful de stăpână-său şi de oastea lui, s-a hotărât să mă ia el de nevastă. S-a prefăcut în nor şi m-a furat. Şi rău trăiesc eu, Doamne, cu nămetenia asta!... Da'... ce zic eu? Fugi mai în grabă, că de te găseşte zmeul aici, te omoară.

— N-ai frică; am venit să te scap.

— Cum?

— Ia! Când vine zmeul în casă, tu mângâie-l, vorbeşte-i în plac şi află unde-i stau puterile. N-o să-ţi spuie el la început, nu-i vorbă, ba o să te şi pălmuiască. Dar la urma urmei, o să-ţi spuie. Eu mă ascund.

Şi cum se ascunse Tuliman, odată se auzi un vuiet năpraznic.

Venea zmeul. Cum intră, fata îi sări de gât şi începu să plângă.

— De ce plângi, femeie?

— Dacă mă laşi singură, să mor de urât în mijlocul pădurii ăsteia! Şi încailea, faci atâtea isprăvi de se miră o lume; şi mie, tovarăşa ta de zile rele şi zile bune, nu te înduri să-mi spui în ce îţi stă puterea?

— Hi! Muiere nesocotită! grăi zmeul, sărind în sus ca ars. Cine te-a învăţat, capul ţi-a mâncat.

Şi-i dă o palmă.

— Află, femeie, că puterea mea stă în mătură.

Ea crede ce-i spune şi se ostiază* din plâns.

Zmeul pleacă tot la vânătoare, iar Tuliman intră-n casă.

— Ţi-a spus?

— Mi-a spus: cică-i stă-n mătură...

— A minţit. Ca să te încredinţezi, n-ai decât, când o veni el, să stai cu mătura înainte-ţi, popândău. Să vezi: nu-ţi spune adevărul? Eu mă ascund şi acum.

Zis şi făcut.

Când o vede zmeul cu mătura dinainte, se răţoieşte la ea:

— Ce stai cu mătura?

— Cum să nu stau? N-ai spus că e putere?

— Nu e asta, nu! Ca să-ţi spun adevărul, află, muiere, că puterea mea e la munţii de cleştar. În munţi e un lac cu lapte dulce şi-n el o scroafă cu douăsprezece capete. În scroafă e o capră, în capră un iepure, în iepure o prepeliţă şi în prepeliţă două ouă. Numai ăl care o pune mâna p-ale două ouă, ăla îmi ia puterile.

Astea îi spune zmeul şi pleacă... iar Tuliman intră în casă.

— Acu' ţi-a spus drept. Aşteaptă-mă, fată, că eu mă duc la munţii de cleştar.

Şi a încălecat Tuliman calul şi... zbughio la munţii cu pricina. Acolo, într-un oraş aproape de lac, a tras la un han.

S-a mirat lumea mult, mult de cal, că era frumos, şi de Tuliman, că era şi frumos şi voinic. Ba de înfăţişarea ducipalului s-a mai şi speriat niţel.

Dimineaţa a lăsat calul acolo şi s-a repezit la lacul de lapte dulce. Îi iese înainte scroafa:

— He!, he! Tulimane, Tulimane! Cine te-a adus, capul ţi-a răpus. Ce-ai căutat la mine?

— Să-mi dai puterile lui fiu-tău.

---

* a se ostia – a se potoli (*nota culegătorului*)

Pesemne scroafa era mama zmeului.

— Puterea? Nu mi-oi da-o, Tulimane, chiar de mi-ar rămânea numai un cap. Mă mir mult cum îndrăzneşti să te lupţi cu mine, când fără folos s-au luptat ei împăraţii, zmeii şi toată lumea! Trage-te-n sus!

— Aş! Lesne-ţi fu!

Şi s-a început lupta! Să fi văzut trântă şi grohăit, măricică Doamne! Scroafa se lupta cu gura, iar Tuliman cu paloşul.

Da' s-a îndurat Sfântuleţul şi, până-n seară, i-a tăiat patru capete. Şi când să sfinţească soarele, scroafa de colo:

— Brânză mare! Mi-ai tăiat patru capete... dar parcă m-a pişcat un purice!

Zice ea aşa scroafa, dar, la casa Fetei din piatră, zmeul căzu bolnav în pat.

Sara Tuliman s-a dus la gazdă. Lumea, speriată până aci de răutăţile scroafei, se tot domăia: „Mă! Ăsta e venit ori să ne piardă, ori să ne scape de scroafă."

Dimineaţa, tot la lac. S-a luptat iar şi s-a luptat de-a mai răpus încă patru capete ale scroafei.

— Mi-ai tăiat, Tulimane, încă patru capete; da' tot n-o să-mi scapi, zice ea şi acu, dar în pădurea fermecată zmeul se bolnăvise rău de tot.

A treia zi dimineaţa s-au luat după Tuliman oamenii din sat, cu arme, cuţite, topoare... şi s-au dus să vadă ce-i.

S-a luptat bietul Tuliman cu scroafa, s-a luptat până ce i-a mai tăiat încă trei capete. Era la sfinţit şi-i rămăsese gurarei* numa' capul cel vorbitor.

— He!, he! Tulimane, Tulimane, unde am eu pas şi răspas să mănânc o bucăţică de trestie? Că te-aş face, voinice, mii şi fărâme.

— Da' eu? zice Tuliman, unde am o bucăţică de pâine şi un pahar cu vin! Că... nu ţi-ar mai sta capul acolo!

Când l-au auzit grăind aşa, oamenii din tufiş, care văzuseră tot, au dat fuga de i-au adus pâinea şi cu vinul... iar Tuliman, cu stânga se apăra, cu dreapta mânca şi bea.

A prins omul puteri şi odată s-a repezit de a retezat şi capul vorbitor.

Când colo, ce să vezi? Iese din scroafă capra zbierând. O spintecă şi... ţâşt!, iepurele care o zbughi spre pădure! Sar vânătorii cu puştile şi-l culcă la pământ, de-l spintecă Tuliman şi pe el. Pe urmă, zvâr!, prepeliţa din iepure! O împuşcă şi pe ea un vânător. O taie Tuliman, ia ouăle şi pleacă.

---

* gurară – cu gura mare, bună de gură

Acu' cine poate povesti bucuria bieţilor creştini, că-i scăpase de scroafă? Caută, sărmanii, să încarce pe Tuliman cu daruri multe, dar el nu primeşte şi... numa' o fugă ţine până la casa Fetei din piatră şi a zmeului.

Când intră pe uşă, vede pe zmeu întins pe pat şi bolnav mai greu ca oricând.

— Hei, zmeule, ce să-ţi fac?

— Apoi dacă m-ăi omorî, nu e bine de tine; de nu m-ăi omorî, iar nu e bine. Şi cine o mai da adevărul la nevastă, să păţească tot aşa ca mine!

— Da', zmeule, de niciun folos nu mi-o fi viaţa ta; rămâi aci, zice Tuliman, şi-l lăsă, că tot era nămetenia pe ducă. la pe Fata din piatră şi pleacă, fără să-i spuie de mai trăieşte ori nu feciorul de împărat.

Prin pădure, să-l ia groaza de ce vede! Lemnele, buştenii, butucii, crăcile, tot, tot ce era în codru... veneau grămadă în urmă-le, gata, gata să-i acopere.

Pasămite erau oasele zmeului... se ţineau şi ele după puterea lor care era la Tuliman, şi-i trânteau lemnele în cap.

Când să-l prinză şi să i se năruie pe cap, ce să facă? Îl luminează Cel de Sus şi odată scoate şi trânteşte jos ouăle din sân, de s-au făcut terci.

Şi atunci, minune şi iar minune! S-au oprit oasele!

S-a dus Tuliman cu fata, s-a dus până în pădurea unde lăsase pe feciorul de împărat să-şi facă groapa. Fata din piatră, când intră în codrul acesta, o cuprinde un dor şi o jale, că p-acolo mai fusese ea odată. Acolo o găsise mândreţea de fecior. Dar unde-i, Doamne, traiul de atunci? Se puse pe plâns sărmana, de n-o putea opri nici Tuliman, nici toată lumea şi-i veni mai-mai să cânte şi ea ca noi, iacă aşa:

Fusei pe unde-am iubit:
Găsii locşorul pârlit,
Iarba verde suspinând,
Floricele, zău, plângând,
Tot de neicuţu-ntrebând...
Floricele, flori albastre,
Să le vezi, nu le-ai cunoaşte,
C-au fost dragostile noastre.

Stă fata pe gânduri şi plânge, când uite, Tuliman îi arată groapa şi-i arată şi pe feciorul de împărat. Trecuseră, măre, ale opt zile şi el se îngropase până-n gât!

Cine poate spune acum bucuria ei? A pus mâna şi, dintr-o singură trăsătură, l-a scos din groapă; apoi a început să-l sărute cu foc.

Pe urmă au plecat cu toţii în oraş şi au cumpărat altă droşcă şi au pornit mai departe, la tăică-său, tot spre împărăţie, Dumnezeu să ne ţie.

Printr-o pădure, la o casă părăsită, îi apucă noaptea şi se opresc să mâie acolo; feciorul de împărat cu fata în droşcă, iar Tuliman mai la o parte, lângă căluţ.

Da' alta acum. Pe când dormeau feciorul şi Fata din piatră, ce să vezi dumneata?

Trei femei, îmbrăcate în alb, se apropie de droşcă, încep să se uite cu mirare la tineri şi să grăiască una către alta:

— Ştii că n-a stricat Dumnezeu două case? Frumoşi tineri a împreunat! zice una.

— Aşa e, dar n-au să trăiască mult, zice a doua. Când or sosi acasă, o să le iasă un câine înainte, o să-i otrăvească şi o să li se puie capul. Şi astea sunt numai farmecele împărătesei care nu vrea şi nu vrea să audă de Fata din piatră.

— Acu', zice a treia, cine ne-o auzi vorba şi sfatul şi ne-o spune la altul, blestemat să fie şi să se împietrească până-n genunchi.

Tuliman aude şi tace.

Arătările albe pleacă şi, în locul lor, vin alte trei.

— Ce mândreţe de tineri a împreunat Dumnezeu! Dar n-au să trăiască mult, că mama feciorului o să-i otrăvească, zice una din femei.

— O să le dea la masă un rând de băutură bun şi altul rău, să-i cureţe, zice alta.

— Cine ne-o auzi vorba şi sfatul şi ne-o spune la altul, zice a treia, să se împietrească până la subţiori.

Tuliman aude şi acum, dar tace.

Pleacă şi femeile astea, da' vin altele, tot trei.

— Ce mândreţe de tineri a împreunat Dumnezeu!

— Degeaba, sărmanii, că n-au să trăiască! Când s-or duce acasă, o să-i fermece mama feciorului şi, după ce s-or culca, o să iasă un şarpe de sub pat, să-i muşte şi să-i otrăvească, zice a doua.

— Cine ne-o auzi vorba şi sfatul şi ne-o spune la altul, să se-mpietrească până-n creştet, zice cea din urmă şi apoi se duc toate de unde au venit.

A auzit Tuliman şi acu', dar a tăcut; iar dimineaţa, când s-au trezit cei doi tineri, au plecat cu toţii, tot la drum şi iar la drum spre împărăţie, Sfântuleţul să ne ţie!

Merg ei ce merg, peste munţi şi dealuri, peste codri şi peste ape, până se apropie de palatul împărătesc. Aci, când să intre, uite că le iese înainte un câine şi javra începe să se gudure pe lângă ei şi să le lingă hainele.

Da' Tuliman pricepe primejdia şi odată sare-n sus:

— Stai, frate, că aici eu sunt mai mare decât tine, a doua oară!

— Slobod, frate, slobod!

Şi cum zice aşa, Tuliman face harşt!.. cu paloşul şi-l taie pe câine drept în două. Iar când îl taie, începe să curgă din câine o otravă, să nu vezi, să nu o suferi, neicuţule!

— Văzuşi, frate?

— Văzui.

Nu-i spuse însă de ce a făcut aşa.

Intră-n palat şi acolo bucurie mare pe bietul bătrân, că-i venise feciorul şi că-i adusese noră-n casă! Împărăteasa însă icnea de mânie la vederea Fetei din piatră. Dar se prefăcea că-i pare bine, până i-o mătrăşi.

Îi cheamă înăuntru pe toţi.

— Cine e voinicul ăsta? întreabă împăratul, când vede pe Tuliman.

— E fratele meu şi orice i s-ar face, mie mi se face!

Le pune masa şi le aduce un rând de băutură bună. O beau, şi la al doilea rând, ce să mai vezi dumneata? Tuliman iar se scoală în picioare şi strigă:

— Stai, frate, că acum sunt a treia oară mai mare decât tine.

— Slobod, frate, slobod!

Şi Tuliman, cât ai clipi din ochi, ia paharele şi le varsă jos.

Se înfurie împărăteasa.

— Cine e tâlharul care face atâtea ticăloşii la masa mea? se răsteşte ea şi porunceşte să-l dea afară.

— Iartă-l, mamă, e fratele meu. Poate o fi prins la chef şi el.

De unde să ştie feciorul care era pricina?

Îl iartă.

Când să se culce tinerii, împărăteasa mai avea nădejde cu şarpele. Nu degeaba se jurase ea să le mănânce coliva.

Se culcă ei într-o odaie, iar Tuliman în cea de alături. Dar când se stinge lumânarea, intră şi el, tiptil, tiptil, fără să-l simtă, în odaia lor, şi se culcă pe jos.

N-apucă însă omul să aţipească şi tocmai când cei doi tineri dormeau, să tai lemne pe ei, odată vede voinicul un şarpe năpraznic că iese de sub pat şi dă năvală să mănânce pe cei din pat.

Când însă să cază asupra prăzii, Tuliman, mai iute decât fulgerul, se repede asupra şarpelui de-l taie în bucăţi şi apoi se duce de se culcă în odaia lui, să-şi facă şi el somnul.

Nimeni nu văzuse; ba uitasem, văzuse o slujnică, şi spuse tot a doua zi feciorului de împărat, că rămăsese şi ăla mirat de ce era lângă pat şi se îngrozise şi împărăteasa când văzuse că slugile, în loc să arunce afară stârvurile celor doi tineri, cum poruncise ea, aruncaseră stârvul şarpelui.

Când se trezeşte Tuliman, odată grăieşte:

— Frate, frate, până acum ţi-am fost frate; acum iar sunt mai mare.

— Slobod, frate, slobod.

— Uite, îţi poruncesc să mă pui la fereastra casei tale în grădină,

La zăbrele de fereastră,
Să mă vezi cu drag din casă.

— De ce, frate?

— Păi o să vezi acum de ce.

Încalecă pe cal, se duce la fereastra palatului în grădină şi începe să-i spuie ce arătări au venit în pădure şi ce au spus ele; apoi de ce a omorât câinele, de ce a vărsat vinul, de ce a tăiat şarpele, tot-tot, de-a fir a păr.

Când a spus vorba femeii dintâi: „cine ne-o auzi şi ne-o spune, să se-împietrească până în genunchi“, odată s-a împietrit.

— Taci, frate, nu mai spune, se ruga feciorul de împărat. Să rămâi încailea zdravăn d-aci în sus.

—Ba nu, oi spune mereu.

Şi spune. Când ajunge la vorba femeii din rândul al doilea: „cine ne-o auzi vorba şi sfatul şi ne-o spune la altul, să se împietrească până la subţiori“, se împietreşte Tuliman până la subţiori.

— Taci, frate, nu mai spune, îi grăieşte feciorul lăcrămând, că te împietreşti de tot.

— Şi ce dacă!

Spune înainte, spune şi spune. Când ajunge la vorba femeii din rândul al treilea: „cine ne-o auzi şi-o spune, să se împietrească până-n creştet", odată se-mpietreşte Tuliman până-n creştet.

Acu' nu mai mişca. Sta doar la fereastră, împietrit, bietul Tuliman şi nu mai grăia cu nimeni.

Plânge şi feciorul de împărat, plânge şi Fata din piatră, plânge şi împăratul de mila lor; numai împărăteasa nu. Avea ciudă destulă pe el, că-i scăpase pe tineri de la moarte.

— Nevastă, nevastă! grăieşte feciorul într-un târziu. Eu nu mai am un pic de odihnă, până nu mi-oi putea vedea iar frăţiorul înviat. Mă duc, puică, la Dumnezeu, să-i aflu leacul.

— Du-te, dar nu zăbovi.

Dau ei ai casei să-l oprească, dar nu pot.

Pleacă feciorul de împărat în lume... şi se duce, se duce până l-apucă noaptea într-un sat. Acolo trage să doarmă la o babă văduvă. Avea trei fete.

— Mă găzduieşti, mamă, şi pe mine în noaptea asta?

— Te găzduim.

A intrat feciorul de împărat în casă, i-au pus masă şi, din vorbă-n vorbă, au început:

— Unde te duci, maică?

— Mă duc la Dumnezeu.

— De ce?

— Am un frate şi l-a împietrit. Vreau să-l înviez.

— O! Maică! Trăi-te-ar Cel de Sus! Dacă te duci, întreabă şi de mine. Uite, e atâta timp de când:

La toată casa bate coasa,
Numai la mine n-are cine...

Şi am trei fete; mi-au îmbătrânit la uşă şi nu le cere nimeni. Din ce pricină?

— Bine, întreb.

Dimineaţa îşi ia rămas-bun şi pleacă. Apoi merge şi merge mereu spre soare-scapătă.

Pe la prânz, uite că vede în marginea drumului un păr. Îşi apleacă toate ramurile înaintea voinicului şi-l întreabă:

— Unde te duci, voinice?

— La Dumnezeu, să-L întreb cum să înviez pe frate-meu.

— Nu-ntrebi şi de mine?

— Ce?

— Din ce pricină eu cresc, înfloresc, dar poamă ca toţi pomii nu rodesc?

— Întreb.

Pleacă şi de aci şi ţine drumul tot înainte. Trece pe lângă o vie şi dă stăpânului bună ziua.

— Unde te duci, voinice?

— La Dumnezeu, să întreb de ce a împietrit pe frate-meu.

— Întreabă şi de mine, zice omul, că uite, muncesc via, o cercuiesc, o sap, o altoiesc, o plivesc, dar fără spor, că nu rodeşte. Care să fie pricina?

— Bine, întreb şi de tine, că nu mă ţine gura chirie.

Merge şi merge înainte, că socotea el, doar s-o întâlni cu Dumnezeu.

În drumu-i dă peste o apă mare. Se tot bătea cu gândul: cum s-o treacă?

Cum sta şi se plănuia, uite un peşte:

— Unde te duci, voinice?

— Unde să mă duc? La Dumnezeu, dar nu pot trece apa.

— De ce te duci?

— Să-ntreb de rostul lui frate-meu, care e împietrit.

— Nu-ntrebi şi de mine?

— Ce?

— Păi uite, toţi peştii pot să şadă în apă şi să se dea la fund, numai eu stau tot deasupra, că nu pot să mă dau în apă. Şi din pricina asta, mă arde soarele şi mă bate vântul. Întrebi?

— Întreb.

— Dacă-i aşa, încalecă pe mine să te trec eu dincolo.

A trecut.

Şi merge înainte feciorul de împărat, câtu-i ziulica de mare, ba şi nopţile în şir.

Tocmai într-o vâlcea, la poalele unui munte înalt, se întâlneşte cu o femeie bătrână, bătrână...

— Bună ziua, mamă!

— Mulţumim dumitale. Da' unde te duci?

— La Dumnezeu, să întreb: de ce a împietrit pe frate-meu şi cum să-l înviez?

— He!, he! Maică! La Dumnezeu nu te poţi duce, că ai păcătuit cu trupul. Dar să-ţi dau eu răspunsul.

— Păi cine eşti dumneata?

— Eu sunt Maica Domnului! Deci ascultă-ncoa, fiule! Când te-i duce acasă, ai să găseşti doi copii, băieţi gemeni, născuţi de nevasta ta. Să le laşi sânge, fiule, şi din sângele lor să stropeşti pe frate-tău, că se face mult mai voinic şi mai frumos de cum a fost. Da' să-mi mai asculţi un sfat.

— Care?

— Să iei pe mă-ta şi s-o legi de coadele cailor. Apoi să le dai bice şi să le dai drumul în lume, că ea e fermecătoarea care v-a adus pe cap atâtea rele.

— Bine, măicuţă! Da' eşti bună să-mi spui: de ce peştele ăla nu se poate duce la fund?

— Peştele, maică, întâi să te treacă apa şi pe urmă să-i spui; că eşti rânduit să te mănânce peştele.

— Ce să-i spui?

— Că a mâncat până acum nouăzeci şi nouă de suflete şi că până n-o mânca încă unul, nu se auce la fund, nici nu moare. D-aia să-i spui numai după ce te-o trece; că şi aşa peştele are să se înfurie şi să facă valuri, ca să te mănânce. Tu să fugi cât îi putea, că eşti drept, şi scapi.

— Bine, măicuţă. Da' via de ce n-are rod? Ce să-i spui stăpânului?

— De ce? Din pricină că din mâna lui nimeni n-a văzut pomană. Până n-o da, nu poate să-i rodească via.

— Dar părul?

— Din pricină că sub rădăcina lui e îngropată zestrea a trei fete.

— Dar cutare babă de ce nu-şi mărită fetele, Maică Precistă?

— Din pricină că fetele-s cam leneşe şi apoi zestrea lor e îngropată la părul de care ne fu vorba. S-o scoată de-acolo, voinice, şi apoi s-or îndrepta şi ele, şi părul.

Atât au vorbit şi s-au despărţit, mulţumind feciorul cu lacrămi în ochi Maicii Precistei de poveţele date.

A plecat apoi spre împărăţie şi când a sosit la peşte, ăla de colo:

— Ei, ce ţi-a spus?

— Trece-mă dincolo şi ţi-oi răspunde.

L-a trecut; pe urmă i-a spus vorbele Maicii Domnului. Da' fugea voinicul, când spunea, de-i sfârâiau picioarele.

Peştele, cum a auzit, s-a luat după el să-l înghită. S-a înfuriat, a făcut valuri mari, a aruncat apa în sus cu coada, dar de surda. Atunci, de necaz, a pleznit.

Soseşte la omul cu via şi-i spune:

— Fă milostenii, creştine, şi-i avea roadă din belşug.

Omul face cum îl învaţă şi, pe urmă, să vezi struguri şi să vezi vin!

— Doamne! Doamne!

Când trece pe la păr:

— Ce veste îmi aduci, mărite domn?

— Bună! Sub rădăcina ta ţii îngropată zestrea a trei fete. Le-oi trimite eu s-o scoată.

Ajunge la babă, de-i spune şi ei, şi atunci... încep fetele să fie mai harnice şi mai chivernisitoare; încep să ţie mai curat prin casă şi prin scule, şi apoi dau fuga la păr de-şi iau zestrea.

Atunci ce să vezi dumneata? Curgeau la biata mătuşă droaie peţitorii. Se văita acum că nu mai are fete să tot mărite. Ba şi părul rodea.

He!, he! După cale lungă şi după vreme multă, soseşte acasă. În lipsa-i, Fata din piatră, de multă aşteptare şi de trai rău cu soacră-sa, era gata să-şi ia lumea-n cap. Cât nu plânsese ea de dorul feciorului! Cât nu întrebase ea pe toţi călătorii, munţii şi izvoarele, lemnele şi pietrele! Da' de câte ori nu se rugase, stând noaptea afară, se rugase şi întrebase şi pe lună de rostul voinicului.

— De-ai fi, lună, vorbitoare,
Precum eşti de mergătoare,
Eu, lună, te-aş întreba:
N-ai văzut pe neicuţa?
— Ba de când am răsărit,
Mulţi voinici am mai văzut,
Dar nu ţi l-am cunoscut.
Faţa-i albă ca şi crinul,
Ochi albaştri ca seninul.
. . . . . .

D-aia când l-a văzut, cine poate spune bucuria ei? Da' veselia ce-l cuprinse pe voinic! Îi născuse mândra doi dolofani de copii, mai frumoşi decât soarele!

De tras tot a tras el, nu-i vorbă, o toană de plâns, că – uitasem să spun – murise împăratul cel bătrân, de atâtea supărări, săracul... Iar împărăteasa rămăsese să poarte şi d-aci înainte pizmă pe bieţii tineri.

Ce era să mai facă acum voinicul? Să stea cu mâinile-n sân? A lăsat sânge celor doi copii... şi cu sângele lor a stropit pe cel împietrit de la fereastră. Şi atunci, ce să vezi dumneata? Odată a înviat Tuliman şi a-nceput să se frece la ochi. Era acum mai frumos şi cu mult mai voinic.

— Hi, frate, da' mult mai dormii!

— Ai fi mai dormit tu mult şi bine, frate, dacă n-aş mai fi fost şi eu pe aici!

Şi s-au îmbrăţişat feciorul de împărat cu Tuliman şi au plâns şi au râs de bucurie, şi au petrecut trei zile.

Apoi după povaţa Maicii Domnului, au pus mâna amândoi pe împărăteasa cea bătrână, de au legat-o de coadele a doi cai, care au plecat cu ea în lume.

— Mamă mi-e şi milă mi-e! Dar cu farmecele ei, se duce de râpă împărăţia... şi apoi... mai mare e sfatul Maicii Domnului!

S-a urcat apoi pe tronul lui taică-său, şi să vezi trai, nenişorule! Că Tuliman îi era sfătuitor şi la bine şi la rău – el ăl dintâi sfetnic al Măriei Sale.

Şi pe urmă?

Pe urmă... o nuntă împărătească, să nu se mai dovedească, orice om să pomenească!

PESCĂRUŞ ÎMPĂRATUL

Apoi era odată un uncheaş, care, din mica copilărie, învăţase meşteşugul pescăriei. Şi, pescuind el azi aici, mâine colo, poimâine dincolo, uite că de la o vreme se aciolase* ca pescar la curtea unui împărat mare şi vestit. Că o fi făcut ori nu mare ispravă împăratului, nu ştiu; ştiu atâta că omul era şi la curtea Măriei Sale tot sărac, aşa cum era învăţat de mic, că nu vrea pârdalnica de sărăcie să se despartă aşa uşor de aceia la care s-a încuibat; vorba veche:

— Sărăcie, ce-ai cu mine?
— M-am avut cu tată-tău bine.
Şi nu mă-ndur nici de tine.

Şi mai ştiu că de la o vreme îşi legase capul cu o creştină, ca să nu mai zică omul mereu mereu numai „vai de mine", ci să zică „vai de noi!"

* a se aciola – a se aciua

Acu împăratul acela nu făcuse copii până la vremea bătrâneţei şi tocmai când socotea că i-a trecut făina prin traistă şi că i s-a apropiat funia de steajăr*, ce să-i vază ochii? Uite că împărăteasa îi naşte o fată tare frumoasă.

Bucuria împăratului! A trimes ştafete în toate părţile: la crai, la împăraţi, la ghinărari, la toţi, la toţi... să vie oamenii la chef, că avea de gând să dea o masă, să se ducă pomina.

După ce mai pune la cale şi alte treburi, cheamă înainte-i pe bietul pescar.

— Măi băiete, acu să te porneşti şi să-mi aduci la masă peşte cu solzul de aur.

— Păi de unde să iau eu, Măria Ta, peşte d-ăsta?

— De unde-i şti. Vreau să se ducă pomina de masă şi de petrecerea ce-oi face-o. Înţelesu-m-ai?

— Înţeles; da' dacă n-oi găsi?

— Încă mă mai întrebi, ticălosule? Iacă, atunci unde-ţi stau picioarele, ţi-o sta şi capul.

Bietul pescar! Îi jucau ochii-n lacrămi, dar n-a mai scos o vorbă. Ştia el că împăratul este din ăia cărora să le sai urma-n ciomag şi că zadarnic s-ar mai ruga de o inimă aşa împietrită.

Ce să facă? S-a dus acasă la babă, de i-a spus focul ce-l ardea pe suflet, şi pe urmă şi-a luat ziua bună şi s-a dus în lume, după ce a povăţuit pe nevasta-sa să puie gând la Dumnezeu, că el n-are să mai facă multă vreme umbră pământului.

S-a dus pescarul, s-a dus, până acolo unde cică „n-are mărul cocean", s-a dus până la Marea Albă, şi pe acolo, pe malul acelei ape, a tot rătăcit sărmanul vreme de doi ani, tot căutând şi uitându-se aşa, în uibu locului: de unde ştii, s-o milostivi şi cu el Dumnezeu şi i-o scoate înainte peşte cu solzii de aur.

Acasă-i rămăsese baba, plângând de amarul ce li se abătuse peste cap. După ce s-a mai potolit, a luat mătura şi a început să deretice pe-acolea. Când mătura, uite că găseşte baba pe jos un bob de piper, îl ia şi-l pune pe masă, dar minune!, bobul fuge jos. Dacă vede aşa, îl ia şi-l aruncă în gură.

Atunci, să te închini, neicuţule! Rămâne baba îngreunată.

— O, Doamne! zice ea, când pricepe minunea. Unde mi-o fi uncheşelul? Poate s-ar bucura şi el când ar afla vestea asta.

---

* steajăr – par de care sunt legaţi caii pentru treierat

Iar moşul habar n-avea de ce se întâmplase acasă. Tot rătăcind pe malul mării, se întâlneşte cu un călugăr.

— Ce umbli pe aici?

— Uite, părinte, păcatele mele. Aprinz lumânarea mea să număr banii altuia.

Şi-i spune tot, de-a fir a păr: uite şi uite şi uite. S-a mai pomenit asemenea lucru?

— Ba s-a pomenit, moşule; nu mai plânge! grăieşte călugărul. Îţi dau eu peşte cu solzii de aur, numai să-mi dai şi tu ce-ţi cer.

— Ce?

— Ce ai neştiut la casa ta. Te învoieşti?

Se gândeşte moşul, se gândeşte: „Ştiu că acasă am doar baba şi pisica." Apoi, tare:

— Bine, îţi dau.

Fac ei legământul şi apoi călugărul îi zice:

— Acu' aruncă, moşule, plasa, să vezi c-o să prinzi peştele.

O aruncă şi când o trage afară, ce să-i vază ochii uncheaşului? Plasa era plină ghioalcă* de peşti cu solzii de aur.

Bucuria lui! l-a suit într-o căruţă, şi-a luat ziua bună de la călugăr şi s-a dus la împăratul.

Ăla, omul naibei, nicidecum nu isprăvise cheful. Avusese însă grijă să puie doi slujitori care stau la poartă agea-agea să zboare capul pescarului când l-or vedea venind.

Când l-a văzut însă împăratul că vine, nu cu un peşte, ci cu un car plin de peşti cu solzii de aur, şi-a potolit mânia; ba l-a încărcat şi pe pescar cu daruri multe, să-şi mai împace din nevoi.

Acu, dacă se duce moşul acasă, ce să-i vază ochii? Un copil în carne şi oase începuse să umble în picioare.

— Bună ziua, babo!

— Mulţumim dumitale, uncheşel.

— Al cui e copilul ăsta?

— Al cui să fie? Al nostru; ni l-a dăruit Dumnezeu.

Şi-i spune cum s-a întâmplat.

— Să-l vezi ce deştept e!... Da' ce? Nu-ţi pare bine?

* plină ghioalcă – plină ochi

— Ba-mi pare, de ce nu! zice el cu jumătate de gură, da-l arsese sărmanul în inimă, că-şi adusese aminte de făgăduiala dată călugărului! Apoi mai adaose: E, să ne trăiască, babo!

Acu' trece aşa vreme multă. Copilul creştea, creştea mereu, într-o zi ca-n două şi-n două ca-n nouă. Şi-i plăceau copilului, dragă Doamne, îi plăceau trei lucruri mai de seamă: cartea, scrisul şi sabia.

Când copilul împlini optsprezece ani, se pomeniră bătrânii în casă cu un călugăr.

— Bună ziua, moşule!

— Sărut mâna, părinte.

Şi se dau în vorbă. Da' copilul cum îl vede, iese afară, trage sabia din teacă, face cu ea cerc pe pământ în jurul lui şi şade să cetească. Călugărul însă, de colo:

— Moşule, am venit să-mi iau ce mi-ai făgăduit.

— Bine, părinte, trebuie să mă ţiu de vorbă, că altfel n-am nicio putere, zice moşul plângând, şi spune şi babei despre legământul ce făcuse.

— Vai de mine! M-ai lăsat făr' de copil, zice nevastă-sa, şi dă să se împotrivească. Dar are cui?

Călugărul nu le ia în samă vorba; iese la fecior şi dă să-l mângâie; dar, vezi, nu putea sa intre în cercul făcut de băiat cu sabia.

Nu putea să intre în cerc, pentru că uitasem să vă spun – călugărul acela nu era decât ucigă-l toaca, în chip de călugăr.

Văzând că nu poate cu vorbă bună, o dată se repede Sarsailă şi, aplecându-se, ia de gât pe feciorul moşului şi apoi, într-o clipă, se face nevăzut, în plânsul şi jalea pescarului şi a babei lui.

Se duce, se duce călugărul cu Pescăruş – că aşa-i era numele băiatului – se duce până într-un vârf de munte. Acolo pune sarcina jos şi dă să intre în vorbă cu Pescăruş, dar ăsta nici acum nu-l bagă în seamă. Îşi face un cerc cu sabia, intră-n el şi-şi vede de carte.

Să fi văzut atunci cum icnea diavolul! S-a schimbat în chipuri fel şi fel, a grăit cu el când mai dulce, când mai răstit... zadarnic. N-a scos niciun grai din gura lui Pescăruş.

Dacă a văzut aşa, l-a luat şi l-a suit pe un alt munte, mult mai fioros şi mai prăpăstios. Socotea că doar-doar l-o îngrozi şi l-o face să grăiască cu el, dar n-a fost

chip, oricât s-a cercat diavolul cu vorba, oricât l-a sucit şi l-a învârtit, grăindu-i şi ca oamenii şi ca neoamenii.

Atunci, ce să vezi dumneata? Odată s-a auzit: „poc!“ de s-au cutremurat toţi munţii, dealurile şi văile. Pleznise diavolul de necaz.

Acu' Pescăruş, rămas singur, a dat să plece spre casă, pe munţi în jos. Erau însă aşa de repezi şi de fioroşi, că a venit bietul de el d-a bestegala*, tot mereu şi tot mereu în jos, până ce a nimerit, spre mirarea lui, între două fiare grozave care se băteau în capete. Şi numai ce se pomeneşte cu una din ele că-i grăieşte:

— Bine ai venit, băiete! Ia fă bine de scoate sabia şi ne taie capetele.

— Nu, că voi mi-aţi fost norocul. De nu mă împiedicam de voi, mă prăpădeam până la vale.

— Ba taie-ne, că altminteri te mâncăm, se răsteşte fiara cealaltă.

Pescăruş, dacă vede că n-are încotro, scoate sabia şi face harşt!, capetele fiarelor, din care în clipă se fac doi feciori voinici, care-i grăiesc:

— Să trăieşti, băiete, că mare bine ne-ai făcut! De când suntem vrăjiţi să stăm aşa! Dacă vrei să ai numai noroc în viaţă şi să ajungi la mare cinste, fă şi la alţii bine, cum ne-ai făcut nouă.

Îi arată apoi drumul pe munte în jos, au dat mâna şi s-au despărţit.

Iar voinicul s-a tot dus de vale, până ce a nimerit în nişte mărăcini. Acolo aude numai plânsete şi suspine:

— Scăpaţi-mă, oameni buni, scăpaţi-mă, că mare bine v-oi face.

— Mă, ce să fie? se gândeşte flăcăul şi, dacă se uită în mărăcini, vede acolo o vizuină, şi la gura ei nişte pietre straşnic de mari.

Şi-aduce aminte de sfatul celor doi flăcăi şi ce zice: „Ia să mai fac un bine.“ Pune umărul şi dă la o parte piatra de la gura vizuinei. Şi atunci, ce să-i vază ochii? Din vizuină iese o vulpe care-i grăieşte:

— Bodaproste, Pescăruş, că mare pomană îţi făcuşi.

— Păi cine eşti, de ştii cum mă cheamă, şi ce te-a adus aici?

— Află, voinice, îi zice vulpea, că eu sunt fata Împăratului Verde şi e atât amar de timp de când, prin farmecele unor zmei, tata şi mama şi toţi supuşii lor au fost prefăcuţi în stane de piatră, iar eu am fost prefăcută în vulpe, aşa cum mă vezi.

* d-a bestegala – de-a rostogolul

De-atunci n-am mai văzut pe-aici picior de pământean şi mă usuc de dorul tatii şi al mamei şi de dorul atâtor lucruri mândre din împărăţia noastră.

— Mare minune! grăieşte voinicul. Şi unde au stat zmeii?

— Încolo, spre soare-răsare, şi-i arată cu mâna.

— Dacă-i aşa, o să mă duc şi eu într-acolo, să văd nu le-oi putea face de petrecanie?

Când aude aşa vulpea, cine poate povesti bucuria ei?

— Ei, Pescăruş, de mult îmi spune mie inima că numai tu ai să faci de petrecanie zmeilor. Şi cum văd, o să mi se împlinească dorul. Du-te înainte, flăcăule, că-n partea aceea unde ţi-am arătat, îi găsi nişte ziduri părăsite, şi acolo e palatul tatii în care acum s-au încuibat zmeii. Dacă-i fi iscusit în lupta cu ei şi de-i avea nădejde în Dumnezeu, ai să scapi de zmei, ai să trezeşti la viaţă pe cei împietriţi şi te-i face împărat peste locurile acestea.

— Mare minune! se gândeşte voinicul, văzând că-i vorbeşte în acest chip o vulpe, şi merge încotro i se arătase.

Ajunge la ziduri, intră-n palatul fermecat şi nu vede pe nimeni. Doar o masă-ntinsă.

Stă acolea, scoate cartea, pune sabia lângă el şi ceteşte. Da' odată intră pe uşă cei doisprezece zmei.

— De unde eşti, mă? Şi de unde ai venit, de ne calci hotarele?

El tace însă şi ceteşte înainte.

— Nu răspunzi? se răsteşte tartorul lor. Ia luaţi-l, băieţi, şi faceţi-l mii şi fărâme.

Hi! Să fi văzut, nene, ce foc pe bietul Pescăruş! Să se mai împotrivească? Nu-l ţineau curelele.

L-au luat zmeii şi l-au făcut harcea-parcea, mii şi fărâme. Apoi veseli ca niciodată, au plecat toţi după blestemăţii, dar a grăit tartorul:

— Măi, de l-om mai găsi aici, în carne şi oase, să ştiţi că n-are să fie bine de noi.

Bag seamă, zisese într-un ceas rău, că, în lipsă-le, Pescăruş a înviat, şi să vedeţi cum:

Zmeii aveau, fără să ştie, o strachină cu apă vie şi, când s-au luptat cu Pescăruş, a sărit o picătură de sânge în apa din strachină şi a răsărit din apă flăcăul, şi mai voinic şi mai frumos.

Şi cum s-a văzut iarăşi om la loc, s-a pus la masa zmeilor de-a mâncat; ba a luat şi o jumătate de pâine de a dus-o vulpei, căreia i-a spus ce-a păţit. Şi atunci, să vezi

şi să nu crezi: cum a mâncat vulpea, s-a făcut fată până-n brâu şi a început să grăiască:

— Du-te îndărăt, Pescăruş, că după câte-mi dau eu cu socoteala, o să ne cotorosim noi de zmei. Luptă-te şi rabdă înainte, că bun e Dumnezeu.

El ascultă povaţa vulpei şi se duce îndărăt la palatul fermecat; pune sabia acolea, înaintea lui, scoate cartea şi ceteşte.

Da' uite că vin zmeii şi, când îl văd, rămân încremeniţi. Mă rog, să le fi implântat cu cuţit în carne, şi nu da sânge; aşa erau de cătrăniţi.

— Faceţi-l bucăţi, fraţilor, şi aruncaţi-l! răcneşte şi acum tartorul plin de mânie. Cum? Să nu fim noi în stare să ne cotorosim d-un ticălos? Scăpaţi-vă de el, cum îţi şti mai bine, că de-o învia şi acum, suntem pierduţi!

Şi odată-l iau cu putere şi-l curăţă pe Pescăruş de pe faţa pământului. Pleacă apoi nămeteniile la plimbare şi, în lipsa lor, iară învie voinicul, că nu-l lăsase apa vie. Stă la masă de mănâncă; pe urmă ia o pâine şi o litră de vin de o duce vulpei, şi atunci, ce să vezi dumneata?

Se face din vulpe o fată frumoasă, frumoasă: zână cu părul de aur!

Pescăruş rămâne înmărmurit de frumuseţea ei; iar fata îi grăieşte:

— Hei, voinice, voinice! Până acu a fost ce-a fost, dar de-acu' are să fie mai greu. Să nu pierzi însă nădejdea în Dumnezeu, că El e mare şi puternic. Du-te îndărăt că-i izbândi şi acum! Se duce voinicul şi intră iar în palat. Acolo îl găsesc zmeii. Rămân încremeniţi:

— Să ştiţi, măi, că ăsta o să ne răpună capul! zic ei.

— Da' n-aveţi frică, fraţilor, că ştiu eu să-l pedepsesc pentru obrăznicia lui! grăieşte unul mai haidoş*. Ia faceţi-l bucăţele şi aruncaţi-l colea în cuptor, să vedem ce are să mai facă.

— Aşa să facem! Şi se reped la Pescăruş, îl ciopăţesc şi-l vâră bucată cu bucată în cuptor, de arde cu totul.

Da' au tocat atât de mult carnea flăcăului nostru, că i-a apucat noaptea.

— Acu', băieţi, culcaţi-vă fără grijă, că am scăpat de o pacoste! grăieşte tot cela mai haidoşul.

* haidoş – voinic

Şi se culcă zmeii, de încep toţi cei doisprezece să mâie porcii la jir. Dar cu atât s-au mai ales, că pe la miezul nopţii, apa vie iar a făcut minunea, şi Pescăruş, în carne şi oase, s-a sculat, a pus mâna pe sabie şi a tăiat capetele la toţi zmeii; la toţi, la toţi, pe rudă pe sămânţă.

Scotea, nu-i vorbă, bietul voinic sudori de moarte, de atâta muncă. Dar acu' scăpase de zmei.

Ia de-ale mâncării şi duce în mărăcini fetei de-mpărat, ca să se mai întremeze, şi-i spune toată isprava, de-a fir-a-păr. Şi atunci minunea de fată odată îi sare de gât, îl cuprinde braţe, îl sărută cu foc şi-i zice cu glas mângâios:

— Află, voinice, că pentru iscusinţa ta te-oi lua de bărbat, să fii împărat peste ţinuturile astea. Ţi-e cu voia?

— Mă mai întrebi? zice el, înroşindu-se parcă.

Pe urmă s-au luat de mână şi au mers la palatul fermecat, unde erau stârvurile celor douăsprezece dihănii, şi acolo alte minunăţii a văzut Pescăruş.

Că a luat fata de împărat strachina cu apă vie, a stropit cu ea pe toţi oamenii amorţiţi de atât amar de timp şi i-a sculat în carne şi oase. Ba nu numai pe ei, ci şi pe vitele lor.

Şi a început să se vărzuie lumea încoa şi încolo ca mai înainte de a o împietri zmeii; iar împăratul cel bătrân, tatăl fetei, făcând ochi şi începând să se mişte, începu să grăiască către fie-sa:

— Măi tată, tată! Da' mult somn am mai dormit!

— Apoi, îi răspunse fie-sa, ai fi dormit dumneata mult şi bine, dacă nu mai eram pe-aici eu şi Pescăruş.

Şi pe când împăratul cel bătrân nu-şi mai putea opri lacrămile, îi povesteşte fata toată tărăşenia din fir până-n aţă, de rămăseseră toţi cu gurile căscate ascultând. Că, biet, toată lumea d-acolea socotea că s-a sculat din somn şi nici nu ştia ce se întâmplase cu ea.

Doar stârvurile zmeilor erau cea mai bună mărturie fetei de împărat.

Să vă mai spui acum că, după ce s-a sfârşit povestea, împăratul cel bătrân a dat binecuvântarea lui şi a făcut o nuntă mândră tinerei perechi?

Asta socotesc c-aţi ghicit-o.

I-a dat însă lui Pescăruş nu numai fata, ci şi toată împărăţia cu grijile şi bucuriile ei; iar voinicului care omorâse zmeii i-a rămas numele Pescăruş împăratul.

Acu' toate bune şi cu noroc. Au trăit ei aşa şi au împărăţit în bine şi belşug trei ani de zile.

După vremea asta, împărătiţa tot vede că Pescăruş stă pe gânduri:

— Ce ai, bărbate, de tot stai aşa, parcă-ţi tot plouă?

— N-am nimic. Mă gândesc ca omul. Cum am fost şi cum am ajuns! Adevărată-i vorba ca: „După întristare, vine şi bucurie!"

— Şi după bucurie, întristare! mai zice împărătiţa. Dar spune-mi curat: la ce te gândeşti?

— La nimic.

— Ba te gândeşti, Pescăruş; te gândeşti la cheile de la uşa odăii unde nu ţi-am dat voie să descui. Nu-i aşa?

— Aşa e! De ce nu mi le dai?

— Ba ţi le dau; uite-le, că mi-ai făcut şi tu mult bine, dar la bun capăt n-o să te ducă, dacă-i descuia.

El, însă, ia cheile şi se duce de descuie. Acolo, ce vede, se îngrozeşte. Trei cai se reped să rupă lanţurile şi să-l omoare.

— Ce stăpân ne-ai fost tu, Pescăruş, zic ei, de ne-ai lăsat aici doisprezece ani? De ce n-ai venit până acum?

— Păi am venit acum. Ce să vă fac, ca să nu mă omorâţi?

— Ce să ne faci? Să ne aduci şeile, să încaleci pe noi şi să ne scoţi la aer; că e atât amar de timp de când n-am mai văzut lumina zilei şi câmpul cu florile.

El iese şi închide uşa, crucindu-se:

— Altă minune, Doamne! Ce cai să fie ăştia, de pot vorbi?

Le face rost de şele, dar când se întâlneşte cu împărătiţa, nu-i spune ce a văzut.

Ea ştia însă tot şi, când a doua zi a plecat la biserică, i-a grăit cu binişorul:

— Nu mergi, Pescăruş, să ne închinăm?

— Nu, că sunt bolnav.

A zis el aşa, dar abia a ieşit pe poartă împărătiţa, şi el s-a şi repezit cu o şa la odaia cu pricina, a scos un cal şi a încălecat pe el.

— Cum să te duc stăpâne? Ca vântul ori ca gândul?

— Cum ţi-e voia, căluţule!

Şi atunci, odată calul s-a înălţat cu Pescăruş în aer, de l-a sosit pe împăratul cel tânăr sudorile morţii. A avut noroc doar cu împărătiţa, că a văzut tot de la biserică şi a început să grăiască cât a putut:

— Ho, ho! Cal de zmeu, leu paraleu! Să nu se clătească niciun fir de păr din capul şi de pe carnea stăpână-tău, că o fi vai de oasele tale.

Şi atunci s-a domolit calul, s-a lăsat pe pământ şi a venit cu voinicul în curte. Pescăruş l-a dus în odaia lui.

Şi tot aşa a spus Pescăruş şi a doua şi a treia zi că e bolnav. Iar când pleca împărătiţa se plimba cu ceilalţi cai.

Da' tot supărat umbla.

— Acu' ce mai ai, Pescăruş, de tot umbli îmbufnat? îl întrebă într-una din zile împărătiţa.

— Ia, mă gândesc şi eu că am avut nişte părinţi şi nu ştiu ce-or fi mai făcând de atâta amar de timp. Or fi mai trăind, ori nu?

Şi când zice aşa, începe bietul Pescăruş împăratul să plângă de nu-l mai putea opri nimeni.

— Nu mai plânge, îi zise împărătiţa, ştergându-i lacrămile, că e plâns fără rost. Ce om eşti tu, când te gândeşti la ăla care te-a vândut pentru fata împăratului?

— Păi bine, eu n-am inimă?

— Bine, stăi dar! grăieşte ea. Iese afară, se uită în dreapta şi-n stânga şi, cum era năzdrăvană, a văzut tot şi a început să grăiască:

— Uite, Pescăruş! Maică-ta, în vremea asta, face de mâncare. Fiindcă ţi-e dor de ei, du-te, şi pân-o fi mâncarea pe masă, tu o să fii acasă la tine.

— Da' bine, pe ce cal să mă duc eu aşa iute?

— Cum? Te faci că nu ştii?

Îi dă apoi un cal, de mânca nor, şi-i grăieşte:

— O să soseşti la ai tăi tocmai bine, că azi e nunta fetei pentru care te-a vândut taică-tău şi, cum îi sosi acasă, au să te poftească la nuntă. Tu să nu le strici voia; să te duci, să joci, să petreci şi să faci ce vrei, dar la mine să nu te gândeşti; că de-i face asta, mie are să-mi fie fum şi ţie are să-ţi fie foc!

— Bine.

* * *

Când s-a suit pe cal şi când s-a gândit la ai lui, a şi fost la poarta lui tat-său.

Pescarul, un moş şi mai bătrân şi mai gârbov acum, îi iese înainte şi-i sărută mâna:

— Ce pofteşti, înălţate împărate?

— Ia, aş dori să rămân aici puţină vreme. Nu vrei să mă găzduieşti?

— S-avem iertare, Măria Ta, dar nu putem, că suntem tare sărmani. Aţi venit, pesemne, la nunta împăratului nostru; duceţi-vă acolo, că n-avem putere să vă onorăm.

— Ba primiţi-mă, primiţi-mă, se roagă el, şi aşa îl primesc oamenii.

Nu-i vorbă, când grăia cu dânşii, i se furişa voinicului câte o lacrimă pe obraji.

Tocmai făcuseră mâncarea. El intră în casa unde deschisese ochii pentru întâia oară, şi oamenii l-ar fi poftit la masă, dar le era ruşine. El însă a stat. Din vorbă în vorbă, Pescăruş i-a întrebat:

— Da' bine, moşule, dumneavoastră n-aveţi copii?

— N-avem, zice moşul, da' oftează lung şi-şi şterge lacrămile cu mâneca cămăşii.

— Ba, zice baba, am avut unul şi ni l-a luat Dumnezeu. Şi plângând şi ea, spune tirişenia din fir până-n aţă.

Ascultă Pescăruş împăratul, începe să lăcrimeze şi nu mai poate răbda:

— Dacă l-aţi vedea pe feciorul dumneavoastră, l-aţi mai cunoaşte?

— Cum să nu-l cunoaştem, dacă ne e fecior, os din oasele noastre? Da' o fi murit de mult, mititelul!

Se scoală atunci de pe talpă împăratul cel tânăr, se duce lângă bătrâni şi le sărută mâinile.

— He, tată, tată şi mamă! Aflaţi că chiar eu vă sunt feciorul născut din bob de piper şi vândut pe neştiute călugărului pentru peşte cu solzi de aur.

Şi le spune apoi tot ce a păţit şi cum a ajuns.

Bătrânii, când au auzit, nici nu mai ştiau pe ce lume sunt. Au plâns şi au râs de bucurie şi apoi au căzut în genunchi, de au mulţumit lui Dumnezeu cu lacrămi că le-a adus şi lor bucurie în casă, după atâta amar.

Pe urmă, când s-au mai desşumenit ei şi când s-a zvonit în sat despre sosirea lui Pescăruş, uite că împăratul locului, cel care ceruse odată peştele cu solzi de aur, trimete ştafete, să-i vie şi feciorul moşului la masă.

— Nu sunt slugă, să trimeată după mine ca după slugi, ci sunt împărat; aşa să spui stăpânului tău, grăieşte Pescăruş Împăratul. Şi dacă a auzit aşa, a venit la casa moşului chiar împăratul socru:

— Hai, Măria Ta, că am sosit chiar eu! a grăit el către Pescăruş. L-a luat în trăsură şi l-a dus la nuntă.

Acolo a mâncat voinicul, a jucat şi a petrecut. Când era însă toiul petrecerii, ce se gândeşte: „Doamne, dacă ar fi aici şi nevastă-mea, ce bine ar fi!"

— Aici sunt, am sosit! s-a auzit atunci glasul împărătiţei de la palatul fermecat. Numai te-ai gândit, şi am venit. Ce vrei? l-a întrebat nevastă-sa, care răsărise în carne şi oase acolea înainte-i.

— Să jucăm amândoi.

Au jucat ce-or fi jucat şi pe urmă l-a luat împărătiţa pe Pescăruş de mână şi a plecat cu el printr-o grădină a socrilor. Au stat apoi la umbra unui pom, l-a pus pe Pescăruş nevastă-sa cu capu-n poală-i şi l-a adormit. Apoi pe când mâna el porcii la jir, împărătiţa i-a scris un răvaş cu aceste vorbe:

„Ai făcut rău că te-ai plecat tatălui, celui care te-a vândut pentru fata împăratului vostru. Şi ai făcut şi mai rău că te-ai gândit la mine. Vei şti dar că, pentru greşeala ta, eu mă duc şi te las aşa cum te vezi. Dacă în vreme de trei ani şi trei luni nu mă găseşti, eu mă mărit cu altul."

Apoi împărătiţa lasă răvaşul acolea lângă el şi, la un semn, îi piere lui Pescăruş şi calul care-l adusese de la atâtea depărtări, şi hainele mândre, lăsându-l în trenţe. Pe urmă fuge şi ea.

Când se scoală Pescăruş Împăratul, colea pe la prânzişor, îl cuprinde jalea, neni-şorule. Nu nevastă, nu cal, nu haine. Doar răvaşul, care-i arăta toată soarta de aci înainte, şi trenţele în care era înhăimurat.

Ce să facă el acum? Că cine ştie câtă depărtare era de aci până la palatul fermecat, acolo unde alt picior din împărăţia în care se găsea acum nici nu călcase vreodată!

— Şi după bucurie, întristare, îşi zice el, aducându-şi aminte de vorbele împără-tiţei, şi plânge, plânge, de nu-l poate opri nimeni.

În starea asta, se duce la taică-său. Acolo se tânguiesc şi părinţii de focul lui Pescăruş, dar pescarul dă să-i ţie inima:

— Lasă, tată, că o să rămâi cu sculele mele de pescărie şi n-ai să te prăpădeşti tu!

— Eu? Ferit-a sfântul! M-oi duce în lumea mare, să-mi găsesc nevasta. Aci am venit doar să-mi iau ziua bună.

Părinţii, bieţii, ce să-i facă? Au mai tras ei o toană de plâns, dar n-au putut să-l oprească. Atâta doar, că la plecare i-a dat şi mă-sa o azimă într-o pereche de desagi, să nu-i moară de foame odorul.

Acu' Pescăruş, dacă a plecat iar la cale lungă, s-a dus, s-a dus până într-o vale. Era pe-acolo un frig de-i dârdâiau fălcile, şi în depărtare o zare de lumină. Când văzu aşa, se bucură omul, socotind că doar-doar o fi niscai foc şi s-o mai încălzi. Da' unde era pomana aia?

Acolo era o moară. Intră înăuntru şi morarul, un moşneag adus de mulţimea anilor şi a nevoilor, ridicându-şi genele cu cârjile, ca să poată vedea, îl întrebă:

— De unde eşti, flăcăule?

— Din cutare loc.

— Păi ce cauţi pe-aici?

— Ia, căutam şi eu o bâjă* de foc, să mă încălzesc.

— Hei, tată, zice moşneagul, nenorocul tău te-a adus prin aceste locuri, că moara asta este a unei zmeoaice care mănâncă oameni. Nu vezi? Macin la oase din oamenii pe cari i-a mâncat. Cum te-o vedea, te-o mânca şi pe tine, că nu i-a scăpat unul. Pe mine m-a văzut cu un picior în groapă şi cu altul afară, şi d-aia m-a mai lăsat să-i macin oase, ca să-şi facă făină pentru pâine din ele.

— Vai de mine! se tânguie Pescăruş şi, pe când se gândea încotro s-o ia, uite că vine zmeoaica, care uitasem să vă spun, nu era alta decât mama zmeilor ucişi de el la palatul fermecat.

— Iii! Da' frumos şi gras mai e! zice nămetenia când îl vede. Fripturică ca asta, mai rar!

Şi pune să încălzească cuptorul.

Îl închide apoi într-o odaie, de unde nu mai putea ieşi Pescăruş, şi mai iese pe vale.

Bietul voinic! Umblase el cât umblase, dar acu' i se înfundase! Îşi aştepta moartea şi se ruga lui Dumnezeu să facă vreo minune cu el; când, cum se bocea de mama focului, uite o muscă îi vine pe la nas. O dă încolo, dar musca iar vine şi a doua oară; iar a treia oară îi grăieşte aşa:

— Nu mă mai goni, voinice, ci dacă vrei să-ţi fie bine, ascultă-mi sfatul.

---

* o bâjă – puţin (*nota culegătorului*)

— Ce sfat?

— Uite. Toată puterea zmeoaicei, care o să se repeadă să te îmbuce în seara asta, stă în cei trei dinţi pe cari îi mai are. O să vie ea întâi să te îmbrăţişeze şi să te sărute. Tu însă, când s-o apropia, să-i lipeşti o palmă zdravănă, că aşa o să-i saie cât colo un dinte. Şi tot aşa să faci şi mâine şi poimâine sară, că i-or sări toţi dinţii şi-i scăpa cu viaţă, ca să-ţi vezi de cale unde te mână dorul. Ai înţeles?

— Înţeles, zice el, mulţumind cu lacrămi în ochi, că tot mai avea un pic de nădejde. Şi cum nu era el să asculte de muscă, care îl îndemna să scape de moarte, la care nu se duce nimeni cu bucurie, oricât de bătrân ar fi? Ştii ce spune cântecul:

De-ar fi moartea ca mândra,
M-aş duce singur la ea;
Dar moartea-i întunecoasă,
Nu-i ca mândra de frumoasă.

D-aia când vine zmeoaica şi-l sărută, odată se smuceşte Pescăruş din braţele ei şi în grabă îi trăzneşte una, că vede cotoroanţa numai stele vrzi: pleosc!, peste falcă, de-i sare un dinte.

— Iartă-mă, voinice, zice ea, că ţi-oi dărui o pereche de papuci.

— Păi ce să fac cu ei?

— Unde-i gândi, te-or duce în pripă, ca vântul şi ca gândul.

O lasă, şi zmeoaica îi dă papucii, dar nu-i dă drumul de la moară, că tot avea de gând să-l mănânce.

A doua sară, iar vine nămetenia şi Pescăruş, după sfatul dat de muscă, îi mai cârpeşte o palmă de vede boanta stele verzi şi-i mai sare un dinte.

— Iartă-mă, omule, că ţi-oi mai da un bici.

— Cu ăsta ce să fac?

— Când îi plezni din el, nici fiară, nici om, nici duşman, nici piedică... nimic, nimic nu-ţi mai stă în cale.

O lasă şi acum, iar nămetenia îi dă biciul. Aflase însă că el i-a omorât feciorii, şi tot îi purta sâmbetele.

Şi a treia oară vine zmeoaica, cu o gură cât o şură, să-l soarbă şi să-l înghită. Da' Pescăruş se ţine zdravăn şi acum şi... plezneşte pe zmeoaica aşa de puternic, că-i sare şi singurul dinte ce-i mai rămăsese în gură.

— Aoleo! răcneşte nămetenia. Lasă-mi zilele, voinicule, că ţi-oi da o pălărie.

— Ce să fac cu ea?

— Cu asta, când îi pune-o în cap, nimeni nu te vede. Poţi chiar să stai la masă cu alţii şi n-au să te vadă.

Apoi zmeoaica, rămasă fără putere, începe să se aolească, de se cutremurau împrejurimile şi se cam duce pe aci încolo.

Iar Pescăruş plezneşte din bici, de cad jos zidurile în care era închis, ia pălăria şi papucii; apoi, cu bicul în mână, pleacă la drum, după ce-şi ia ziua bună de la muscă, căreia îi mulţumeşte cu lacrămi în ochi.

Acu' merge Pescăruş cât merge, până la o răspântie. Aci se gândeşte:

— Ia să văd, nene, mi-or folosi la ceva toate lucrurile de la zmeoaică?

Pune papucii în picioare, ia bicul în mână şi pălăria pe cap... pe urmă, ce să vezi dumneata? Numai când se gândeşte unde-l mână dorul, se şi trezeşte Pescăruş în curtea caselor nevesti-sii, împărăteasa de la palatul fermecat.

Tocmai atunci însă se împliniseră trei ani şi trei luni. Împărătiţa îl aşteptase, cât aşteptase, mult şi bine, până când, văzând că se împlineşte veleatul şi el nu mai răsare de nicăieri, se logodise cu altul.

Cum e d-acu într-o săptămână, era nunta.

Ce să facă voinicul? Îşi pune pălăria în cap şi se duce de se amestecă printre slugi: mănâncă, bea şi doarme cu ele, fără să-l poată vedea cineva. Ba auzea şi vorba şi sfatul tuturor.

Acu împărăteasa, după ce s-a despărţit de soţul ei, a născut un fecior, frumos, frumos, şi ăsta semăna cu Pescăruş ca două picături de apă.

Şi, vezi dumneata, copilul – pesemne unde era din sângele lui – îl vedea şi-l cunoştea, chiar pălăria în cap să fi fost.

— Mamă, uite tata!

— Unde e, maică?

— Uite-l.

Se uită împărătiţa încoa, se uită încolo, caută prin curte, caută şi slugile, degeaba. Dacă nu-l găsesc, îşi văd oamenii de treabă. Când să se culce, fecioru-său iar:

— Mamă, tata!

— Unde-i, mamă?

— Uite-l.

Iarăşi îl caută toţi, şi dacă nu-l găsesc, încep să se mire: „I se năzare copilului, ce să-i faci?“ Da' în sara dinaintea nunţii, cum face, cum drege Pescăruş, că atunci când să se culce, îşi ia pălăria din cap şi-l zăreşte un bătrân, care spune împărătţei:

— Uite, Măria Ta, e colea după sobă unul trenţăros. L-am văzut eu. Ăla o fi tatăl băiatului, că prea seamănă.

— Nu se poate una ca asta.

Îl caută ea, dar nu-l găseşte, că Pescăruş iar îşi pusese pălăria în cap.

Vine ziua nunţii. Când era petrecerea mai în toi, copilul, numai el, vede pe Pescăruş şi începe să plângă:

— Mamă, tata!

— Ce tot spui tu, mamă? Şi începe să-l bată pe bietul copil, care ţipa de sărea cămaşa pe el.

Acu' duminecă, pleacă împărătiţa la biserică cu logodnicul, să se cunune, şi se tot duc, cu mare alai.

Când la mijloc de cale, odată le răsare-n cale Pescăruş Împăratul în carne şi oase; le opreşte trăsura şi le grăieşte:

— Ho, ho, ho! Unde vă duceţi? Mai sunt şi eu pe-aici.

Să vezi atunci! Se strică tot cheful nunţii; apoi ia împărătiţa pe Pescăruş de mână, că-l cunoscuse, şi vine cu el în palat, unde se află tot ce a păţit.

Preotul aştepta la biserică să facă cununia şi, dacă vede că nuntaşii întârziază, odată trimite vorbă: „Ce mai aşteptaţi?“

Care nu fu însă mirarea celor de la biserică, când văzură pe împărăteasa venind singură singurică.

— Părinte, mai încet cu cununatul; să mai stăm, să ne dăm sfatul. Dacă eşti capul legii, rogu-te, dă-mi un sfat.

— Ce sfat?

— Uite, am avut o încuietoare cumpărată de un negustor şi s-a întâmplat, după vreme, că am pierdut cheia. Am căutat, am căutat şi dacă am văzut că n-o mai găsesc, am făcut alta nouă. Ce se întâmplă însă? Când să descui cu cea nouă, am găsit cheia cea veche. Acu pe care s-o opresc?

— De, Măria Ta, zice preotul. Bună ar fi şi a nouă, c-o fi mai de târg; dar e mai bună a veche, că se potriveşte. Şi-apoi e bună vorba din bătrâni, Măria-Ta: „Paşte iarba pe care o cunoşti!“

— Aşa? Vezi, sfinţia ta, d-aia n-am venit aici cu logodnicul, că mi-a sosit bărbatul cel dintâi, acela care v-a înviat pe toţi şi a răpus pe cei doisprezece zmei. Acu' e bine să mă cunun cu ăsta noul?

— Nu e bine, Măria Ta!

Şi atunci, când a auzit vorbele astea, s-a dus logodnicul, îmbufnat, în treaba lui. Iar împărătiţa şi cu Pescăruş Împăratul au făcut altă nuntă şi mai mândră şi mai frumoasă.

Ba de rândul acesta, au adus la palat şi pe moşul şi pe mătuşa, părinţii lui Pescăruş, să tot trăiască!... Iar binele şi belşugul din casa lor dă-l, Doamne, la toţi duşmanii mei; dar dă-mi-l şi mie.

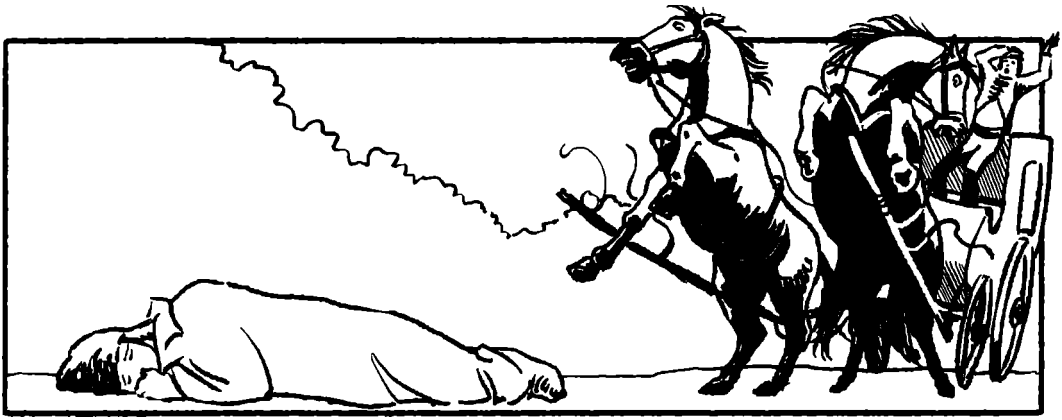

NOROCUL ŞI MINTEA

Apoi iacă, s-au luat odată la ciondăneală norocul şi cu mintea: care e mai mare din amândoi?

— Sunt eu, norocule, zicea potolită mintea.

— Ba eu, grăia norocul cu mândrie.

Şi cum, în taifasul lor, mergeau pe drum, i-apucă înserarea departe de sat şi se hotărâră să se culce acolea, în câte un loc să petreacă noaptea.

— Eu, zice mintea, mă duc colo pe câmp, mai departe de drum, să dorm pe arătură proaspătă. Mă feresc din drumul carelor, să nu dea ceva la noapte peste mine.

— Ba eu, zice norocul, mă culc chiar în mijlocul drumului. Nu-mi pasă de nimeni.

— Bine.

Şi – în întunericul aşa de mare, de-ţi dai cu degetele-n ochi – fac amândoi cum vorbiseră: mintea se culcă încolo departe pe arătură, să-şi hodinească ciolanele, iar norocul pe drumul mare, în pulbere.

Şi începură amândoi să mâie porcii la jir şi să asculte la căţelul pământului.

Dar colea-n crucea nopţii, ce să vezi dumneata? Chiar pe drumul de care vorbirăm venea în goana mare o droşcă cu nişte armăsari care mâncau foc.

Acu-i acu', norocule! Peste câteva clipe, o să te calce caii şi droşca, şi praful nu s-o alege de tine!

Aş! Caii, cu tot întunericul, vin până aproape de mogâldeaţa din cale şi, zărind ceva, odată se sperie, sar în sus sforăind, rup hăţurile şi o iau razna pe câmpie în lături, spre răsărit, încotro credeţi? Chiar spre locul unde era culcată mintea, pe care o strivesc, sărmana, cu picioarele şi cu roatele droşcei şi-i sfărâmă oasele, de se trezeşte prăpădită.

Apoi se duc cu vizitiu cu tot în treaba lor.

Dimineaţa, norocul se scoală vesel şi se duce la minte. Ea, săraca, se văita a pietre seci şi nici nu se putea urni din loc.

— Ce-ai păţit, soro?

Îi spune.

— Păi vezi, zice el, aşa e că tot eu sunt mai mare?

— De ce? întreabă mintea plângând.

— Apoi dacă te culcai tot în drum, nu ţi s-ar fi întâmplat una ca asta. Ascultă ici, dă-te învinsă măcar acum şi supune-te mie.

— Nu mă dau, norocule, nu, glăsuieşte mintea. Dacă n-a dat droşca peste tine, asta a fost o întâmplare şi însemnează că ai avut o dată noroc; nu însemnează să facă toţi ca tine.

— Aşa? Apoi te las aci, cu toată mărimea ta.

Şi norocul a plecat îmbufnat.

Acu' mintea a zăcut acolo cât a zăcut, până s-a putut pune oleacă pe picioare; apoi s-a dus la un doctor de s-a căutat, şi într-o lună s-a mai orjovenit[*] parcă.

Aşa. Şi într-una din zile, după ce s-a însănătoşit, iată că se întâlneşte iar cu norocul, îşi dau mâna şi se împacă.

— Nu-i aşa, cocoană minte, că de acum înainte n-ai să mai zici că eşti mai mare?

— Ei aş! Doar n-ăi fi tu. Dacă ţii morţiş, zise mintea, să te cunosc mai mare, dovedeşte şi tu cu o faptă că e mai ceva de capul tău.

— Ce faptă?

— Iată, vezi ungureanul ăla, care trece cu oile pe drum?

— Îl văz.

---

[*] a se orjoveni – a se întrema

— Du-te, noroace, de-l fă, dacă poţi, om în toată firea, că eu am să plec din capul lui. Fă-l să trăiască în pace, să moară fericit şi să poată lăsa la moarte-i şi pe ai lui în bine. Ba să fie şi altora folositor.

— Mă duc, cum nu. Şi-i vedea şi tu cât pot. Da' unde să te mai găsesc?

— Ia, zice mintea, tot aşa, prin lume. Mă duc şi eu mai mult la cei care mă caută.

Până acum bine.

Şi s-a dus norocul. Apoi, fără să-l vază cineva, s-a aşezat în faţa ciobanului.

Ăla parcă se mai schimbă oleacă în toată înfăţişarea lui. Se făcu mai ţanţoş şi începu să mâie oile spre o leasă*, că s-apropia de iarnă şi vrea să le facă un ţarc.

Când s-apucă să sape, ca să bată pari mai groşi în pământ, abia dete cu târnăcopul, că acesta se izbi de ceva tare.

Acolo, ce să-i vază ochii ciobanului? O căldare cu galbeni.

Altul, în locul lui, ar fi murit şi ar fi înviat de bucurie. Ungureanu însă a pus galbenii în desagă şi şi-a văzut de drum, ca şi când nu i-ar venit nicio bucurie.

Pe urmă îţi crede că şi-a mai cumpărat omul alte oi, ori că a început să se îmbrace şi să mănânce mai bine oleacă; ori că a început să dea milostenii la săraci...

Aş! Ferit-a Sfântul. A făcut alta, boacănă de tot, şi... ştiţi ce?

A făcut sălbi din galbeni şi le-a pus la gâtul oilor, de se mirau şi ele ce le găsise. Apoi a plecat cu oile pe drum, mâncate, nemâncate, plimbându-se şi el ţanţoş.

Aşa. La o săptămână, iată îi iese în cale un boier mare, d-ăia care putea să taie şi să spânzure în ţară.

— De ce ai pus, măi ciobane, galbenii ăia la gâtul oilor?

— D-apoi ce era să fac cu ei?

— Măi, da' tare prost e ungureanul ăsta, îşi zice boierul în gând.

N-a minţit ăla care a zis că pică norocul pe buşteni. Apoi îi zice tare:

— Ia ascultă, băiete, dă-mi mie sălbile, să-ţi dau de soţie pe fata mea.

Când aude ciobanul, rămâne cu gura căscată.

— Noa! Că s-o iau şi ţi le dau.

S-a dus după boier. Când a văzut fata – zână din cer picată – i-a căzut şi lui cu tronc; că la însurătoare, de, se pricep şi proştii. Şi s-a repezit nevlegul la oi de le-a luat sălbile şi le-a dat boierului care se legase să-i dea pe fie-sa de nevastă.

* leasă – desiş; împletitură de nuiele

— Hi, hi! zise norocul, vorbind cu sine, unde e acum mintea să mă vadă cât pot?

Dar mintea nu era nici ea pe departe. Urmărea şi ea lururile, să vază d-a minune: unde are să ducă norocul pe cioban? Că-l lăsase în sama lui.

Aşa. Şi se hotărăşte cununia pentru duminica viitoare.

Boierul acela însă, când l-a văzut ce poamă e, şi-a şi mutat gândul să-l mai facă ginere. Banii, nu-i vorbă, îi luase, dar zicea el: „Nebun aş fi să-i leg fetei capul cu un tăntăvan?"

Lasă că şi fata fugea de cioban ca de Ucigă-l toaca. Că, vezi dumneata, dacă una d-ale noastre, d-ar fi cât de săracă, nu vrea să ia un băiat bogat şi urât şi cântă cu foc:

Decât cu galbeni la gât
Şi cu bărbatul urât,
Mai bine cu gâtul gol
Şi cu bărbatul marghiol...

Dar ea, fată frumoasă, bogată şi de neam, cum era să ia pe cioban, urât şi năbârgeac*?

Bine; da' vorba: cum să se cotorosească boierul de el? Că-i făgăduise, şi nu mai scăpa de cioban.

Îl cheamă la divan, unde erau adunaţi boierii cu Vodă şi cu Mitropolitul, şi-i pun câteva întrebări, să vadă dacă ştie să dea răspunsul la ele. Îi caută adică nod în papură, ca să se poată curăţa de el.

Dar ciobanul spunea ce spunea – cum spunea, nu mă mai întrebaţi – apoi îndată îşi da în petec, tot ca la el la stână:

— Bâr, oaie! Noa, mânca-te-ar lupii!

Atunci, ce să vezi dumneata? Hotărăsc boierii să-l spânzure; că se ţinea zgaie după fată. Şi apoi n-ar fi vrut ei, nici în ruptul capului, să intre în neamul lor un cioban.

Şi aşa în ziua hotărâtă pentru cununia ciobanului cu fata, boierii hotărâră să-l cunune pe neder** cu altă mireasă: cea de care vorbeşte cântecul:

Jupâneasa Carpena,
Adusă din Slatina,

* năbârgeac – nătâng, prost
** neder – om nătâng, zăpăcit, nebun

Numai din topor cioplită
Şi din bardă bărduită.

Sosind ziua sorocită, duseră pe bietul cioban la spânzurătoare şi se strânse norod mult la locul cu pricina, să vază când i-o pune gâdea ştreangul de gât.

Acu' prin mulţimea aceea mai erau un om şi o femeie, care umblau forfotind prin lumea ce se tot vărzuia încoace şi încolo. Pe aceşti doi însă nimeni nu-i vedea.

Iată-i că se întâlnesc amândoi.

— Du-te, noroace, de scoate omul, că se prăpădeşte. Aşa ne-a fost vorba?

— Nu pot, soro, nu pot! Eu i-am dat noroc; dar vezi, la asta nu mă mai pricep.

— Aşa? glăsuieşte mintea. Păi, dacă l-oi scăpa eu de la moarte, te mai lauzi că tot tu eşti mai mare?

— Nu mă mai laud, nu! Numai scapă-l, soro, că uite, acu-i pune laţu'.

— Bine dar... şi nevăzută de nimeni, se duce mintea şi numai se uită în ochii ciobanului:

— Ia mai staţi, boieri, glăsuieşte atunci ungureanul, care până aci tremurase vargă şi nici grai nu putea scoate; mai staţi, oamenilor; nu pripiţi cu spânzuratul şi mai staţi să ne dăm sfatul.

Vorbea de rândul ăsta aşa de mândru, că boierii porunciră lui gâdea să-l mai lase.

— Să vorbească, să vorbească! strigă poporul adunat, şi atunci iar începu ciobanul:

— Apoi, uite ce e. Eu numai m-am prefăcut că nu ştiu să grăiesc o boabă, două mai de doftă şi că sunt prost, să vedem: oare ce aveţi să faceţi cu mine? Şi să mai văd: aveţi răbdare? Păi bine, domnilor, aşa se poartă boierii în ţara asta? Ce-ţi răspunde oare când, venind tatăl meu, cumnatul craiului cutare de peste munţi, o afla că mi-aţi luat bănet cu cât s-ar cumpăra o împărăţie, pentru o fată de boieri; şi că, în loc să mi-o daţi de nevastă, aţi hotărât pe urmă să-mi răpuneţi capul? Cum vine fapta asta a dumneavoastră?... Să-i luăm banii şi pe urmă hop! Mort, nemort, hai cu el la groapă!

Şi se mai porneşte, nene, ăl ungurean să grăiască înţelepţeşte cu cei de faţă, că se mirau acu' şi boierii, şi Vodă, şi Mitropolitul de atâta docsie la un cioban.

Ba se mira şi fata, care era de faţă şi căreia îi părea, de rândul ăsta, mai frumos parcă...

— Daţi-i drumul, strigă Vodă, că voinicul ăsta nu face de spânzurătoare! Mai bine, iată, îmbrăcaţi-l cu hainele astea de logofăt mare. Şi meargă apoi la biserică, cu fata boierului, să se cunune chiar azi.

Şi întorcându-se către tatăl fetei, grăi:

— Acu ţi-e cu voia?

— Cum nu, Mărite Doamne!

Şi s-a cununat ciobanul logofăt cu fata boierului care-i luase galbenii, şi au trăit în pace şi belşug şi spre folosul ţării; că mintea n-a mai fugit din capul voinicului.

Şi iacă, de atunci a rămas mintea mai mare decât norocul.

Dar ea se duce acum numai la cei care umblă după lumină, cât mai multă lumină.

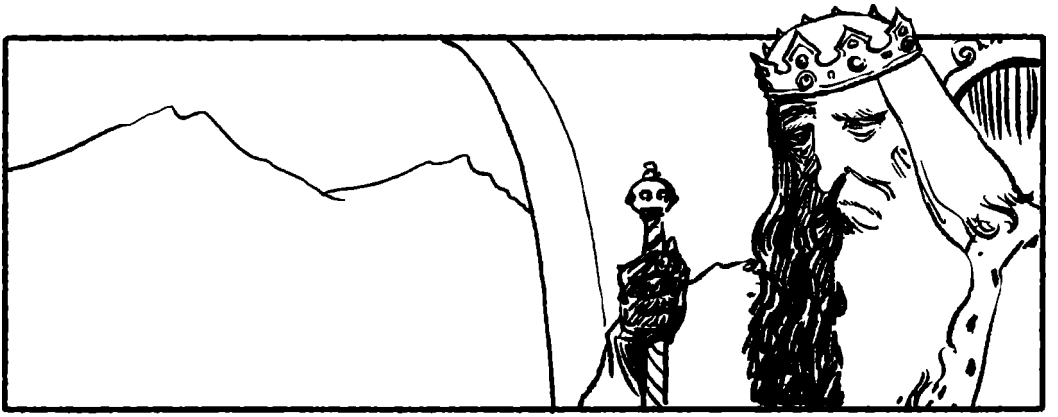

PĂTRU FĂT-FRUMOS ŞI STATICOT-BARBĂ D-UN COT

A fost odată ca niciodată. A fost un împărat vestit şi s-a războit atât de mult cu o oaste duşmană, că i s-a uscat o parte din trup, iar alta i-a rămas verde; apoi tot din asta, un ochi îi plângea şi altu-i râdea.

Şi împăratul acela, după ce a răpus pe vrăjmaş, a venit acasă şi, de mânios ce era, s-a jurat să răpuie capul oricui ar îndrăzni să-l întrebe: de ce e el aşa ca neoamenii?

Pe urmă, ca să ştie lumea că vrăjmaşul a fost răpus, a făcut Măria Sa ziafet mare.

La masă lumea se mira de înfăţişarea împăratului, că nu-l ştia aşa înainte de lupta cu duşmanul; dar nimeni nu îndrăznea să-l întrebe, că aveau oamenii cunoştinţă de jurământul ce-l făcuse.

Dar boierii, care doreau să afle cu orice chip au povăţuit pe feciorul cel mai mare al împăratului:

— Întreabă pe taică-tu de ce e aşa. Că noi om da-n genunchi şi te-om scoate să nu te prăpădeşti.

Şi aşa feciorul, pe când erau mesele şi veselia în toiul lor, începe:

— Taică împărate, să te întreb ceva!

— De m-ăi întreba de vorbă bună, bine; de m-ăi întreba ce m-oi gândi eu, apoi nu e bine: unde-ţi stau picioarele, ţi-o sta şi capul.

— De ce eşti aşa, taică, cu o parte de trup uscată şi cu una verde? Şi de ce un ochi îţi râde şi unu-ţi plânge?

I!... Când l-aude împăratul se face foc. Şi trage paloşul să-i taie capul.

Au îngenuncheat boierii:

— Măria Ta, decât să spurci sabia Măriei Tale în sângele Mărei Tale, mai bine dă-i drumu' să se ducă unde-o şti.

— Bine dar, să se ducă! Da' să se ducă, să umble pe unde am umblat eu, şi-l iert. Aşa.

A pus voinicul şaua pe cal, s-a armat bine, a luat un buzdugan în mână, a încălecat şi a plecat.

A mers ce a mers, până la podul de aramă. Acolo calul s-a speriat. Feciorul de împărat a început să-şi facă curaj, a dat cu buzduganul şi-a rupt o blană d-ale podului.

Pe urmă n-a mai putut merge mai departe şi s-a întors îndărăt.

— Alelei fecior de c... ce-mi eşti! grăieşte tatăl său, când aude ce i s-a întâmplat. Pomenile mele, pe care le-am făcut în tinereţe, tu mi le fărâmaşi acuşi.

A tras iar paloşul să-i taie capul, şi-atunci a îngenuncheat înaintea Măriei Sale frate-său ălălalt.

— Taică, Măria Ta, ce-i vrea cu capul meu! Iacă, mă duc eu să umblu pe unde ai umblat dumneata. Iartă p-ăsta.

— Bine.

A pus şi feciorul ăsta şaua pe cal, şi-a luat buzduganul şi a plecat. La podul de aramă a trecut înainte; la ăl de-argint însă, cum a făcut, cum a dres, a dat cu buzduganul şi a rupt o blană. S-a întors îndărăt.

Tat-su zor-nevoie să-i taie capul.

— Pomenile ce le-am făcut eu în tinereţe, tu mi le stricaşi acuşi.

A venit atunci ăl mic şi a dat în genunchi:

— Taică, Măria Ta, iartă pe frate-meu, că mă duc eu. Da' să-mi dai calul tău din tinerie şi să-mi dai şaua ta din tinerie.

— Bine. Ia frâul ăsta în mână şi te du la marginea cailor şi strigă: „Ptrua... calul tatii din tinerie!" – că el are să vie să bage capul în frâu.

Şi Pătru Făt-frumos – că aşa îl chema pe feciorul cel mic – a făcut cum l-a învăţat împăratul.

Când a strigat, ce să-i vază ochii? A venit înainte-i un cal bătrân, mâncat de coţofeni pe şale, să bage capu-n frâu.

Pătru i-a dat cu frâu-n cap şi a ameţit calul.

S-a dat apoi cu frâul în marginea ailaltă şi iar a strigat; da' a venit tot calu-ăla.

Acum când i-a dat cu frâu-n cap, s-a-nvârtit pământu' cu bietul cal.

A mai dat cu frâul şi-n altă parte şi a strigat mai tare:

— Ptrua... calul tatii din tinerie!

Da' a venit tot ăla, mâncat de coţofeni pe spate.

Dacă a văzut aşa, a tras Pătru Făt-frumos paloşul să-i taie capul. Atunci spre mirarea lui, calul i-a vorbit:

— Nu-mi tăia capul, stăpâne, că nu ţi-o fi de folos. Alege mai bine patruzeci de mânzi de la patruzeci de iepe, şi mă bagă cu ele într-un obor, să le sug eu trei zile şi trei nopţi, să mă fac cârlan de trei ani; să torni apă pe mine să nu se lipească.

— Bine.

Şi a făcut Petre cum l-a învăţat. Calul le-a supt pe iepe trei zile şi trei nopţi, şi-atunci ce să-ţi vază ochii? S-a făcut cârlan de trei ani, a încălecat voinicul pe el şi a plecat cu buzdugan cu tot.

Când a ieşit din sat afară:

— Ţin-te, stăpâne, c-o să merg!

A zburat cu el în sus, pe urmă s-a sprijinit mai jos ceva.

— Frică-ţi fu, stăpâne?

— Ameţii!

— Şi eu am ameţit, când ai dat cu frâu-n capu-mi. Ţin-te, c-o să merg!

Pe urmă a zburat cu Pătru Făt-frumos mai sus şi l-a sprijinit mai jos.

— Frică-ţi fu, stăpâne?

— Se învârti pământu' cu mine!

— He! Şi cu mine s-a învârtit, când ai dat cu frâu-n capu-mi.

Şi a plecat întins la drum. A mers de-a trecut podul de aramă şi podul de argint. Când la ăl de aur, odată a contînăt calul şi a horcăit:

— De, bre, cal de leu, cal de zmeu, cal de bun viteaz al meu! Că mie nu mi-e frică de nima, numai de Staticot cu barba d-un cot. Şi d-ăla puţin că frică am! Da' ştiu că nu i-o fi mai adus cioara osciorul şi vântul perişorul.

Şi când a zis aşa, odată a ieşit de sub pod chiar Staticot cu barba d-un cot cu trup cu tot.

— Ba am venit eu ca un bun viteaz.

S-au luat la luptă amândoi, Pătru Făt-frumos şi cu Staticot, şi s-au luptat, nene, s-au luptat:

Zi de vară
Până-n seară,
Fără pic de năduşală.

Şi a tăiat voinicul pe Staticot. Da' i-a rămas căpăţâna, şi aia a dat fuga pe gura pământului.

Apoi Pătru a plecat de aici călare tot înainte. La drum zbura, nu mergea.

La un loc, s-a oprit calul din mers şi i-a grăit:

— Stăpâne, stăpâne, iacă ajunserăm la câmpul cu dorul. Ca să treci pe aici, leagă-ţi ochii cu marama, că altminteri te întorci îndărăt şi te taie tat-tău.

Au trecut şi peste câmpul cu dorul.

— Acu', stăpâne, să mergem înainte, pe unde a umblat Măria Sa împăratul în tinereţe. Să mergem la foişorul lui tătână-tău. Până acolo, vei şti că e cale de trei ani şi jumătate. Dar eu te-oi duce numa-n trei ceasuri şi jumătate.

Şi s-a pornit calul în răpi, ca vântul.

Când au sosit la foişor, au dat peste alt cal: mânca la cărbuni, jăr de foc, şi din copită-i da scântei.

A legat şi Pătru Făt-frumos pe calul lui lângă cel de la foişor, şi cu o parte mânca mai bine al lui decât ăla.

Dacă a luat seama mai bine p-acolo, a văzut un băiat cu paloşul pus peste piept.

Pătru a tras cu paloşul să-l taie: pe urmă s-a gândit să nu-l prăpădească. S-a culcat şi el alături şi a dormit.

Peste puţin însă s-a pomenit ăla. A tras şi el paloşul, să zboare capul lui Pătru Făt-frumos, dar şi-a mai luat şi el seama:

— Dacă era ăsta om rău, mă tăia pe mine adormit. Hai mai bine să-l las să se deştepte.

L-a lăsat; iar când s-a deşteptat, Pătru l-a întrebat:

— Cine eşti, frate?

— Ia! Un voinic sosit în norocul tău. Păzeşte-te, omule, că acu' vine căpăţâna lui Staticot-barbă d-un cot, cu oaste câtă frunză şi iarbă.

— Păi n-ai vrea să-mi ajuţi oare s-o răpunem?

— Ba ţi-ajut, că de când îi port şi eu sâmbetele! Cât sânge poţi tu, Petre, să faci?

— Fac atâta cât să înoate gonitorul de trei viţei în sânge.

Şi Pătru Făt-frumos nu s-a lăsat. S-a dus la un ţigan de a făcut un ciulin de fier, pe care l-a dat în mâna ălui de la foişor:

— Ia seama, frate; când o da căpăţâna fuga pe gura pământului, eu m-oi lua după ea, iar tu aruncă-mi ciulinele-n brâu, ca atunci, când oi sfârşi treaba, să mă tragi afară. Aşa, frate?

— Aşa.

Şi a venit oştirea lui Staticot-barbă d-un cot şi au încălecat amândoi voinicii pe cai, au luat paloşele în mâini şi s-au repezit în duşmani.

Până-n seară au tăiat toată oastea; iar căpăţâna a dat fuga pe gura pământului.

Atunci voinicul de la foişor i-a aruncat lui Pătru Făt-frumos ciulinele în brâu, şi feciorul de împărat s-a luat după căpăţână pe gura pământului.

S-a dus mereu, după căpăţână, pe tărâmul ălălalt, până ce s-a sfârşit ciulinul – cât era de lung – şi atunci, ăla d-afară dacă a văzut că Pătru tot trage înainte, i-a dat drumul.

Iar Pătru Făt-frumos a plecat pe sub pământ, tot înainte, după căpăţâna lui Staticot.

A mers el, zile şi nopţi întregi, a mers până ce a ajuns la o fântână de alamă. Acolo era o coconiţă de alamă, spăla lână de alamă.

— Bună ziua, coconiţă de alamă,

La fântâna de alamă,
Spălând lână de alamă!

— Mulţumim. Da' ce alergi, Petre, ce te fărâmi aşa?

— Alerg după căpăţâna lui Staticot cu barba d-un cot. N-ai văzut-o trecând pe aici?

— Ba am văzut-o. Când era soarele la prânz, fugea cu spumă de sânge la gură.

Atunci Petre a ţinut înainte tot după ea. A ajuns la o fântână de argint. A găsit o coconiţă de argint, spăla lână de argint.

— Bună ziua, cuconiţă de argint,

La fântână de argint,
Spălând lână de argint...

— Mulţumesc. Da' ce alergi, Petre, ce te fărâmi aşa?

— Alerg după căpăţâna lui Staticot cu barba d-un cot. N-o văzuşi trecând pe aici?

— O văzui mai adineaori. Trecea cu spume de sânge la gură.

S-a dus după ea tot înainte, până la fântâna de aur. O coconiţă de aur spăla lână de aur.

— Bună ziua, coconiţă de aurel,

La fântână de aurel
Spălând lână de aurel,
Că e-n lume puţintel!...

— Ce cauţi, Petre, pe aici?

— Ia, alerg după căpăţâna lui Staticot cu barba d-un cot. N-o văzuşi trecând p-aici?

— Sileşte mai iute, că, uite-o: ajunge la oştirea ei şi te prăpădeşte.

A silit şi a ajuns-o şi a tocat-o şi a făcut-o bucături.

Pe urmă a adus nouă care de lemne şi i-a pus foc.

De trei părţi
cu lemne verzi
Şi d-o parte cu uscate,
Să n-aibă Petre păcate!

Şi a făcut-o cenuşă şi-a vânturat-o în vânt.

Tot îi era frică că mai învie.

Aşa. Acu' s-a întors, să se ducă de unde venise. Dar mai ştia drumul? A plecat aşa pe sub pământ, unde o ieşi.

Tot mergând el, a găsit un copaciu mare şi a şezut lângă el, să se odihnească. Când s-a uitat în copaciu însă, ce să-i vază ochii? Nişte pui de zgripţuroaică.

— Puilor, zice voinicul, ori mă scoateţi la ţara mea ori vă tai.

— Petre, au grăit puii, muma-i harnică să răstoarne cerul şi pământul. Şi muma puiază aci de nouă ani, şi iese un şarpe cu nouă capete şi mănâncă puii când se fac mari. Azi o să vie şi ne mănâncă.

— Pe ce vreme vine şarpele?

— Când o fi soarele amiazi, el vine.

Atunci Petre a tras paloşul pe tocilă şi s-a dat la uşa găurii.

A scos şarpele un cap cât un plas de fân; iar voinicul a tras paloşul, a dat şi i l-a zburat. A mai scos alt cap, l-a zburat şi p-ăla. Şi a scos mereu până la opt capete, de le-a tăiat pe toate Pătru Făt-frumos.

Când să-l scoată p-ăl d-al nouălea, cât claia, iar a dat voinicul cu paloşul; dar l-a tăiat numai jumătate.

Jumătatea cealaltă i s-a înfipt în podul palmei, uite aici unde e lipsa asta.

Petre a strâns paloşul în mână şi a zburat şi cealaltă jumătate a capului de şarpe cu o bucată de carne din palma lui. Îl durea grozav, dar ce era să facă?

Iar d-atunci e lipsa asta în podul palmei, că a rupt carnea; altminteri i-ar fi mâna tot deopotrivă.

După ce s-a cotorosit de şarpe, Petre a întrebat pe pui:

— Ce facem acuşi?

— Smulge o pană din aripa mea d-ici, a zis un pui, şi ascunde-te în locul penei.

— De ce?

— Apoi când o veni mama, te înghite de bucurie.

S-a pus Petre în locul penei şi s-a pitit. A sosit zgripţuroaica:

— Puii mei, pui! Spuneţi-mi: cine mi-a făcut mie binele ăsta că eu sunt vrednică să răstorn cerul şi pământul.

— Muică, Pătru Făt-Frumos.

— Încotro apucă?

— O luă p-ici la deal.

A alergat zgripţuroaica într-acolo; ba în toate părţile, până a ostenit de a vărsat sânge din ea.

— Spuneţi-mi, că mor.

— Io-te-l.

Când l-a văzut zgripţuroaica, l-a înghiţit de bucurie, pe jumătate.

Puii, dacă au văzut aşa, au început să se vaiete, şi ea l-a oticnit* îndărăt şi mai voinic şi mai frumos.

L-a ţinut trei zile şi trei nopţi pe bere şi pe mâncare.

Pe urmă:

— Ei, Petre, ce-mi ceri să-ţi dau?

— Maică zgripţuroaică, nu-ţi cer nimic; da' să mă scoţi la ţara mea.

* a oticni – a scuipa

— În rea grijă mă băgaşi, măi Petre! Dar adu nouă buţi cu vin, nouă cu rachiu, nouă cuptoare de pâine şi nouă bivoli graşi.

A făcut ce-a făcut de le-a adus şi le-a pus toate pe ea.

— Acu' încalică, Petre, şi tu deasupra şi să mergem.

Şi s-au pornit în sus, să iasă pe pământul ăsta al nostru.

Când şi când se odihnea şi mânca. Dar la o mâncare, mânca zgripţuroaica un bivol gras şi un cuptor cu pâine şi bea o butie de rachiu şi una de vin.

Când să iasă aproape de ţara lui, isprăvise merindea.

— Petre, mai dă-mi ceva, că mi-e foame rău.

I-a dat haina de pe el.

Şi au mai mers. Dar când să-l scoată pe gura pământului:

— Petre, mai dă-mi ceva, că mi-e foame rău!

A tras paloşul din teacă şi a tăiat uite d-ici, din lipsa piciorului, o bucată de carne, de i-a aruncat în gură.

— Hi! De ştiam că ai carne aşa de bună, de când te mâncam!

L-a aruncat afară.

Acu' el era însurat şi eu uitasem să vă spui. Da' a găsit muierea lui la biserică, gata să se cunune cu altul.

— Ho, ho! Mai staţi, că mai sunt şi eu p-aici!

Nimeni nu-l cunoştea, dar tat-său a aruncat ocheanul şi l-a cunoscut.

Şi s-a veselit împăratul, l-a iertat şi i-a luat nevasta de la cununie de unde plecase, şi a dus-o cu Pătru Făt-Frumos acasă.

Ba s-au pus, nene, p-o petrecere şi-un chef, de s-a dus vestea.

Iar eu:

Dedei prin iesle
Şi nu mai este!

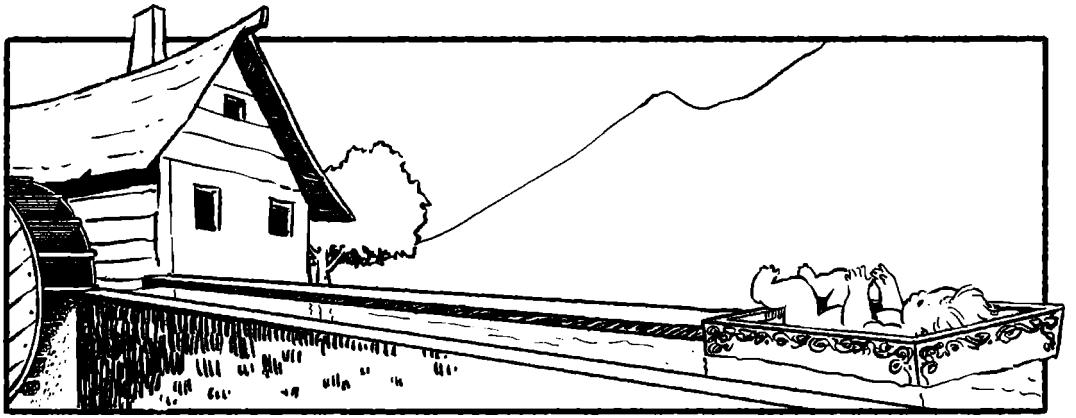

COPIII DE ÎMPĂRAT CRESCUŢI LA MOARĂ

Era odată un om opăcit*. Umbla aşa, printr-o împărăţie, din boier în boier şi le băga câte un fier rece-n inimă, cu te miri ce vorbă gogonată.

Şi opăcitul acela a tras în gazdă şi la feciorul împăratului, că unul avea Măria Sa şi-i venise vremea de-nsurat.

— Hă, hă! Auzi, mă-mpărate?

— Auz, moşule!

— Ce-auzii de tine, n-auzii bine.

Feciorul împăratului s-a speriat.

— Spune-mi, moşule!

— Ţi-oi spune. Da' nu acu; mai încolo.

Şi a plecat opăcitul p-aci la vale.

Feciorul împăratului, tot cu gândul la ce a auzit opăcitul de el, a aşteptat până a-nserat. Apoi a luat doi aghiotanţi şi a plecat prin oraşul acela, să cerceteze, aşa pe nebăgate de seamă, ce vorbeşte lumea de el.

* opăcit – epitet dat celui sărit din minţi (*nota culegătorului*)

Şi aşa, tiptil, s-a dus din casă-n casă şi din prăvălie-n prăvălie, cercetând pe toţi, pe toţi: pe croitori, negustori, cârciumari, muncitori... pe toţi. Vorbea de Măria Sa fiecare cum se pricepea, fel şi chip – care de bine, care de rău, că aşa e lumea: gura ei numai pământu' o astupă.

Merge mai departe, în marginea oraşului, într-o căsuţă mititică, erau trei fete nemăritate. Şi ce vorbeau ele?

A mare:

— Nu mă ia pe mine fecioru-mpăratului, că i-aş face un grajd, să bage oştirea toată şi să mai şi rămâie loc.

A mijlocie:

— Unde mă ia pe mine! I-aş face un cuptor de pâine, să-l mănânce oştirea toată şi să-i mai şi rămâie!

Da' a mică:

— Unde dă Dumnezeu să mă ia pe mine? Să-i fac un împărat frumos: cu soarele-n piept şi cu luna-n spate; în doi umerei, doi luceferei şi cu coruna-n cap. Şi i-aş face şi o împărătiţă tot aşa de frumoasă.

Împăratul cel tânăr, care asculta la fereastră, a auzit tot; dar a tăcut şi a doua zi a trimes pe aghiotant de a adus înainte-i pe cele tei fete.

— Ce-aţi vorbit voi asară?

Au pus-o ele pe târlie deocamdată, apoi – neavând încotro au spus.

Când auzi Măria Sa p-a mai mică grăind tot aceleaşi vorbe, o întrebă:

— Bine, fetică, faci tu aşa?

— Fac.

Hi! Bucuria lui! A luat-o de nevastă, iar el s-a pus împărat în locul taică-său.

Mamă-sa nu se-nvoise să ia fiu-său o fată de neam prost şi-i purta sâmbetele împărătesei celei tinere.

Au trăit ei cum au trăit, iar la nouă luni, când veni vremea să nască împărăteasa cea tânără, împăratul, bărbatu-său, se nimeri dus în vânătoare. Atunci soacră-sa, care dorea să se scape odată de noru-sa, îi spune:

— Sui-te-n pod, femeie, că aşa nasc împărătesele.

S-a suit. Împărătiţa a născut un copil frumos, chiar aşa cum se lăudase ea înainte, şi copilul i-a căzut într-un ciur, pe care i-l ţinea soacră-sa jos. Dar viespea dracului l-a luat iute-iute, l-a băgat într-o lădiţă de cuie şi i-a dat drumul pe pârâu.

În locul copilului, a pus un căţel.

— Io-te, maică, ce copil ţi-a născut nevasta, spune soacra fecioru-său, când vine de la vânătoare.

— Aşa, nevastă?

— Nu-i adevărat. Copilul mi l-a furat nu-ş cine. Măria Ta fă cu mine ce-i vrea, că eu n-am nicio putere.

— Apoi, zice împăratul trist, de rândul ăsta te iert. Da' dacă şi a doua oară mi-i face ruşinea asta, nu ştiu zău ce ţi-o mai păţi pielea.

Acu' pe pârâul de care vorbirăm era o moară şi, iată, a venit cutia pe scocul morii.

Se scoală morarul să pornească moara, şi când caută, îl ia de ochi soarele din pieptul copilului. Ba ce spun? Chiar soarele de pe cer încremenise în locu-i, mirat de atâta frumuseţe şi se tot uita la copilul împăratului.

— De ce ai oprit, soare, din mers? l-a fost întrebat Dumnezeu.

— Doamne, văzui colea un copil mai frumos decât mine şi-mi pierdui cumpătul.

Morarul şi-a chemat mătuşa, de i-a arătat minunea; apoi mătuşa a desfăcut copilul, l-a luat în moară, l-a încălzit şi a cumpărat o capră de l-a crescut.

Acu' să ne întoarcem iar la palatul împărătesc.

Iată că, atunci când sosi a doua oară vremea să nască împărăteasa, împăratul iar se întâmplă dus la vânătoare, iar împărăteasa avu parte tot de soacra cea rea. Aşa că aceea, dacă văzu că noru-sa îi naşte o fată tot ca băiatul de frumoasă, i-o fură şi o dete pe acelaşi pârâu; iar în locu-i puse o căţeluşă.

Când se opreşte cutia cu fetiţa la moară, morarul n-o lasă aşa. O desface şi p-asta, o îmboldoreşte bine şi-o duce la foc, să se încălzească.

Apoi cumpără o vacă să aibă lapte, cu care să hrănească pe cei doi copii.

Acu la palat iată că vine ăla din vânătoare şi află tot, din minciunile împărătesei celei bătrâne.

— Astfel, dragă, şi acum? întreabă el pe nevastă-sa.

— Astfel, dar copilul cel adevărat mi-e furat.

Împăratul n-o crede şi se uită pe pravilă să vadă ce pedeapsă să-i dea. Pravila îi da s-o lege de poartă, şi care-o trece, s-o scuipe şi să-i dea două palme.

Şi aşa-i face împărătiţei. Vai de mama ei!

Trece aşa din vreme, până când, la moară, copilaşii de împărat se făcură mai măricei. Da' ei nu cunoşteau pe alţi părinţi, decât pe morar şi pe mătuşa lui.

Într-o zi, iată că băiatul zise morarului:

— N-auzi, măi tată? Dă vaca şi ia-mi un cal.

I-a luat.

Mai trece puţină vreme şi iar glăsuieşte băiatul:

— N-auzi, măi tată? Dă capra şi ia-mi o puşcă.

I-a luat-o şi p-aia.

Pe urmă băiatul a încălicat pe cal, a luat puşca la umăr şi a plecat în vânătoare pe-aproape de marginea satului. Acolo era o curea de moşie. O păzeau trei fete mari şi nu tuna nimic în ea; iar cine tuna, se făcea stei de piatră.

O fată din cele trei era de pază la o margine aproape de sat; cealaltă la mijlocul curelei de moşie şi a treia la cealaltă margine.

Acu' băiatul, tot umblând în vânătoare, împuşcă un mistreţ într-o pădure, chiar alăturea curelei de moşie de care ne fu vorba şi care era a împăratului.

Şi cum în acea zi era chiar împăratul pe-acolea, băiatul a ieşit cu mistreţul afară din pădure şi l-a pârlit.

— Ce faci, măi tinere? Ce cap ai tu, de tuni aici? Că t-ei face stei de piatră.

— Aş!

A ciosvârţit mistreţul şi a dat şi împăratului o ciosvârtă; iar cu celelalte trei s-a dus acasă la moară.

— Tată, tată! îi zice şi morarul, să nu te duci în cureaua aia, că te faci stei de piatră cu cal cu tot.

— Nu mă fac, că am mai fost şi n-am păţit nimic.

— Cu cine-ai fost?

— Chiar cu împăratul.

— Apoi nu te-ai făcut, că ai fost cu el. De erai singur, erai azi stei.

Băiatul aude, dar încalecă pe cal şi pleacă tot într-acolo. Intră în cureaua de moşie şi... se face stei de piatră cu cal cu tot.

Aşa. Aşteaptă el morarul o zi, două, nouă... băiatul nu-i mai vine. Ba aşteaptă şi un an. Da' unde era pomană să mai răsaie de undeva?

Dacă vede aşa, grăieşte fata:

— Muică, fă-mi o azimă de pâine, că mă duc după frate-meu; unde a murit el, să mor şi eu.

— Nu face treaba asta, fată. Stai aci, să rămânem măcar cu tine.

— Ba mă duc.

Şi fata nu s-a înduplecat de rugăminţile morarului şi ale mătuşii lui, şi a plecat după frate-său.

A mers ea şi a nimerit la fata din margine, una din cele trei care păzeau moşia.

— N-ai văzut un frate-al meu?

— Nu! Dar du-te la soru-mea a din mijloc. Ia-o p-ici drept şi ţine drum-nainte; să calci pe ce ţi-o ieşi în cale, că nu te mănâncă. Da' să nu te uiţi în lături.

Aşa a făcut. A ajuns la sora cea mijlocie:

— N-ai văzut un frate-al meu?

— Nu ştiu, draga mea; dar dă pe colea şi du-te la soru-mea cealaltă. Mergi drumu' drept şi nu te sfii, că nu ţi se întâmplă nimic; dar mergi întins înainte şi nu te uita în lături. Acolo să iei seama că este un pom care, când se leagănă într-o parte şi într-alta, dă cu vârful de pământ. Să iei o frunză din el, că găseşti pe frate-tău. Dacă nu l-ai găsi, să iei sama că tot pe-acolo mai este un mangal* aşa făcut, că se suie singur în cer şi singur dă de pământ, şi atunci iute-l găseşti, când ăi pleca pân pădure cu mangalul.

Aşa a făcut. Când a ajuns la pomul acela, s-a întâmplat că i-a picat mangalul înainte şi atunci fata crescută la moară l-a luat. A întrebat şi pe fata cea mai mare, dar n-a ştiut nici ea nimic, ci i-a zis:

— Du-te cu ăsta prin toate steiurile, că găseşti pe frate-tău.

Aşa fata a plecat şi a cercat din stei în stei, până a găsit, ştiţi ce?

Chiar pe frate-său cu cal cu tot, făcuţi stei de piatră.

Deloc s-a pus ea şi, când a spart steiul, a înviat pe frate-său, cu ajutorul mangalului.

Pe urmă, bucuria frăţiorilor, întâlniţi după atâta despărţire, cine o poate povesti?

Şi au mers la drum. Iată că le iese înainte un alt mistreţ. Băiatul îl împuşcă şi p-ăsta; iar împăratul care era tot p-acolo, când l-a văzut tot în viaţă, a glăsuit:

— Mă, tare om e ăsta! Iar când voinicul trece aproape de el, împăratul îi mai zice: Mă, da' mare curaj ai!

Băiatul pune mistreţul jos, îl pârleşte şi dă pe din două şi împăratului.

— Ia ascultă, măi băiete! De eşti bun, mâine la prânz să vii la mine, la împărăţie, să prânzim împreună.

— Viu!

---

* mangal – vas de metal în care se aprind cărbuni

Dimineaţa, când să se ducă, mangalul de colo odată grăieşte:

— Mă, da' und-te duci?

— La împăratul, să prânzesc cu el.

— Păi acolo nu se duce aşa.

— Dar cum?

— Iată, să iei seama, băiete, că e acolo în poartă o femeie; o lovesc toţi şi o scuipă. Tu însă să-i ştergi lacrămile, s-o săruţi şi să-i pui busuioc la brâu şi la frunte. Şi când îi mânca, numai să te faci că mănânci; dar lingura ta, strachina şi bucatele ce ţi-o pune, să le dai doparte!

Se duce şi face cum e povăţuit. Da' acolo îl vede împărăteasa a bătrână şi-i pune gând rău.

Când intră la masă împăratul şi cu băiatul care crescuse la moară, băiatul de colo:

— Ia ascultă, împărate, să bem amândoi, din acelaşi vas, cafeaua.

— Ba nu.

Şi dacă aude aşa, când îi aduce cafeaua, băiatul o ia binişor şi o pune deoparte.

Vine vremea mesei. Când îi aduce bucatele, băiatul se face că mănâncă, dar le adună binişor deoparte şi zice:

— Pune, Măria Ta, să strângă bucatele astea, să le pecetluiască şi să le puie la o parte spre păstrare, până mai viu eu. Iar mâine de prânz să vii şi Măria Ta la mine la moară să prânzim, ca şi eu am bucate.

— Bine.

A plecat şi au mers amândoi pe poartă. Aci băiatul morarului s-a oprit şi, în loc să scuipe şi să pălmuiască pe cea ţintuită în poartă, s-a dus binişor de i-a şters lacrimile şi a sărutat-o. Ba i-a pus şi steble* de busuioc la brâu şi la frunte.

— Ce-i asta, băiete? zise împăratul supărat. Nu faci cum zice pravila? Uite ici!

— La noi nu zice aşa.

Dimineaţa aşteptă să vină împăratul la moară la el; da' mangalul, de colo:

— Adu-mi, băiete, trei castraveţi verzi.

I-a adus. Apoi, după povaţa mangalului, băiatul a băgat într-unul cuişoare, într-unul mărgăritar şi într-altul pietre scumpe.

— Să-i laşi, zice mangalul, pe poliţă, până o mânca împăratul şi, după ce-o mânca, să-i zici: „Împărate, aveam un fluştuc de bucate şi uitai să-l pun pe masă."

* steblă – mănunchi

A zis aşa tocmai când să se închine împăratul, şi atunci Măria Sa grăieşte:

— Nu face nimic, pune-l şi acuşi.

Pune atunci băiatul la cei doi aghiotanţi câte un castravete şi la împăratul altul. Îi tăiară.

Un aghiotant găsi în castravete mărgăritar; celălalt a găsit cuişoare; iar împăratul pietre scumpe.

Se mirară mult.

— Ce-o să fie astea?

— De, ce se vede.

— Păi în castravete?

— Acolo se găsesc ele; aşa sunt pe la noi castraveţii.

— Nu credem.

Şi atunci, odată coboară mangalul.

— Nu credeţi, împărate? Da' om nevinovat să stea la poartă n-aţi văzut?

— N-am văzut.

— Iacă, zice mangalul, eu am văzut. Dacă nu credeţi că-i aşa, uitaţi-vă!

Şi le arată pe cei doi copii: fiecare avea soarele-n piept şi luna în spate; în doi umerei doi luceferi şi coroana-n cap.

— Acu' crezi, împărate?

— Crez.

— Ascultaţi, băieţi, mai grăieşte mangalul, împăratul ăsta e tatăl vostru, iar femeia ţintuită în poarta curţii împărăteşti vă e mamă şi şade sărmana acolo, nevinovată, de atât amar de timp.

Se duc cu toţii la palat. Acolo, împăratul ia din poartă pe împărătiţă şi-i cere iertare, după ce-i arată pe cei doi copii.

Iar celor care puseseră la cale pedepsirea împărătiţei nevinovate, le dete să mănânce, siliţi, din bucatele pe care le pecetluise băiatul şi le pusese de o parte. Erau otrăvite:

— Nu e pentru cine se găteşte, zise băiatul şi, după ce se curăţă curtea împăratului de aceia care-i vreau pieirea, porunci să se aducă la împărăţie şi moşul de la moară cu mătuşa lui.

Şi au trăit în pace şi belşug vreme lungă.

FĂT-FRUMOS

A fost odată ca niciodată – a fost un împărat şi-avea trei feciori, înalţi şi chipeşi, nevoie mare. Dar mai frumos şi mai cu haz şi mai cu lipici era feciorul cel mic. Mă rog, sta soarele în loc şi se uita la el. Din pricina asta, lumea îi mai zicea şi Făt-frumos.

Acu', într-o zi, măre, se lăţeşte zvonul că în pădurea neagră – unde-o fi aia – se găsesc vânaturi aşa de minunate şi de gustoase că-ţi rămânea inima la ele. Da', măi taică, se mai zvonise că tare i-e greu unui pământean de-ai noştri să vâneze în pădurea aia, că avea să se lupte în fel şi chip cu toate jigăniile.

Împăratul – ce i-o fi venit lui şi ca să vază isteţimea feciorilor – zice:

— Măi flăcăii taichii! Oare n-aţi putea să-mi aduceţi şi mie vânat din pădurea aceea?

Feciorul cel mare tăcu.

Cel mijlociu zise: „Ne-om duce!"

Iar cel mic: „Haideţi, fraţilor!"

S-au dus. Acolo, în pădure, s-au cercat ei fraţii cei mari să vâneze, dar n-a fost chip. Ce crezi dumneata? Îi lăsau în pace jivinele? Dacă văd şi văd, hai să stea şi ei

acolea, în marginea pădurii, să se uite ca viţelul la poarta nouă, că acasă n-aveau ce căuta cu mâna goală.

Da' Făt-frumos oare tot ca ei făcea? Ţi-ai găsit!

A intrat flăcăul în pădure, a curăţit cu paloşul toate jivinele din cale-i, a prins nişte păsări măiestre, a mai împuşcat altele şi... pe urmă:

— Hai acasă, frăţiorilor.

— Hai, dec!

Şi-au plecat de-au dus Măriei Sale odorul de vânaturi... şi împăratul, când i-a văzut mai-mai să-i sărute: „Mulţumescu-ţi ţie Doamne, că mi-ai dat nişte feciori aşa de pricepuţi şi de harnici!"

De unde să-i trăznească prin cap Măriei Sale că numai Făt-frumos făcuse minunea? El, mititelul, nu era d-ăia care se laudă.

Da', vezi dumneata, fraţii au prins pică pe Făt-frumos din asta. De ce să fie el mai cu moţ decât ei?

Şi-au început să-i poarte sâmbetele.

Uite că într-o zi iar îi trimise împăratul să-i aducă vânaturi de acelea minunate...

Se duc, că de, ce erau să facă? Vânează tot Făt-frumos, iar după ce sfârşeşte, fraţii, nu i-ar mai fi răbdat Sfântuleţul, pun mâna pe el şi-l leagă zdravăn tot cu frânghii groase de mătase, împletite în şase, de un fag gros, gros, măi taică, gros cât toate zilele şi cu rădăcinile înfipte adânc în pământ.

Pe urmă, îşi urmează calea, ticăloşii, să ducă tatălui lor vânatul.

Sărmanul Făt-frumos! Ce să facă el? Se pune pe plâns că s-apropia noaptea şi, domnicule, cum era s-o petreacă el acolo, singur cuc, în pădurea aia, unde nu călcase picior de om?

Începe să se roage la Sfântuleţul:

— Doamne, Doamne, dă-mi putere asupra fagului ăstuia:

Să mi-l smulg din rădăcină
Să-l duc taichii în bătătură
Să-i ţie vara de umbră...

Şi... cum se opinteşte odată... minune! Smulge fagul moşicule, şi-l duce în curtea împăratului.

— D-apoi tu, taică, cu fagul ăsta?

— Apoi m-am gândit că tot n-ai dumneata umbră în curte, vara!

De ce i-au făcut fraţii, nici vorbă.

Da' fraţii tot mai cu pică. Când se duc a treia oară la vânat, ei, după ce Făt-frumos le dă vânatul d-a gata, „pică pară mălăiaţă în gură la nătăfleaţă", îl leagă de un munte şi-şi văd de cale.

Când se vede el iar singur singurel, începe să se închine: „Doamne, Doamne! Cum mi-ai ajutat de-am dus fagul în bătătură să ţie taichii de umbră, ajută-mi şi-acum să-i duc muntele în curte, să se suie pe el, când şi-o încăleca ducipalul."

Şi nu l-a lăsat Sfântuleţul. L-a dus în curte.

— Apoi, tot n-aveai dumneata, taică, pe ce să te sui, când îţi încălecai ducipalul! răspunde el Măriei Sale când îl întreabă: ce şi cum?

De fraţi, şi de rândul ăsta, nici vorbă.

Ei însă, trăzni-i-ar Cel de sus, icneau de mânie. Şi-au pus în gând ca, orice-o fi, să-i facă de petrecanie.

Şi d-aia, când îi mai trimete tat-său, vânează ce vânează câte trei, iar când vin spre casă, pun mâna pe Făt-frumos, îi fărâmă picioarele şi-l aruncă într-o prăpastie.

Apoi îşi văd de drum.

— Unde e, măi taică, Făt-frumos?

— Unde să fie? A rămas să mai vâneze.

Şi i-a crezut Măria Sa. De unde să bănuiască inima feciorilor?

Acu', să nu uităm vorba. Făt-frumos, rămas acolo, se închină şi-acum Sfântuleţului, să facă ce s-o îndura cu el, că altă putere n-avea.

A dus-o aşa în plâns şi-n rugă toată noaptea; când, în zorii zilei, ce vede, îl ia frigurile, domnişorule: un bou mare, mare cât toate zilele, cu coarnele cât ramurile copacilor... Ba, ce zic eu bou? Că, unii, cică, avea şi mâini sălbătăciunea asta.

Era Zorilă. Cum vede namila pe Făt-frumos, începe să-i lingă picioarele fărâmate şi... să te închini, flăcăule, i-au venit picioarele la loc, cum erau mai nainte.

Pe urmă, Zorilă – pesemne îi plăcea mult carnea de rumân – începe să-i care de-ale mâncării, să-l îngraşe.

Azi aşa, mâine-aşa... Făt-frumos o sfeclise. Cum să scape?

— Ştii ce, Zorilă? îi zice într-o zi namilei, dacă vrei să mă fac gras şi frumos, du-te şi-mi adu vin şi struguri din viile împărăteşti, că mare poftă am.

A plecat Zorilă, iar Făt-frumos atât a aşteptat. „Drumu' şi omega, licăra poteca."

Se duce acasă şi, când îl întreabă tat-său ce şi cum, el răspunde:

— Apoi, uite, taică, ţi-am mai adus şi alte vânaturi, că, după câte ştiu, mare plăcere îţi fac.

Şi l-a crezut Măria Sa şi s-a bucurat că, Doamne, mult îi dusese dorul!

Trec aşa trei luni de zile.

Acum, într-o seară, cum stau ei, împăratul cu feciorii, la taifas, uite că iar le soseşte la ureche zvonul că pe tărâmul ălălalt, în ostrovul florilor, se găseşte o „pasăre de aur", minune de frumoasă, care cântă aşa de dulce şi drăgăstos că o lume întreagă stă şi-ascultă şi pasărea ceea mai are darul să aducă norocul, cât e lumea şi pământul, în ţinuturile pe unde îşi face veacul.

Împăratul, cum aude, atât îi trebuie:

— Cum ăţi şti, de ţineţi la mine şi la cinstea împărăţiei, duceţi-vă de aduceţi aici pasărea de aur, că tot a voastră o fi după ce-oi închide eu ochii. Haide, flăcăii taichii! Să nu zică nu ştiu cine că feciorii mei nu-s buni de nimic.

Hei, acu-i acu'!

Se iau cu vorba fraţii pe lângă Făt-frumos şi se milcoşesc* fel şi chip – că la altceva nu-i tăia capul – ca să-i ducă unde era porunca.

Făt-frumos le ştia inima, dar a pornit la drum.

Cum mergeau ei spre soare-apune şi se frământau cu firea: „pe unde-o fi drumul la tărâmul ălălalt", uite un greiere. Se zbătea în nisip cu o aripă ruptă:

— Făt-frumos, Făt-frumos, strigă el, fă-ţi pomană şi leagă-mi aripa asta, că mare bine ţi-oi face.

I-o leagă flăcăul; apoi, greierele:

— Da' nu mi-i spune şi mie, domnişorule, încotro vă călătoriţi?

— Apoi, de ţi-om spune, îi şti să ne îndreptezi?

— Hei, zice greierele. Nu se ştie de unde sare iepurele! Poate să mă pricep şi eu la ceva.

Când l-aude aşa, Făt-frumos îi spune.

— Hei, păi ăsta e lucru uşor. Tocmai pe tărâmul ălălalt îmi fac vacul; iar de vreţi să vă duceţi acolo, veţi intra pe gaura pe care viu şi eu.

Şi-i duce la gaura lui.

---

* a se milcoşi – a se ruga

Acolo era un steajăr mare; au înfăşurat de jur împrejurul lui un vârzob* şi au legat pe fratele cel mare. S-au înţeles să-l lase în jos şi atunci când o mişca vârzobul, să-l scoată afară.

Şi aşa s-a întâmplat. Pe la mijlocul văgăunei, fratele cel mare se înspăimântă aşa de rău, că începe să mişte vârzobul şi să ţipe ca apucat de alte alea.

Îl scot afară.

Al doilea frate, tot aşa o pate; iar Făt-frumos, când se lasă pe tărâmul ălălalt, le spune:

— De ce-oi striga şi-oi scutura vârzobul, d-aia să mă lăsaţi mai afund şi mai repede şi, după ce m-oi duce acolo, să mă aşteptaţi aci la gură până oi găsi pasărea şi-oi veni să scutur vârzobul!

L-au lăsat. Acolo, întinde, băiete, la drum! Merge şi merge flăcăul până zăreşte nişte curţi de aramă.

Bate în poartă şi-i răspunse o voce:

— De e om bun, să intre; de nu, să-şi vază de drum, că am o căţeluşă cu dinţii de fier şi cu măselele de oţel şi nici fărâmă nu rămâne din el.

— Om bun! răspunde flăcăul şi intră înăuntru.

Acolo, o fată frumoasă, frumoasă, stetea pe prispă şi torcea.

— Cine eşti? întreabă Făt-frumos, minunat de frumuseţea ei.

— Sunt fata Sfintei Miercuri, răspunde mândreţea înroşindu-se, că – pasămite – îi picase flăcăul cu tronc.

— N-ai putea să-mi dai de ştire, drăguţă, unde să pot găsi ostrovul florilor cu pasărea de aur?

— Nu ştiu, răspunse fata, dar poate vară-mea, fata Sfintei Vineri, să ştie. Ca să te duci însă până la ea, ai să treci prin pădurea de foc şi, ca să nu te arzi, ţine biciul ăsta de argint. Şi mai ţine şi tortiţa (inelul) asta de la mine, să nu mă uiţi, flăcăule!

Făt-frumos ia biciul şi tortiţa şi la picior, nene! Când intră prin pădurea de văpaie şi începu să pleznească cu biciul, se făcea cărare de cenuşă în drumul flăcăului.

Merge el ce merge, până ajunge la casele Sfintei Vineri. Erau cu totul şi cu totul de argint. Îl primeşte şi aici bine fata Sfintei, îl pierde din ochi de drag, şi-apoi – neştiind nici ea unde-i ostrovul florilor cu pasărea de aur, îl îndreptează mititica la vară-sa, fata Sfintei Sâmbete.

* vârzob/hârzob – funie groasă, folosită la coborârea sau la ridicarea greutăţilor din adâncime

— Dar până acolo, Făt-frumos, ai să treci prin pădurea cu lupii. Ca să nu te mănânce, ţine brâul ăsta. Când s-or repezi fiarele, să laşi atârnat după tine căpătâiul brâului şi să-ţi vezi de drum, că n-au să te atingă. Ţine şi tortiţa asta, să nu mă uiţi.

Făt-frumos le-a luat, mulţumindu-i, şi şi-a văzut de cale. Când a intrat în pădurea cu pricina, să fi văzut, nenişorule, cum veneau lupii hămesiţi, să-l sfâşie, nu alta. Da' el, măi taică, odată lasă căpătâiul brâului şi socotiţi c-a mai rămas vr-o jivină în juru-i? Ţi-ai găsit! Cât ai coace un ou, toate gadinele au rămas moarte pe loc.

Şi ţine drumu-nainte până-ajunge la porţile cu casele de aur. Fata asta a Sfintei Sâmbete, frumoasă cât nu se mai poate, cum îl vede, se zăpăceşte de drag... şi el, nu mai puţin... Apoi zice lui fetişcana:

— Dragul meu, la pasărea de aur nu vei ajunge aşa lesne; că ostrovul florilor este tocmai la celălalt capăt al lumii ăsteia pe care noi ne facem vacul. Da', ca să sfârşeşti cu bine, ascultă sfatul meu: du-te la mătuşa Buşa din smârcurile mărilor şi du-te pe lat şi pe uscat de ia calul cel cu douăsprezece aripi de la ea. Să vezi minune, Făt-frumos, că mândreţea asta de cal fuge ca vântul şi ca gândul şi multe te-o învăţa el. Acu' du-te cu Dumnezeu încotro ai plecat... Ba, uitasem să-ţi spun, flăcăule: mai ţine basmaua asta de la mine, s-o pui la nas când ăi trece prin câmpul cu florile... c-altminteri... te doboară miroasele. Şi când te-i duce călare pe calul cel năzdrăvan, în ostrovul florilor, să aştepţi până la nimez, că până atunci pasărea de aur cântă, iar de aci încolo doarme şi-o poţi lua în bunăvoie... Ţine şi tortiţa asta de la mine, să nu mă uiţi!

Pleacă şi d-aci Făt-frumos... lasă, că nu se îndura să se mai despărţească d-aşa odor... Mulţumeşte şi el mândreţei de fată cu un sărut dulce pe ochişori şi se duce în treaba lui, spre smârcurile mărilor...

Pe drum, uit'te o mreană, se zbătea săraca pe uscat:

— Făt-frumos, Făt-frumos, aruncă-mă în apă, că mare bine ţi-oi face.

Flăcăul, inimă bună, o ia binişor de solzi şi-o aruncă în apă.

Mai merge ce mai merge şi un lup, cu piciorul făcut ţăndări, îl roagă să i-l lege. I-l leagă.

Ajunge în smârcurile mărilor, la mătuşa Buşa. Avea în curte, înfipţi în pământ, o sumedenie de pari ascuţiţi şi în fiecare câte-un cap de creştin. Un par mai era doar fără cap şi se tot bălăbănea încoa şi încolo şi striga de auia pământul: „Cap! Cap! Cap!" Măre, li se răpusese capul voinicilor, că nu putuseră sărmanii să-i păzească cotoroanţei o iapă îndrăcită ce-o avea de zestre cu nouă căpestre...

— Am venit să mă bag slugă, mătuşică, îi spune Făt-frumos după ce-i dă „bună ziua".

— Bine, bine, flăcăule, îi răspunse un glas ca din fundul pământului. La mine n-ai altă treabă decât să-mi păzeşti iapa asta trei nopţi în şir şi, de mi-i aduce-o, sătulă şi mulţumită, bine-o fi de tine şi ţi-oi da să-ţi alegi un cal din grajd... de nu, vezi paru' ăla?

— Îl văd.

Şi pleacă cu iapa pe deal. O paşte ce-o paşte; când colea, în crucea nopţii, îl apucă un somn, măi taică, să tai lemne pe el. Se dă oleacă într-o rână şi, când se scoală, frâu-n mână, dar iapa, ia-o dacă ai de unde!

Plânge voinicul, se vaită, da' de surda.

Dacă vede că nu-i dă de urmă, pleacă aşa, în uibul locului, să-şi facă de petrecanie.

Când colo, norocul lui, moşicule! În marginea mării, uit'te o mreană îi scotea afară iapa care se făcuse peşte, mânca-o-ar lupii s-o mănânce... că şi ea era gata, gata să mănânce capul flăcăului...

— Mi-ai făcut un bine; ţi l-am făcut şi eu, zice mreana şi... zbughi... în apă.

A doua noapte iapa fuge-n pădure şi se face „mioară albă". I-o aduce lupul, drept mulţumire de binele ce-i făcuse flăcăul...

A treia noapte... ce să facă? Îşi pune şi el mărăcini la ochi, îşi taie deştul şi-l presară cu sare şi nu mai adoarme!

În zori, duce iapa la babă care, când o vede, icneşte de mânie şi o apucă fiorile morţii.

— Hei, acu, flăcăule, zice urâciunea pământului, hai în grajd nemăturat să-ţi iei un murg rotilat*.

Da' eu mă luai cu vorba şi uitai să vă spun că baba asta avea obiceiul dracului de scotea inimile din toţi caii pe care-i lăsa graşi şi frumoşi şi le punea într-unul răpciugos. Aşa făcu cotoroanţa şi de rândul ăsta. Puse inimile tuturor cailor într-unul răpciugos, măi taică, răpciugos şi păjărit, să-i plângi de milă.

Flăcăul se duce la calul prăpădit.

Baba, nu şi nu; să ia unul de-ăilalţi. Făt-frumos ţine morţiş că p-ăla îl ia şi baba, după ce se târnuie singură de cânepa dracului şi plânge de auie pământul în jaletele ei, i-l dă, c-aşa îi era tocmeala.

---

* rotilat – încovoiat

Iar calul, dus de căpăstru în urma flăcăului, cum iese mai încolo, se scutură bine şi odată se face un cal frumos cu douăsprezece aripi, se uită ţintă în ochii lui Făt-frumos şi-i zice cu glas mângâios:

— Suie pe mine, stăpâne, şi ţine-te bine, că ştiu eu unde e ostrovul florilor. Măre, de câte ori m-au purtat păcatele prin acele locuri!

Şi-l duce, nene, ca vântul şi ca gândul spre locul cu norocul... Când, uit'te, în câmpul cu florile, mai-mai să-l doboare miroasele pe Făt-frumos. Dar şi-aduce aminte de sfatul fetei Sfintei Sâmbete şi pune basmaua minunată de-şi acoperă faţa.

Într-un târziu... după multă bătaie de cap, ajunge la casele cu pasărea de aur, ce cântă aşa de minunat şi aduce noroc în casă şi în împărăţie, Dumnezeu să ne ţie!...

Soseşte acolo pe la prânz. Ea cânta, măre, cânta aşa de frumos, de mândru şi drăgăstos, că stăteau apele şi freamătul frunzelor de pe deal şi de pe vale în cântecul ei.

Pe la nimiez adoarme.

Cum s-o fure voinicul, că era încuiată şi uşile zăvorâte, nevoie mare!

Mai stau ei ce mai stau la gânduri şi... când are omul noroc, are: odată calul lui Făt-frumos se dă de trei ori peste cap şi se face o muscă. Intră în gaura cheii, ia pasărea, iese afară, i-o dă lui Făt-frumos, se face tot cal cum era şi... p-aci i-e drumul! Zbura, nu alta.

Ajunge la casele de aur. Aci fata Sfintei Sâmbete făcuse fântână de lacrimi de dorul flăcăului. Cum îl vede, îi sare de gât şi-i strigă:

— Făt-frumos, Făt-frumos, ia-mă şi pe mine, că tare mi s-a urât pe lumea asta întunecată!

Făt-Frumos o suie pe cal, acolea alături, vorba cântecului:

...Murgu-mi duce doi şi trei,
Dar pe noi, doi porumbei?

Pe urmă îl învaţă calul să pleznească o dată din bici. Cum plezneşte, se şi fac casele de aur cu porţi cu totul o nucă. O ia flăcăul, o pune în buzunar şi-şi vede de drum.

Când ajunge la fata Sfintei Vineri, o ia cu sine, după ce-i preface casele într-un măr, iar la casele şi curţile de aramă, ia şi pe fata Sfintei Miercuri, după ce-i preface curţile şi casele într-o pară.

La gaura greierului, hop! Îi iese înainte un zmeu.

— Cine vine pe tărâmu-ăsta, zice el, nu scapă de-aici cu una cu două. Ce vrei? În săbii să ne tăiem ori în luptă să ne luăm?

— Nu, mai bine în luptă dreaptă, că-i de Dumnezeu lăsată, răspunse Făt-frumos...

Se luptă ce se luptă şi, când era soarele în chindie, odată învârteşte Făt-frumos pe zmeu şi-l bagă-n pământ de trei stânjeni. Apoi, îi zboară, neicuşorule, capul, îl zobeşte fărâme, fărâme, şi vine nevătămat la cele trei mândreţe care o sfecliseră de frică c-or încăpea pe mâna zmeului!

Scăpat de nemetenie, Făt-frumos arată fetelor locul pe unde-or să se urce pe lumea asta şi mişcă vârzobul, să ştie fraţii că a sosit el.

Mişcă şi ei de sus, să arate că-s acolo. Pe urmă Făt-frumos leagă de vârzob pe fata de la curţile de aramă.

— Uite, nene, strigă el din fundul pământului, ţi-am adus-o de nevastă. Îţi place?

— Cum nu! zice cel mare, când o vede. Mai e vorbă?

Tot aşa dă el, pentru cel mijlociu, pe fata de la casele Sfintei Vineri. Ba încă leagă şi pe logodnica lui cea de la casele de aur, de-o scot şi pe ea fraţii cei mari, pe tărâmu' ăst' al nostru.

Pe urmă... ce socoţi că s-a mai întâmplat?

Când îşi încalecă şi Făt-frumos calul şi se leagă şi el cu vârzobul să-l scoată afară cu pasăre cu tot, trag fraţii ce trag şi învârtesc vârzobul în jurul steajărului până la jumătatea văgăunei... pe urmă – trăsni-i-ar Cel de sus! – odată dau drumul steajărului, să se prăpădească creştinul acolo.

Vezi dumneata, tot cu pică ticăloşii!

S-a învârtit steajărul trei zile şi trei nopţi, iar Făt-frumos a picat tot pe tărâmul celălalt, îndărăt, cu spatele într-un cui.

Ce să facă el? Vede un vultur pe sus.

— Vultur, vulturaşul meu, pleacă-te-n jos să mă iau de piciorul tău şi să mă înalţ în sus, că ţi-oi da hoit de doi cai şi-un om.

S-a plecat vulturul şi l-a scos la lumea albă.

Vine acu Făt-frumos aproape de casele lui taică-său, împăratul.

Logodnica lui era găinărească, iar cei doi fraţi se găteau de nuntă. Cum e mâine, măi flăcăule, era nunta celui mare.

Făt-frumos găzduieşte ca un străin, nevăzut, neauzit, aproape de casele împărăteşti, la un argintar.

— Băiete, îi zice argintarul, să mă scoli mâine de dimineaţă, că am să fac tortiţa de aur a miresei.

— Bine, te scol.

Dar Făt-frumos nu-l scoală, ci, colea când se crăpă de ziuă, suflă el puţin tortiţa ce o luase de la fata Sfintei Miercuri şi, când se scoală argintarul:

— Păi bine, de ce nu mă sculaşi de mult?

— N-am putut. Da' uit'te: făcui eu tortiţa asta. Vezi, e bună?

O duce argintarul la împărat şi fata, când vede tortiţa, îi trece un fior prin inimă:

— Hi!... asta parcă e tortiţa mea de la Făt-frumos! Unde-o fi el, Doamne, că nici de nume nu i-am mai auzit?

Se face nunta. Când vine argintarul acasă:

— Cum fu la nuntă, domnişorule?

— Rău, neică! Tocmai când era mai frumos, nu-ş cine făcu calul de su' ginere praf şi... pe urmă, veni o gadină mare de se puse pe el şi-l mâncă.

Vezi dumneata, vulturul mâncase calul ginerelui.

Tot aşa şi la nunta celui d-al doilea frate. A treia zi mai întrebă Făt-frumos, pe argintar:

— Mâine mai e vr'o nuntă, domnişorule?

— E, cum să nu fie? E a găinăresei, cu o slugă din curte. Îmi cere să-i fac şi aleia o tortiţă. Vezi, acum să mă scoli mai de mult.

Îl scoală şi-i face.

La nuntă să te închini, moşicule, se repede calul lui Făt-frumos şi face pe ginere praf şi fărâme, iar vulturul se aşează pe el şi-l mănâncă. Rămâne lumea îngrozită.

— Ia, păcătoaso, bucatele şi le împarte la a lume, că nici d-atâta n-avuseşi noroc! zice găinăresei împărăteasa.

Le împarte.

— Du şi ălui creştin, din vârful lemnelor!

Acolo era Făt-frumos. Se uita şi el ca omul.

I-a dus. El a sorbit numai zeama din cenac[*] şi pe urmă a pus în bucatele rămase tortiţa ce-o avea de la fata Sfintei Sâmbete.

---

[*] cenac – strachină mai mică (*nota culegătorului*)

Şi... Doamne! Cum a zărit inelul, l-a cunoscut fata, l-a luat de gât, a început să plângă şi să-l sărute cu foc.

— Ce, fetică? Eşti nebună? zice împăratul.

— Ba nu sunt deloc! Nu vezi? Ăsta-i Făt-frumos, taică, fecioraşul Măriei Tale.

Îi ia seama împăratul şi, când îl cunoaşte, se pune pe plâns... şi-l sărută cu foc. Era odorul lui pe care nu-l mai văzuse de atât amar de vreme. Ce socoteşti dumneata?

Flăcăul îi dă pasărea de aur, şi când o vede Măria Sa, şi mai mult îl cuprinde bucuria...

Plezneşte apoi din bici mândreţea de fecior şi, pe loc, se fac din nucă, din măr şi din pară trei curţi cu trei mândre de case: de aramă, de argint şi de aur.

Face şi Făt-frumos nuntă în casele de aur şi petrece lumea o lună încheiată!...

După ce se mai potolesc lucrurile, îşi cheamă Făt-frumos pe fraţiori, afară la câmp, face un cerc şi intră cu toţii acolo. Apoi:

— Măi fraţiorilor, vreau să se vadă azi care a avut şi care n-a avut vicleşug pe sufletul lui. Că multe am răbdat şi pătimit eu atâta amar de vreme... şi nu m-am îndurat să vă spui la taica... Ţineţi săgeţile ce ni le-a dat când am plecat pe tărâmul ălălalt?

Le dedese câte-o săgeată...

— Le ţinem, cum nu! răspund ei.

— Să le azvârlim în sus şi, p-al cui cap or cădea, ăla e vinovatul. Vă învoiţi?

Nu prea le venea, dar n-aveau încotro.

Le zvârlă: şi săgeţile, să te închini, moşicule, cad pe cei doi fraţi, chiar în creştetul capului şi-i omoară pe loc.

Pe urmă, dă Doamne bine!

Făt-frumos a rămas singur împărat în locul taică-său... A trăit cu pace şi cu sănătate şi, poate trăieşte şi azi, de n-o fi murit...

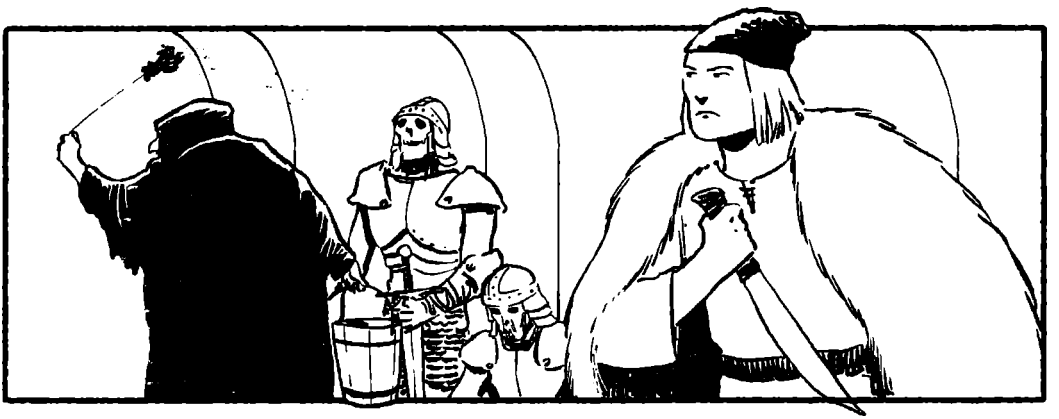

CIOBANUL FĂRĂ FRICĂ

A fost odată ca niciodată; a fost odată, demult, demult, pe când lupul era oier şi ursul cimpoier. A fost, în creierii munţilor, un cioban care îşi ducea viaţa de azi pe mâine, cu oiţele lui, cum da Dumnezeu. Da' într-o zi, ce i-a venit? I se tot urâse cu paza oilor şi s-a hotărât să plece şi el în lumea largă, să-i vază minunile. Aşa, dimineaţa, şi-a strâns oiţele, le-a pupat şi, cu mare părere de rău, s-a despărţit de ele şi de câini. Şi-a luat doar cavalele şi fluierele cu care făcea de răsunau munţii şi a plecat.

Du-te, du-te, du-te, du-te... până a dat de o poartă de cetate, ferecată numai în aur. Începu să bată cu putere şi fără sfială.

— Ce cauţi aici, băiete, şi cine eşti? îi zise atunci un moş bătrân, bătrân şi cu păru' până la brâu – ieşind din cetate.

— Eu sunt ciobanul fără frică, răspunse voinicul.

— Aşa? zise moşul, încearcă dar de intră la mine şi aici oi vedea eu dacă în adevăr eşti fără frică. Că, vezi tu, băiete, eu dacă n-aş fi fost un om şi jumătate, de mult m-aş fi dus pe copcă aici.

Şi intră ciobanul în cetate; dar n-apucă el să se dea în vorbă mai de una, mai de alta... că ce să-i vadă ochii ciobanului? Un vrăjitor cu o ceată de oameni înarmaţi se repeziră asupra uncheaşului: dă-i şi dă-i! Dar nici el nu se lasă mai prejos şi izbea în dreapta şi în stânga, pe cine nemerea. Şi, ce spun eu? Nici ciobanul nu sta cu mâinile în sân, ci croia fără milă pe oricine nemerea... aşa că moşul îi răzbi pe toţi şi se duseră ăia unde a dus mutu' iapa. Atunci moşul, obosit, intră în casă.

Ciobanul, însă, se ascunse să vadă ce-o să se mai întâmple? Atunci, odată se pomeneşte cu o babă urâtă, urâtă... avea o morişcă ş-o găleată şi cu ele începu să învie pe oamenii omorâţi de uncheaş.

— Acu-i acu', se gândi ciobanul şi iese din ascunzătoare binişor... Apoi, cu un cuţit lung dă o dată, aşa de puternic, că retează capul babei. Pe urmă, luă morişca şi găleata şi plecă la uncheaş. E! Cine poate povesti bucuria uncheaşului, când îi văzu isprava!

— Ah, ah! Ştii ce bine mi-ai făcut, băiete? Baba aceea era duşmanul meu de moarte. De multă vreme purta ea luptă cu mine şi totdeauna ieşeam biruitor. Dar aveam parte să mă bucur de izbânda mea? Că venea şi învia oamenii omorâţi de mine şi, apoi, bătaia noastră începea de la cap şi niciodată nu mai avea sfârşit. Acu', pentru binele ce mi-ai făcut, haidea, spune-mi cu ce să te mulţumesc. Vrei să-ţi dau atâta aur şi argint cât ai putea să duci?

— Nu! Că aurul şi argintul multă râvnă aţâţă. Dă-mi mai bine aceşti câini!

Şi-i arătă.

— Ah! Aceştia sunt cei mai buni prieteni ai mei şi nu ţi-i pot da.

— Dacă nu, atunci sunt silit să plec cu mâna goală.

— Nu, nu, zise uncheaşul. Nu vreau să pleci nemulţumit. Iacă, îţi dau câinii şi-ţi dau şi şuierătoarea asta. De câte ori te-i vedea în mare primejdie, să şuieri în ea.

Atunci, ciobanul luă cele dăruite de uncheaş şi plecă la drum, cale lungă.

Merse el ce merse, o zi, două, trei, până când, iată, sosi la o răspântie din care plecau două drumuri: unul era curăţit bine, iar altul era necurăţit. Şi, lucru de mirare, toţi mergeau pe drumul cel mărăcinos.

— Măi, măi! Ce să fie asta? zise el şi începu să râză. Ba râdeau şi câinii.

Da' un cârciumar care era la marginea drumului îi grăi:

— Fă şi tu, băiete, ca ceilalţi oameni.

— De ce?

— Apoi, drumu' cel curăţit este al unui uriaş şi ăla omoară pe oricine o trece pe el.

— Aşa? Află însă că tocmai pe acest drum am poftă să merg eu, zise ciobanul.

Şi plecă pe drumul cel curăţit. Merse ce merse până la un loc. Aci, iată un uriaş să te ia frigurile când l-ăi vedea, învârtea un buzdugan de oţel în mână:

— Bine ai venit, băiete! zise el cu un glas ca din fundul pământului. Spune-mi cine eşti şi ce cauţi pe-aici, în împărăţia mea.

— Sunt ciobanul fără frică şi am venit să-ţi văd vitejia, zise voinicul şi, când grăi astea, făcu o săritură aşa de tare că se pomeni în pieptul uriaşului.

Atunci uriaşul o cam băgă pe mânecă şi, aruncându-şi ochii la câinii ciobanului, zise:

— A! Ştiu eu în ce te razimi. Da', ca să văz dacă în adevăr eşti fără frică, iacă dă-mi mie câinii ăştia.

— Bine, dec! Cearcă de te du cu ei înainte, că viu şi eu pe urmă, zise ciobanul.

Atunci uriaşul, atât aşteaptă. Luă câinii şi se duse de-i închise într-o scorbură făcută într-un stei de piatră şi puse zece lacăte la uşă:

— Să mai ieşiţi d-aici când v-oi scoate eu!

Apoi ieşi la poartă şi, văzând pe cioban, începu să râdă:

— Sic, băiete! Mai ia-ţi câinii dacă mai ai de unde!

— Văd şi eu că am fost prost de m-am încrezut în tine, zise ciobanul.

Dar n-apucă să sfârşească aceste vorbe, că odată se pomeni cu namila de uriaş că îl luă de chică şi-i zise:

— Aid' sus colea, că am gătit o spânzurătoare; să zaci totdeauna în ea.

— Bine, zise ciobanul plângând, da' încailea, lasă-mă să mă pregătesc, să mă jelesc şi să mă închin; să nu mor ca orice păcătos.

— Te las, dar mai repede, că n-am vreme de aşteptat.

Iar ciobanul băgă mâna în buzunar, scoase şuierătoarea şi începu, nene, să şuiere jalnic şi lung. Atunci, ce să vezi dumneata? Minune, nu alta! Veneau câinii, săracii, în fugă, de le scăpărau picioarele, la stăpânul lor.

Uriaşul atunci începu să tremure! Iar ciobanul zise câinilor:

— Pe el, copiii mei! Sfâşiaţi-l! Şi într-o clipă, trupul namilei fu făcut mii de bucăţi.

Aşa. Atunci băiatul luă numai un cal – din tot ce avusese uriaşul – şi avu grijă ca pe celelalte lucruri să le lase în paza hangiului.

Pe urmă? Încălecă pe cal şi plecă.

Merse el şi merse, cale lungă să-i ajungă, până sosi la un oraş. Aci, băgă ciobanul de seamă că toate casele erau văpsite cu negru.

Ciobanul începu să ispitească încoa şi încolo:

— Care e pricina de sunt casele cernite?

— E-he, flăcăule! îi răspunse un uncheaş. Mare foc şi jale e pe noi! Iacă, la marginea oraşului îşi are culcuşul un şarpe năpraznic, şi ăsta, pe fiecare zi, mănâncă câte-un om. Astăzi e rândul fetei împăratului.

— Bine, frate, zise ciobanul, din atâta lume nu s-a putut găsi măcar un om care să omoare această lighioană?

— Iacă, nu s-a găsit! Şi e un prăpăd şi o sărăcie, şi plâns, şi jale în tot poporul!

Ciobanul, când auzi aşa, îşi luă câinii şi plecă spre marginea oraşului, acolo unde era namila. Şi acolo, ce să-i vază ochii?

Iacă o trăsură mândră, şi în ea, ştiţi cine? Chiar împăratul, cât era de împărat, îşi aducea la moarte pe singura lui copilă. O dete Măria Sa jos din trăsură, lângă locul unde venea şarpele, îşi luă ziua bună, cu inima strânsă de durere, şi plânse, plânse, săracul, de ar fi mutat şi munţii din loc. Ar fi dorit atunci împăratul să fie omu ăl mai sărac şi mai de rând, numai să nu sufere această moarte a fie-si. Auzi, colo! Ce împărat mai era el, dacă singur-singurel îşi aducea la moarte fetiţa – trup din trupul lui şi sânge din sângele lui? Nu-i vorbă, făgăduise el aceluia care i-o va scăpa de moarte jumătate din împărăţie şi pe fiică-sa de nevastă, dar degeaba cercetase, că nimeni nu se aflase.

Aşa. Dar, după plecarea împăratului, ciobanul se apropie de fată, care plângea cu glas de foc, şi-i grăi:

— Ia taci din gură, fată hăi, şi nu mai plânge; că-i fac eu de petrecanie şarpelui.

— Aoleu! zise fata, fugi d-aci, tinere, te mănâncă şi pe tine şi e păcat să intri de acum în pământ.

Da' abia sfârşi de vorbit acestea, că iacă balaurul... avea cinci capete şi venea, venea, vărsând văpăi de foc pe nări. Şi să nu socotiţi că era mai mic. Era o namilă de care se cutremura pământul şi era atât de fioros că-ţi îngheţa sângele în vine

de frică. Mânia lui Dumnezeu, nu alta, trimes parcă să prăpădească pământul. Să fi văzut acu' bucurie pe balaur, când zări doi inşi la locul de pierzare, în loc de unul! Dar nu-i ţinu mult bucuria, că ciobanul nu ştia ce e frica şi odată strigă câinilor:

— Pe el, câinişorii mei! Împărţiţi-l cum ştiţi voi mai bine!

Şi atunci, ca praful mi s-a ales din balaurul cel înfricoşat.

Ciobanul, fără să se sinchisească de tot ce se întâmplase, se plecă şi luă limbile namilei de le băgă în buzunar; iar fata, de mare bucurie, scoase colanul ei de la gât şi-l puse la unul din câini.

Apoi, sta aşa, mititica, şi doar aştepta ca ciobanul să vie s-o ia de mână şi s-o ducă la împărat – tatăl ei – căruia să i-o ceară de soţie şi să mai ceară şi jumătate din împărăţie, cum făgăduise.

Da' nici vorbă d-astea. Flăcăul se plecă numai de o sărută dulce şi o îmbrăţişă, apoi plecă iar la drum... du-te şi du-te!

Aşa. Acum să ne întoarcem tot la locul unde era fata şi să vedem ce s-a mai întâmplat.

Era pe acolo un boier care zicea că venise tot să omoare şarpele; dar sosise atunci când şarpele era trecut pe ceea lume. Văzând el isprava făcută de altul şi dorind să ajungă împărat, iese înaintea fetei, care se sculase şi plecase spre casă:

— Cine te-a scăpat, fată, de la şarpe? întreabă el.

— Iacă! Flăcăul ce se vede încolo spre răsărit, cu nişte câini după el.

— Minţi, fată, că eu te-am scăpat. De nu mi-i jura că ai să spui împăratului că eu te-am scăpat, paloşu' ăsta al meu are să-ţi răpuie capul. Ai înţeles?

— Am înţeles! zise biata fată plângând, că tot nu se isprăviseră suferinţele ei, şi jură pe numele unei bunice a împăratului că aşa va spune, cum îi cerea boierul.

Aşa. Şi plecară spre curţile împărăteşti, împăratul când văzu pe fie-sa că vine teafără adusă de boier, nu mai putu de bucurie! Îi luă pe amândoi, le făcu un palat mândru şi puse soroc de nuntă. Şi toată lumea era veselă, numai biata fată plângea şi suspina câteodată... fără însă s-o vadă ai împărăţiei.

Acu', veni şi ziua nunţii. Da' ciobanul era şi el pe-acolea prin apropiere, la o cârciumă. Cârciumăreasa n-are de lucru...

— Ce mult aş da, zise ea, să mănânc din bucatele ce se pun întâi la masa împăratului.

— Păi, e lucru uşor, zise ciobanul.

Apoi luă un petec de hârtie, scrise câteva vorbe; dete câinelui cu colanul să-l ducă miresei. Şi, ce să vezi dumneata? Câinele se duse drept în odaia miresei şi-i puse biletul pe genunchi.

Fata, când văzu biletul, bucuria ei: luă o farfurie, puse bucate, le legă bine şi le dete câinelui.

— Mare minune! zise cârciumăreasa, când văzu câinele aducând bucatele cerute.

Da', mai stând oleacă, iar zise:

— Aş da mult cu multul să gust şi din al doilea fel de bucate ce s-or pune la masă!

— Lesne şi asta! zise ciobanul şi iar trimise câinele de-i aduse.

Da' acum împăratul băgă de seamă. Chemă pe un slujitor şi-i spuse:

— Ia vezi, măi omule! Ce este de tot vin nişte câini care aduc bilete miresei? Şi apoi, cui dă ea bucatele?

Apoi, cercetând-o pe fată, ea răspunse:

— Un gust am şi eu, tată, în ziua nunţii. Lasă-mă să mi-l împlinesc.

Şi împăratul tăcu, dar, pe ascuns, pândea şi el şi sluga.

Atunci, iacă veni din nou câinele trimis de cioban. Sluga văzu tot şi dete fuga de spuse împăratului tot, tot. Repede, Măria Sa încălică pe cal şi se luă după câine până ajunse în cârciuma unde era ciobanul.

— Ce drept ai tu, măi băiete, să mănânci din bucatele mele?

— Am, Măria Ta, am şi eu un drept, încă mult mai mare decât ginerele Măriei Tale.

— Aşa? Atunci, aid' aici de ospătează împreună cu noi şi cu nuntaşii.

— Bine, Măria Ta. Şi încălecară amândoi şi plecară la palat.

Da' acolo, ce să-i vază ochii împăratului? Pe boier îl apucară, măi nene, frigurile. Iar ciobanul, ca să-l mai îngălbenească o toană şi să-şi arate drepturile, scoase colanul şi limbile şarpelui.

I! Un cuţit să-i fi împlântat în inimă împăratului şi nu da sânge! Aşa se cătrăni de rău când văzu viclenia boierului! În clipă, porunci Măria Sa să aducă doi cai sălbatici şi de coada lor să lege pe boier ca să piară cum e mai rău.

Dar boierul căzu atunci la picioarele ciobanului:

— Iartă-mă, flăcăule, şi roagă şi pe împărat să mă ierte.

Şi ciobanul, milos, se rugă. Atunci boierul fu dat pe apă şi dus în pustietăţi, să nu i se mai ştie de ştire.

Apoi, începu iar nunta, mândră şi vestită, cum n-a mai fost pe lume!

Măre! Să fi văzut ce bine le sta tinerilor! Frumoşi ca soarele, rumeni la faţă ca bujorul, voinici şi chipeşi... şi apoi, unul milostiv şi îndurător, iar celălalt bun, dar fără frică!

Şi a ţinut veselia şi petrecerea o lună încheiată. Şi la masă am fost de am băut şi am mâncat şi eu. Pe urmă?

Încălicai p-o şa
Şi vă spusei aşa;
Apoi, venii călare e-o viespe
Şi-o lăsai la dumneavoastră-n iesle,
Du-te dumneata, boier jupân,
Să-i dai şi ei niţel fân!

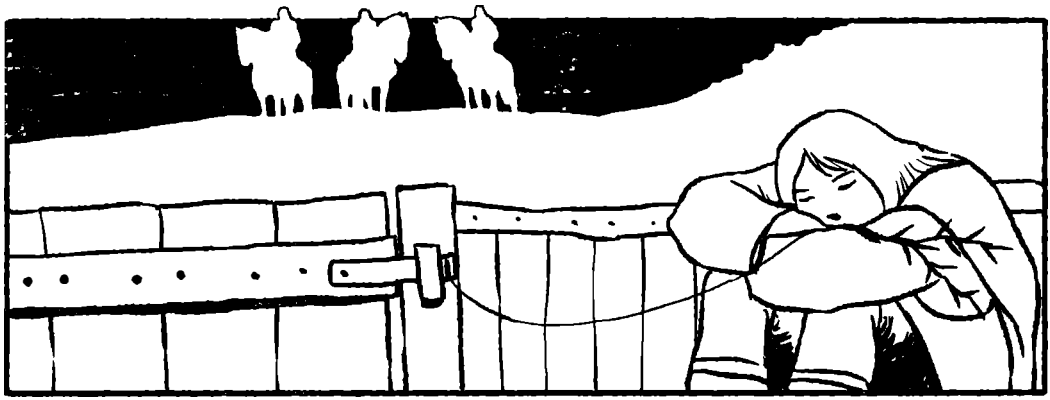

VOINIC ÎNFLORIT

A fost odată, de demult, demult, un sărac şi avea trei feciori. Doi îi erau însuraţi, iar cel mai mic care era frumos şi cuminte, nevoie mare, era... ştii colea, dănac. Şi, cât de sărac era omul nostru, tot avea şi el doi căluşei şi, ca să-i ţie, avea într-o parte a satului o grădină cu fân ghisdei* verde, de ţinea la ea ca la nu ştiu ce.

Da' cum se făcea că, de la o vreme, nu-ş cine venea noaptea tocmai când fânul era bun de coasă şi omu' se gătea s-o taie... venea şi i-o păştea toată, de-i lăsa locul ca în palmă.

„Măi, măi! Ce să fie, ce să fie?" se tot întreba omul nostru şi-şi puse în gând să facă ce-o face ca să prindă pe vinovaţi.

Aşa, într-o vară, când erau gata de coasă, feciorii grăiră:

— Măi tată, ne ducem noi să păzim şi... bun e Dumnezeu! Trebuie să prindem noi pe hoţ, că doar n-o fi foc.

* ghisdei/ghizdei – plantă furajeră asemănătoare cu trifoiul

— Bine, dec! Da' să nu vă ducă obejili să faceţi altă năsărâmbă* p-acolo şi să veniţi şi fără ispravă.

— Nu facem, nu!

Şi se duc cei mari. Acolo, se păzesc ei ca de foc de rele; dar nu pot, în ruptul capului, să stea deştepţi, îi fură, măi nepoate, un somn greu, aşa de greu că puteai să tai lemne pe ei şi dorm buştean până la ziuă. Şi pe când ei ascultau la căţelul pământului, iată, vin în grădină trei oameni călări, descalecă şi dau drumul cailor de pasc toată iarba, până de spre ziuă. Atunci, o zbughează spre sălaşurile lor, unde or fi fost.

Aşa. Iar când se sculară cei doi şi văzură jaful, să se ia cu mâinile de păr:

— Mă, mă! Cine să fie?

Cine, cine nu se ştia nimic. Plecară acasă plouaţi.

Acolo, chiu şi vai pe bietul sărac! Că de, trebuiau caii mâncaţi. Zor, nevoie să-i vânză.

Atunci, feciorul cel mic:

— Lasă, tată, nu-i vinde; că de unde ştii? Poate i-om prinde odată pe hoţi.

— Bine, bine. Da' cu ce trăim şi cu ce-or trăi caii până atunci?

— Ia! Mai iei şi dumneata din poale şi mai pui în umere, că ce-o să faci alta? Iar noi n-om mai sclipui în casă la mâncărică: în loc de câte-un colcovan**, ne-om mulţumi şi cu mâncare mai pe sponci, ca să s-ajungă de toate.

— Bine, taică! Şi aşa făcură.

Acu', dacă se mări din nou iarba şi se făcu iar de coasă, fraţii cei mari deteră cu gura:

— Ne ducem şi acum, tată. Poate prindem pe hoţ.

— Bine, duceţi-vă. Măcar de-aţi face acum vreo ispravă.

Atunci, sări cel mic cu gura.

— Tată, mă duc şi eu.

— Fugi, mă, d-aici. N-a fost minciună vorba: „Care cum se scoală, cu lingura-n oală." Ce ispravă o să faci tu? Nu cumva o să prinzi pe hoţi?

Şi nu-l lăsă nici în ruptul capului. Se duseră doar cei mari; dar păţiră tot ca întâia sară.

Aşa. Da' când veni vremea de pază a treia oară, fratele cel mic nu se lăsă până ce nu se duse şi el. Acolo, ce se gândi?

---

* năsărâmbă – poznă, prostie, neghiobie

** colcovan – bucată mare (de pâine, de mămăligă, de brânză etc.)

— Ia să fac eu ceva, ca să nu adorm, şi lăsă până închiseră ochii cei doi; apoi, se duse la poartă, legă o sfoară de o margine a ei, aşa cu meşteşug, ca să se poată trage când o mişca cineva poarta; duse sfoara până la locul unde şedea el şi, apoi, legă de căpătâiul ei un mărăcine, iar pe mărăcinele ăsta îl ţinu-n mână tot timpul, ca, la orice deschidere a porţii, sfoara să se mişte, iar mărăcinele să-l înţepe.

Aşa. Şi iată veni noaptea. N-apucase încă să aromească voinicul când, iacă, poarta se mişcă şi mărăcinele îl înţepă. Atunci, ce să-i vază ochii? Trei călăreţi, cu nişte cai mari şi frumoşi, descălecară şi deteră cailor drumul să pască. Voinicul atunci îi lăsă până ce intrară în curte şi, până lăsară caii slobozi, apoi, se porni cu pas încet, încet spre cai. Ba dete să-şi scoale şi fraţii.

Da' atunci băgară de seamă cei trei călăreţi; se apropiară de voinic şi-i grăiră cu voce blândă:

— Măi neică! Ia nu mai face gură. Mai bine linişteşte-te şi lasă-ne în plata Domnului, că ţi-om da aste trei căpestre de cai.

— Da' ce-o să fac eu cu căpestrele voastre? Hei, neică! Cu lâna de pe mărăcini nu mai faci zeghe*.

— Ba faci. Că astea nu-s căpestre ca oricare. Căpestrele noastre, băiete, au puterea ca, la orice nevoie, să-ţi ajute şi să-ţi facă orice-i cere.

— Aşa?

— Aşa.

— Atunci, iacă vă las şi daţi căpestrele încoa.

Atunci călăreţii deteră căpestrele şi... o şterseră călări, pe unde veniseră, după ce-şi săturară bine caii; iar băiatul nostru se culcă şi dormi dus până la ziuă.

Dimineaţa, când se sculară toţi, văzură iarba călcată şi mâncată.

— Măi! Măi! Mare foc pe noi! înjurară şi plecară spre bordei. Acolo, îi luă cu resteul omul cel sărac; pe toţi ca el înviforat, dar mai cu seamă pe cel mic:

— I-ai văzut, mă? I-ai prins? Mă miram să faci şi tu vr'o brânză!

Voinicul însă nu zise nimic. Se duse doar de piti căpestrele în podul grajdului şi apoi veni şi el în bordei şi-şi duseră viaţa aşa amărâtă, vreme multă.

He... Iată că, după vr'un an de la întâmplarea aceasta, se lăţi în ţară vestea că împăratul locului acelui are o fată de măritat, tare frumoasă şi mândră şi că o făgăduise

* zeghe – şubă, dimie

aceluia care s-o putea înălţa în locul unde sta domniţa – sus la zece stânjeni – şi o putea să-i ridice o coroana de pe cap – aşa din iuţeala calului.

Şi vestea se lăţise ca fulgerul. Mulţi priveau la voinicii care se întreceau; da' şi mai mulţi intraseră în joc şi-şi pierdură capetele.

Şi cum vestea ajunsese şi la bordeiul celui sărac, iată se hotărî să se ducă într-o duminică şi el cu feciorii cei mari, şi să privească, să vază şi ei minunea.

— Tată, merg şi eu! zise cel mic.

— Fugi, mă, d-aici, că acolo o să fie lume luminată şi o să te calce caii. Mai bine rămâi aci.

— Rămâi, dec! zise el când văzu că şi taică-său îl ia la vale. Şi a rămas, dar numai până au plecat ai lui. Atunci, ieşi din bordei şi se duse la căpestre. Apucă pe cel mic şi atunci, odată se făcu la el un cal cu douăsprezece aripi.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să mergem acum la fata împăratului. Şi chiar de n-oi putea lua coroana, să văz măcar şi eu ce e p-acolo.

— Bine, stăpâne.

Şi, în clipă, calul îi aduse şi nişte haine mândre, înflorate fel şi chip – de nu te mai săturai privindu-l – îl îmbrăcă şi-l dichisi. Apoi, voinicul se sui sus şi porni către locul unde voinicii se întreceau pentru fata Măriei Sale.

Să vezi cum se crucea şi se minuna lumea la vederea voinicului şi a calului celui năzdrăvan!

Dar când se încercă şi el? Că se aruncă cu atâta putere, că întrecu pe toţi voinicii, craii şi împăraţii şi era gata-gata să apuce coroana domniţei. Nu izbuti el la ispravă acum, dar nu pierdu nădejdea, că mai avea două duminici... şi dete doar p-altă parte de se duse la bordei.

Aşa. Când sosi duminica viitoare, tatăl iar se duse cu feciorii cei mari şi iarăşi nu se învoiră să ia pe cel mic. Dar şi el îi aşteptă până plecară şi atunci se repezi de luă căpăstrul ăl mijloc.

Şi atunci, odată răsări înainte-i calul cel cu optsprezece aripi şi cu putere mult mai mare decât cel dintâi.

— Ce porunceşti, stăpâne? întreabă el.

— Să mergem la fata împăratului.

Şi cum se sui pe cal, într-o clipă fu lângă locul de întrecere. Acolo, calul se înălţă mult mai sus decât ceilalţi şi, de rândul ăsta, flăcăul doar c-o palmă nu putu să ajungă ca să ia coroana din capul domniţei.

— Minunat cal şi frumos e voinicul ăsta înflorit! grăiau privitorii. „Adevărat voinic înflorit!“ Ba şi împăratul se crucea de aşa arătare.

Pe urmă, Voinic înflorit – c-aşa-i rămăsese numele – dete p-altă parte şi veni acasă; se dezgăti şi intră în bordei. Când sosiră ai lui, întrebă şi el:

— Ce fu acolo, tată?

— Ei, fu! Uite-aşa şi aşa. Nu ştiu cine-o fi fost băiatul ăla frumos şi viteaz care se înalţă mai bine decât toţi cu calul cel mândru!

— Eu ştiu? Dacă nu m-aţi luat şi pe mine!... zise Voinic înflorit, căruia îi creştea inima de bucurie.

Acu', iată veni şi duminica cea din urmă şi atunci din nou plecară ai casei, să vază ce mai e pe la locul cu norocul? Că era vorba hotărâtă: dacă nici de rândul ăsta nu câştigă nimeni, domniţa rămâne nemăritată.

Şi nici acu' nu-şi luă omul pe feciorul cel mic. Dar el merse încet, încet, la frâul cel de-al treilea – care era galben şi mai frumos decât celelalte – şi, cum îl apucă, odată îi răsări înainte calul cel cu douăzeci şi patru de aripi. Ăsta avea şi mai multă putere.

— Ce doreşti, stăpâne?

— Să mă faci la fata împăratului.

— Acu', voinicule! Îl îmbrăcă frumos ca niciodată – apoi zbură cu Voinic înflorit, într-o clipă, tot la locul cu norocul. Şi se încercau şi atunci voinicii şi feciorii de crai şi de împăraţi să se înalţe până la coroana fetei, da', unde era pomana aia?! Când veni însă rândul lui Voinic înflorit, calul său cel mare şi frumos îl ridică mult mai sus, chiar mult mai sus decât hotărâse împăratul. Şi acolo? Luă coroana de pe capul domniţei şi, aplecându-se lângă fată, o sărută cu foc. Iar fata de împărat îi dete un inel al ei de mare preţ şi-i şopti să mai vie, că or să şeze amândoi.

Aşa. Iar Voinic înflorit, după ce făcu isprava, se duse acasă. Se dezbrăcă şi-şi văzu de treburi.

E! Acu', toţi ceilalţi flăcăi care fuseseră de mureau de ciudă pe Voinic înflorit şi oricând şi ori cu cine vorbeau, nu se putea până nu-şi dau cu carul şi de el. Şi necaz le era, Doamne, că nu l-au oprit atunci când s-a înălţat în sus! Dar vorba e că puteau ţine ochii pe el şi-l puteau ajunge?

Acu', după vr'o două luni, iacă, domniţa şi cu împăratul, tatăl ei, plecară prin a lume să caute pe tânăr... Şi căutară în sus şi coteliră* în jos, prin oraşe, prin sate, prin păduri, pe câmpuri... de surda. Abia-abia, după alte trei luni, deteră de el într-un bordei sărac, la marginea unui sat; că Voinic înflorit, cum auzise de venirea împăratului, scosese coroana acolea lângă el.

— Ce faci tu aci, voinicule?

— De, Măria Ta! Dau şi eu nuiele la ăl de îngrădeşte.

— Aşa? Păi hai cu noi la palat, să-mi fii ginere şi să te rânduiesc împărat peste tot norodul, că numai un isteţ ca tine poate cârmui atâta popor.

— Hai că merg, Măria Ta!

Da' tat-său de colo:

— De care minune e vorba, împărate?

— De care? Iacă inelul şi coroana. Minunele de la palat, moşule, când se strângea a lume.

Şi-i spune taina.

— Cum se poate asta, măi, băiete? grăieşte taică-său. Că şi eu şi fraţii tăi am fost acolo şi nu te-am văzut. Noi ştim că te lăsaserăm acasă.

— Eu am fost, tăicuţule. Uite şi coroana; uite şi caii mei. Şi odată, când puse mâna pe căpestre, îi răsăriră înainte caii.

— Ce porunceşti, stăpâne?

— Să ne duceţi acum, în clipă, la palatul împărătesc!

Apoi se uită la taică-său:

— Acu', ghici, taică, de unde am eu călifarii ăştia?

Ce să ghicească?! C-o fi una, c-o fi alta... cu ei nu mai ieşea la văpsea Voinic înflorit.

Da' s-au dus la palat. Acolo, l-au îmbrăcat cu haine împărăteşti şi le-au făcut o nuntă mândră, mândră, de s-a dus vestea peste nouă ţări şi peste nouă mări. Iar la nunta cea minunată m-am dus şi eu şi am mâncat numai mirodii** şi am băut vinuri minunate.

Iar tinerii ceia trăiesc şi astăzi, de n-or fi murit.

---

* a coteli – a scotoci, a cotrobăi

** mirodie – mirodenie

CUPRINS

Şperlă voinicul 5
Bou-Bălănel 12
Zâna-Stelina 21
Niculcea 27
Feciorul de crai surghiunit 30
Norocel argatul, ginere împărătesc 38
Feciorul orbului 46
Petrea cel viteaz 50
Vânătorul şi urieşii 57
Chipăruş, feciorul babei 62
Făt-frumos dăruit necuratului 67
Dreptatea şi Strâmbătatea 78
Povestea ciocârliei 85
Pofta şoarecilor 88
Povestea florii-soarelui 91
Soarele, luna şi luceferii 98

Vodă împărat 103
Feciorul împăratului lighionilor 107
Omul sălbatic 131
Ciobanul şi fata de împărat 136
Tuliman 147
Pescăruş Împăratul 171
Norocul şi mintea 188
Pătru Făt-frumos şi Staticot-barbă d-un cot 194
Copiii de împărat crescuţi la moară 202
Făt-frumos 209
Ciobanul fără frică 220
Voinic înflorit 227

JURNALUL NAȚIONAL

Curtea veche

ISBN vol. I-X: 978-606-588-004-7
ISBN vol. IX: 978-606-588-064-1